

Nærings- og handelsdepartementet

Kap. 900-993, 2420 og 2460,
3900-3990, 5320, 5460, 5620, 5656

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 900-993, 2420 og 2460

Inntektskapitler: 3900-3990, 5320, 5460, 5620, 5656

INNHold

1	Innledning	7
2	Oversikt over budsjettforslaget.....	13
3	Oversikt over antall årsverk under Nærings- og handelsdepartementet	15
4	Oversikt over tilsagnsfullmakter	16
5	Oversikt over garantifullmakter	17
6	Bruk av stikkordet «kan overføres»	21
7	Omtale av organisasjons- og strukturendringer.....	22
8	Handlingsplan for små bedrifter	23
9	Samleomtale av regjeringens IT-politikk	27
10	Tredje redegjørelse til Stortinget om håndtering av år 2000-problemet.....	38
11	Sektorovergripende miljøpolitikk.....	47
12	Nærmere om budsjettforslagene under de enkelte programkategorier og kapitler.....	54
	Programområde 17 Nærings- og handelsformål.....	54
	Programkategori 17.00 Administrasjon.....	54
	Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900).....	55
	Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900).....	60
	Programkategori 17.10 Infrastruktur og kompetanseoverføring	61
	Industrielt rettsvern	61
	Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901).....	62
	Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901).....	67
	Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering.....	68
	Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)	69
	Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)	72
	Kap. 903 Standardisering	72
	Informasjonsformidling og kompetanseoverføring	76
	Kap. 910 Statens veiledningskontor for oppfinnere	77
	Kap. 911 Bedriftsrettet kompetanseoverføring	79
	Programkategori 17.20 Forskning og utvikling.....	86
	Kap. 920 Norges forskningsråd.....	88
	Kap. 922 Norsk Romsenter	105
	Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter	108
	Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer.....	111
	Kap. 926 Spesielle IT-tiltak.....	114
	Kap. 927 (nytt) Språkteknologisenter.....	118
	Programkategori 17.30 Geologi og mineralressursforvaltning	120
	Kap. 932 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932).....	121
	Kap. 3932 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932).....	125
	Kap. 933 Bergvesenet (jf. kap. 3933).....	126
	Kap. 3933 Bergvesenet (jf. kap. 933).....	129
	Programkategori 17.40 Sjøfartsforvaltning.....	130
	Kap. 941 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3941).....	131
	Kap. 3941 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 941).....	137

Kap. 942 Skipsregistrene (jf. kap. 3942).....	138
Kap. 3942 Skipsregistrene (jf. kap. 942).....	139
Kap. 943 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk.....	139
Kap. 944 Ventelønn.....	140
Programkategori 17.50 Aksjeselskaper.....	141
Kap. 945 (nytt) Norsk Avfallshandtering AS.....	142
Kap. 946 (nytt) IT-senter Fornebu.....	143
Kap. 949 (nytt) Electronic Chart Centre AS.....	143
Kap. 950 Sydvaranger ASA.....	144
Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S.....	145
Kap. 952 Svalbard Samfunnsdrift og næringsutvikling	146
Kap. 953 Kings Bay AS	148
Kap. 954 Sulitjelma Bergverk A/S.....	149
Kap. 955 Norsk Koksverk A/S.....	149
Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S	150
Norsk Medisinaldepot ASA	150
Diverse ventureselskaper.....	151
Norsk Vekst ASA.....	151
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning	151
Programkategori 17.60 Næringsutvikling og -finansiering	152
Kap. 961 Reiselivstiltak	153
Kap. 962 Omstillingstiltak m.v.	158
Kap. 966 Støtte til skipsbygging	159
Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	162
Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	173
Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420).....	175
Programkategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering	177
Kap. 970 Internasjonaliseringstiltak.....	179
Kap. 971 Eksportfinans ASA	183
Kap. 972 Internasjonale investeringstiltak	185
Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460).....	187
Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460).....	197
Programområde 05 Sivilt beredskap	199
Kap. 990 Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 3990).....	200
Kap. 3990 Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 990).....	202
Kap. 993 Skipsfartsberedskap	202
Tilråddning.....	204
Forslag til vedtak	205

Nærings- og handelsdepartementet

St.prp. nr. 1

(1999-2000)

FOR BUDSJETTERMINEN 2000

Utgiftskapitler: 900-993, 2420 og 2460

Inntektskapitler: 3900-3990, 5320, 5460, 5620, 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 17. september 1999,
godkjent i statsråd samme dag.*

Regjeringen legger med dette fram forslag om bevilgninger på statsbudsjettet 2000 for Nærings- og handelsdepartementet med tilhørende virksomheter og ordninger.

1 Innledning

1.1 Hovedutfordringer i nærings- og handelspolitikken

Vi er inne i en tid preget av raske endringer i internasjonal økonomi og næringsstruktur. Dette skyldes dels teknologiske, dels økonomisk/politiske utviklingstrekk. Deregulering av markeder og utviklingen i det internasjonale rammeverket for næringsvirksomhet bidrar til en sterkere økonomisk integrasjon mellom næringer og mellom land. Færre bedrifter får operere uforstyrret i beskyttede hjemmemarkeder. Utviklingen anskueliggjøres ved sterk vekst i investeringer over landegrensene. Ny kunnskap spres raskere gjennom ny informasjonsteknologi og produktutviklingen blir stadig raskere. Samlet sett øker konkurransen betydelig både i de nære markedene og i et globalt perspektiv.

Den raske teknologiske utviklingen bidrar til å redusere internasjonale transaksjonskostnader og overføring av teknologi mellom bedrifter og over landegrenser. Dette utvider virksomhetsområdet for etablering og lokalisering av bedrifter og påvirker og endrer bedriftenes arbeidsmetoder og organisering. De kommende forhandlinger og opptak av nye medlemsland i Verdens handelsorganisasjon (WTO) vil utvide og styrke det internasjonale rammeverk for økonomisk virksomhet på tvers av landegrensene. Videreutvikling av og innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen er viktige utfordringer. For et lite land som Norge er det helt avgjørende å sikre norsk næringsliv gode og likeverdige vilkår i utenlandske markeder.

Informasjonsteknologien får en stadig viktigere rolle, både som selvstendig teknologi og som en integrert del i alle typer produksjons- og forretningsprosesser. Miljøhensyn er i økende grad blitt en viktig rammebetingelse i all næringsvirksomhet, både i produksjon og i markedene, men også en sentral konkurransefaktor. Samfunn og næringsliv står videre overfor skjerpede miljøkrav.

En hovedutfordring i næringspolitikken er å styrke grunnlaget for økt verdiskaping og lønnsomhet for å realisere det overordnede målet om velferd og sysselsetting. Ved å legge grunnlaget for høy lønnsomhet og et omstillingsdyktig næringsliv, skapes også en basis for sysselsetting og inntekter som er nødvendig for å opprettholde og utvikle velferdsstaten. I lys av økt økonomisk integrasjonen, hvor land konkurrerer om å trekke til seg virksomhet, må næringspolitikken bidra til at Norge blir et attraktivt land for næringsvirksomhet og investeringer. Med utsikter til fallende petroleumsinntekter på lengre sikt, er det viktig at konkurranseutsatt sektor videreutvikles for å sikre balanse i utenriksøkonomien. Knappe ressurser krever dessuten en politikk som legger grunnlag for økt effektivitet i alle sektorer, både i de tradisjonelt skjermede næringer og de som opererer i internasjonal konkurranse.

1.2 Næringspolitisk strategi

Et hovedmål i regjeringens næringspolitikk er å videreutvikle konkurranseevnen i norsk næringsliv gjennom nyskaping og innovasjon. Et vesentlig element i denne sammenheng er å legge til rette for å utnytte enkeltmenneskers kunnskap, skaperevne og ideer som grunnlag for nyetableringer. En følge av globalisering av næringslivet er at virksomheter i større grad opererer over landegrensene i et internasjonalt miljø. Bedriftenes lokaliseringsfaktorer som transportkostnader, tilgang på kompetent arbeidskraft og stabilitet i de økonomiske rammebetingelser får stor betydning, ikke minst for et lite land som Norge som geografisk ligger langt fra de større markeder. En helhetlig næringspolitikk er helt nødvendig dersom Norge skal framstå som et attraktivt land for investeringer og næringsvirksomhet. Næringsutvikling og verdiskaping må derfor integreres i alle politikkområder som samlet utgjør bedriftenes rammebetingelser. Områder som miljø-, forsknings-, samferdsel-, arbeidsmarkeds- og skattepolitikk er i denne sammenheng alle viktige. Regjeringen legger til grunn at prinsippet om næringsnøytralitet skal tilstrebes i den videre utviklingen av næringspolitikken. Politikken skal

Nærings- og handelsdepartementet

legge grunnlaget for lønnsomme virksomheter gjennom omstilling og innovasjon i alle næringer og i hele landet. Regjeringens næringspolitikk kan oppsummeres i fire strategier:

- det skal bli enklere å starte og drive bedrifter
- det skal satses på utvikling av kunnskap og kompetanse
- det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet
- det skal legges til rette for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene i en globalisert økonomi

Inkludert i disse fire strategiene er også regjeringens eierskapspolitikk hvor målet er et bredt og balansert eierskap. Nærings- og handelsdepartementet har i tråd med strategiene iverksatt initiativ på en rekke punkter, bl.a. gjennom handlingsplanen for små bedrifter. I budsjettet for 2000 vil Nærings- og handelsdepartementet videreføre arbeidet for omstilling og nyskaping i næringslivet. Regjeringen har videre lagt fram St.meld. nr 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, Næringsrettet IT plan 1998-2001 og igangsatt programmet *Et enklere Norge*.

1.3 Nyskaping og innovasjon

Kunnskap og kompetanse framstår i dag som avgjørende for bedriftenes konkurransevne. På Nærings- og handelsdepartementets budsjett er det en rekke virkemidler som skal stimulere næringsrettet forskning, utvikling og teknologiformidling. Nærings- og handelsdepartementets støtte til utvikling av kompetanse og teknologi skal bringe fram nye produkter og tjenester i norsk næringsliv og stimulere til nyskaping i små og store bedrifter over hele landet. Regjeringen har i St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille, pekt på nødvendigheten av at forskningsinnsatsen i Norge styrkes og kommer opp på et gjennomsnittlig OECD-nivå i løpet av neste 5-års periode. Regjeringen foreslår for neste års budsjett en styrking av den næringsrettede forskning for å følge opp intensjonene fra St.meld. nr. 39. Næringslivet vil selv måtte ta ansvar for en vesentlig del av denne veksten. Regjeringen vil bidra bl.a. gjennom støtte til egne teknologiprogrammer og programmer som stimulerer til økt samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer.

Det er viktig at den næringsrettede satsingen over de offentlige FoU-budsjetter bidrar til å utløse og stimulere økt FoU-innsats fra bedriftene selv. Den næringsrettede FoU-satsingen skal også sørge for at det blir bygd opp langsiktig og strategisk kompetanse på teknologiområder som vil være viktige for næringslivet i framtiden. Departementet legger opp til at denne langsiktige, strategiske satsingen skal ses mer i sammenheng med den brukerstyrte forskningen rettet mot næringslivet.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er en viktig del av næringspolitikken. Gjennom IT-politikken vil regjeringen bidra til å styrke norsk næringsliv gjennom økt anvendelse og utvikling av IT og bidra til vekst i IT-næringen selv. Strategien for IT-satsingen er konkretisert i Næringsrettet IT-plan 1998-2001 som ble lagt fram i mars 1998. St.meld. nr. 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv, beskriver regjeringens politikk og tiltak for å styrke IT-kompetansen i samfunnet og bedre næringslivets tilgang til arbeidskraft med kompetanse på dette området. Oppfølging på disse områdene har høy prioritet.

Regjeringen ønsker å bygge opp IT- og kompetansemiljøer for *fremragende forskning og nyskaping*. På Fornebu skal det etableres et IT- og kunnskapssenter tilrettelagt for nyskapingsvirksomhet og IT-utdanning med spisskompetanse innenfor programvareutvikling og kommunikasjonsteknologi. Telemedisinmiljøet i Tromsø er verdensledende i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi innenfor medisinsk behandling. Aktiviteten skaper positive ringvirkninger når det gjelder nye behandlingsmetoder, kunnskapsdeling, kunnskapsformidling og utvikling av nye produkter og tjenester. Regjeringen vil vurdere etableringen av en forskningspark i tilknytning til senteret. Gjennom satsingen på mikroteknologi i Horten, Oslo og Trondheim, skal norske teknologimiljøer bringes fram i utvikling av bl.a. sensorteknologi. Regjeringen vil bidra til etablering av et senter for språkteknologi på Voss. Senteret skal bidra til å sikre norsk språk og utvikling av nye språkbaserte IT-anvendelser på norsk, bl.a. talestyring.

Nærings- og handelsdepartementet

St.meld. nr. 41 for 1998-1999 Om elektronisk handel og forretningsdrift, presenterer regjeringens politikk for bringe Norge i forkant når det gjelder elektronisk handel og forretningsdrift. Målet er å bygge opp konkurransedyktig og ny næringsvirksomhet i Norge samtidig som viktige samfunnsmessige hensyn blir ivaretatt. En viktig del av den foreslåtte satsingen i 2000 er knyttet til programmer for utvikling og anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Her vil det også bli fokusert på elektronisk handel og økonomiske og samfunnsmessige aspekter ved det elektroniske markedet.

Det er en klar tendens internasjonalt til at næringslivet må kunne dokumentere at produktene oppfyller markedets krav til egnethet og kvalitet og myndighetenes krav til helse, miljø og sikkerhet. Regjeringen legger vekt på at norsk næringsliv skal ha tilgang til infrastruktur på områder som måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering. Dette er nødvendig for å kunne dokumentere produkter og få innpass på stadig mer konkurranseutsatte markeder ute og hjemme. Industrielle rettigheter (patent-, varemerke- og designrettigheter) tillegges stadig økende betydning i internasjonal handel. Regjeringen legger derfor vekt på å bidra til å øke næringslivets kjennskap til og bruk av industrielle rettigheter.

Regjeringen har som mål å bidra til at offentlig sektor fungerer som et konkurransefortrinn for norske bedrifter. Dette må imidlertid skje innenfor de rammer som settes av våre internasjonale forpliktelser under WTO- og EØS-avtalene.

Gjennom rammevilkår og konkrete tiltak bidrar myndighetene til å forbedre konkurranseevnen til næringslivet; både små og store bedrifter. Offentlige virksomheter kjøper årlig inn varer og tjenester for ca. 150 mrd. kroner selv om petroleumssektoren holdes utenfor.

Det offentlige framstår ofte som en krevende kunde for mange bedrifter og bidrar således til utvikling av avanserte produkter i næringslivet. Svært ofte vil det offentlige behov bli best dekket ved at det utvikles nye løsninger basert på ny teknologi. Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter er ment å skulle stimulere samarbeidet mellom en anskaffende etat og en bedrift ved at staten påtar seg en del av ansvaret for en utviklingskontrakt mellom etaten og bedriften. Ordningene med offentlige og industrielle FoU-kontrakter videreføres og foreslås styrket. Styrkingen skal først og fremst rettes mot helsesektoren. Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på å stimulere til et nærmere samarbeid mellom helsesektoren, som et stort marked preget av høyteknologiprodukter og -tjenester, og næringslivet.

1.4 Satsing på små bedrifter og programmet Et enklere Norge

I forbindelse med regjeringens handlingsplan for små bedrifter ble det for 1999 gitt økte bevilgninger til risikokapital gjennom regionale såkornfond, ny tilskuddsordning til prosjektutvikling gjennom Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og etablert programaktiviteter for små bedrifter i regi av SND og Norges forskningsråd (NFR). Der er satt av 25 mill. kroner til videreføring av ordningen med prosjektutviklingstilskudd i 2000. I tillegg ble det i 1999 avsatt midler under Nærings- og handelsdepartementets eget budsjett (kap. 900) til å følge opp andre særskilte tiltak i planen. Dette er for en stor del tiltak av langsiktig karakter hvor regjeringen foreslår å øke aktivitetsnivået betydelig for 2000, fra 8,5 mill. kroner i 1999 til 22 mill. kroner i 2000. Hovedsatsingsområdene er regel-, forskrifts- og skjemaforenkling forankret i regjeringens program for *Et enklere Norge*, og elektronisk innrapportering.

Nærings- og handelsdepartementet har, som ledd i handlingsplanen, et særlig ansvar for arbeidet med å redusere skjemaveldet og gjøre lover og regler enklere. Flere av tiltakene blir nå videreført under regjeringens program *Et enklere Norge*, hvor formålet er å styrke forvaltningens arbeid med å tilby enklere og mer brukervennlige tjenester til næringsliv, kommuner og folk flest. Dette vil være viktig for å utløse evne til nyskaping og omstilling i næringslivet.

Det skal bl.a. bli lettere for næringslivet å forholde seg til pålegg og regler. Målet er å utvikle et godt regelverk som gir et konkurransefortrinn for bedrifter i Norge, og som legger til rette for økt effektivitet og produktivitet i næringslivet. Regjeringen har derfor startet et arbeid for å utvikle et oversiktlig og brukervennlig forskriftsverk, gjennom forenkling og samordning. Videre vil regelverket gjennomgå med sikte på å redusere

Nærings- og handelsdepartementet

omfanget av næringslivets innrapporteringsplikter og tilrettelegging for bruk av elektronisk kommunikasjon. Oppfølgingsansvaret for området *Enklere regelverk* er lagt til Nærings- og handelsdepartementet.

Et konkret tiltak som vil redusere skjemaveldet og lette tilgangen til offentlig informasjon er en samordnet innrapportering av likningsinformasjon fra næringslivet. Gjennom et nytt system for likning av næringsdrivende skal Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå etablere et felles mottak for elektronisk innrapportering og behandling av oppgaver.

Samordning og forenkling av statlige oppgaveplikter gjennom Oppgaveregisteret i Brønnøysund vil videreføres og utvikles. For å øke og samordne bruken av elektronisk innrapportering fra næringslivet til offentlige etater, er det lagt opp til at Nærings- og handelsdepartementet skal videreføre etablerte prosjekter og initiere nye.

Næringsdrivende står overfor mange krav og plikter som virksomhetene er pålagt å kjenne og være oppdatert på. For mindre bedrifter med begrenset administrasjon kan informasjonen om dette ofte synes vanskelig tilgjengelig. Nærings- og handelsdepartementet vil prioritere arbeid med å legge til rette for enhetlig, skreddersydd og elektronisk tilgjengelig bedriftsrelevant offentlig informasjon. Bedriftsrelevant informasjon gjennom Oppgaveregisteret og via Bedin (Bedriftsrelevant informasjon på internett) vil bli videreutviklet og gjort tilgjengelig på internett.

Regjeringen la i fjor vår fram stortingsmeldingen Eierskap i næringslivet. Viktigheten av å stimulere aktivt og kreativt engasjement, og ansvar for egen arbeidsplass og inntekt, ble der framhevet. På skatteområdet har regjeringen fulgt opp eierskapsmeldingen ved å bedre vilkårene for bruk av aksjer til ansatte og aksjeopsjoner i arbeidsforhold. Videre er det gjennomført lempninger i den samlede belastningen av arveavgift og dokumentavgift ved generasjonsskifte i familiebedrifter, og regjeringen ønsker å videreføre den gunstige verdsettelsen av ikke-børsnoterte aksjer for arveavgiftsformål. Regjeringen har for øvrig satt ned et utvalg som skal vurdere endringer i arveavgiftsreglene og vil på bakgrunn av denne utredningen vurdere det samlede omfanget av arveavgift og dokumentavgift ved generasjonsskifte.

Regjeringen ser det som viktig at det innenfor dagens system med formuesskatt videreføres gunstige verdsettingsregler for ikke-børsnoterte bedrifter og bedrifter notert på Oslo Børs' SMB-liste. Slike gunstige verdsettingsregler stimulerer privatpersoners plassering i aksjer og dermed til det private eierskapet. Regjeringen er nå også i gang med et større arbeid for å følge opp utredningen om et flatere skattesystem. Det vil i dette arbeidet bli lagt spesielt sterk vekt på å få fortgang i bedriftsutviklingen i Norge, og bl.a. formuebeskatningen vil derfor bli nøye vurdert i denne sammenheng.

Formidling av risikokapital, stimulering av internasjonalisering, forskning, kompetanse- og teknologiutvikling og innovasjonsarbeid i mindre bedrifter er prioriterte oppgaver for virkemiddelapparatet. Programmer med slik profil overfor små og mellomstore bedrifter i regi av bl.a. SND, NFR og Norges Eksportråd vil bli videreført. I denne sammenheng legges det opp til en forsterket innsats fra virkemiddelapparatet inn mot regionale innovasjonsmiljøer, herunder forskningsparkene. Dette vil dels være i form av økte bevilgninger til BRO og FORNY og dels i form av endret innretning på eksisterende virkemidler. NFR vil etablere et nytt program for å stimulere til næringsvirksomhet basert på utnytting av forskningsresultater fra medisinsk og bioteknologisk forskning.

SND vil bli videreutviklet som myndighetenes sentrale organ innen nærings- og distriktsutviklingen. I statsbudsjettet er det lagt opp til at aktiviteten i SND skal opptrappes noe i forhold til 1999-nivå. Dette innebærer fortsatt satsing på små og mellomstore bedrifter, nyskaping, kompetansehevende tiltak og økt vekt på kvinners deltaking i næringslivet. Sårkornfondordningen foreslås ytterligere utbygd i 2000 ved etablering av et nytt regionalt sårkornfond for indre Østlandet. Det legges opp til en fortsatt desentralisering av SNDs forvaltning av virkemidlene. Samarbeidsavtaler med NFR, Eksportrådet og Norsk Designråd gjør at SNDs distriktskontorer også skal fungere som lokale kontorer for disse institusjonene. Dette skaper større grad av nærhet og tilgjengelighet til store deler av det offentlige virkemiddelapparatet.

Stortinget har tidligere besluttet at Statens Landbruksbank skal avvikles som egen virksomhet. De økonomiske virkemidlene knyttet til tradisjonelt landbruk og nye næringer som i dag ivaretas av Statens Landbruksbank og Landbrukets utviklingsfond, overføres til SND fra og med 2000. Dette vil styrke SNDs rolle i næringsutviklings-samarbeidet. De nærmere forslagene om dette vil bli fremmet i egne proposisjoner høsten 1999.

1.5 Utnytte mulighetene i en globalisert økonomi

Norge har en liten åpen økonomi med en rekke store og viktige næringer som aktivt utvikler seg i markeder med sterk internasjonal konkurranse. Det er derfor avgjørende for Norge at det utvikles klare multilaterale regler for næringsaktivitet over landegrensene. I forbindelse med de neste forhandlinger i WTO i 2000 søker myndighetene å sikre norsk næringsliv gode og likeverdige vilkår i utenlandske markeder. Regjeringen vil videreutvikle EØS-avtalen slik at den avspeiler den dynamiske utvikling i Europa. På det europeiske marked vil den planlagte EU-utvidelse mot øst, gjennomføringen av den økonomiske og monetære union, sterkere innsats for økt sysselsetting og strengere miljøtiltak ha særlig betydning for oss. Regjeringen legger videre vekt på å øke kunnskapen og bevisstheten om etiske problemstillinger knyttet til internasjonal handel og næringssamarbeid.

Regjeringen vil føre en aktiv bilateral handelspolitikk for å legge forholdene til rette for at norsk næringsliv kan ta del i de mulighetene globaliseringen gir. Gjennom eksportfremmepolitikken legges det vekt på at norsk næringsliv skal ha tilgang på bistand og konkurransedyktig finansiering for eksport og uteetableringer. Videreutvikling av virksomheten i Norges Eksportråd, Norges Turistråd (tidligere NORTRA) og Garanti-Instituttet for Eksportkreditt er eksempler på dette. Det er viktig at virkemidler er tilpasset bedrifters utfordringer både på teknologiske og markedsmessige områder. Videreutvikling av regionale planer for næringslivsrettede aktiviteter i utlandet er et viktig bidrag til å oppnå synergieffekter mellom ulike politikkområder og bedre rammebetingelsene for norsk næringsliv.

Gjennom norsk deltakelse på EXPO 2000 ønsker regjeringen å styrke profileringen av Norge i utlandet, spesielt i Tyskland, ut i fra økonomiske, politiske og kulturelle målsettinger.

Norsk og internasjonal reiselivsnæring er inne i en periode med betydelig endringstakt både i forhold til etterspørsel og konkurransesituasjon. Internasjonal reiselivsmarkedsføring krever en samlet langsiktig relasjonsbygging, både mot bransjen og mot forbruker. Med tilskuddet til Norges Turistråd søker regjeringen å stimulere til samarbeid og økt innsats innen næringen. Regjeringen vil arbeide aktivt for at informasjonsteknologi og internett blir et viktig virkemiddel i den internasjonale markedsføringen av reiselivet. For å sikre at alle reiselivsbedrifter gis mulighet til å utnytte internett, vil regjeringen i samarbeid med næringen bl.a. prioritere arbeidet med å utvikle en IT-portal for å sikre at norske reisemål og bedrifter er tilgjengelig i internasjonale markeder. Satsingen muliggjøres ved at tilskuddet til Norges Turistråd er foreslått økt med 11,5 mill. kroner i forhold til 1999. Regjeringen vil innen utgangen av 1999 legge fram en stortingsmelding om reiseliv, der næringens status og muligheter inn i neste årtusen drøftes.

Skipsfartstjenester utgjør halvparten av Norges samlede tjenesteeksport. Til tross for en sterk nedgangskonjunktur internasjonalt er det en økning i norske brutto fraktinntekter. Den norske flåten er fremdeles verdens tredje største, og antall norske sjøfolk øker. Utformingen av regler for sikkerhet til sjøs skjer i hovedsak i internasjonale fora for å sikre like konkurranse- og ansvarsforhold. Regjeringen vil arbeide aktivt innen FNs sjøfartskomiteé IMO og i EUs ekspertkomité for å sikre norsk innflytelse i regelverksutformingen. Regjeringen foreslår å videreføre refusjonsordningen for sjøfolk i sin nåværende form med vektlegging av maritim besetning og rekruttering av ungdom til maritime yrker.

For fortsatt å bidra til at norske skipsverft er internasjonalt konkurransedyktige og sikrer seg oppdrag, foreslås verftsstøtteordningen videreført på dagens nivå, dvs. med støttesatser på 9 pst. for store nybygg og 4,5 pst. for mindre nybygg og ombygginger.

Nærings- og handelsdepartementet

De norske støttesatsene tilsvarer tillatte maksimumssatser i EU. Når det gjelder bygging av nye fiskefartøyer, kystvaktskip, ferger og hurtigrutefartøyer, vises det til St.prp. nr. 1 for 1999-2000 for henholdsvis Fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet og Samferdselsdepartementet.

1.6 Samordning av regjeringens IT-politikk

Utviklingen innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologien fortsetter med uforminsket styrke og representerer utfordringer på de fleste politikkområder. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for samordning av regjeringens IT-politikk, mens hvert fagdepartement har et linjeansvar innenfor egen sektor. En effektiv samordning skal bidra til gode rammebetingelser for utvikling og anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i næringslivet og samfunnet for øvrig. Regjeringens arbeid samordnes gjennom Statssekretærutvalget for IT, ulike fora og embetsmannsgrupper.

Mange sentrale IT-politiske utfordringer er sektorovergripende. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig samordningsansvar for bl.a. samfunnsmessige sider ved IT-utviklingen, IT-sikkerhet og elektronisk handel og forretningsdrift. Ulike sosiale og kulturelle forutsetninger må ivaretas før informasjons- og kommunikasjonsteknologien tas i bruk på bred basis og på alle samfunnsområder. Slike hensyn må integreres i utformingen av IT-politikken på alle områder.

Bruk av elektronisk informasjon og kommunikasjon er omfattende i all administrasjon, produksjon og tjenesteyting i næringsliv og offentlig forvaltning. Stor utbredelse av IT-baserte systemer og bruk åpne nett som internett, har medført økt fokus på IT-sikkerhet og sårbarhetsreduserende tiltak. Det er et voksende tilbud av tjenester og produkter for IT-sikkerhet, og det er etablert sertifiseringsordninger som skal sikrer at disse tilfredsstiller samfunnets behov og krav.

Elektronisk handel og forretningsdrift er spesielt prioritert av regjeringen. St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, presenterer regjeringens politikk for å bringe Norge i forkant på dette området. Regjeringen vil arbeide for å tilrettelegge rammebetingelser og styrke forskning og utvikling som kan gjøre elektronisk handel til et konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Regjeringen vil satse på elektronisk handel i offentlig sektor for å effektivisere innkjøpsvirksomheten. I arbeidet med elektronisk handel vektlegger regjeringen grunnleggende verdier, sosiale og samfunnsmessige hensyn og vil aktivt motvirke uheldige konsekvenser.

2 Oversikt over budsjettforslaget

Utgifter fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
	Administrasjon				
900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	132 773	131 650	153 000	16,2
	<i>Sum kategori 17.00</i>	<i>132 773</i>	<i>131 650</i>	<i>153 000</i>	<i>16,2</i>
	Infrastruktur og kompetanseoverføring				
901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	118 383	126 000	144 150	14,4
902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	80 426	71 000	72 000	1,4
903	Standardisering	37 000	37 000	35 000	-5,4
910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	13 593	14 700	14 800	0,7
911	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	133 940	90 300	78 800	-12,7
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>383 342</i>	<i>339 000</i>	<i>344 750</i>	<i>1,7</i>
	Forskning og utvikling				
920	Norges forskningsråd	1 091 940	809 000	860 800	6,4
922	Norsk Romsenter	232 999	233 300	241 300	3,4
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	149 632	137 800	151 000	9,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	7 993	9 000	9 000	0,0
926	Spesielle IT-tiltak	11 308	58 000	22 000	-62,1
927	Språkteknologisenter			25 000	
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>1 493 872</i>	<i>1 247 100</i>	<i>1 309 100</i>	<i>5,0</i>
	Geologi og mineralressursforvaltning				
932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)	130 377	125 000	126 550	1,2
933	Bergvesenet (jf. kap. 3933)	11 759	14 000	12 590	-10,1
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>142 136</i>	<i>139 000</i>	<i>139 140</i>	<i>0,1</i>
	Sjøfartsforvaltning				
941	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3941)	203 441	200 600	199 050	-0,8
942	Skipsregistrene (jf. kap. 3942)	5 748	6 600	6 700	1,5
943	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	424 854	250 000	330 000	32,0
944	Ventelønn	1 055	1 500	1 200	-20,0
	<i>Sum kategori 17.40</i>	<i>635 098</i>	<i>458 700</i>	<i>536 950</i>	<i>17,1</i>
	Aksjeselskaper				
946	IT-senter Fornebu			260 000	
950	Sydvaranger ASA	53 061			
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	62 000	60 000	126 000	110,0
952	Svalbard Samfunnsdrift og næringsutvikling	61 019	46 000	40 000	-13,0
953	Kings Bay AS	25 000	26 000	11 000	-57,7
955	Norsk Koksverk	24 276			
	<i>Sum kategori 17.50</i>	<i>225 356</i>	<i>132 000</i>	<i>437 000</i>	<i>231,1</i>
	Næringsutvikling og -finansiering				
961	Reiselivstiltak	96 092	86 200	95 500	10,8
962	Omstillingstiltak m.v.	29 747			
966	Støtte til skipsbygging	1 937 539	512 000	689 900	34,7
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	29 705 661	34 855 900	33 047 084	-5,2
	<i>Sum kategori 17.60</i>	<i>31 769 039</i>	<i>35 454 100</i>	<i>33 832 484</i>	<i>-4,6</i>

Nærings- og handelsdepartementet

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
	Eksportfremme og internasjonalisering				
970	Internasjonaliseringstiltak	237 193	220 000	249 000	13,2
971	Eksportfinans ASA	89 457	53 000	50 000	-5,7
972	Internasjonale investeringstiltak	54 695	44 000	30 000	-31,8
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	- 239 922	50 000	35 000	-30,0
	<i>Sum kategori 17.70</i>	<i>141 423</i>	<i>367 000</i>	<i>364 000</i>	<i>-0,8</i>
	Sum programområde 17	34 923 039	38 268 550	37 116 424	-3,0
	Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet				
990	Industri- og forsyningsberedskap	6 930	8 375	8 060	-3,8
993	Skipsfartsberedskap	3 394	3 400	3 400	0,0
	<i>Sum kategori 05.00</i>	<i>10 324</i>	<i>11 775</i>	<i>11 460</i>	<i>-2,7</i>
	Sum programområde 05	10 324	11 775	11 460	-2,7
	Sum utgifter	34 933 363	38 280 325	37 127 884	-3,0

Utgifter fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	654 819	663 625	702 200	5,8
30-49	Investeringer	21 234	6 400	7 200	12,5
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	3 351 740	1 657 600	1 900 800	14,7
70-89	Overføringer til andre	1 852 498	1 463 700	1 572 684	7,4
90-99	Lånetransaksjoner	29 053 072	34 489 000	32 945 000	-4,5
	Sum under departementet	34 933 363	38 280 325	37 127 884	-3,0

Nærings- og handelsdepartementet

Inntekter fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)				
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag Pst. endr. 2000 99/00
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	3 602	1 200	1 460 21,7
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	134 157	126 000	146 000 15,9
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	47 555	48 600	49 900 2,7
3910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	67		
3932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932)	33 865	26 800	29 600 10,4
3933	Bergvesenet (jf. kap. 933)	1 160	1 010	750 -25,7
3941	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 941)	132 646	130 140	133 340 2,5
3942	Skipsregistrene (jf. kap. 942)	8 535	9 500	9 750 2,6
3975	Statens varekrigsforsikring		1 500 000	-100,0
3990	Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 990)	600	1 600	1 600 0,0
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	29 936 561	34 224 100	32 597 800 -4,8
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)	100 000	280 000	1 375 300 391,2
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	457 886	641 000	472 000 -26,4
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning	1 014 437	1 257 000	796 000 -36,7
Sum inntekter		31 871 671	38 248 550	35 613 500 -6,9

3 Oversikt over antall årsverk under Nærings- og handelsdepartementet

Kap.	Betegnelse	Årsverk pr. 1. mars 1999
900	Nærings- og handelsdepartementet	207
901	Styret for det industrielle rettsvern	210
902	Justervesenet	96
910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	8
932	Norges geologiske undersøkelse	219
933	Bergvesenet	14
941	Sjøfartsdirektoratet	308
942	Skipsregistrene	10
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt	47
1)	Bergmesteren for Svalbard	2
	Sum	1 121

1) Driftsutgifter bevilges over Svalbardbudsjettets kap. 0011.

Det understrekes at tabellen gir en oversikt på et gitt tidspunkt som ikke nødvendigvis avspeiler en normal fordeling over et lengre tidsrom.

Nærings- og handelsdepartementet

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Fullmakt 1999	Forslag 2000	Anslått termin for utbetaling/dekning
900	21	Nærings- og handelsdepartementet, spesielle driftsutgifter	2 500	2 500	2001
910	70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, tilskudd til utviklingsarbeider	750	750	2001-02
920	50	Norges forskningsråd, tilskudd	107 500	157 500	2001-02
923	70	Forsknings- og utviklingskontrakter, tilskudd	140 000	140 000	2001-02
2420	54	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, prosjektutviklingstilskudd, fond	75 000	50 000	2001-02

Det foreslås at fullmakten under Norges forskningsråd utvides med 50 mill. kroner knyttet til Haldenprosjektet ved videreføring av prosjektet for ytterligere tre år. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 126 for 1998-99 samtykket Stortinget i at det for perioden 2000-02 kunne gis tilsagn om tilskudd til Haldenprosjektet forutsatt at det ble inngått en akseptabel samarbeidsavtale mellom de internasjonale partene, og at Institutt for energiteknikk gis fornyet konsesjon for drift av atomreaktoren i Halden. Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til prosjektet pr. år i avtaleperioden. Det er samme beløp som i de tre forutgående avtaleperiodene. For å følge opp Stortingets vedtak, må det gis et tilskudd på 25 mill. kroner for første år i den nye avtaleperioden (2000) og en tilsagnsfullmakt på 50 mill. kroner for tilskudd i 2001 og 2002. Tilsvarende praksis ble fulgt i forbindelse med de to foregående avtaleperioder, jf. Nærings- og energidepartementets budsjettproposisjoner for 1994 og 1997. Forslaget er betinget av at det gis fornyet konsesjon for drift av reaktoren, noe regjeringen vil ta stilling til i løpet av 1999. Tilsagnsfullmakten under kap. 920, post 50 for 2000 omfatter dermed en generell på 107,5 mill. kroner og en særskilt del knyttet til Haldenprosjektet på 50 mill. kroner.

I statsbudsjettet 1999 ble det fastsatt en ramme for SNDs prosjektutviklingstilskudd på 100 mill. kroner, fordelt med 25 mill. kroner i bevilgning og 75 mill. kroner i tilsagnsfullmakt. Det er lagt til grunn at fondsmidlene skal tilføres SND med 25 mill. kroner pr. år i perioden 1999-2002. I tråd med dette foreslås en ny bevilgning på 25 mill. kroner for 2000 og en tilsagnsfullmakt på 50 mill. kroner til dekning av resterende del av rammen for ordningen.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid, jf. Forslag til vedtak II, 2.

5 Oversikt over garantifullmakter

Betegnelse	(i 1 000 kr/SEK/ECU)				
	Ut- betalt (tap) i 1998	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.98	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 1999	Forslag til nye garanti- tilsagn for 2000	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2000
Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (SND), real- investering og driftskapital	3 732	107 214	40 000	40 000	187 200
Industribanken/SND, stats- garanti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S	0	103 726	0	0	ca. 95 000
Svensk-norsk Industrifond, låneopptak	0	0	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾
Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK),					
a) Alminnelig ordning:					
- Forretnings- og Samfunns- delen	63 014	10 242 400	²⁾	²⁾	30 000 000 ²⁾
b) Særskilte Stortingsvedtak:					
- SUS/Baltikum-ordningen	2 924	1 931 300	³⁾	³⁾	3 000 000 ³⁾
c) Gammel portefølje:					
- Gammel alminnelig ordning	39 588	2 989 300			⁴⁾
- Garantier på særlige vilkår ved eksport til utviklingsland	18 958	29 500	0	0	29 500
- Statsgaranti for eksport- kreditter til Venezuela	13 912	7 600	0	0	7 600
d) Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland	6 533	507 500	⁵⁾	⁵⁾	900 000 ⁵⁾
e) Anbudsgarantiordningen	10 460	48 200	0	0	ca. 30 000
Andre garantier:					
- Garanti for lån til Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania, jf. St.prp. nr. 73/Innst. S. nr. 169 for 1990-91	0	208 742	0	0	0
- Garanti for lån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania og Bulgaria, jf. St.prp. nr. 65/Innst. S. nr. 165 for 1992-93	0	155 420	0	0	155 420
- Baltisk investeringslån	0	ECU 11 340	0	0	ECU 11 340
- Garanti for miljøvernlån	0	29 827	0	0	250 000

1) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 80 mill. svenske kroner (SEK).

2) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 30 mrd. kroner.

3) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 3 mrd. kroner.

4) Ansvarer inngår i totalrammen under a) Alminnelig ordning.

5) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 900 mill. kroner.

I rubrikken for samlet garantiansvar i 2000 er det justert for forventet utvikling i 1999 (økt/nytt garantiansvar og redusert ansvar ved nedbetaling på garantier/garanterte lån) så langt en har oversikt pr. medio september 1999.

Nærmere om de enkelte garantiene

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) - landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

Den landsdekkende garantiordningen ble opprettet på statsbudsjettet for 1993 ved etableringen av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Ordningen inngår som en del av SNDs samlede tilbud av risikofinansiering og finansieres gjennom garantiprovisjoner og gebyrer. I tillegg har det til og med 1998 vært gitt særskilte

Nærings- og handelsdepartementet

bevilgninger til tapsfond (over kap. 2420, post 52). SND garanterer som simpel kausjonist. Garantiene gis på pro rata vilkår. SND garanterer normalt ikke for mer enn 50 pst. av opptatte lån. Samlet ansvar pr. 1. januar 1999 var ca. 107 mill. kroner. Det er fastsatt en ramme på 40 mill. kroner for garantiordningen i 1999. For 2000 foreslås en ny garantifullmakt på 40 mill. kroner under ordningen, jf. Forslag til vedtak IV, 1.

Industribanken/SND, statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. SND overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993. Ved utløpet av 1998 var SNDs brutto utestående obligasjonsgjeld på ca. 462 mill. kroner. SND har imidlertid kjøpt tilbake store deler av disse obligasjonene. SNDs netto utestående obligasjonsgjeld (fratrullet egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var på ca. 104 mill. kroner ved utløpet av 1998. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 1999. For 2000 vil det være tilstrekkelig med en garantiramme på om lag 95 mill. kroner.

Svensk-Norsk Industrifond (SNI)

Stortinget har de siste årene samtykket i at Nærings- og handelsdepartementet kan gi en garanti til SNI for låneopptak inntil motverdien av 80 mill. svenske kroner (SEK). Sammen med en svensk garanti på 20 mill. SEK gir dette fondet anledning til å låne ut noen av sine bundne midler og gjør det mulig for fondet å opprettholde normal utlånsaktivitet. Fullmakten har hittil ikke vært utnyttet. Fordelingen av garantiansvaret har sammenheng med at den norske stat dekket 20 pst. (50 mill. SEK) av grunnkapitalen i fondet og den svenske stat 80 pst. (200 mill. SEK). Bortsett fra 80/20-fordelingen er det lagt opp til at garantien skal følge normalvilkårene i økonomireglementet. Departementet må garantere for hvert enkelt låneopptak som SNI foretar. Dette innebærer at fullmakten til å garantere for SNIs låneopptak må fornyes hvert år i samsvar med § 8 i bevilgningsreglementet. Det foreslås at garantien fornyes for 2000 på tilsvarende måte som for 1999, jf. Forslag til vedtak IV, 2.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

GIEK har følgende fire økonomisk atskilte virksomhetsområder: Forretningsdel, Samfunnsdel, Særskilte Stortingsvedtak og Gammel portefølje. I tillegg administrerer GIEK ordningene Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland, Anbudsgarantiordningen, Norsk Garantiinstitut for Skip og Borefartøyer A/S og Statens varekrigsforsikring. Forretningsdelen omfatter kommersiell risiko på de fleste OECD-land med kredittid inntil ett år. Samfunnsdelen omfatter politisk risiko, kommersiell risiko på land utenfor OECD, kommersiell risiko utover ett år og offentlige kjøpere. Av Særskilte Stortingsvedtak hvor det fortsatt gis nye garantitilsagn, gjenstår kun SUS/Baltikum-ordningen. Denne ordningen omfatter risiko knyttet til eksport til landene i det tidligere Sovjetunionen inkludert de baltiske stater. Disse tre virksomhetsområdene er nærmere omtalt under kap. 2460 GIEK. Rammene for alminnelig ordning (Forretningsdel og Samfunnsdel) og SUS/Baltikum-ordningen foreslås videreført på samme nivå som for inneværende år. Dette innebærer totalrammer for nye tilsagn og gammelt ansvar på henholdsvis 30 mrd. kroner og 3 mrd. kroner.

Gammel portefølje består av gammel alminnelig ordning, tidligere særordning for utviklingsland, som opphørte 1. januar 1988, og særskilt Stortingsvedtak for Venezuela. Det gis ikke nye tilsagn under disse ordningene. GIEK forestår oppfølgingen av løpende poliser og utestående krav med sikte på å begrense tap. Under ordningen for eksport av kapitalvarer til Venezuela gjenstår bare en garanti med restansvar på ca. 8 mill. kroner. Virksomhetsområdet er nærmere omtalt under kap. 2460 GIEK.

Nærings- og handelsdepartementet

Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland

Garantiordningen ble opprettet i 1989 med en prøveperiode på fem år. Den ble evaluert i 1994 og gjort permanent fra og med 1997. Rammene for garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland foreslås videreført på samme nivå som for inneværende år, dvs. med en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 900 mill. kroner. Virksomhetsområdet er nærmere omtalt under kap. 2460 GIEK.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S (GI) ble etablert i 1975. Staten overtok alle aksjene i GI i 1983. I 1987 ble det fastsatt en garantiramme på 10 mill. kroner. Samtlige garantier er innfridd. Instituttet gir ikke nye garantier, og det er ikke aktuelt med en ny garantifullmakt knyttet til GI. Administrasjonen av GI er tillagt GIEK. På grunn av løpende rettstvister knyttet til eneste gjenværende virksomhet, Reksten-komplekset, kan GI ikke oppløses. Bobehandlingen av Johan L. M. Rekstens konkursbo, der GI var konkursrekvirent, ble avsluttet med endelig avregning og tilbakebetaling av kr 5 837 til GI i juli 1998. Skifteretten vedtok i juni 1998 utlodning fra Hilmar Rekstens særeiedødsbos konkursbo. Skifteretten vedtok ved denne utlodningen at GI ikke hadde krav på dividende i konkursboet. GI mente skifterettens avgjørelse var basert på uriktig lovanvendelse og feil faktaforståelse og anket derfor i juli 1998 skifterettens avgjørelse til Gulating lagmannsrett. Sluttbehandling skjer høsten 1999.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon innenfor en ramme på 50 mill. ECU til Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania

Norge bidro i 1991 med betalingsbalansestøtte på til sammen 50 mill. ECU tilsvarende 404 mill. kroner til Tsjekkoslovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania, jf. St.prp. nr. 73 og Innst. S. nr. 169 for 1990-91. Lånet til Tsjekkoslovakia ble senere delt mellom de nyopprettede statene Tsjekkia og Slovakia. Lånene hadde inntil sju års løpetid. Lånet til Ungarn ble innfridd i 1997, lånene til Tsjekkia og Slovakia ble innfridd i 1998 og lånene til Romania og Bulgaria i 1999. Alle lån med hjemmel i St.prp. nr. 73 er dermed tilbakebetalt.

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil USD 27,5 mill. for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania, Bulgaria

Høsten 1993 ble det besluttet at Norge igjen skulle delta i betalingsbalansestøtte sammen med bl.a. andre OECD-land til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania og Bulgaria. Dette var en videreføring av ovennevnte betalingsbalansestøtte fra 1991. Latvia ønsket ikke sitt lån utbetalt. Norges andel utgjorde til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende 189,75 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 165 for 1992-93, mens det ble utbetalt ca. 20,5 mill. USD tilsvarende ca. 144 mill. kroner. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån med løpetid inntil sju år. Albania fikk etter søknad innvilget 10 års løpetid på bakgrunn av landets vanskelige økonomiske situasjon. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. Det ble i 1993 foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på garantiene. Ingen av lånene har forfalt til betaling.

Baltisk investeringslån

Under utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995-96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges andel utgjorde opprinnelig ECU 5 490 000, mens Norges andel av utvidelsen var på ECU 5 850 000. Dette innebærer at Norges samlede garantiansvar utgjør ECU 11 340 000.

Nærings- og handelsdepartementet

Garanti for miljøvernslån

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990-91 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for Norsk avfallshåndtering AS som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er nå på plass. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er imidlertid foreslått en utbetalingsfullmakt for dekning av påløpt garantiansvar under ordningen for 2000, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av SND i 1993 ble det etablert særskilte tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettets kap. 2420, post 52. Denne tapsfondsmodellen ble videreført til og med 1998, dvs. med en tapsfondsbevilgning på 10 mill. kroner pr. år. Det er ikke gitt bevilgning til tapsfond for denne ordningen for 1999, og det foreslås heller ingen tapsfondsbevilgning for 2000.

Det foreslås et tilskudd til risikoavsetningsfond til SUS/Baltikum-ordningen under GIEK på 35 mill. kroner. Tap på GIEKs garantiordning for i eksport til og investeringer i utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetningsfond som tidligere er bevilget over Utenriksdepartementets budsjett med til sammen 300 mill. kroner.

Videre er det foretatt en avsetning på ca. 20,7 mill. kroner til dekning av eventuelle tap under garantiansvaret knyttet til Baltisk investeringslån.

Andre garantiliknende ordninger

Betegnelse	Utbetalt i 1998	Samlet ansvar pr. 31.12.98	(i 1 000 kr/SDR)	
			Forslag til ramme for 2000	Total- ramme i 2000
Institutt for energiteknikk, skade atomanlegg	0	0	SDR 60 000	SDR 60 000
Norsk Koksverk, miljøfullmakt tomt	24 276	50 374		ca. 5 000 ¹⁾
Norsk Jern Eiendom AS, miljøfullmakt tomt	0	7 789		ca. 7 000 ²⁾

1) Gjenstående ansvar i forhold til gjeldende ramme på 220 mill. kroner.

2) Gjenstående ansvar i forhold til gjeldende ramme på 10 mill. kroner.

Særskilt fullmakt for dekning av forsikringstilfelle

Atomenergiloven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Statens selvassurans omfatter Institutt for energiteknikk (IFEs) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager/deponi for lavt og middels aktivt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås satt til 60 mill. SDR for 2000, som tilsvarer om lag 643 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 1999, jf. Forslag til vedtak V og omtale under kap. 920, underpost 50.4. Fullmakten gis for ett år av gangen, og det samlede ansvar i 2000 blir dermed 60 mill. SDR.

Norsk Koksverk, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet fikk på statsbudsjettet for 1990 fullmakt til å garantere overfor kjøpere av deler av tomta til Norsk Koksverk A/S at de ble holdt skadesløse for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra miljømyndighetene knyttet til miljøforurensninger fra Koksverkets tidligere virksomhet, jf. St.prp. nr. 1 for 1989-90. Fullmakten ble begrenset til 100 mill. kroner, men var ikke tidsbegrenset. Fullmaktsrammen er senere utvidet i flere omganger til totalt 220 mill. kroner, senest ved St.vedt. 8. desember 1998, jf. St.prp. nr. 9 og Innst. S. nr. 60 for 1998-99. Det vises til nærmere omtale under kap. 955. Utbetaling under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens forurensnings-tilsyn. For 1992-99 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav i hen-

Nærings- og handelsdepartementet

hold til særskilt fullmakt. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig fullmaktsrammen for ordningen. Pr. 1. september 1999 er det samlet utbetalt ca. 186 mill. kroner. Det foreslås en ny utbetalingsfullmakt for 2000, jf. Forslag til vedtak VII, 3.

Norsk Jern Eiendom, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet ble for 1991 gitt fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom A/S at selskapet holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn knyttet til miljøforurensninger fra avfallsprodukter (tjære m.m.) som Norsk Koksverk A/S hadde gravd ned på tomta til Norsk Jern Eiendom. Fullmakten er begrenset til 10 mill. kroner og gjaldt opprinnelig fram til 31. desember 1995. Den er forlenget med uendret ramme for til sammen fem nye år, til utgangen av 2000, senest i statsbudsjettet 1999, jf. St.prp. nr. 1 og Budsjettinnst. S. nr. 8 for 1998-99. Det er totalt utbetalt ca. 2,5 mill. kroner under ordningen. Det forventes ytterligere refusjonsutbetalinger i 1999 og 2000, og utbetalingsfullmakten foreslås derfor videreført for 2000, jf. Forslag til vedtak VII, 4.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementets § 7 slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30-49, som er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- a) Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- b) Utbetaling på tilsagn om tilskudd gitt i 2000 må helt eller delvis kunne foretas i 2001 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Nærings- og handelsdepartementet

Oversikt over poster med stikkordet kan overføres (eksklusiv postgruppe 30-49):

			(i 1 000 kr)		
Kap	Post	Betegnelse	Overført til 1999	Forslag 2000	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Nærings- og handelsdepartementet, Spesielle driftsutgifter	7 791	37 700	b
910	70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, Utviklingsarbeider og stipend	3 642	7 800	b
911		Bedriftsrettet kompetanseoverføring:			
	71	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge	27	22 500	a+b
	75	EUs SMB-program	3 780	6 000	b
922	70	Norsk Romsenter, Tilskudd	0	241 300	b
923	70	FoU-kontrakter, Tilskudd	114 179	151 000	b
924	70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, Tilskudd	4 210	9 000	b
926		Spesielle IT-tiltak:			
	50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon		20 000	b
	72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet		2 000	b
941	72	Sjøfartsdirektoratet, Tilskudd til NOx-tiltak	8 455	6 500	b
951	70	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Tilskudd	0	126 000	a+b
952	70	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling, Tilskudd	4 057	40 000	a+b
970	70	Internasjonaliseringstiltak, Eksportfremmende tiltak	21 069	196 000	b
970	72	Internasjonaliseringstiltak, Norsk deltakelse i EXPO 2000		35 000	b
2420	70	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Administrasjon	800	119 500	b
		Sum	168 010	1 000 300	

7 Omtale av organisasjons- og strukturendringer

Norges geologiske undersøkelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har siden 1965 vært ledet av et styre med sju medlemmer og tre varamedlemmer. Funksjonstiden til NGUs styre utløp 31. desember 1998. Nærings- og handelsdepartementet fant etter en samlet vurdering det hensiktsmessig at styret ved NGU ble avviklet og erstattet av et faglig råd med representanter fra bl.a. mineralnæringen og samarbeidende institusjoner.

Bergvesenet

Det vises til forslag om ny minerallov som er fremmet gjennom Ot.prp. nr. 35 for 1998-99 Om lov om erverv av og drift på mineralressurser, og nå er til behandling i Stortinget. Som følge av den nye loven vil Bergvesenets arbeidsoppgaver og arbeidsmengde bli endret. For å ivareta økt arbeidsmengde som følge av økt antall registreringer, flere driftskonsesjoner og utvidede tilsynsplikter, er det nødvendig å styrke bemanningen i etaten. Videre vil etatens driftskostnader øke. Det er lagt opp til at Bergvesenet i forbindelse med vedtakelse av loven skal endre navn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Integrering av Statens Landbruksbank i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

Stortinget har besluttet at Statens Landbruksbank skal avvikles som egen virksomhet, og deler av virksomheten under Landbruksbanken og Fylkesmannens landbruksavdeling skal integreres i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Overføringen skal være fullført innen 1. januar 2000. Landbruksdepartementet vil fremme egne proposisjoner om saken i høst. Det er nedsatt interdepartementale styringsgrupper som skal utrede relevante forhold knyttet til sammenslåingen.

8 Handlingsplan for små bedrifter

8.1 Innledning

Regjeringen la i forbindelse med statsbudsjettet for 1999 fram en handlingsplan for små bedrifter. Planen inneholder konkrete tiltak innenfor i alt åtte innsatsområder og er del av en langsiktig prosess som skal bedre vilkårene for etablerere og småbedrifter. For å prioritere de riktige områdene, er det tatt initiativ til en tett dialog med næringsdrivende. I løpet av våren har næringsministeren gjennomført sju regionale dialogmøter med bedriftsrepresentanter fra hele landet. Møtene har gitt mange nyttige innspill til arbeidet med å fremme entreprenørskap og bedre næringsklimaet for små bedrifter. Næringsministeren har etablert et forum for små bedrifter, satt sammen av bedriftsledere og representanter fra bedrifts- og arbeidstakerorganisasjoner, som har fått i oppgave å følge opp og gi innspill til det videre arbeidet.

8.2 Skjemaveldet

For å redusere omfanget av bedriftenes skjemavelde, er det utviklet en fireleddet strategi som angriper flere ledd i denne prosessen.

Opprydding i regelverket: For å gjøre hverdagen enklere for små bedrifter, er det satt i gang et arbeid for å rydde opp i og forenkle forskriftsverket. Dette arbeidet inngår som et eget prosjekt under regjeringens satsing «Et enklere Norge». I tillegg vil regelverket bli gjennomgått med sikte på å redusere det totale omfanget av innrapportering fra næringslivet til offentlige etater.

Et bedre beslutningsgrunnlag ved regelendringer: Tall fra Oppgaveregisteret viser at selv om det arbeides aktivt for samordning av statlige oppgaveplikter, dukker det stadig opp nye. Nærings- og handelsdepartementet utvikler derfor en veileder til bruk ved vurdering av næringsøkonomiske konsekvenser når nytt/endret regelverk utformes og vil i løpet av 2000 etablere et helhetlig opplegg som sikrer at veilederen på en god måte kommer til anvendelse ved bl.a. regelverksarbeid i ulike departementer/etater.

Gjenbruk av data: Lignende opplysninger rapporteres ofte til flere ulike offentlige etater. En mer samordnet innhenting vil kunne redusere bedriftenes innrapporteringsbyrder. Det er et mål at data kun skal rapporteres én gang. Oppgaveregisteret er et sentralt verktøy i dette arbeidet. Registerets virksomhet i 1999 og planer for 2000 er nærmere omtalt nedenfor.

Elektronisk innrapportering: Elektronisk innrapportering av data kan effektivisere arbeidet både for avsender og mottaker. Det er et mål at alle statlige etater innen 2002 kan motta data elektronisk. Et tungt prosjekt i denne sammenheng er System for ligning av næringsdrivende, SLN, der Skattedirektoratet i samarbeid med Statistisk sentralbyrå og Brønnøysundregistrene arbeider med å utvikle en felles elektronisk løsning for næringslivets innrapportering av regnskapsdata til de tre etatene. Lønnsomhetsanalyser peker særlig på gevinstpotensialet prosjektet har for bedriftene.

Kunnskap og erfaringer som opparbeides, bl.a. gjennom SLN, vil bli brukt i arbeidet med å initiere nye prosjekter innenfor elektronisk innrapportering. Under ledelse av Nærings- og handelsdepartementet er det opprettet en tverrfaglig referansegruppe som skal være pådriver i det videre arbeidet på dette området.

Et flerårig program for elektronisk datautveksling og innrapportering, PEDI, opprettet av Arbeids- og administrasjonsdepartementet i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet, vil ta opp og bidra til avklaring av spørsmål av mer overordnet og prinsipiell karakter.

Oppgaveregisteret

Oppgaveregisteret ble formelt åpnet i Brønnøysund i november 1997 og skal holde løpende oversikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige og finne muligheter for forenkling. Målet er å hindre overflødig innsamling og registrering av opplysninger, særlig av hensyn til de mindre bedriftene.

Nærings- og handelsdepartementet

Etter første halvår 1999 var 639 statlige skjemaer registrert i Oppgaveregisteret. I løpet av første halvår 1999 er det foretatt endringer i fem skjemaer, mens 11 nye er kommet til. Av disse er seks skjemaer som har eksistert i lengre tid, men som først nå har blitt registrert i den samlede databasen. Fem gamle skjemaer har blitt slettet. Tall for første kvartal 1999 viste for første gang en reduksjon i næringslivets totale tidsbelastning knyttet til offentlig innrapportering. Dette gir godt håp for det videre arbeidet selv om en i annet kvartal igjen kunne se en svak økning i belastningstallet. Økningen i totalt antall skjematimer for næringslivet i første halvår skyldes hovedsakelig at tallet på registrerte bedrifter har økt i perioden. Samordningseffekten som Oppgaveregisteret klarer å få i stand, har vært større i første halvår 1999 enn i hele 1998. Samtidig er ekstrabelastningen ved nye oppgaveplikter nede på et svært lavt nivå. Samordningseffekten er i første halvår for første gang større enn ekstrabelastningen ved nye skjemaer. Nye skjemaer er hovedsakelig en konsekvens av lov- og forskriftsendringer, og det er derfor viktig at arbeidet i Oppgaveregisteret ses i sammenheng med resten av regjeringens arbeid for et redusert skjemavelde.

Arbeidet med samordning og forenkling av statlige oppgaveplikter videreføres for fullt. I 2000 vil kommunale og fylkeskommunale oppgaveplikter bli kartlagt slik at disse også kan bli gjenstand for forenkling og samordning. Det vil dessuten bli vurdert om det skal bygges opp en database for datadefinisjoner under Oppgaveregisteret. Siktemålet er å øke den reelle datagjenbruken mellom offentlige etater. Det vil videre bli satt i gang forberedende arbeid for å legge Oppgaveregisteret ut på nett.

Nylig er Oppgaveregisteret utvidet til også å omfatte alle tillatelser som kreves for å starte og drive næringsvirksomhet. Opplysningene er allerede tilgjengelige via Brønnøysundregistrenes internett-sider og Bedriftsinformasjon på internett (Bedin).

8.3 Kompetanse, teknologi og FoU

Tilgang til rett kompetanse og evne til rask oppdatering og fornyelse av kunnskap på alle nivå er av sentral betydning for omstillingsevne, innovasjon og videre vekst. Etter- og videreutdanningsreformen skal imøtekomme arbeidslivets behov for livslang læring. For små og mellomstore bedrifter er det av stor betydning at det legges til rette for et utdanningstilbud som i større grad gjør det mulig å kombinere arbeid og utdanning. Dette innebærer fleksibilitet både med hensyn til tid og sted. Som en oppfølging av tariffoppgjøret 1999 og St.meld. nr. 42 for 1997-98 Kompetansereformen, forutsettes det bevilgning av 400 mill. kroner over en 2-3-års periode til delfinansiering av kompetanseutviklingsprogrammer. Integrering av informasjons- og kommunikasjons-teknologi og bruk av multimedia skal bidra til at kompetanseutvikling for arbeidslivet også i framtiden i stor grad må skje på arbeidsplassen. Prosjekter vil kunne initieres av enkeltvirksomheter, kommuner, nettverk av virksomheter, bransjeorganisasjoner, tariffparter m.m.

I tillegg vil enkeltprogrammer under Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret), Norges Forskningsråd (NFR) og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) – som stimulerer til forskning, kompetanseutvikling, teknologianvendelse, innovasjonsarbeid og sikring av økonomisk utbytte av egen innovasjonssinnsats i mindre bedrifter – bli videreført og videreutviklet. For nærmere omtale av de ulike programmene vises det til omtale under kap. 901 Patentstyret, 920 NFR og 2420 SND.

8.4 Rekruttering og anvendelse av arbeidskraft

God tilgang på kvalifisert arbeidskraft er viktig for bedriftenes evne til vekst og utvikling. Selv om det er bedriftene selv som må ta ansvar for egen rekruttering, har regjeringen en viktig oppgave med å utforme regelverk slik at det møter de behov som dagens arbeids- og næringsliv krever. Både arbeidsmiljøloven, sysselsettingsloven og lov om lønnsplikt påvirker i stor grad arbeidsmarkedets virkemåte, og dermed bedriftenes muligheter til å organisere arbeidet i bedriften.

Vilkårene for utleie og formidling av arbeidskraft reguleres av sysselsettingsloven. Blaaidutvalgets forslag om å liberalisere reglene om utleie og formidling av arbeidskraft er fulgt opp i Ot.prp. nr. 70 for 1998-99.

Vilkår og prosedyrer for ansettelse, organisering av arbeidet, oppsigelse og avskjed reguleres av arbeidsmiljøloven. Regjeringen har oppnevnt et utvalg, Arbeidslivsutvalget, som innen 1. desember 1999 skal lage en analyse av hva som er hovedutfordringene i arbeidslivet framover og skissere nødvendige tiltak for å oppnå den fleksibilitet som framtidens nærings- og arbeidsliv trenger, og som samtidig ivaretar arbeidstakernes interesser. Utvalget skal med utgangspunkt i denne analysen komme med anbefalinger om temaer innenfor hovedområdene arbeidsmiljø-, arbeidstids-, stillingsvern- og medbestemmelsesreguleringene som det konkret bør arbeides videre med.

Utviklingen og utbredelsen av informasjonsteknologi har gjort fjernarbeid aktuelt for flere og imøtekommer et økende behov for fleksibilitet både hos arbeidsgivere og arbeidstakere. For å framskaffe mer kunnskap om hvordan fjernarbeid påvirker enkeltindivider, bl.a. med hensyn til valg av bo- og arbeidssted, og bedriftenes organisering og lokalisering, er disse problemstillingene prioritert innenfor Forskningsrådets program Nasjonale informasjonsnettverk (NIN).

8.5 Brukertilpasset offentlig informasjon

Narviktelefonene ble opprettet i 1992 for å gi en enhetlig tilgang til bedriftsrelevant informasjon fra offentlige institusjoner og etater. Etterspørselen etter tjenesten har vært jevnt økende.

Internett har skapt nye muligheter for enklere, billigere og raskere overlevering av mer brukertilpasset og fleksibelt tilgjengelig informasjon. Langt de fleste statlige etater har i dag lagt ut informasjon på internett. Om lag 1/3 av landets kommuner og fylkeskommuner har etablert informasjonstiltak på internett i form av egne hjemmesider. Også informasjon på internett kan være vanskelig tilgjengelig for mange. Veiledningsinstituttet i Nord-Norge (VINN) har derfor i samarbeid med Norges forskningsråd utviklet en veileder til bedriftsrelevant informasjon på internett, Bedin. Tjenesten bidrar til å gjøre internett til en mer effektiv informasjonskanal. Det er et mål å videreutvikle Bedin som det naturlige knutepunktet for næringslivet til bedriftsrelevant informasjon. En bredt sammensatt referansegruppe har fått i oppgave å bidra til dette.

Bedin er en veiviser og blir ikke bedre som tjeneste enn den informasjonen den til slutt henviser til. Statens Informasjonstjeneste er på oppdrag fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet i ferd med å kartlegge kvaliteten på statlige nettsted. Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil prioritere et arbeid for å sikre god kvalitet på statlige informasjonstjenester.

Brønnøysundregistrene har i 1999 lansert sin egen skreddersydde informasjonstjeneste, spørOSS, som skal gi næringsdrivende svar på spørsmål knyttet til bedriftenes oppgaveplikter. For å kunne tilby denne tjenesten, er registrene avhengig av at andre offentlige etater kvalitetssikrer sin informasjon. Skreddersydde informasjonskanaler der den enkelte næringsdrivende kan få svar på spørsmål knyttet til flere etaters ansvarsområde, gjør næringsdrivendes informasjonsinnhenting langt enklere. Nærings- og handelsdepartementet vil derfor fortsatt arbeide for og støtte opp om utviklingen av slike informasjonskanaler.

8.6 Kapitaltilførsel til nyskappingsprosjekter

For mange potensielle nyetablerere og mindre bedrifter kan det være problematisk å få finansiering i det private kapitalmarkedet. Spesielt prosjekter med ny teknologi og høy risiko kan møte slike finansieringsproblemer. Som et supplement til SNDs risikolåneordninger og egenkapitalvirksomhet er det etablert fem såkornfond i Norge, ett nasjonalt og fire regionale fond (Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge) med en total kapitalbase på 400 mill. kroner. Det foreslås etablert et nytt regionalt såkornfond for indre Østlandet for 2000.

I tillegg er det utarbeidet retningslinjer for et prosjektutviklingstilskudd som skal bidra til kommersialisering av gode ideer og forskningsresultater unnfanget i forskningsinstitutter, universitetsmiljøer eller næringsliv. Det er forutsatt å bevilge 100 mill.

kroner til denne ordningen over 4-års perioden 1999-2002. Før ordningen kan iverksettes, må den notifiseres hos EFTAs overvåkingsorgan (ESA).

8.7 Skatte- og avgiftsregler

Mindre familieeide bedrifter utgjør en vesentlig del av norsk næringsliv. Nesten hver fjerde av alle små og mellomstore bedrifter i Norge står overfor et generasjonsskifte i løpet av de kommende 10 år. Mange familiebedrifter opplever i dag at dette vanskeliggjøres av skattereglene. Et utvalg som vurderer arveavgiftsreglene, skal levere sin innstilling innen 1. mars 2000. På bakgrunn av utvalgets arbeid vil regjeringen vurdere tilpasninger som sikrer at generasjonsskifte kan gjennomføres forsvarlig og sikre kontinuitet.

8.8 Internasjonalisering

Begrenset markedspotensial og åpen konkurranse på hjemmemarkedet gjør at også mindre bedrifter nå i større grad må kjempe for å beholde posisjonen i sine hjemmemarkeder eller vende seg mot eksportmarkedene. Små bedrifter mangler ofte ressurser og erfaring for å agere i internasjonale markeder. Disse bedriftene er derfor avhengig av bistand til eksportfremme og oversiktlige ikke-diskriminerende internasjonale rammebetingelser. Gjennom internasjonale organisasjoner, bl.a. Verdens handelsorganisasjon (WTO), arbeider derfor myndighetene for å oppnå forutsigbare, åpne og ikke-diskriminerende rammeverk.

Europa er vårt nærmeste internasjonale marked. Gjennom deltakelse i EUs flerårige program for små og mellomstore bedrifter skapes grunnlag for nettverksbygging mellom bedrifter, virkemiddelapparat og myndigheter i EØS-området. I tillegg har deltakelsen i programmet bidratt til utvikling av Euro Info Centre i Norge som representerer en felles inngang til informasjon og rådgivning om EUs aktiviteter og EØS-avtalen.

Stortinget ga våren 1999 samtykke til norsk deltakelse i et program for finansiell støtte til danning av transeuropeiske joint-venture selskaper tilknyttet EUs SMB-program. Den norske programdeltakelsen administreres av SND, og det regnes med en opptrapping av aktiviteten innenfor dette programmet i 2000.

8.9 Holdningsskapende arbeid

En positiv holdning til små bedrifter og økt forståelse og respekt for de verdier disse bedriftene skaper vil bidra til at flere finner det attraktivt å starte og drive egen virksomhet. Positive holdninger til entreprenørskap er særlig viktig i de deler av offentlig forvaltning som direkte eller indirekte arbeider med næringsutvikling, og innenfor utdanningssystemet.

Utdanning i entreprenørskap, utvikling av ressursforståelse i prosjektarbeid og elevbedrifter inngår i de nye utdanningsreformene. Opplæringsinstitusjoner, kommuner og fylkeskommuner skal motiveres og inspireres til planlegging og gjennomføring av opplæring i entreprenørskap. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har sammen med Kommunal- og regionaldepartementet invitert tre fylker til en spesiell FoU-satsing med vekt på å utvikle metoder og organisasjonsformer som fremmer arbeidet med entreprenørskap både i grunnskolen og videregående opplæring. Universiteter og høyskoler har en viktig rolle i arbeidet med å motivere og tilføre nødvendig kompetanse til personer som ønsker å starte egen virksomhet. En kartlegging over de utdanningstilbud som eksisterer innenfor innovasjon og entreprenørskap ved universiteter og høyskoler, vil bli gjennomgått og eventuelt supplert før nye tilbud blir vurdert.

Innen utgangen av 2000 skal alle statlige etater gå ut til sine brukere med serviceerklæringer. Foruten et serviceløft vil dette arbeidet føre til kompetanseoppbygging i den enkelte etat om brukernes, bl.a. bedriftenes, behov. Målet om å utarbeide skreddersydd serviceerklæringer på tvers av etater vil i første omgang bli koblet til utarbeiding av kanaler for skreddersydd informasjon. Skreddersydd informasjon til bedriftene invol-

verer flere etater som står ansvarlig for informasjon om sitt ansvarsområde formidlet via en felles informasjonskanal. Formidling av resultater og erfaringsoverføring fra prosjektet Næringsvennlige kommuner om hvordan kommuner kan forbedre sitt tjenestetilbud overfor næringslivet, står også sentralt i forhold til holdningsskapende arbeid i offentlig forvaltning.

9 Samleomtale av regjeringens IT-politikk

9.1 Hovedlinjer i regjeringens IT-politikk

Framveksten av informasjon- og kunnskapssamfunnet representerer grunnleggende utfordringer for norsk næringsliv og samfunn. Teknologiutviklingen fortsetter med uforminsket styrke, og selv om Norge pr. i dag står godt rustet, er det nødvendig med en offensiv og helhetlig politikk.

Regjeringen legger i økende grad vekt på de sosiale og samfunnsmessige sidene ved IT-utviklingen. Det er et mål å sikre bredest mulig deltakelse i IT-samfunnet og hindre nye sosiale skillelinjer. Regjeringen legger videre avgjørende vekt på å styrke IT-utdanning og kompetanseutvikling for å sikre både bredde- og spesialkompetanse. Regionale IT- og kunnskapsmiljøer står sentralt i regjeringens strategi for næringsutvikling og sysselsetting i distriktene.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å tilrettelegge for elektronisk handel og forretningsdrift og legger i denne sammenheng stor vekt på samarbeid med næringsliv og forskningsmiljøer. Regjeringen fortsetter samtidig sitt arbeid med å fremme den elektroniske forvaltning.

EØS-avtalen har åpnet for norsk deltakelse i EUs IT-programmer og gir Norge mulighet til å delta direkte i det europeiske arbeidet med rammebetingelser for informasjons-samfunnet og i FoU-samarbeid.

Regjeringens politikk er trukket opp i stortingsmeldinger og handlingsplaner fra det enkelte fagdepartement.

St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, presenterer regjeringens strategi og tiltak for å fremme elektronisk handel i Norge. Næringsrettet IT-plan 1998-2001 Norge – en utkant i forkant, presenterer regjeringens strategi og tiltak for å fremme utvikling og anvendelse av IT i norsk næringsliv. St.meld. nr. 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv, presenterer regjeringens politikk for IT-basert nærings- og kunnskapsutvikling i regionene. St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille, presenterer IT som et av satsingsområdene innen forskning og utvikling.

Handlingsplan 1999-2001 Elektronisk forvaltning, presenterer regjeringens strategi for tverrsektoriell IT-utvikling i statsforvaltningen. Regjeringens håndtering av år 2000-problemet er presentert i egne redegjørelser til Stortinget i april 1999 og i St.prp. nr. 1 for 1999 og 2000, jf. redegjørelsen under pkt. 10 nedenfor.

Utenriksdepartementets rapport Den elektroniske utenriktjeneste – Forslag til strategi for informasjons og kommunikasjonsteknologi og informasjonsforvaltning i Utenriksdepartementet 2000-03, har som mål å utnytte IT for å styrke evnen til å nå norske utenriks- og utviklingspolitiske mål.

Sosial- og helsedepartementets handlingsplan for IT i helsesektoren: Mer helse for hver bIT 1997-2000, har som mål å utvikle og effektivisere informasjonsbehandlingen og -kvaliteten i helsesektoren.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet presenterer innsatsområdene for IT i norsk utdanning i en egen handlingsplan som ferdigstilles høsten 1999, og som vil gjelde for perioden 2000-03. Både den nye og den tidligere handlingsplanen (IT i norsk utdanning. Plan for 1996-99) er en oppfølging av St.meld. nr. 24 for 1993-94 Om IT i utdanningen.

Kulturdepartementets Handlingsplan for IT på kulturområdet 1998-2001 omhandler regjeringens strategi og tiltak for IT på denne sektoren.

I St.meld. nr. 24 for 1998-1999 Om visse regulatoriske spørsmål i telesektoren, presenteres og drøftes forskjellige regulatoriske spørsmål i telesektoren bl.a. med vekt på utvikling av konkurranse og fortsatt utbygging og utvikling av telenett og -tjenester.

9.2 Organisering

Samordningsansvaret for regjeringens IT-politikk er lagt til Nærings- og handelsdepartementet (NHD), mens hvert enkelt departement har et linjeansvar innenfor egen sektor. NHD har ansvaret for å følge opp sektorovergripende spørsmål, bl.a. samfunnsmessige og sosiale sider ved IT-utviklingen, og koordinerer arbeidet med IT-sikkerhet og elektronisk handel.

Det er etablert et statssekretærutvalg for IT ledet av NHD for å samordne IT-politikken. Nærings- og handelsministeren leder Forum for IT-næringene, med representanter fra næringsliv, offentlig virkemiddelapparat og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Forumet er et rådgivende organ for regjeringen. Det vil bli etablert et Forum for IT-sikkerhet til erstatning for Rådet for IT-sikkerhet, med representasjon fra offentlig forvaltning, næringsliv og det akademiske miljø. Det er videre etablert et Fellesforum for elektronisk handel med representanter fra næringsliv og forskningsmiljøer som en arena for dialog mellom myndigheter og privat sektor vedrørende elektronisk handel.

9.3 Mennesket i sentrum i informasjonssamfunnet

Samfunnets evne til å nyttiggjøre seg teknologien avhenger i stor grad av den enkeltes tilgang til utstyr, kompetanse og tjenester. Regjeringen legger avgjørende vekt på at flest mulig får tilgang til og mesterer den nye teknologien. Norge har et godt utgangspunkt i det utbredelsen av IT-utstyr og -tjenester er helt i verdenstoppen, eksempelvis med en ISDN-tilgjengelighet som på landsbasis i dag er på nær 100 pst. Videre ligger Norge som nummer tre i Europa når det gjelder befolkningens tilgang til internett. Dette fortrinnet vil regjeringen utnytte til beste for folk flest, næringslivet og offentlig sektor.

For å synliggjøre og skape debatt om de samfunnsmessige sidene ved IT-utviklingen, lanserte regjeringen i august 1999 en dynamisk hjemmeside på internett – KIMEN. KIMEN viser eksempler på hvordan informasjonsteknologi kan bidra til større åpenhet og muligheter for aktiv deltakelse og innflytelse i samfunnsdebatten. Samtidig er nettstedet et elektronisk møtested hvor viktige problemstillinger rundt IT-utviklingen kan diskuteres. KIMEN drives av NHD i samarbeid med berørte departementer (<http://kimen.dep.no>).

Utviklingen av internettbaserte informasjonstjenester gjør det enklere å utvikle statlig informasjon til barn og ungdom. I forbindelse med prosjektet *Et enklere Norge* tas det sikte på å etablere en internettportal for barn og unge, *Ung.info.nett*. Informasjonen i denne kanalen tar utgangspunkt i hva barn og unge selv, frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, fritidstiltak og prosjekter ser som relevant informasjon for barn og unge.

Regjeringen vil støtte opp om og bidra til utvikling av livskraftige lokalsamfunn. Flere regionale IT-prosjekter er etter hvert under etablering. Prosjektet LiNK, lokale informasjonsnett i Numedal-Kongsberg, er et av disse, hvor bl.a. en satsing på internett for å styrke lokaldemokratiet er en viktig bestanddel.

Norge har fra august 1999 deltatt i programmet PROMISE (Promoting Information Society in Europe) med målsetting å øke bevisstheten om informasjonssamfunnet i befolkningen. Norges forskningsråd har ansvaret for den nasjonale oppfølging og det er tilsatt en norsk ekspert som representerer EFTA-landene i Europa-kommisjonen.

Regjeringen går, under forutsetning om Stortingets samtykke, inn for norsk deltakelse i en 4-årig europeisk handlingsplan i perioden 1999-2002 for å fremme trygg bruk av internett. Hovedmålet er å etablere egnede mekanismer for å bekjempe ulovlig bruk av internett og tilrettelegge for ytterligere vekst i europeisk internett-industri.

Regjeringen etablerte et teknologiråd våren 1999 med formål å stimulere til en offentlig teknologidebatt som også kan engasjere ikke-eksperter. Rådet skal i utgangspunktet vurdere ny teknologi på alle områder, men det er pekt på at behovet er særlig stort innenfor bioteknologi og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Rådet er underlagt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) og oppnevnes for fire år av gangen.

IT og personvern

Justisdepartementet la i juni fram en odelstingsproposisjon med forslag til ny lov om behandling av personopplysninger (Ot.prp. nr. 92 for 1998-99). Forslaget bygger på utredningen fra Personregisterlovutvalget i NOU 1997: 19 Et bedre personvern. Et viktig formål med den nye loven er å innføre en lovgivning som er tilpasset den teknologiske utviklingen, og samtidig styrke den enkeltes personvern. Dette skjer dels gjennom at den enkelte får sterkere rettigheter, bl.a. økt innsyn i behandling av personopplysninger, men også gjennom at Datatilsynet, som uavhengig kontrollinstans, styrkes. Videre opprettes det en uavhengig klagenemd for personvernsaker.

9.4 IT for vekst og verdiskaping – opptrapping av innsats

Regjeringen trapper opp satsingen på IT- og kompetansemiljøer for å stimulere til flere nyetableringer og økt nyskaping. Gjennom forskjellige virkemidler omtalt nedenfor vil regjeringen bl.a. styrke den nasjonale satsingen på mikroteknologi med tyngdepunkter i Oslo, Trondheim og Horten, bidra til etablering av språkteknologisenter på Voss, styrke telemedisinsatsingen i Tromsø og bidra til etablering av avansert forskning ved IT- og kunnskapssenteret på Fornebu.

Regjeringen vil styrke kommersialiseringen av forskningsresultater, bl.a. i tilknytning til forskningsparkene, og foreslår å øke den totale bevilgningen til FORNY-programmet (utnyttelse av forskningsresultater til ny næringsvirksomhet) til om lag 45 mill. kroner. Prosjektutviklingstilskuddet som ble etablert i statsbudsjettet for 1999 med en ramme på 100 mill. kroner over fire år og administreres av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), kan også brukes til nyskaping med basis i forskningsmiljøene.

Såkorfondene er et viktig virkemiddel for å styrke nyskapingen. I tillegg til START-fondet (det sentrale landsomfattende såkorfondet) og de fire regionale fondene (Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge) som ble styrket i statsbudsjettet 1999, går regjeringen i statsbudsjettet 2000 inn for å etablere et nytt regionalt såkorfond for indre Østlandet med 30 mill. kroner i ansvarlige lån og 7,5 mill. kroner i tapsfond.

Forskning og utvikling

St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille, utpeker informasjons- og kommunikasjonsteknologi som ett av fire tematiske satsingsområder, i tillegg til langsiktig, grunnleggende forskning. Det vises til de enkelte departementers budsjettproposisjoner for nærmere omtale utover det som faller inn under denne samleomtalen.

Fra og med budsjettåret 2000 er IT- og tjenestesektoren definert som egen sektor i budsjettstrukturen til NHDs bevilgning til Norges forskningsråd for å oppnå en helhetlig og framtidsrettet FoU på området.

Regjeringen foreslår å styrke den IT-rettede forskning og utvikling i Forskningsrådet over NHDs budsjett med om lag 35 mill. kroner. Prioriterte innsatsområder er de utpekte satsingsområdene i Næringsrettet IT-plan 1998-2001 Norge – en utkant i forkant, bl.a. programvare, språk- og kommunikasjonsteknologi inkludert multimedia. Den nasjonale satsingen på mikroteknologi med tyngdepunkter i Oslo, Trondheim og Horten foreslås styrket med en ekstrabevilgning til utstyr til nytt mikroteknologilaboratorium i Gaustadbekkdalen i Oslo.

Det vil i 2000 bli startet et nytt strategisk nettverksprogram Grunnleggende IKT-forskning med fokus på kommunikasjonsteknologi, distribuerte IT-systemer/neste generasjon internett og store programsystemer.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 1999 ble Fondet for forskning og nyskaping opprettet med en samlet fondskapital på 3 mrd. kroner. I statsbudsjettet 2000

Nærings- og handelsdepartementet

foreslår regjeringen å øke fondskapitalen til 4 mrd. kroner samtidig som det budsjetteres med en fondsavkastning på 90 mill. kroner i 2000. Avkastningen skal disponeres av Forskningsrådet innenfor de rammer som Stortinget og regjeringen bestemmer. Det vises til nærmere omtale i KUFs budsjettproposisjon.

Regjeringen foreslår å bevilge totalt 61,7 mill. kroner til samferdselsforskning, hvorav 41 mill. kroner til telekommunikasjonsforskning i 2000, som er en økning på 5,5 mill. kroner i forhold til 1999.

Særskilte regionale tiltak

Regjeringen foreslår bevilget 31 mill. kroner over Kommunal- og regionaldepartementets (KRDs) budsjett til satsing på næringshager. Utviklingen av næringshager skjer i regi av Selskapet for industrivekst (SIVA) i nært samarbeid med KRD og lokale offentlige og private aktører og har som formål å stimulere til utvikling av arbeidsplasser innenfor kompetansebasert næringsvirksomhet i distriktene.

Regjeringen foreslår å styrke tilskuddsordningen for anvendelse av høyhastighetskommunikasjon (HØYKOM-ordningen) med 2 mill. kroner til 20 mill. kroner. Tilskuddsordningen skal stimulere offentlige virksomheter spesielt i distriktene til å utvikle og ta i bruk anvendelser med basis i høyhastighetskommunikasjon.

Programmet for Nasjonale informasjonsnettverk (NIN-programmet) foreslås videreført i 2000 med en ramme på 27 mill. kroner med fokus på regionale IT-nettverk, IT-støttet læring, IT-basert fjernarbeid og telemedisin.

IT- og kunnskapssenter på Fornebu

IT- og kunnskapssenteret på Fornebu vil utgjøre et viktig forsknings- og nyskapingssmiljø i tillegg til landets eksisterende miljøer. Status for arbeidet med senteret ble sist lagt fram for Stortinget i St.meld. nr. 42 for 1998-99 om Status og framdrift for etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu.

Flere utdannings- og forskningsinstitusjoner har understreket at forskning av høy kvalitet vil være avgjørende for at et slikt senter skal bli vellykket. Regjeringen vil derfor bidra til etablering av et Center of Excellence (Senter for fremragende forskning) innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi på Fornebu. Det er satt av 45 mill. kroner til dette på budsjettene til KUF, Samferdselsdepartementet og NHD (se også omtale under kap. 281 i KUFs budsjettproposisjon).

Staten vil delta som medeier i det selskapet som får i oppdrag å utvikle og gjennomføre planene om et IT- og kunnskapssenter på Fornebu, jf. omtale under kap. 946 nedenfor. Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) vil legge fram en egen stortingsmelding om status for saken høsten 1999. Det vises til AADs budsjettproposisjon for nærmere omtale av saken.

Telemedisin

Telemedisin er et av regjeringens satsingsområder. Telemedisin er et sett av IT-baserte kommunikasjonstjenester, som gir mulighet til å undersøke og behandle pasienter uavhengig av hvor pasienten, spesialisten og informasjonen om pasienten befinner seg. Regionsykehuset i Tromsø har utviklet ledende nasjonal og internasjonal kompetanse innen telemedisin. I statsbudsjettet for 2000 foreslår regjeringen å øke bevilgningen til drift av Nasjonalt senter for telemedisin i Tromsø med 24 mill. kroner og bevilgningen til videre utvikling av telemedisinsk nett i Nord-Norge med 5 mill. kroner. Regjeringen vil også prioritere satsingen på telemedisin innenfor relevante offentlige virkemidler for å stimulere kommersialisering og næringsutvikling både regionalt og nasjonalt.

Språkteknologi

Regjeringen anser utviklingen av språkteknologi som nærings- og kulturpolitisk svært viktig. Kulturpolitisk er det viktig at det norske språket bevares som levedyktig i den digitale verden, samtidig som denne teknologien representerer et stort næringsutviklingspotensial. Som en oppfølging av bl.a. Voksenåsenerklæringen og Næringsrettet IT-plan 1998-2001, vil regjeringen, gitt at bestemte forutsetninger oppfylles, bidra til at planene om et språkteknologisenter for nærings- og kompetanseutvikling på Voss blir realisert. Regjeringen foreslår å avsette 25 mill. kroner i statlig innskuddskapital til

Nærings- og handelsdepartementet

et selskap som får ansvaret for utvikling av senteret på Voss. Det vises til nærmere omtale under kap. 927 Språkteknologisenter. I tillegg vil det i 2000 bli igangsatt forskning og utvikling innenfor språkteknologi bl.a. i regi av Forskningsrådet.

Regjeringen vil videre etablere et eget sekretariat for norsk språkteknikk knyttet til Norsk Språkråd. Sekretariatet skal være et administrativt knutepunkt for norsk språk og IT og samarbeide med relevante kultur- og forskningsmiljøer og IT-næringen. Senteret skal være et nasjonalt knutepunkt for samarbeid på europeisk basis, bl.a. gjennom EU-programmer.

Norge vil i 2000 delta i oppfølgingsaktiviteter til EU-programmet INFO 2000 med mål om å utvikle markedet for elektroniske informasjonstjenester og bidra til ivaretagelse av norsk språk og kulturarv i informasjonssamfunnet.

Elektronisk handel og forretningsdrift

St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, som ble lagt fram i juni 1999, har som mål å bringe Norge i forkant av utviklingen av elektronisk handel og forretningsdrift. For å nå dette målet, legger regjeringen opp til fem hovedstrategier:

- utforming av forutsigbare rettslige og økonomiske rammebetingelser for elektronisk handel
- utvikling av infrastruktur og tjenester som forenkler bruken og gir tilgang for alle potensielle brukergrupper over hele landet
- tilstrekkelig mange brukere, bl.a. gjennom bruk av elektronisk handel for å effektivisere offentlige innkjøp
- utvikling av kunnskap og innsikt i elektronisk handel blant bedrifter, innbyggere og i forvaltningen
- Ivaretagelse av sosiale og samfunnsmessige hensyn som sikkerhet, personvern og forbrukervern

Regjeringen vil bidra til at det utarbeides bedre statistikk og måletall for elektronisk handel i regi av Statistisk sentralbyrå. I det videre arbeid legger regjeringen stor vekt på dialog og samarbeid med aktørene innen området, bl.a. i Fellesforum for elektronisk handel.

Regjeringens mål er at elektronisk kommunikasjon skal bli like akseptert og ha samme juridiske holdbarhet som tradisjonell skriftlig kommunikasjon og dokumentasjon. Programmet for bransjeorienterte IT-prosjekter for effektiv forretningsdrift (BIT) i SND skal videreutvikles til å integrere elektronisk handel i de felles bransjeløsningene og bidra systematisk til at elektronisk handel tas i bruk i verdikjeder og nettverk.

Som en del av arbeidet med å legge til rette for elektronisk handel, har regjeringen startet kartlegging av bestemmelser i lover, forskrifter og instruksjoner som ikke legger til rette for elektronisk kommunikasjon. Alle nødvendige lovendringer skal være gjennomført innen 1. januar 2001. Behovet for en egen lov om elektronisk signatur som likestiller elektronisk kommunikasjon med papirbasert kommunikasjon, vil bli vurdert på bakgrunn av erfaringene fra kartleggingen av formkrav.

Europa-kommisjonen har lagt fram forslag til Europaparlamentet om et felles rammeverk for elektroniske signaturer. Endelig vedtak forventes i slutten av 1999 eller i begynnelsen av 2000. Direktivets mål er å fremme en sikker bruk av elektronisk signatur på åpne nett gjennom et harmonisert rammeverk. NHD har ansvar for at det kommende direktivet implementeres i norsk rett.

Toll- og avgiftsetaten møter nye utfordringer ved økt bruk av elektronisk handel i samfunnet, og regelverk må oppdateres i forhold til dagens teknologi. Etatens og næringslivets bruk av teknologi kan utnyttes innenfor tollfaglig og administrativt arbeid.

Regjeringen vil ta initiativ til å initiere forskningsaktiviteter og pilotprosjekter for å utvikle tjenester og infrastruktur for elektronisk signatur og tiltrødde tredjepartstjenester (TTP) som sikrer god samhandling mellom offentlig og privat sektor.

NHD har, i tråd med anbefalingene fra Rådet for IT-sikkerhet, satt i gang en utredning av spørsmål om myndighetsroller og finansiering av ordninger for digitale signaturer og

Nærings- og handelsdepartementet

TTP-virksomhet. Utredningen skal være klar innen utgangen av 1999. Resultatet fra gruppen vil legges til grunn for NHDs videre arbeid.

Offentlig sektor skal satse på elektronisk handel for å effektivisere innkjøp. AAD har initiert en flerårig programsatsing med tiltak rettet mot statlig og kommunal forvaltning.

Reduksjon av skjemaveldet og økt tilgang og bruk av informasjon

I regjeringens handlingsplan for små bedrifter lanseres viktige tiltak for å redusere skjemaveldet og lette tilgangen på offentlig informasjon. Regjeringen legger fortsatt økt ressursbruk i å redusere skjemaveldet. I forbindelse med utviklingen av et system for likning av næringsdrivende i skatteetaten (SLN), er det etablert et samarbeid mellom skatteetaten, Statistisk sentralbyrå og Brønnøysundregistrene for å realisere en samordnet løsning for elektronisk innrapportering fra næringslivet. Det foreslås en kraftig økning i bevilgning til prosjektet ved at det på Finansdepartementets budsjett foreslås 85 mill. kroner til skatteetaten og Statistisk sentralbyrå. SLN samordnes med tiltak under Handlingsplanen for små bedrifter i NHD, bl.a. innrapportering til Brønnøysundregistrene.

Regjeringens satsing på elektronisk innrapportering inngår som en del av en fireleddet strategi for reduksjon av skjemaveldet. Strategien, som er nedfelt i handlingsplanen for små bedrifter, omfatter en nasjonal dugnad for opprydding i lov og forskriftsverk, utvikling av en veileder til bruk ved næringsøkonomiske konsekvensvurderinger og en satsing på økt datagjenbruk. En tverrfaglig arbeidsgruppe ledet av NHD har i oppgave å initiere nye pilotprosjekter med stort gevinstpotensial for avgiver og mottaker.

I Brønnøysundregistrene arbeides det med å gjøre Oppgaveregisteret tilgjengelig på internett i løpet av 2000 og utvikle mulighetene for datagjenbruk. En koordinering mellom den lokale tinglysning av fast eiendom og Registerenheten vurderes bl.a. for å unngå at dokumenter må registeres to ganger.

Fra 1. juli 1999 er databasen Tifon, som inneholder opplysninger om formelle krav ved næringsutøvelse, gjort tilgjengelig for publikum på internett via informasjonstjenesten Bedin (Bedriftsinformasjon på internett). Kontinuerlig videreutvikling av Bedin står sentralt og inngår som et tiltak i handlingsplanen for små bedrifter og programmet Et enklere Norge.

Det planlegges opprettet en nasjonal internett-portal for norsk reiselivsbransje. Oppbyggingen og vedlikeholdet av portalen vil støttes av offentlige tilskudd for å sikre at alle reiselivsbedrifter, også reiselivets mange små og mellomstore, kan nyttiggjøre seg dette mediet. Det er foreslått avsatt 8 mill. kroner av bevilgningen til Norges Turistråd i 2000 til etablering av en nasjonal inngangsport for informasjon om norske reiselivsprodukter.

9.5 IT, utdanning og kompetanseutvikling

Regjeringen vil som ledd i skolesatsingen styrke satsingen på IT i utdanningen betydelig. Det foreslås en økning på 150 mill. kroner for 2000. Statens innsats til utvikling og bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i skolen blir dermed firedoblet, fra ca. 50 til ca. 200 mill. kroner pr. år. Av disse midlene foreslås 75 mill. kroner avsatt til kompetanseheving og etterutdanningstilbud for lærere, 20 mill. kroner til utvikling av nettbaserte læremidler og læringsmiljøer og 35 mill. kroner til forsknings-, forsøks- og utviklingsarbeid. I tillegg foreslås det bevilget 20 mill. kroner til internettilgang og støttetjenester. Norge kommer dermed opp på nivå med de satsinger som er gjort i Sverige, Danmark og England de siste årene.

Som en oppfølging av tariffoppgjøret 1999 og St.meld. nr. 42 for 1997-98 Kompetansereformen, vil det bli avsatt 400 mill. kroner over en 2-3-års periode til delfinansiering av kompetanseutviklingsprogrammer. Av dette foreslås 50 mill. kroner bevilget i 2000 over KUFs budsjett. Det vil bl.a. bli lagt vekt på en økt integrering av IT og bruk av multimedia for å bidra til en kostnadseffektiv kompetanseutvikling, og til at kompetanseutvikling for arbeidslivet også i framtiden i stor grad må skje på arbeidsplassen. Prosjekter vil kunne initieres av enkeltvirksomheter, kommuner, nettverk av virksomheter, bransjeorganisasjoner, tariffparter m.m.

Nærings- og handelsdepartementet

Overføring av nyere brukte PC-er fra næringslivet til skolen

I tillegg til skolesatsingen nevnt ovenfor, vil regjeringen sette i verk en landsomfattende ordning med overføring av nyere brukte datamaskiner fra næringslivet og det offentlige til skolen. Målet for ordningen er at det hvert år skal overføres 16 000 nyoverholte datamaskiner. Det tilsvarer et klassesett med 10 PCer til halvparten av landets skoler hvert år. Nasjonalt læremiddelsenter har fått i oppgave å foreta endelig utforming og forvaltning av ordningen.

Studieplasser og påbyggingsstudier innen IT

Regjeringen opprettet 835 nye studieplasser til økt opptak i IT i 1998. Det ble opprettet nye studieplasser i 1999 for å videreføre det økte opptaket. Dette foreslås også gjort i 2000. I tillegg har universiteter og høyskoler omdisponert kapasitet til IT-utdanning for å øke opptakskapasiteten ytterligere.

I St.meld. nr. 36 for 1998-99 Om prinsipper for dimensjonering av høgre utdanning, fastslår regjeringen at det er viktig å styrke IT som en integrert del av en rekke fag og utdanninger, og som etter- og videreutdanningstilbud for ulike målgrupper. Det er også igangsatt et prosjekt for å prøve ut bruk av IT ved avgangseksamen i grunnskolen i fagene matematikk, norsk og engelsk.

IKT driftsfag videregående kurs I ble etablert høsten 1999. I tillegg planlegger KUF etablert to nye grunnkurs – merkantile fag og medier og kommunikasjon.

Forsknings-, forsøks- og utviklingsarbeid i utdanningssektoren

Forsknings- og kompetansenettverket for IT i utdanningen (ITU) vil bli videreført. Med støtte fra ITU er det satt i gang forsknings- og utviklingsprosjekter innen pedagogisk bruk av IT og etablert et hovedfagsforum for å rekruttere forskere innen IT og utdanning. ITU har til nå hatt en årlig ramme på ca. 7 mill. kroner. Funksjonstiden vil bli vurdert forlenget med fire år, fra 1999 til 2003.

Nasjonalt læremiddelsenter vil videreføre og videreutvikle Skolenettet, som er et nasjonalt elektronisk læringsnett tilrettelagt for skolen. Også andre nettbaserte tjenester vil bli fulgt opp, bl.a. Tunet som er en møteplass for voksenopplæring på internett. I tillegg vil arbeidet med utvikling av elektroniske læremidler og digitale bibliotekstjenester på høyere nivå bli videreført.

En rekke skoleprosjekter er satt i gang. I fire fylker/regioner blir det høsten 1999 startet opp et nytt prosjekt: PILOT (Prosjekt: Innovasjon i Læring, Organisasjon og Teknologi). Prosjektet er et samarbeid mellom KUF, statens utdanningskontorer, kommuner, fylkeskommuner og forsknings- og kompetansemiljøer. ITU vil ha et koordineringsansvar for aksjonsforskning og faglig veiledning. Målet med prosjektet er å få skoler til å utvikle og utnytte de pedagogiske og organisatoriske muligheter som IT åpner for. Prosjektet er 3-årig og har en årlig ramme på 10 mill. kroner.

Tiltak rettet mot å skape en skole som ivaretar og fremmer både jenters og gutters interesse for IT vil bli fulgt opp. Nettverk for miljølære er et samarbeid mellom skoler, miljøforvaltning, forskningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner. Nettverket har opprettet et web-basert system hvor grunnskoler og videregående skoler kan hente informasjon om natur og miljø, og selv legge inn data fra sitt nærmiljø. Virksomheten støttes av KUF, KRD, Miljøverndepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Samferdselsdepartementet og Olje- og energidepartementet. KUF er koordinator og utviklingsansvarlig. Operativt ansvar og sekretariatsfunksjonen er lagt til Nasjonalt Læremiddelsenter.

Prosjektet «Den nye skoleveien» i Bjarkøy kommune forsøker gjennom økt bruk av IT i skolen og større foreldreengasjement å beholde og styrke små skoler. Det benyttes bildetelefon og bærbar datamaskiner. Prosjektet har inneværende år mottatt kr 700 000, og det foreslås videreført i 2000.

Norsk nettskole gir høsten 1999 supplerende undervisning i fagene kristendom og livssyn, norsk og samfunnsfag til om lag 60 elever i 5.-10. klasse. Elevene får undervisning via nettet, men er tilknyttet norske vertsklasser på sitt klassetrinn. Prosjektet har fått kr 668 000 i støtte i 1999 og foreslås videreført i 2000.

Etterutdanning av lærere er primært skoleeiers ansvar, men i forbindelse med utdanningsreformene og IT-planen har en gitt betydelige statlige midler til dette. Det arbeides med sikte på noen større nasjonale tiltak på dette området fra 2000. Kompetanseutvikling innen IT for lærere omfatter både basiskompetanse innen IT og pedagogisk bruk av IT. KUF vil vurdere utprøving av egne etterutdanningsopplegg og modeller.

9.6 IT-sårbarhet, sikkerhet og år 2000-problemet

IT-systemer er blitt stadig viktigere for at samfunnet skal fungere og yte befolkningen de tjenester den har behov for. Avhengighet av informasjonsteknologi har imidlertid også gjort samfunnet sårbart for svikt eller forstyrrelser i disse systemene. Prinsipielle og generelle vurderinger av IT-sårbarhet vil være ett av flere tema for det utvalget regjeringen har satt ned for å utrede samfunnets sårbarhet og beredskap. NHD planlegger i samarbeid med Justisdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Sosial og helsedepartementet og Samferdselsdepartementet å gjennomføre et prosjekt der man skal vurdere IT-sårbarheten til samfunnskritiske funksjoner og virksomheter. NHD vil lede styringsgruppen og være sekretariat for prosjektet. Prosjektutredninger finansieres over de deltakende departementers budsjetter.

Forum for IT-sikkerhet

NHD vil høsten 1999 etablere et nytt Forum for IT-sikkerhet til erstatning for Rådet for IT-sikkerhet. Mens Rådet for IT-sikkerhet primært var et organ for koordinering av IT-sikkerhetsspørsmål i departementene, vil det nye forumet ha en bredere deltakelse, fra offentlig forvaltning, næringsliv og akademiske miljøer. Forumet skal bidra til å identifisere og legge grunnlag for NHDs prioritering av viktige IT-sikkerhetsspørsmål, bidra til å skape debatt i samfunnet, tjene som en arena for utveksling av informasjon og erfaringer og utvikle nettverk. Forumet skal ikke forestå utredninger. Det skal ledes eksternt, av en representant for privat sektor eller det akademiske miljø, mens NHD har sekretariatsfunksjonen.

Kryptering

Anvendelse av kryptering i elektronisk handel, til å gjøre innhold utilgjengelig for uvedkommende og til å sikre transaksjonsdata mot uønskede endringer, og dermed å stadfeste at transaksjonen har funnet sted, blir mer og mer aktuelt. NHD vil i samråd med berørte departementer gjennomgå gjeldende politikk og retningslinjer for bruk av kryptering med sikte på en bredere utnyttelse til sivil bruk.

År 2000

Regjeringen har lagt stor vekt på å møte 2000-utfordringen, og det arbeides målbevisst med håndteringen av 2000-problemet i Norge med utgangspunkt i regjeringens oppfølgingsplan fra april 1998. Regjeringen har gitt to redegjørelser til Stortinget om status og planer for håndtering av problemet, den første i statsbudsjettet for 1999 og den andre gjennom nærings- og handelsministerens år 2000-redegjørelse 26. april 1999. Den tredje redegjørelsen er gitt i denne proposisjonen, jf. pkt. 10 nedenfor.

9.7 En åpen og brukervennlig forvaltning

Arbeidet med å utvikle den elektroniske forvaltningen har fortsatt høy prioritet, med sikte på større åpenhet, effektiv og enklere informasjonsutveksling med næringsliv, publikum og kommunene. Det legges fortsatt økt ressursbruk i arbeidet med å redusere skjemaveldet, jf. omtale under pkt. 8 og 9.4 ovenfor.

KOSTRA-prosjektet (Kommune-Stat-Rapportering), som KRD har ansvaret for, har som siktemål å få fram bedre informasjon om kommunal ressursbruk. Et viktig delmål er å utvikle løsninger for mer effektiv utveksling av informasjon mellom kommune-sektoren og staten. IT-delen av KOSTRA-prosjektet gjennomføres i nært samarbeid med Forvaltningsnett-prosjektet i regi av AAD og Kommunenes Sentralforbund. For

Nærings- og handelsdepartementet

1999 er det avsatt 14,3 mill. kroner til prosjektet, og dette nivået foreslås videreført for 2000.

Den elektroniske forvaltning

AAD la i januar 1999 fram Handlingsplan 1999-2001: Elektronisk forvaltning – Tverrsektoriell IT-utvikling i statsforvaltningen. Elektronisk forvaltning omhandler de IT-messige sidene ved forvaltningsutviklingen. Den tverrsektorielle innsatsen skal understøtte de ulike statlige sektors og virksomheters primære ansvar for bruk av IT og samtidig bidra til tilstrekkelig samordning på tvers av sektorene for en samspillende og brukerrettet offentlig forvaltning.

På grunnlag av de resultater som er oppnådd hittil når det gjelder infrastruktur og sikkerhet, vil den tyngste innsatsen i 2000 bli rettet mot tverrsektorielle tiltak for å fremme moderne og kostnadseffektive anvendelser. Anvendelsesområdene elektroniske informasjonstjenester, elektronisk handel i offentlige innkjøp, elektronisk saksbehandling, elektronisk datautveksling og innrapportering skal bidra til å fremme en brukerrettet, omstillingsdyktig og effektiv forvaltning. Disse anvendelsesområdene er også blant de prioriterte tiltak i regjeringens arbeid med en enklere forvaltning under programmet Et enklere Norge.

Innenfor området elektroniske informasjonstjenester skal det utvikles retningslinjer for hvordan elektroniske høringer og diskusjonsgrupper bør gjennomføres, samtidig som de verdier som ligger til grunn for dagens papirbaserte løsninger, også blir ivarettatt ved innføring av elektroniske løsninger. Det skal gjennomføres stimulerings tiltak for at statlige virksomheter gjør bruk av internett som kanal til informasjonsformidling, kommunikasjon og tjenesteleveranser på en effektiv og brukervennlig måte. Norge.no, som skal være en felles inngangsport til all offentlig informasjon og tjenester på internett, skal etableres og videreutvikles slik at de ulike brukergruppene får bedre innsyn og tilgang til det offentlige. Videre skal det gjennomføres tiltak som gir brukerne bedre tilgang til plikt- og rettighetsinformasjon via internett.

AAD har igangsatt et flerårig program for elektronisk handel for å effektivisere offentlige innkjøp. Programmet vil vektlegge juridiske spørsmål, implementering og kompetanseutvikling. I 2000 skal det igangsettes arbeid med standarder som det offentlige ønsker å benytte i elektronisk samspill med leverandørene. Det skal utvikles metoder for gevinstmåling og realisering av gevinster ved elektronisk handel. Det skal også initieres pilotprosjekter som skal bidra til erfaringsoverføring mellom etater.

Det skal gjennomføres pilotprosjekter med bruk av smartkort i forbindelse med elektronisk handel i innkjøp og offentlig tjenesteyting. Forutsetninger for samordnet tilbud av tjenester basert på smartkort skal utredes.

Arbeidet med utvikling av en infrastruktur for bruk av digital signatur og dokumentkryptering for forvaltningen foreslås videreført. En viktig del av infrastrukturen er TTPer, som utsteder elektronisk legitimasjon for brukere av digital signatur. Slik kan enhver person identifiseres på nettet. Det skal utvikles en policy og rammebetingelser for bruk av digital signatur i forvaltningen. Det skal satses på pilotprosjekter der digital signatur blir tatt i bruk i praksis, spesielt i forbindelse med elektroniske tjenester til borgere/næringslivet.

Elektronisk saksbehandling skal legge til rette for reformer og alternativ organisering av oppgaveløsningen slik at brukerne får tjenester tilpasset sine behov. I regi av programmet for elektronisk saksbehandling skal det gjennomføres pilotprosjekter for å prøve ut nye arbeidsmåter i forvaltningens saksbehandling. Målet er at elektronisk saksbehandling og kommunikasjon skal bli en normal arbeidsform i offentlig forvaltning. AAD og NHD har opprettet et flerårig program for elektronisk datautveksling og innrapportering som skal fange opp felles behov og fungere som en overbygning til eksisterende og nye utviklingsprosjekter på disse områdene. Statskonsult har det utøvende ansvaret.

På nett- og infrastrukturområdet skal bl.a. Forvaltningsnettsamarbeidet mellom kommunesektoren og staten videreføres med særlig vekt på tjenester knyttet til infrastruktur. Godt integrerte katalogtjenester som både letter brukernes tilgjengelighet til forvaltningen og forvaltningens egen oppgaveløsning, er et sentralt område for det videre arbeid. De statlige tverrsektorielle nettene skal videreutvikles med hensyn til

Nærings- og handelsdepartementet

sikkerhet, kvalitet og kapasitet. AAD skal fortsatt ivareta norsk koordinering i forhold til EU-programmet IDA 2 for utvikling av et europeisk nett for informasjonsutveksling mellom landenes forvaltninger.

Skattedirektoratet vil videreføre flere store utviklingsprosjekter i 2000. Det er til sammen avsatt ca. 300 mill. kroner til bl.a. utvikling av et nytt system for skatteoppkreving, et system for merverdiavgiftsforvaltning, videreføring av utredning og utvikling av system for forhåndsutfyllt selvangivelse for forskuddspliktige skatteyttere og bedre muligheter for elektronisk innrapportering fra oppgavegivere og publikum.

IT-strategi for justissektoren

Justisdepartementet har i 1999 utarbeidet en IT-strategi for justissektoren som skal bidra til bedre samordning av IT-utviklingen i sektoren og legge til rette for bruk av elektronisk kommunikasjon. Strategien forholder seg til de føringer som legges gjennom AADs arbeid.

Det skal utvikles et nytt fremmedkontroll- og flyktningregister, Flyfrem, til erstatning for dagens todelte løsning. Formålet med Flyfrem er bl.a. å sikre en mest mulig effektiv saksbehandling etter utlendingsloven og samtidig yte bedre service overfor utlendingsforvaltningens brukere. Flyfrem skal være ferdig utviklet ved årsskiftet 2001-02. Prosjektet har i 1999 en totalramme på 25 mill. kroner.

IT i kultursektoren

Plandokumentet Skape. Bevare. Formidle. Handlingsplan for IT på kulturområdet 1998-2001, er retningsgivende for Kulturdepartementets (KDs) prioriteringer i IT-spørsmål.

Satsingen på Kulturnett Norge, der alle de fire planlagte sektornettene nå er åpnet, skal videreføres i 2000, bl.a. i form av en særlig vektlegging av innholdsutvikling for on-line multimedier. Sentralenheten innen kulturnettarbeidet er lagt til Nasjonalbiblioteket.

Bevaring og tilgjengeliggjøring av historisk materiale er en sentral oppgave på kulturområdet. Sommeren 1998 startet et samarbeidsprosjekt mellom de fire universitetene der målet er IT-messig oppgradering av de norske universitetsmuseene. Visjonen for arbeidet er å utvikle IT-baserte systemer som gir brukerne en samlet og rasjonell tilgang til informasjon om vår kultur- og naturarv.

Nasjonalbibliotekavdelingen i Rana og Norsk Rikskringkasting har sammen gjennomført et pilotprosjekt for oppbygging av et sentralt digitalt radioarkiv. Informasjonsteknologiens rolle i kulturformidlingen vil også bli utdypet i stortingsmeldingen om arkiv, bibliotek og museum som KD skal legge fram høsten 1999.

Regulering av tele- og kringkastingssektorene

Utviklingen fører til at grensene mellom de tidligere adskilte sektorene tele, kringkastning og IT gradvis viskes ut. Det regjeringsoppnevnte Konvergensutvalget har kartlagt og analysert hvordan teletjenester, kringkastning og andre elektroniske informasjonstjenester utvikler seg. Utvalget har i sin utredning (NOU 1999: 26 Konvergens: Sammensmelting av tele-, data- og mediesektorene) bl.a. anbefalt en mer horisontal tilnærming til reguleringen av tele-, kringkastnings- og IT-sektoren og at de aktuelle departementer etablerer et felles kontaktutvalg for IT-sektoren. Utvalgets utredning er sendt på høring til alle berørte aktører i tele- og kringkastningssektoren. Høringsinnspillene vil utgjøre et viktig grunnlag for det videre arbeidet med framtidig regulering for tele-, IT- og kringkastningssektorene.

Samferdselsdepartementet er i ferd med å starte opp et arbeid med å gjennomgå norsk telelovgivning, jf. også at EU har påbegynt en tilsvarende prosess («1999-review»). Formålet med denne gjennomgangen er, i lys av den teknologiske utviklingen og konkurransen på området, å revidere dagens lovgivning med sikte på å videreutvikle konkurransen i kommunikasjonsmarkeder samtidig som fastlagte telepolitiske mål ivaretas. Et viktig grunnlag for denne review-prosessen vil bl.a. være Stortingets behandling av St.meld. nr. 24 for 1998-1999 Om visse regulatoriske spørsmål i telesektoren, der sentrale spørsmål ble drøftet.

Samferdselsdepartementet vil høsten 1999 legge fram en stortingsmelding om tilgang til mobilnett og neste generasjons mobilkommunikasjon.

Utbyggingen av et riksdekkende nett for digital radio fortsetter og vil i løpet av 1999 oppnå en dekningsgrad på ca. 45 pst. av befolkningen. I St.meld. nr. 46 for 1998-99 Digitalt fjernsyn, går regjeringen inn for utbygging av et digitalt jordbundet fjernsynsnett, i første omgang med kapasitet til ca. 8 kanaler med dagens billedkvalitet.

Allmennkringkastingen er en hjørnestein i norsk kultur- og mediepolitikk. Regjeringen ser det som et sentralt mål å sikre allmennkringkasternes vilkår ved å legge til rette for at disse kan utnytte fordelene ved digital distribusjon fullt ut.

IT i helsesektoren

I mars 1999 vedtok Sosial- og helsedepartementet en statlig tiltaksplan for oppfølging av IT-handlingsplanen Mer helse for hver bit. Planen er gitt benevnelsen Informasjonsteknologi i helse- og sosialsektoren: Utfordringer og statlige tiltak. De tiltak som her foreslås iverksatt av departementet og gjennomført i samarbeid med sektoren for øvrig, er fokusert på bred realisering på tre innsatsområder:

- elektronisk behandling av pasientopplysninger
- elektroniske informasjonssystemer for beslutningsstøtte
- elektroniske pasient- og publikumstjenester

Det er laget prioriterte tiltak for oppfølging av de tre ovennevnte innsatsområder, og oppfølgingsarbeidet er påbegynt.

10 Tredje redegjørelse til Stortinget om håndtering av år 2000-problemet

År 2000-problemet skyldes at datofunksjoner i datasystemer kan reagere unormalt i forbindelse med overgangen fra 1999 til 2000, hvilket i verste fall kan føre til at systemene slutter å fungere. Dette er den tredje redegjørelsen for Stortinget om håndteringen av år 2000-problemet i Norge. Den første samlede redegjørelsen ble gitt i statsbudsjettet i fjor høst, mens den andre ble holdt av nærings- og handelsministeren i Stortinget 26. april 1999. Regjeringen har med dette gitt halvårlig informasjon til Stortinget i samsvar med regjeringens oppfølgingsplan av 21. april 1998.

Nærings- og handelsdepartementet har det overordnede koordineringsansvaret for regjeringens håndtering av år 2000-problemet. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har et koordineringsansvar for statsforvaltningen og Justisdepartementet har et sektorovergripende samordningsansvar for år 2000-beredskap. Nedenfor redegjøres for status for år 2000-arbeidet og regjeringens videre planer.

10.1 Statsforvaltningen

I statsforvaltningen er år 2000-problemet et linjeansvar. Problemet skal løses av det enkelte departement og den enkelte etat som er system- og utstyrseiere. Arbeids- og administrasjonsdepartementets rolle er gjennom informasjon og andre koordinerende tiltak å bidra til bevisstgjøring og framdrift i forhold til år 2000-problemet i statsforvaltningen. Siste halvår har bl.a. følgende tiltak blitt vektlagt:

- intensivert oppfølging av statlige fellessystemer
- gjennomføring av et eksempelprosjekt for mindre statlige etater
- tettere samarbeid med fagdepartementene, gjennom møter og informasjon over internett
- kvalitetsgjennomgang av år 2000-arbeidet i kritiske etater
- oppfølging av år 2000-arbeidet i statlige tilsyn, ved bl.a. gjennomgang av regelverk, kartlegging av status og seminarer for erfaringsutveksling

Siden 1996 har Arbeids- og administrasjonsdepartementet gjennomført fem kartlegginger av år 2000-arbeidet i statsforvaltningen. I den siste kartleggingen rapporterte fagdepartementene status for sine underliggende etater pr. 2. august 1999. Alle departementer og Statsministerens kontor har deltatt i rapporteringen og meldt inn status for anslagsvis 230 statsetater. I rapporteringen skilles det mellom større (over 500 ansatte) og mindre etater (20-500 ansatte). Det må tas forbehold på metodisk grunnlag i forhold

Nærings- og handelsdepartementet

til de foreliggende resultater, bl.a. på grunn av mulige variasjoner i tolkningen av enkelte av spørsmålene.

Status i statsforvaltningen etter kartlegging sommeren 1999

I sommerens kartlegging ble etatene bedt om å oppgi sine *tidsplaner* og *milepæler* for de forskjellige fasene av sitt år 2000-arbeid, inkludert antatt ferdigdato. Selv om praktisk talt alle etater har igangsatt tiltak, viser det seg at 40 pst. av etatene fremdeles ikke har definert viktige milepæler for prosjektene. 90 pst. av de større etatene har imidlertid fastsatt milepæler. Ca. 20 pst. av etatene oppgir at de har problemer med å overholde sine tidsplaner, og at korrigerende systemer vil bli satt i drift senere enn 1. oktober 1999, som er den anbefalte dato for ferdigstilling.

Ca. 50 pst. av alle etatene har utført *risikoanalyser* og 30 pst. har utarbeidet *beredskapsplaner* i forbindelse med år 2000-problemet. Ytterligere 30 pst. vil utvikle slike planer. Av de store etatene har ca. 50 pst. beredskapsplaner og ytterligere 40 pst. vil lage slike planer høsten 1999. Etatene ble også spurt om sine planer og beredskap i forbindelse med årsskiftet. Drøyt 25 pst. av etatene opplyser at de har slike planer, og ytterligere 30 pst. vil lage planer senere i høst.

Behovet for ytterligere *personalressurser* i år 2000-arbeidet har gått kraftig ned blant etatene. Mindre enn 10 pst. av etatene melder at de fortsatt har udekkede behov, mens 40-45 pst. meldte om et slikt behov for et år siden. Bruk av interne ressurser og bruk av leverandører ser ut til å øke relativt kraftig. De ca. 35 pst. av etatene som oppgir antall årsverk for å løse problemet, har anslått til sammen ca. 570 årsverk. Dette er en økning på ca. 240 årsverk fra forrige kartlegging. Årsverkanslaget for staten ligger på 1 300-1 400 interne årsverk totalt, mens det for ett år siden var stipulert til ca. 800-900. Dette kan bety at det er behov for mer ressurser i slutfasen av prosjektet, men at behovet stort sett lar seg dekke gjennom økt bruk av leverandører og gjennom omdisponering av interne ressurser.

Fortsatt er det kun anslagsvis 35 pst. av etatene som har oppgitt *kostnadsoverslag* for år 2000-arbeidet. Kostnadene for de etatene som har oppgitt estimer, er beregnet til henholdsvis 700 mill. kroner for de større etatene og ca. 100 mill. kroner for de mindre. Hvis man ut fra ovenstående beregner gjennomsnittlig kostnad pr. mindre og større etat, vil de totale eksterne kostnadene for statsforvaltningen bli i størrelsesorden 1,7 mrd. kroner. Dette er en nedgang fra anslaget i forrige kartlegging på 0,7 mrd., som hovedsakelig skyldes nedjusteringer av estimatene for forsvarssektoren. Siden beregningen er basert på til dels usikre tall fra en andel etater, gir den kun en grov indikasjon på omfanget av år 2000-kostnadene i statsforvaltningen.

Vurdering av status i statsforvaltningen

Generelt synes problemforståelse, nødvendig prioritet til oppgaven og framdrift i arbeidet nå å være på plass i statsforvaltningen. Praktisk talt alle etater mener seg berørt av år 2000-problemet og har iverksatt tiltak. Som forutsatt ser ressursbehovet ut til å øke mot slutten av prosjektene, men det ser ut til at de aller fleste har få problemer med å dekke inn det økte behovet gjennom omprioritering av interne ressurser og bruk av eksterne leverandører. Anslagsvis 70-80 pst. av etatene gjennomfører sine prosjekter i henhold til planene.

De største og mest kritiske etatene er kommet gjennomgående lengst i arbeidet, og virksomhetskritiske systemer er i all hovedsak i rute. Fagdepartementene har i løpet av våren 1999 gjennomført kvalitetsgjennomganger av kritiske underliggende etater, dvs. etater med funksjoner av vesentlig betydning for statsforvaltningens oppgaveløsning. Det er gjennomført kvalitetsgjennomganger av 30 etater, fordelt på 10 departementer, og konklusjoner foreligger for 22 av etatene. Det ble avdekket forbedringspunkter i år 2000-arbeidet for 20 av disse. I samtlige tilfeller melder fagdepartementene at det arbeides med å rette opp problemer som er avdekket. Generelt gis det inntrykk av at kvalitetsgjennomgangene har styrket framdriften og kvaliteten på arbeidet i etatene som er gjennomgått. Typiske forbedringspunkter er knyttet til generell prosjektstyring og beredskapsplanlegging.

Selv om situasjonen ser ut til å være under kontroll i følge fagdepartementenes vurderinger, er det for tidlig å friskmelde alle statens systemer. Enkelte sektorer og etater har

Nærings- og handelsdepartementet

ikke klart å imøtekomme regjeringens målsettinger fullt ut på områdene framdrift, milepæls- og beredskapsplanlegging. Enkelte mindre problemer kan oppstå fordi nødvendig utskifting av utstyr og systemer ikke blir gjort i tide, som følge av økonomi, leveranseproblemer, tidspress eller annet.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil spesielt peke på at:

- Anslagsvis 20 pst. av etatene melder om problemer med å holde tidsplanene, og det må forventes at enkelte etater ikke blir ferdig med arbeidet i tide
- Manglende beredskap gjør at en del etater er sårbare for eventuelt bortfall av infrastrukturleveranser. Minst 30 pst. av alle etater kommer ikke til å utvikle beredskapsplaner for å møte år 2000-problemene
- Eksterne informasjonstiltak ser ut til å være for lavt prioritert
- Det er fortsatt bare ca. 60 pst. av etatene som har tidsplaner med definerte milepæler for sine år 2000-prosjekter

Konklusjon

Generelt er år 2000-arbeidet under kontroll i statsforvaltningen. Arbeids- og administrasjonsdepartementets mener at det ikke er overhengende fare for svikt i statsforvaltningens grunnleggende tjenesteyting på grunn av år 2000-problemet. En vellykket overgang til år 2000 avhenger imidlertid av at prioriteten til arbeidet styrkes ytterligere i de gjenværende månedene til tusenårsskiftet. Enkelte sektorer opererer med stramme tidsmarginer for arbeidet, og det foreligger ikke beredskapsplaner tilpasset situasjonen hos noen etater. Det legges derfor til grunn at arbeidet med beredskapsplaner prioriteres i det videre arbeid.

10.2 Kommunal sektor

Håndteringen av år 2000-problemet i kommunesektoren står sentralt da ansvaret for samfunnskritiske områder som eksempelvis vannverk og sykehus ligger på fylkeskommunalt eller kommunalt nivå. I kommunal sektor gjelder ordinært linjeansvar for håndtering av år 2000-problemet. «Problemeier» er den enkelte kommune og ansvaret for å gjennomføre det faktiske år 2000-arbeidet ligger der.

Regjeringsoppnevnte Aksjon 2000 har i over et år arbeidet aktivt som pådriver og veiviser i arbeidet med år 2000-forberedelsene i Norge. Primærmålgrupper er små og mellomstore bedrifter og kommunal sektor. Aksjon 2000 har utenom kommune-prosjektet som er beskrevet nedenfor, to andre prosjekter rettet mot sektorer som helt eller delvis er underlagt kommunalt ansvar. Aksjon 2000 og prosjektene er nærmere omtalt under kap. 926, post 70.

Kommuneprosjektet i regi av Aksjon 2000 og Kommunenes Sentralforbund

Det ble i september i 1998 igangsatt et omfattende år 2000-prosjekt, Kommune-prosjektet, i regi av Kommunenes Sentralforbund og Aksjon 2000. Formålet med prosjektet er å være pådriver, koordinator og veiviser i år 2000-tilpasningen i kommune Norge ved å utvikle verktøy, bistå med informasjon og legge til rette for erfaringsutveksling mellom kommunene.

Kommuneprosjektet er inndelt i flere mindre prosjekter. Opplæringsprosjektet har bidratt til spredning av kunnskap og metodikk til kommunene. Et pilotprosjekt i Rennebu i Sør-Trøndelag har synliggjort at det er mulig å gjennomføre et år 2000-prosjekt i en gjennomsnittskommune på relativt kort tid. Erfaringer fra dette prosjektet overføres til andre kommuner. Det videre arbeid i kommuneprosjektet vil i stor grad basere seg på det verktøy og de relasjoner som allerede er etablert. Informasjon om kommuneprosjektet ligger på Aksjon 2000s nettside (www.aksjon2000.org).

Status i kommunesektoren

Aksjon 2000 har i samarbeid med Norsk Gallup gjennomført statusmålinger i et utvalg kommuner hver annen måned siden høsten 1998. Foreløpig siste statusmåling er fra august 1999.

I følge første måling høsten 1998 hadde 98 pst. av kommunene mottatt eller innhentet informasjon om år 2000-problemet. I august 1999 svarte samtlige kommuner at de

Nærings- og handelsdepartementet

hadde fått slik informasjon. I augustmålingen svarte 96 pst. at arbeidet var godt forankret i kommunens ledelse. Det framgikk videre at 96 pst. av kommunene var i gang med kartlegging av problemet. Dette er en forbedring fra første måling der 88 pst. hadde organisert arbeidet, og 94 pst. hadde gjennomført eller planlagt kartlegging. Det er imidlertid fremdeles 4 pst. som ikke hadde gjennomført eller planlagt kartlegging. Det er også bekymringsfullt at under 45 pst. av kommunene i august 1999 hadde gjennomført tester, og at ca. 30 pst. av dem som hadde testet, fant feil i driftskritiske systemer.

Regjeringen tok sommeren 1999 initiativ til en samordnet rapportering fra *samtlig*e av landets 435 kommuner om status generelt for år 2000-forberedelsene og detaljert informasjon om de kritiske områdene helsevesenet, avløpssektoren, brannberedskap og kommunenes kriseledelse. 75 pst. (329 kommuner) svarte på spørreskjemaet innen fristen. Undersøkelsen ble utformet i samarbeid mellom Direktoratet for sivilt beredskap, Aksjon 2000, Kommunenes sentralforbund, Statens helsetilsyn, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Statens forurensningstilsyn. På bakgrunn av undersøkelsen ga fylkesmennene en rapport med sin vurdering av situasjonen og eventuelle forslag til tiltak til Direktoratet for sivilt beredskap (DSB). DSB ga 13. august 1999 en samlet redegjørelse for status til Justisdepartementet for beredskapsområdet. Innenfor de kritiske områdene helse og vannforsyning rapporterte kommunene til Sosial- og helsedepartementet via fylkeslegene med kopi til fylkesmannen. Innenfor brannberedskap ble det rapportert til Kommunal- og regionaldepartementet via Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Status for kritiske områder som også omfatter kommunesektoren, er omtalt i pkt. 10.4 nedenfor.

Resultatene fra undersøkelsen tyder på at kommunene i det alt vesentlige er godt i gang med sitt forebyggende arbeid, hvilket samsvarer med resultatene fra den siste statusmålingen i regi av Aksjon 2000. Ca 95 pst. av kommunene hadde forankret arbeidet i ledelsen, og vel 70 pst. hadde utvekslet erfaringer og samarbeidet med nabokommuner. Det var fremdeles ca. 6 pst. av kommunene som ikke hadde organisert sitt år 2000-arbeid. Over 77 pst. av kommunene hadde gjennomført eller igangsatt risiko- og sårbarhetsanalyser.

Undersøkelsen tyder på at det også er god framdrift i kommunenes kriseberedskap. Kommunene er ikke pålagt å ha en plan for kriseledelse, men er sterkt oppfordret fra sentrale myndigheter til å utarbeide slike planer. Undersøkelsen viste at om lag 57 pst. av kommunene som har rapportert om status, har plan for kriseledelse i tilfelle år 2000-problemer. Ved siste årsskifte hadde til sammenligning 39 pst. av kommunene slike planer. Ytterligere om lag 36 pst. svarer at de vil utarbeide slike planer innen utgangen av året. Om lag 32 pst. av kommunene har utarbeidet plan for kriseinformasjon. Så godt som 50 pst. svarer at de ikke har en slik plan i dag, men vil utarbeide dette før år 2000. Vel 50 pst. av kommunene rapporterer at ledelsen planlegger å være i beredskap ved årsskiftet. I tillegg svarer om lag 37 pst. av kommunene at de vil vurdere dette. Bare vel 6 pst. av kommunene oppgir at de har gjennomført en øvelse for kriseledelsen, mens over halvparten svarer at de ønsker å gjøre dette innen år 2000.

Ut fra resultatene fra den samordnede kommuneundersøkelsen har Aksjon 2000 og Kommunenes Sentralforbund utarbeidet en oversikt over og vurdering av hvor langt den enkelte kommune er kommet i år 2000-arbeidet. Oversikten er sendt til alle kommuner og fylkeskommuner.

Konklusjon

Kommunesektoren synes å ta år 2000-problemet på alvor, men en del kommuner har fremdeles kommet kort i sitt år 2000-arbeid. Det er derfor behov for fortsatt pådrivervirksomhet overfor sektoren. Fylkesmennene er sentrale i det videre pådriverarbeidet overfor kommunene.

10.3 Næringslivet

De store bedriftene og organisasjonene i næringslivet arbeider aktivt for å forebygge og forberede seg på å kunne håndtere eventuelle år 2000-problemer. Flertallet synes å ligge godt an med dette arbeidet. Det er positivt at stadig flere av de store bedriftene og

Nærings- og handelsdepartementet

organisasjonene informerer, bl.a. via internett, om år 2000-status for sine produkter og tjenester.

Regjeringsoppnevnte Aksjon 2000 har i over et år arbeidet aktivt som pådriver og veiviser i arbeidet med år 2000-forberedelsene i næringslivet. Aksjon 2000 er nærmere omtalt under kap. 926, post 70.

Statusmåling i næringslivet

Aksjon 2000 har i samarbeid med Norsk Gallup AS annenhver måned gjennomført målinger av år 2000-forberedelsene i norsk næringsliv. Statusmålingene er utført som utvalgsundersøkelser.

Den første statusmålingen fra september/oktober 1998 viste at det generelle oppmerksomhetsnivået om år 2000-problemet ikke var særlig høyt. Blant bedriftsledere svarte mer enn 50 pst. at problemet ikke var relevant for dem. I siste statusmåling fra august 1999 svarte fremdeles over 40 pst. av bedriftene at problemet ikke er relevant. De fleste bedriftene begrunnet dette med at de ikke hadde data- eller produksjonsutstyr, eller at de hadde kjøpt nytt utstyr. Siste statusmåling viste at om lag 40 pst. av bedriftene med under fem ansatte ikke hadde kartlagt eller ikke hadde planer om å kartlegge år 2000-problemet. I bedrifter med mer enn 50 ansatte var det 75 pst. som hadde gjennomført problemkartlegging. I følge augustmålingen 1999 hadde 68 pst. av bedriftene innhentet eller mottatt informasjon om problemet, mot 59 pst. høsten 1998.

Tidligere målinger har vist at mange finner feil i driftskritiske systemer ved testing. Statusmålingene i august 1999 viste at bare ca. 25 pst. av de mindre bedriftene (under 5 ansatte) hadde gjennomført tester, mens over 70 pst. av bedriftene med 50 ansatte eller mer hadde gjort det.

Dybdeundersøkelse sommeren 1999

En dybdeundersøkelse utført i regi av Aksjon 2000 sommeren 1999 omfattet 30 bedrifter. Undersøkelsen viste at selv de minste bedriftene må ta år 2000-problemet på alvor da det kan oppstå alvorlig driftsstans ved årsskiftet om de ikke forbereder seg. Småbedriftene har fortsatt tid til forberedelser, men det begynner å haste.

I følge undersøkelsen er det et fåtall systemer bedriftene behøver å konsentrere seg om når det gjelder å håndtere år 2000-problemet. Eksempelvis ble det ikke funnet feil i utstyr som kopimaskiner, skrivere, scannere og faksmaskiner. I systemer med innebygget elektronikk, slik som alarm- og overvåkingssystemer og klima- og ventilasjonsanlegg, ble det funnet noe mer feil, men det var desidert størst feilprosent i programvare.

Konklusjon

Statusmålinger fra august 1999 viser at det fremdeles er en del bedriftsledere som ikke har tatt tilstrekkelig tak i år 2000-problemet. Det er derfor fortsatt behov for pådrivervirksomhet fra bl.a. Aksjon 2000. Dybdeundersøkelsen indikerer at selv små bedrifter har reelle år 2000-problemer, men at håndteringen av problemet ikke synes uoverkommelig, og at det ikke er for sent å gjøre jobben.

10.4 Samfunnskritiske områder

Regjeringen understreket i siste redegjørelse til Stortinget at kritiske samfunnssektorer skulle følges opp særskilt i det gjenstående år 2000-arbeidet. I siste kartlegging av statsforvaltningen ble det derfor innhentet vurderinger fra fagdepartementene om status i deres kritiske sektorer. Alle departementer med ansvar for samfunnskritiske områder har gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser og utarbeidet overordnede kriseplaner.

Kraftforsyningen

Det forebyggende arbeidet følger oppsatte planer. Det er et tett samarbeid mellom myndighetsorganer og virksomheter i kraftbransjen. Eksempelvis har de enkelte bedriftene gjennom et felles år 2000-prosjekt i regi av bransjeorganisasjonen Energiforsyningens fellesorganisasjon, koordinert aktivitetene og samarbeidet om løsninger.

Nærings- og handelsdepartementet

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Statnett overvåker utviklingen nøye og har skreddersydd et eget tilsynsprogram for situasjonen. Kraftbransjen hevder selv å være i rute med å håndtere år 2000-problemet. NVE forventer økt risiko for brudd på energiforsyningen, men dette oppveies av tilsvarende bedre driftsberedskap.

NVE har pålagt energiverkene å ha en ekstraordinær beredskap ved årsskiftet med tilstrekkelig kapasitet til å foreta feilrettinger og drive anleggene ved hjelp av lokalkontroll og manuell betjening hvis nødvendig. Olje- og energidepartementet har foretatt kvalitetsgjennomganger av NVE og slår fast at NVE har god oppfølging av år 2000-problemet.

Post og telekommunikasjon

Basert på opplysninger fra Posten Norge BA vurderer Samferdselsdepartementet det som lite sannsynlig at det vil oppstå kritisk svikt i postgangen, og påpeker at alternativer for opprettholdelse av tjenesteproduksjon finnes ved eventuell svikt. I følge Posten Norge BA vil det, om eksempelvis produksjonsavbrudd oppstår som følge av at automatiserte funksjoner midlertidig faller ut, legges opp til manuelle løsninger både for å sikre produksjon og betalingsstrømmer.

Samferdselsdepartementet vurderer sannsynligheten for kritisk svikt i *telekommunikasjonssektoren* som liten. Post- og teletilsynet har forespurt alle større aktører i telekommunikasjonsmarkedet om sannsynligheten for feil eller problemer med teletettet ved årsskiftet. I følge tilbakemeldingene anses situasjonen å være under kontroll slik at langvarig bortfall av vanlige teletjenester er meget lite sannsynlig. I telesektoren har bl.a. Telenor AS foretatt en systematisk gjennomgang av sine forretningsprosesser og vurderer sannsynligheten for svikt i kritiske komponenter og tjenesteyting som liten. Telenor samarbeider nært med andre infrastrukturleverandører i Norge og med andre teleoperatører på verdensbasis.

Vannforsyningen

Kartleggingen foretatt av Sosial- og helsedepartementet avdekker visse mangler i vannverkene år 2000-forberedelser. Generelt synes de store vannverkene å være bedre forberedt til å håndtere problemene enn de mindre. Det gjenstår fremdeles en god del arbeid i sektoren, bl.a. har vannverkene generelt ikke kommet langt nok med å oppdatere sine beredskapsplaner. Dette gjelder spesielt de mellomstore og små vannverkene. Det er satt frist til vannverkene til 1. oktober 1999 for å rette opp dette. De vannverk som ikke viser tilfredsstillende framdrift i år 2000-arbeidet, følges spesielt opp av de lokale tilsynsmyndigheter, og en ny rapportering gjennomføres i september.

Avløpssektoren

Innen avløpssektoren ble landets 210 vann- og avløpsverk undersøkt i april 1999. De 25 store avløpsanleggene i undersøkelsen (som betjener 10 000 personer eller mer) er gjennomgående bedre forberedt enn gjennomsnittet. Mange av avløpsanleggene har ikke gjennomgått sine beredskapsplaner i forhold til år 2000-problemet, men ved tre av fire anlegg er det beredskap for å styre dem manuelt. Statens forurensningstilsyn (SFT) har bedt Fylkesmannens miljøvernavdeling om spesielt å følge opp de kommuner som har avløpsanlegg med utslipp til drikkevannsresipienter. I tillegg til dette planlegger SFT spesielle tiltak i oljevernberedskapet rundt årsskiftet. Videre er nødvendige oppfølgende inspeksjoner av år 2000-utsatt industri med utslippstillatelse foretatt. SFT vil i tillegg til sin ordinære døgnvakt for akutt forurensning etablere en egen kriseenhet som vil fungere også ved eventuelt bortfall av strøm eller telekommunikasjon.

Bank- og finanssektoren

For bank- og finanssektoren rapporteres det om god kontroll og framdrift i år 2000-arbeidet, både med hensyn til de enkelte finansvirksomhetene, sentrale elementer i den elektroniske betalingsinfrastrukturen og samspillet mellom aktørene i sektoren. Det ble eksempelvis i andre halvdel av februar 1999 gjennomført en omfattende test av bankenes infrastruktur i forbindelse med overgangen til år 2000. Kredittilsynet har skjerpet minimumskravene for sektoren, bl.a. skulle endringer i bestående IT-systemer og infrastruktur være implementert og testet innen 30. juni 1999 og nye systemer og beredskapstiltak være på plass innen 30. september 1999. I perioden 1. oktober 1999-

Nærings- og handelsdepartementet

1. mars 2000 er alle tilsynsenheter pålagt endringsstopp i sine systemer med unntak av feilretting og eventuelle offentlige pålegg. Siste statusrapportering til Kredittilsynet indikerer i følge tilsynet en betryggende år 2000-status for sektoren.

Helsesektoren

Hoveddelen av ansvaret og tjenesteutøvingen i helsesektoren ligger hos kommuner og fylkeskommuner. Helsetilsynet har gjennomført oppfølgingsundersøkelser (på samtlige forvaltningsnivåer) om helsevesenets år 2000-arbeid. Sosial- og helsedepartementet har satt fristen for helsesektorens utarbeidelse av beredskapsplaner til 1. oktober 1999 på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Statens helsetilsyn er pålagt å følge opp dette arbeidet.

Den samordnede kommuneundersøkelsen i juni 1999 inkluderte en kartlegging av helsetjenestens år 2000-arbeid. Spørreskjema ble sendt alle landets sykehus og kommuner. I følge undersøkelsen er sykehusene generelt forberedt til å håndtere problemet, men spesielt innen beredskapsplanlegging gjenstår det arbeid. Helsetilsynet uttrykker størst bekymring for kommunehelsetjenesten og vurderer situasjonen der som ikke tilfredsstillende. Sosial- og helsedepartementet har pålagt fylkeslegene å følge opp og prioritere manglende rapportering. Helsetilsynet legger opp til månedlig rapportering resten av året. Neste rapportering til Sosial- og helsedepartementet er 1. oktober 1999. Helsetilsynet og fylkeslegene vil løpende vurdere behov for å bruke pålegg eller varsel om pålegg i forhold til mangler i oppfølgingen av år 2000-arbeidet. Et tett samarbeid mellom fylkesleger og fylkesmennenes beredskapsavdeling er her av stor betydning, ikke minst for å sikre at nødvendig beredskap er på plass før årsskiftet.

Sosial- og helsedepartementets vurdering er at de fem kritiske underliggende etatene Rikshospitalet, Radiumhospitalet, Statens institutt for folkehelse, Statens helsetilsyn og Statens strålevern vil takle tusenårsskiftet uten driftsproblemer. Rikshospitalets styre har, som følge av usikkerhet om flyttetidspunkt, vedtatt å oppgradere datautstyret i nåværende bygningsmasse i forbindelse med overgangen til år 2000. Store deler av dette oppgraderingsarbeidet er allerede gjennomført. Fylkeslegen i Oslo følger spesielt opp situasjonen som har oppstått i forbindelse med stadige utsettelse av flyttingen av Rikshospitalet.

Luftfart, veitrafikk og jernbane

Etter Samferdselsdepartementets vurdering vil den *sivile luftfart* etter all sannsynlighet takle årtusenskiftet uten alvorlige driftsproblemer. Mulighetene for kritisk svikt i infrastrukturen, inkludert navigasjons- og kommunikasjonssystemer, sikkerhets- og alarmanlegg, anses å være meget liten. Luftfarten er så gjennomregulert at det vil finnes reserverutiner for praktisk talt enhver uønsket hendelse, og år 2000-krisesituasjoner vil dermed med stor sannsynlighet ikke oppstå. Aktører innen sivil luftfart opplyser at de har etablert år 2000-programmer og vil skifte ut eller rette kritiske komponenter og utstyr i god tid før årtusenskiftet.

For *vegtrafikken* vurderer Samferdselsdepartementet at det er lite sannsynlig at det vil oppstå år 2000-problemer som medfører økt fare for liv og helse. Det er eksempelvis alternativer for trafikkavvikling ved en eventuell svikt. Vegdirektoratet opplyser at det er et relativt omfattende antall systemer med innebygd elektronikk i veginfrastrukturen som er i ferd med å bli rettet med hensyn til år 2000-kompatibilitet. Dette gjelder elektronikk i bl.a. signalanlegg, tunneller og ferjekaier. Dersom f.eks. signalanlegg svikter, vil vanlige trafikkregler bli tatt i bruk.

I følge Samferdselsdepartementet forventes det ikke år 2000-problemer med alvorlige konsekvenser innen *jernbanesektoren*. De to sentrale aktørene innen jernbane er Jernbaneverket (infrastruktur) og NSB BA (transporttjenester). Jernbaneverket anser det lite sannsynlig at det vil oppstå noen krisesituasjon ved overgangen til år 2000. NSB BA har analysert feil som kan hindre normal trafikkavvikling, og som kan medføre fare for liv og helse. NSB opplyser at slike forhold er grundig gjennomgått med tanke på eventuelle år 2000-problemer.

Nærings- og handelsdepartementet

Petroleumssektoren

I petroleumssektoren er operatørselskapenes arbeid med år 2000-problematikken etter Olje- og energidepartementets vurdering tilfredsstillende. Samtlige operatører arbeider systematisk med å etablere beredskap mot uønsket påvirkning som følge av problematikken. Selskapene bygger i denne sammenheng videre på eksisterende beredskapsplaner. Oljedirektoratet vil spesielt følge opp produksjons- og transportsystemet for gassleveransene til kontinentet og operatørenes arbeid med beredskapsplaner i tiden som kommer.

I følge Olje- og energidepartementet er det så langt ingen indikasjoner på at år 2000-problemer vil kunne føre til en situasjon med alvorlig svikt i drivstofforsyningen ved årsskiftet.

Forsvarssektoren

I følge Forsvarsdepartementet har de viktigste systemene i de enkelte våpengrenene i forsvarssektoren blitt år 2000-kompatible i løpet av sommeren 1999. Dette gjelder for fartøyer i Sjøforsvaret (inkludert Kystvakten) og samtlige flytyper i Luftforsvaret. I Hæren renoveres flere mindre systemer etter en vedtatt prioriteringsliste. Alle virksomhetskritiske systemer for Forsvaret vil være år 2000-kompatible ved årsskiftet. Imidlertid er oppgitt ferdigstillelsesdato for virksomhetskritiske systemer satt til 1. desember 1999 i Luftforsvaret og for bygningstekniske systemer. Dette gir svært knappe tidsmarginer.

Forsvaret er i utgangspunktet en beredskaps- og krisehåndteringsorganisasjon, og beredskapet høynes særskilt i forbindelse med kritiske datoer for datasvikt. Forsvarsdepartementet melder at Forsvaret i utgangspunktet disponerer tilgjengelig materiell til eget bruk, men vil etter gjeldende retningslinjer tre støttende til hvis det oppstår krise. Som samordningsansvarlig for det sivile beredskap vil Justisdepartementet innen kort tid innhente eventuelt forhåndskartlagte behov for støtte fra Forsvaret til samfunns-kritiske områder på sivil side.

Atomsikkerhet

Norges to forskningsreaktorer anses ikke å utgjøre noen sikkerhetsmessig risiko. Disse er nøye gjennomgått med hensyn på år 2000-problemer og vil rutinemessig være nede ved årsskiftet. Statens strålevern har døgkontinuerlig beredskap som gjelder alle typer uhell og ulykker med stråling. Varsling i forbindelse med atomulykker skjer etter fastsatte prosedyrer nasjonalt og internasjonalt. Strålevernet vurderer ekstra bemanning utover normalt beredskapsnivå ved overgangen til 2000.

Når det gjelder atomsikkerhet og kjernekraftverk i utlandet, oppdaterer Statens strålevern trusselbildet løpende. Strålevernet vil i oktober foreta en oppsummering av status og risikovurdering av eventuelle 2000-problemers innvirkning på driften av kjernekraftverk i våre nærområder. Så langt er vurderingen at kjernekraftverkene i Sverige, Finland og Storbritannia ikke vil få vesentlige problemer ved årtusenskiftet. Det arbeides for tiden fra vestlig side med å gjennomføre bedre analyser av eventuelle år 2000-problemer i østeuropeiske kjernekraftverk, og Strålevernet følger den internasjonale utviklingen nøye via bilaterale og internasjonale kontakter. Strålevernets vurdering så langt er at østeuropeiske kjernekraftverk er lite undersøkt, men at problemet antas å være mindre fordi sikkerheten ved disse kraftverkene i mindre grad er basert på komponenter som antas å bli berørt av overgangen til år 2000. Usikkerheten er i like stor grad knyttet til elektrisitetsnettet som til selve kjernekraftverkene, men kjernekraftverkene er i utgangspunktet dimensjonert for å kunne håndtere at strømforsyningsnettet rundt et kraftverk faller ut i en periode.

Statens Strålevern vil i perioden 31. desember 1999-4. januar 2000 delta i et Y2K Early Warning System i regi av OECD. Dette er et system for utveksling av informasjon, med deltakere både fra medlemsland og ikke-medlemsland i OECD.

Politi, redningstjeneste og sivilforsvar

Justisdepartementet opplyser at arbeidet i hovedsak går som planlagt innen politiet, der Politiets materielltjeneste har bl.a. ansvar for tele- og sambandssystemer, og Politiets datatjeneste har ansvar for IT-systemer. Kvalitetsgjennomgang av disse to etatene

Nærings- og handelsdepartementet

viser i hovedsak tilfredsstillende styring med år 2000-aktivitetene. Normalt skal systemer av vesentlig betydning være år 2000-klare innen utløpet av november, noe som gir knappe tidsmarginer. Politidistriktene har så langt planlagt høynet beredskap i nyttårshelgen.

Hovedredningssentralenes kritiske systemer er kartlagt og testet, og alle aktuelle samarbeidspartnere er kontaktet. Justisdepartementet vurderer det som lite sannsynlig at hovedredningssentralene ikke vil fungere som følge av svikt i egne systemer ved årsskiftet.

Innen sivilforsvaret er det av vesentlig betydning at kommunikasjonssystemene og innkallingssystemet fungerer, for eventuelt å kunne stille mannskaper til disposisjon i en krisesituasjon. Justisdepartementet vurderer det som lite sannsynlig at det vil oppstå svikt i de viktigste systemene ved årsskiftet. Telekommunikasjonssystemet er kontrollert og funnet år 2000-kompatibelt. Beredskapet ved årsskiftet ivaretas med nødstrømsaggregater og alternative sambandssystemer.

Brann, eksplosjonsvern og nødmeldingstjenesten

Kommunal- og regionaldepartementet anser at situasjonen er under kontroll innen disse områdene. I følge den samordnede kommuneundersøkelsen i juni 1999 har brannvesenet i fire av fem kommuner så langt kartlagt eller er i ferd med å kartlegge år 2000-feil ved utrykningsutstyr og pumpemateriell. Det er kun funnet feil ved 1 pst. av dette utstyret. Direktoratet for brann og eksplosjonsvern har overfor kommunene påpekt beredskapstiltak som direktoratet mener må gjennomføres. Kartlegging av eventuelle år 2000-problemer ved nødmeldingstjenesten har ikke avdekket forhold som gir grunnlag for noen spesielle tiltak.

Kringkasting

Innen kringkastingssektoren har NRK meddelt Kulturdepartementet at samtlige systemer nå er testet ut, og feil er rettet. NRK har også foretatt en vurdering av eksterne faktorer som elektrisitet, telefoni, vann m.m. NRKs konklusjon er at situasjonen er under kontroll. Lokal og/eller regional svikt i elektrisitetsforsyningen vil imidlertid kunne påvirke deler av sendenet.

Matvareforsyning

Kartlegging foretatt av Nærings- og handelsdepartementet viser at det er liten sannsynlighet for at det vil oppstå problemer med matvareforsyning. Det er imidlertid en viss usikkerhet i bransjen, bl.a. knyttet til mulige uforutsette handlemønstre hos forbrukerne, produksjons-/leveringsproblemer eller problemer knyttet til interne administrative systemer. Kartlegging og beredskapstiltak er utført i nært samarbeid med de store matvaregrossistene og de største bransjeorganisasjonene. I samarbeid med bransjen har Nærings- og handelsdepartementet etablert et operativt beredskap.

Skipsfart

Nærings- og handelsdepartementets vurdering er at det forberedende arbeid innen skipsfarten er under god kontroll og i god framdrift. Det er gjennomført betydelig informasjonsvirksomhet rettet mot rederier, og leverandørsiden er i stor grad involvert i arbeidet. Sjøfartsdirektoratet har ut fra tilsynsansvaret gitt og vil gi anbefalinger og pålegg i forhold til sjødyktighet og sikkerhet. Norges Rederiforbund har etablert et forum som arbeider aktivt med forebyggende virksomhet rettet mot rederier og leverandører.

Industri, bygg/anlegg

Nærings- og handelsdepartementet har ut fra de samfunnskritiske områder under flere fagdepartementer og i samråd med fagdepartementene gjennomgått *leverandørsiden* og i nødvendig utstrekning etablert kontakt med de mest sentrale bransjeorganisasjoner og leverandører. Inntrykket er at de store bedriftene arbeider svært seriøst med forebyggende arbeid og beredskap ved årtusenskiftet, og at situasjonen er under kontroll når det gjelder produkter og systemer som disse har ansvar for.

Fylkesmennenes beredskap

Fylkesmennene er gitt et samordningsansvar på regionalt nivå ved kriser og katastrofer i fred, hvis ikke annet er bestemt ved lov eller instruks. Direktoratet for sivilt beredskap (DSB) har fulgt opp fylkesmennenes virksomhet med retningslinjer, veiledning og tilsyn. Forberedelser for å møte eventuelle år 2000-problemer er gitt høyeste prioritet for fylkesmennenes beredskapsvirksomhet i 1999. Med tanke på eventuelle problemer har Justisdepartementet stilt særskilte basiskrav til beredskap, rapportering og varsling fra fylkene i tiden rundt årsskiftet. Kravene omfatter ledelses- og stabsmessig beredskap, etablering av samarbeidsrutiner med politiet og andre viktige samarbeidspartnere, informasjonsberedskap, sambandsutstyr og ordninger som sikrer rask rapportering til DSB og Justisdepartementet i tilfelle omfattende problemer. Kravene til fylkesmennene følges opp av DSB. Fylkesmennene har også fått et spesielt ansvar for å rapportere om status innenfor kritiske områder i fylket og fremme forslag om tiltak fra sentrale myndigheters side.

Konklusjon

Samfunnskritiske områder er generelt kommet langt i forberedelsene til årtusenskiftet, men det er et spesielt behov for oppfølging innen helsesektoren og vann- og avløpssektoren. Videre er det behov for å styrke og framskynde beredskapsplanleggingen.

10.5 År 2000 informasjon og informasjonsberedskap

Regjeringen vektlegger arbeidet med informasjon og informasjonsberedskap knyttet til mulige år 2000-problemer. Det anses som viktig å legge til rette for et realistisk, presist, nøkternt og helhetlig bilde av status for forberedelsene, inklusiv risiko for samfunnsmessige forstyrrelser. Alle departementer med ansvar for samfunnskritiske områder har utarbeidet planer for bl.a. informasjon og informasjonsberedskap. Justisdepartementet har i tillegg fått et særskilt samordningsansvar og har etablert en egen koordineringsgruppe med deltakelse fra en rekke departementer, Statsministerens kontor, Direktoratet for sivilt beredskap, Statens informasjonstjeneste, Kommunenes sentralforbund og Aksjon 2000.

10.6 Internasjonale forhold

Flere internasjonale selskaper har innhentet informasjon og sammenstilt dette for å rangere hvor langt de ulike landene er kommet i håndtering av år 2000-problemet. Vest-Europa inkludert Norge plasseres blant de områdene i verden som er best forberedt til å håndtere problemet. Det er et godt samarbeid mellom de nordiske landene i år 2000-arbeidet.

År 2000-problemet er globalt. I dagens internasjonaliserte samfunn påvirkes Norge av utviklingen hos samarbeidspartnere i andre land. Derfor er det internasjonale samarbeidet om håndteringen av problemet viktig, både i den forebyggende fasen og hvis eventuelle problemer skulle oppstå. I de sektorene i Norge som påvirkes mest av internasjonale forhold, synes det som om det internasjonale aspektet generelt er godt ivare tatt, eksempelvis innenfor telekommunikasjon, kraftforsyning og petroleumssektoren, jf. omtale under pkt. 10.4 av samfunnskritiske områder.

For å følge utviklingen og bidra til internasjonal erfaringsutveksling, deltar norske myndigheter internasjonalt på forskjellige nivåer og i flere sammenhenger om håndteringen av år 2000-problemet.

10.7 Regjeringens vurderinger og videre arbeid

Regjeringen prioriterer år 2000-problemet og holder jevnlig interne seminarer om dette. Den enkelte statsråd har ansvar for følge opp år 2000-problemet innenfor sine fagområder.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet mener at det ikke er overhengende fare for kritisk svikt i statsforvaltningens grunnleggende tjenesteyting på grunn av år 2000-pro-

Nærings- og handelsdepartementet

blemet. Framdriften i det forebyggende arbeidet og beredskapsplanleggingen innen departementer og etater følges tett utover høsten. Målet er at alle systemer i statsforvaltningen skal være år 2000-kompatible innen 1. oktober 1999.

Kommunesektoren er generelt under kontroll, men i enkelte kommuner er arbeidet kommet kort. Pådriver- og oppfølgingsarbeidet i regi av bl.a. Aksjon 2000, fylkesmennene og statlige tilsyn vil bli videreført, særlig overfor de kommunene som har mest igjen å gjøre. Kommunenes Sentralforbund planlegger høsten 1999 å gjennomføre en ekstern revisjon av kommuner etter tilsvarende modell som de revisjoner Arbeids- og administrasjonsdepartementet har gjennomført.

Det er fremdeles en del bedriftslederne som ikke har tatt år 2000-problemet tilstrekkelig på alvor. Aksjon 2000 vil derfor fortsette pådriverarbeidet overfor disse.

Det er nødvendig med særskilt oppfølging innen vann- og avløpssektoren og helsesektoren. Innenfor de samfunnskritiske områdene og i statsforvaltningens kritiske etater synes problemforståelse, nødvendig prioritet av oppgaven og framdrift i arbeidet generelt nå å være tilfredsstillende. Det er regjeringens vurdering at gjenstående risikomomenter i arbeidet best håndteres gjennom de ordinære kanalene for etatstyring og de allerede etablerte samarbeidsfora og oppfølgingsordninger. Statlige tilsyn har styrket oppfølgingen av år 2000-arbeidet der det er relevant. Dette er i tråd med tiltakene lansert i regjeringens redegjørelse i april. Eksempler på statlige tilsyn med en aktiv rolle i år 2000-arbeidet er Kredittilsynet, Statens forurensningstilsyn, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Luftfartsverket, Helsetilsynet, Post- og teletilsynet og Fylkesmannens tilsyn med kommunal beredskap.

Arbeidet med informasjon og informasjonsberedskap vil bli høyt prioritert fram mot årsskiftet 1999/2000. Regjeringen legger vekt på å gjennomføre grundige analyser og undersøkelser for å avdekke behovet for informasjon om år 2000-problemet. Det vil være viktig å sikre at det blir gitt nødvendig saklig og nøktern informasjon til befolkningen. Videre vil regjeringen gjennomgå systemene for informasjon og krisehåndtering i forhold til eventuelle større år 2000-problemer. For å teste ut og øve samhandlingen mellom regionale og sentrale myndigheter, vil Justisdepartementet delta i Øvelse Rogaland 1999. Videre vil Direktoratet for sivilt beredskap avholde seminar for departementene om kriseledelse og informasjonsberedskap i november 1999.

I siste kvartal 1999 dreies fokus fra forebyggende arbeid mot skadebegrensende beredskapstiltak. Det er imidlertid viktig å videreføre det forebyggende arbeidet helt fram til 31. desember 1999 parallelt med beredskapsarbeidet. Problemer kan vise seg også utover i 2000. Feil og uregelmessigheter som oppstår ved årtusenskiftet, kan imidlertid ha andre årsaker enn år 2000-problemet.

Regjeringen vurderer at håndteringen av år 2000-problemet i Norge er godt ivaretatt med enkelte unntak som er skissert ovenfor. Dette innebærer ikke at det ikke kan oppstå problemer også av alvorlig art. Ingen kan fullt ut garantere at det ikke kan skje alvorlig feil, og kanskje på uventede områder. De områdene som ennå henger etter, vil ha høy politisk oppmerksomhet. Regjeringen vil gjøre de politiske prioriteringer som er nødvendige for at Norge skal være best mulig forberedt til å håndtere år 2000-problemet og ha en beredskap i tilfelle noe skulle gå galt.

11 Sektorovergripende miljøpolitikk

11.1 Problemer og utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Næringsvirksomhet og energibruk fører til avfall og utslipp til luft, vann og jord. Miljøproblemene i Norge knyttet til næringsvirksomhet skyldes både utslipp innenlands og i andre land. Det er derfor nødvendig å se miljøproblemer i en sektorovergripende sammenheng nasjonalt og internasjonalt.

Industriutslippene til luft kommer både fra prosesser og fra forbrenning av fossile brensl. Av klimagasser i tillegg til CO₂, gir gjødselproduksjon utslipp av lystgass (N₂O), aluminiumsproduksjon utslipp av perfluorerte karboner (CF-gasser) og magnesiumproduksjon utslipp av svovelheksafluorid (SF₆).

Nærings- og handelsdepartementet

Industriens samlede prosessutslipp¹ av klimagasser målt i CO₂-ekvivalenter ble redusert med om lag 21 pst. fra 1990 til 1997. Utslippsreduksjonen er oppnådd i en periode med sterk vekst i industriproduksjonen. Utslippene av SO₂ fra industriprosesser er redusert med om lag 64 pst. i perioden 1980-97.

Utslippene fra industrien av de farligste miljøgiftene (bly, kadmium, kvikksølv og kobber) til luft og vann er generelt redusert med mellom 80 og 99 pst. i perioden 1985-97. Dette har ført til betydelig bedret miljøtilstand i de fleste forurensede fjord- og vassdragsområder. Industriens utslipp av næringssalter (nitrogen og fosfor) er redusert betydelig og står nå for 3-4 pst. av totale tilførsler til primærresipient i hele landet. Det finnes imidlertid fortsatt store enkeltkilder som kan ha negativ innvirkning lokalt.

Avrenning av tungmetaller (miljøgifter) og svovelsyre fra gruver bidrar til forurensning av vassdrag og grunnvann. Avrenningen skriver seg både fra nedlagte og eksisterende gruver. I henhold til handlingsplanen som ble utarbeidet av SFT i 1988, er det nå gjennomført tiltak ved 9 av de 10 største gruveområdene.

Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Naturen legger grunnlaget for produksjon av aktiviteter, opplevelser og varer og tjenester som norsk reiseliv tilbyr. Vekst i reiselivsnæringen kan føre til slitasje og belastninger på attraktiv natur dersom aktivitetene ikke foregår i forsvarlige former.

Skipsflåten registrert i Norsk Ordinært Register (NOR) hadde pr. 1. januar 1998 en gjennomsnittlig alder på 36 år, i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) var den på 16 år. Tallene er lavere enn gjennomsnittsalderen for verdens handelsflåte. Eldre skip er bygd etter et regelverk som i dag ikke er akseptabelt. Ved fastsetting av nytt internasjonalt regelverk gis det normalt ikke tilbakevirkende kraft. Imidlertid fastsettes overgangsregler om plikt til oppgradering for å sikre en høyest mulig grad av oppfyllelse også for eldre skip. Ved regelutformingen står kapasitetsutnyttelse, tekniske tiltak og lavt energiforbruk sentralt som virkemiddel for at skipsfarten også i framtiden skal framstå som en miljøvennlig langtransportform.

11.2 Mål for departementets arbeid

I St.meld. nr. 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, la regjeringen fram en fire-leddet strategi for næringspolitikken. Det tredje leddet framhever at det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet. Hovedmålet for departementets miljøarbeid er å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av miljøproblemer i næringslivet i tråd med denne strategien. For å kunne oppnå dette, anses det som viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøavtaler og nasjonale og internasjonale rammevilkår. Siden mange av miljøproblemene er av internasjonal karakter, vil departementet bidra aktivt til at det oppnås en samordning mellom viktige konkurrentland.

Et viktig ledd i dette arbeidet er å fastsette bedre internasjonale rammebetingelser for miljøpolitikk som fremmer effektiv ressursbruk og ikke-diskriminerende og åpen handel. Nærings- og handelsdepartementet arbeider dessuten for at miljøvennlig teknologi utvikles og tas i bruk.

Sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljø-, handels- og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi
- arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten

¹ Gjelder utslipp fra kullutvinning, metallstøperier, raffinering, og produksjon av gjødsel, karbider, petrokjemisk produkter, sement, ferrolegeringer, aluminium og magnesium.

Nærings- og handelsdepartementet

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljø-, handels- og næringshensyn

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hverandre. Nærings- og handelsdepartementet deltar bl.a. aktivt i oppfølgingen av Kyotomeldingen (St.meld. nr. 29 for 1997-98). Videre har departementet deltatt i de internasjonale forhandlingene om en ny NO_x-protokoll. Den konkrete utforming og gjennomføring av reguleringer av forurensning og avfall fra næringslivet er underlagt miljøvernmyndighetene.

Miljøkvalitet og -standard er i ferd med å utvikle seg til en internasjonal konkurransefaktor for bedrifter og produkter. Med stor tilgang på rene ressurser, høyt teknologisk nivå og en ambisiøs miljøpolitikk bør næringsvirksomhet i Norge ha grunnlag for å utvikle miljømessige konkurransefortrinn. I denne sammenheng er det viktig for Norge at internasjonale miljøavtaler og miljøstandarder blir basert på prinsipper og mekanismer som reflekterer forskjeller mellom lands miljøbelastning i produksjonen av varer og tjenester. I denne sammenheng er det viktig å arbeide for at miljøhensyn integreres i alle tema som fra 2000 skal forhandles i WTO med utgangspunkt i Rio-erklæringens punkt 12: *Plikten til å fremme et åpent, internasjonalt handelssystem*. Handelspolitiske tiltak for miljømål må ikke innebære skjult proteksjonisme, og ensidige tiltak for å påvirke miljøsituasjonen utenfor importlandet bør unngås.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det innen de offentlige finansieringsordningene stilles krav til miljøaspektene i de prosjektene det søkes om støtte til. For å bidra til at miljøutfordringene møtes på en måte som i størst mulig grad fremmer både bedriftsøkonomiske og miljøpolitiske mål, etablerte Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) allerede i 1996 miljøretningslinjer for vurdering av prosjektsøknader. Miljøkravene innebærer at SND systematisk vurderer miljøaspekter i de prosjekter som søkes finansiert, og denne vurderingen skal gi premisser for SNDs finansielle engasjement i bedriftene og prosjektene. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt har også innført tilsvarende retningslinjer.

Et av Bergvesenets hovedmål er å arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning. Det arbeides kontinuerlig med å minske avrenningen fra nedlagte gruver, sikre at eksisterende gruvedrift utføres med henblikk på å minimere forurensning og sørge for at driften er mest mulig skånsom med terrenget.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har de senere årene arbeidet systematisk med å avgrense hvilke arealer som har potensial for framtidig mineral- og steinproduksjon for å ta vare på ressursene på lengre sikt for framtidige generasjoner. NGU har videre mål om å bidra til en økning i produksjonen av grunnvarmebasert energi. Staten arbeider dessuten med å kartlegge mulighetene for å lagre CO₂ i kystnære sedimentære lag under havbunnen.

Ca. 70 pst. av de akkrediterte prøvingslaboratoriene i Norge utfører miljørelatert prøving innen områder som kjemisk og biologisk testing av vann, luft, slam, kloakk og avfall, og analyse av farlige kjemikalier og oljerester. Laboratorier som er inspisert etter kravene for «god laboratoriepraksis», utfører testing av kjemikalier, farmasøytiske produkter, fiskemedisiner og offshore boreslam med mulig miljøskadelig effekt. I tillegg bekrefter akkrediterte miljøkontrollører om virksomhetene tilfredstiller EMAS-forordningens² krav.

I de norske standardiseringsorganisasjonenes arbeid er miljø og miljøkonsekvenser et viktig element. Sentrale områder med miljørettede problemstillinger er vannanalyser, bioteknologi, luftkvalitet, trafikkstøy, resirkulering av byggevarer og offshorevirksomheten.

Klargjøring av miljøkonsekvenser er i økende grad et grunnlag for prioriteringer og disponering av areal til ny virksomhet. Attraktive naturområder og gode miljøkvaliteter

² Eco-management and Audit Scheme: En felles europeisk miljøstyrings- og miljørevisjonsordning, innført av EU.

Nærings- og handelsdepartementet

er også et konkurransefortrinn for deler av næringslivet, slik det bl.a. er for norsk reiseliv. Det er sentralt at det legges til rette for at slike fortrinn kan utnyttes bl.a. gjennom en forsvarlig og god arealpolitikk.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til at det utvikles nye produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurensning og effektivisere energibruken i industrien. Norges forskningsråd har etablert flere programmer som tar sikte på å utvikle mer miljøvennlige teknologiske løsninger som kan gi grunnlag for ny næringsvirksomhet. SND har etablert Statens Miljøfond som bl.a. gir tilskudd og lån til miljøteknologiprojekter. Satsingen skal stimulere til prosjekter som er langt fremme i den teknologiske utviklingen, samtidig som prioriterte nasjonale miljømål er retningsgivende. Framtidige behov knytter seg i større grad til å utvikle ren teknologi hvor miljøaspektet integreres i hele produksjonsprosessen. I tiden framover er det først og fremst utslipp av klimagasser og NO_x som vil få økt oppmerksomhet.

I forbindelse med vurderingen av nye satsinger innen næringsrettet forskning er det påbegynt forberedelser til et bredere miljøprogram som i større grad reflekterer miljøets rolle som rammebetingelse for store deler av næringslivet. Det helt avgjørende for næringslivets og forskningens tilnærming at en ny satsing får en større bredde og bedre koordinering enn tidligere. En tettere kobling mellom grunnforskningsprosjekter, samfunnsforskning og den teknologisk rettede forskningen vil styrke næringslivet i arbeidet med å møte framtidens internasjonale miljøkrav.

Arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten

Skipsfart er i utgangspunktet en miljøvennlig transportform sammenlignet med alternativene. Internasjonalt arbeides det løpende med å ytterligere redusere skadelige miljøeffekter som kan følge av ordinær skipsfart og sjøulykker. Norge deltar aktivt i FNs maritime organisasjon (IMO) med sikte på å endre det internasjonale regelverket slik at sannsynligheten for og konsekvensene av miljøskader blir redusert. Nærings- og handelsdepartementet har det generelle ansvaret for Norges forhold til IMO. Miljøarbeidet innen skipsfarten ligger under Miljøverndepartementets ansvarsområde.

IMO vektlegger en global gjennomføring av eksisterende regelverk. Ofte supplerer miljøtiltak rene tekniske krav til skipets konstruksjon og utrustning. Norge har vært aktiv i arbeidet for å etablere internasjonale krav til bunnstoff for skip for å hindre skadelige effekter i det marine miljø og krav til utslipp av ballastvann for å hindre spredning av skadelige organismer i sjøvann.

Norge har tatt initiativ til å drøfte problemer med forurensning og beskyttelse av arbeidstakere ved opphugging av skip og har fått tilslutning til at saken settes på dagsorden på neste møte i IMOs miljøkomité. Norges mål er å etablere internasjonale regler som sikrer en forsvarlig oppfølging av behandlingen av farlige eller forurensende stoffer om bord på skip som skal hogges opp. IMO har bedt Norge om å foreslå en plan for IMOs videre arbeid med saken. Etter Kyotoprotokollen skal klimagasser fra skip reguleres gjennom IMO. IMO vedtok våren 1998 å kartlegge skipsfartens utslipp av klimagasser, og en strategi for regulering av klimagasser skal foreligge fra IMO til miljøkomiteens møte i 2000.

11.3 Resultater fra aktiviteten i 1998

Nærings- og handelsdepartementet deltar løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål.

Bergvesenet har siden 1989 gjennomført arbeid for å begrense forurensningen fra nedlagte gruver. I 1998 ble det gjennomført tiltak ved Mugg gruver i Holtålen kommune. Bergvesenet førte gjennom hele 1998 tilsyn med gruvene i Sulitjelma der det ble foretatt etterarbeider og sikring av tidligere miljøtiltak. Oppfølgings- og tilsynsarbeidet i Sulitjelma vil trolig måtte fortsette i flere år framover.

Reiselivsbransjen, representert ved Reiselivsbedriftenes Landsforening (RBL), startet i 1997 et miljøprogram for medlemmene for å følge opp aktuelle miljøproblemer.

Nærings- og handelsdepartementet

Programmet, kalt Agenda 21, skal i løpet av fem år gi RBL dokumenterbar miljøprofil som samtidig møter de krav som markedet stiller. Miljøstatsingen skal bidra til å:

- sikre næringens lønnsomhet
- redusere belastningen på det ytre miljø
- sikre lavere ressursbruk
- utvikle natur- og kulturbaserte opplevelser og aktiviteter

Det er lagt opp til konkrete og handlingsrettede tiltak der RBL og medlemsbedriftene skal ha et nært samarbeid med myndigheter, annet næringsliv og frivillige organisasjoner sentralt, regionalt og lokalt.

Norges forskningsråds programmer NORMIL 2000 (Program for miljøteknologi) og KLIMATEK (teknologi for reduksjon av klimagassutslipp) er sentrale i utviklingen av miljøteknologi. I NORMILs avslutningsår har mer enn 75 pst. av de løpende prosjektene begynt å gi avkastning på en flerårig investering i forskning innenfor nasjonalt prioriterte miljøutfordringer som avfallshåndtering, støy, overvåking og vann- og avløpsløsninger. KLIMATEK (samfinansieres av Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet) retter seg spesielt mot prosjekter innen petroleumssektoren, prosessindustrien og transportsektoren. KLIMATEK har hatt en noe lavere framdrift fordi lave oljepriser har virket demotiverende for å utløse de store investeringer som ofte er nødvendig for å implementere utviklet teknologi.

Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet finansierer NYTEK-programmet (utvikling av nye fornybare energikilder og effektiv energiteknologi) som har oppnådd en rekke viktige resultater i 1998. Interessen for energioptimalisering og nye fornybare energikilder har vært økende spesielt blant små og mellomstore industribedrifter. Både budsjettet og prosjektilgangen økte i 1998, og brukerfinansieringen har vært meget tilfredsstillende. Bedrifter som Aitos AS, Engros AS og Jøtul AS oppnådde betydelige salgsinntekter fra nye produkter utviklet gjennom Norges forskningsråd. Videre har flere bedrifter i løpet av året fått tilført betydelig kapital og er nå i ferd med å oppnå kommersiell suksess, eksempelvis SolarNor, Geovarme og Tech Partner.

Den næringsrettede forskningen fokuserer også på prosjekter som søker å minimere miljøbelastningene fra prosesser og produkter. Slike prosjekter er ofte basert på en strategisk satsing mellom de ledende bedriftene i en bransje, men kommer også andre aktører til gode.

Gjennom samarbeidet med ledende forskningsmiljøer bidrar prosjektene til å styrke sentral kompetanse på et nasjonalt nivå som i neste omgang setter norske bedrifter i stand til å møte det internasjonale markedets skjerpede miljøkrav.

Nærings- og handelsdepartementet deltar aktivt i interdepartementale arbeidsgrupper sammen med Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet og andre berørte departementer for å vurdere spørsmål knyttet til internasjonale regler for handel og miljø i WTO og OECD. I forbindelse med de forestående WTO-forhandlingene har handel og miljø vært et prioritert område. Blant de viktigste sakene som har vært vurdert, er behovet for å klargjøre forholdet mellom handelstiltak i internasjonale miljøavtaler versus det internasjonale handelssystemet og behovet for regelverk for frivillige miljømerkeordninger.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det settes fokus på miljøspørsmål i tilknytning til bruk av statlige eksportgarantier. På denne bakgrunn ble det våren 1998 tatt initiativ til at Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) skulle utarbeide miljøretningslinjer for sin virksomhet. GIEKs miljøretningslinjer, som trådte i kraft 1. mars 1999, innebærer at man på en systematisk måte innlemmer miljøkriterier som en del av GIEKs generelle risikovurdering. På denne måten bidrar GIEK til at norske bedrifter fokuserer på miljøhensyn ved at det stilles krav til miljøaspektene i de prosjektene GIEK skal delta i. Miljøprofilen omfatter i prinsippet hele GIEKs virksomhet, både enkeltleveranser, prosjekter og investeringer. Miljøretningslinjene og praktiseringen av disse vil bli evaluert høsten 2000 med tanke på eventuelle justeringer/endringer.

Arbeidet med å redusere luftforurensninger fra skipsfarten fortsatte i 1998. Tilskuddsordningen for reduksjon av nitrogenoksider er utvidet til også å gjelde større motor-

tekniske tiltak. Målinger har vist at det ved utgangen av 1998 var gjennomført tiltak som medfører reduserte NO_x-utslipp på ca. 260 tonn pr. år.

11.4 Tiltak som vil være aktuelle på kort og lang sikt for å løse eksisterende og forebygge nye miljø- og ressursproblemer

Videreføring av eksisterende tiltak

Myndighetene vil gjennom avgifter, forskrifter, skatteregler, avtaler, utslippskrav m.m. legger rammer for miljøarbeidet i næringslivet i årene framover. Endringer i slike rammebetingelser vil sammen med kundenes preferanser og næringslivets egen miljøbevissthet over tid påvirke miljøinnsatsen i bedriftene og tilpasning av produkter og prosesser.

Norge har tatt mål av å være en pådriver i arbeidet med å sette fokus på miljø innen eksportfinansiering internasjonalt. Av hensyn til norske bedrifters konkurransesituasjon har Nærings- og handelsdepartementet i løpet av 1999 arbeidet aktivt for å bidra til å skape enighet innen OECD om en likeartet praksis mellom medlemslandene hva angår behandling av miljørisiki under de offentlige eksportfinansieringsordningene. Dette arbeidet vil fortsette i året som kommer.

Programmet for å redusere luftforurensningen fra skip avsluttes i 2000. Programmets hensikt er å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra eksisterende motoranlegg på skip i nasjonal konkurranseutsatt fart. Departementet vil evaluere ordningen innen utgangen av 1999.

Norsk Romsenters satellittbaserte aktivitet innenfor jordobservasjon er et nødvendig hjelpemiddel for miljøovervåking lokalt, regionalt og globalt. Prioriterte anvendelsesområder er overvåking og varsling av fenomener på jordoverflaten, hav, atmosfære og is. Store deler av aktiviteten foregår ved at Norge deltar i internasjonale satellittprogrammer organisert av Den europeiske romorganisasjonen ESA.

Ordningen med offentlige forsknings- og utviklingskontrakter har vist seg godt egnet til å samordne nærings- og miljøpolitikken. Departementet har i de siste årene uttrykt en målsetting om å bruke om lag 25 mill. kroner til konkurransedyktige prosjekter innen miljøteknologi. Tabellen nedenfor viser at departementet har oppfylt denne målsettingen.

For å redusere avrenning av tungmetaller fra nedlagte gruver vil Bergvesenet fortsette arbeidet med å vurdere og eventuelt gjennomføre aktuelle tiltak og måling av resultater. Innenfor rammen av regjeringens program for vannforsyning fortsetter Norges geologiske undersøkelse (NGU) kartlegging og undersøkelser av grunnvannsforekomster i områder hvor vannkvaliteten i eksisterende vannverk ikke er tilfredsstillende. I tillegg vil NGUs arbeid med maringeologiske undersøkelser og kartlegging av berggrunn og løsmasser ha et betydelig miljømessig innhold og siktemål.

Nye tiltak

I stortingsmeldingen om reiselivet som fremmes høsten 1999, vil departementet vurdere nærmere hvordan miljøutfordringene knyttet til norsk reiseliv kan følges opp.

I 1999 videreføres Norges forskningsråds (NFRs) satsing innen miljøteknologi. I tillegg til miljøteknologiprogrammet «Norsk Miljøteknologi mot år 2000» har NFR igangsatt et program for utvikling og demonstrasjon av teknologiske løsninger som reduserer utslippene av drivhusgasser. Programmet er samfinansiert av Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg til den profilerte satsingen på miljøteknologi gjennom egne programmer er det en rekke miljømotiverte prosjekter i den bransjerettede FoU.

Miljøhensyn ved offentlige innkjøp vil kunne påvirke produksjonsprosesser og bidra til at næringslivet utvikler nye og bedre produkter. I forslaget til revidert regelverk for offentlige anskaffelser (Ot.prp. nr. 71 for 1997-98) er det foreslått en ny bestemmelse som pålegger statlige innkjøpere å ta miljøhensyn ved planlegging av anskaffelser. Det ikke er et motsetningsforhold mellom det at anskaffelsen samlet sett anses å være den «økonomisk mest fordelaktige», og at miljøhensyn vektlegges. Erfaringer viser at

Nærings- og handelsdepartementet

anskaffelser av mindre miljøbelastende varer og tjenester ofte kan medføre lavere totalkostnader over hele produktets levetid. Dette har sammenheng med at slike produkter ofte har høy kvalitet, lengre levetid, større reparasjonsmuligheter, lavere energiforbruk og større verdi når produktet skal avhendes.

Tabell 11.1 Kategori I – Rene miljøverntiltak

		(i mill kroner)		
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
902	Justervesenet:			
	Akkreditering av miljøkontrollører	1,1	1,2	1,0
920	Norges forskningsråd			
	Brukerstyrte programmer	33,0	22,5	25,0
	Strategiske teknologiprogrammer	4,0	2,5	5,8
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	26,0	21,0	23,0
932	Norges geologiske undersøkelse			
	Miljøgeologiske undersøkelser	9,3	11,0	12,0
933	Bergvesenet			
	Avrenning, kartlegging og forskning	2,1	3,2	3,2
941	Tilskudd til NO_x-tiltak	8,6	6,5	6,5
955	Norsk Koksverk			
	Opprenskning	24,3 ¹⁾	45,0 ²⁾	5,0 ²⁾
956	Norsk Jern Eiendom	-	0,5 ²⁾	7,0 ²⁾
	Sum kategori I	108,4	113,4	88,5

1) Utbetaling under garantifullmakt på 220 mill. kroner.

2) Forventet utbetaling innenfor utbetalingsfullmakt.

Tabell 11.1 Kategori II - Tiltak med betydelig miljømotivasjon

		(i mill kroner)		
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
902	Justervesenet			
	Laboratorier som utfører miljørelatert prøving	6,0	7,0	7,5
	Miljøtiltak i samarbeid med fiskeindustrien	0,5	0,4	1,2
920	Norges forskningsråd			
	Brukerstyrte programmer	21,0	28,4	26,5
	Strategiske teknologiprogrammer	22,0	24,9	26,6
922	Norsk Romsenter	43,0	38,0	30,0
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	12,0	7,3	8,0
932	Norges geologiske undersøkelse			
	Maringeologiske undersøkelser	7,8	8,0	8,0
	Grunnvannsundersøkelser	14,1	14,0	14,0
	Utbyggingsgeologi	7,3	8,5	8,5
933	Bergvesenet			
	Sikringsarbeider	0,4	0,2	0,5
	Sum kategori II	134,1	136,7	130,8

12 Nærmere om budsjettforslagene under de enkelte programkategorier og kapitler

Programområde 17 Nærings- og handelsformål Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler:

		(i 1 000 kr)		
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Pst. Forslag 2000 endr. 99/00
900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	132 773	131 650	153 000 16,2
	Sum kategori 17.00	132 773	131 650	153 000 16,2

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper:

		(i 1 000 kr)		
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Pst. Forslag 2000 endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	118 382	117 250	137 800 17,5
70-89	Overføringer til andre	14 391	14 400	15 200 5,6
	Sum kategori 17.00	132 773	131 650	153 000 16,2

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområde omfatter forvaltning og tilrettelegging av politikk for næringsliv, handel og skipsfart. Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen administrasjon inklusiv utrednings-/prosjektmidler og medlemstilskudd i internasjonale organisasjoner. Departementets hovedoppgave er å bistå i utformingen av regjeringens overordnede rammevilkår for virksomhet innen næringsliv, handel og skipsfart. Rammevilkår, mål og strategier for virksomheten er utdypet og konkretisert under de andre programkategoriene under programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Mål og strategier

I St.meld. nr. 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, slås det fast at hovedmålet for næringspolitikken er å bidra til økt verdiskaping for å realisere overordnede mål om velferd og sysselsetting. Næringspolitikken skal bidra til å stimulere til omstilling, innovasjon og nyskaping som gir grunnlag for et lønnsomt og konkurransedyktig næringsliv. For å få dette til, må nærings-, handels- og skipsfartspolitikken utformes slik at landets samlede tilgang på arbeidskraft, kapital, naturressurser og kunnskap blir utnyttet best mulig. Målet er et sunt og nasjonalt næringsliv som samtidig er tilpasset internasjonale markeds- og konkurransekrav, bl.a. gjennom EØS- og WTO-avtalene.

Regjeringen vil i tråd med disse målsettingene føre en nærings- og handelspolitikk med hovedvekt på nyskaping ved å satse på:

- tiltak mot små bedrifter og etablerere gjennom oppfølging av regjeringens handlingsplan
- informasjonsteknologi og kompetanse, bl.a. ved oppfølging av St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift

Det vises til nærmere redegjørelse for Nærings- og handelsdepartementets mål og strategier under de andre programkategoriene (fagkategoriene) og i det generelle policy-

Nærings- og handelsdepartementet

avsnittet innledningsvis i proposisjonen. For øvrig vises til egne omtaler av regjeringens IT-politikk og Handlingsplan for små bedrifter.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	100 520	97 500	100 100
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	17 862	19 750	37 700
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	14 391	14 400	15 200
Sum kap. 900		132 773	131 650	153 000

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 17. juni 1999 ble bevilgningen under post 21 økt med 2 mill. kroner til konsulentbistand ved en eventuell kapitalutvidelse i Norsk Hydro ASA, jf. St.prp. nr. 81 og Innst. S. nr. 234 for 1998-99.

Status for virksomheten

Nærings- og handelsdepartementet er organisert i fire avdelinger:

- Administrativ og juridisk avdeling
- Avdeling for internasjonalisering, veiledning og skipsfart
- Avdeling for forskning, teknologi og kompetanse
- Næringspolitisk avdeling

Nærings- og handelsdepartementet vil i 1999 utføre virksomheten innenfor en ramme på 200 årsverk. Det er seks årsverk mindre enn budsjettet. Reduksjonen må ses i sammenheng med at departementets driftsbevilgning ble redusert i forhold til forslaget i St.prp. nr. 1 for 1998-99. I tillegg til ordinær bemanning har departementet en fast stasjonert næringsråd i Brüssel tilknyttet ambassaden og en spesialutsending for skipsfartspolitiske spørsmål ved den norske delegasjonen i Genève (fra våren 1999). Departementet har også ansvar for flere sentrale utvalg, bl.a. Meklingsnemda for arbeidstakeroppfinnelser, Industrieredskapsutvalget, Beredskapsrådet for skipsfart, Næringslovutvalget, Rådet for arbeidstilsyn på skip og flere sakkyndige råd på sjøsikkerhetsområdet.

Det er satt opp følgende virksomhetsidé for departementet:

Nærings- og handelsdepartementet skal fremme et internasjonalt, konkurransedyktig næringsliv med evne til verdiskaping og omstilling, basert på høye etiske normer og en bærekraftig utnyttelse av samfunnets ressurser.

På dette grunnlag er det utformet følgende hovedmål for departementet:

- forvalte, utvikle og påvirke aktuelle politikkområder med sikte på å skape rammevilkår som styrker næringslivets konkurransevne
- bidra til verdiskaping, innovasjon og omstilling gjennom tiltak for å styrke kompetanse og teknologiutvikling og tilgang til kapital i næringslivet
- arbeide for effektiv bruk av samfunnets ressurser gjennom å motvirke markeds- og konkurransesvikt
- arbeide for en åpen og ikke-diskriminerende adgang til utenlandske markeder og stimulere norske bedrifter til aktiv internasjonalisering

Resultatrapport

På *administrativ* sektor har virksomhetsplanlegging, ledelsesutvikling og kompetanseutvikling vært prioritert. Videre har departementet videreutviklet IT-strategi og -verktøy, bl.a. etablert intranett, og lagt om rutinene for behandling av innsynssaker («vær åpen»-plakat). Departementet har innført, og tatt i bruk, nytt lønns- og personalsystem som er integrert/samkjørt med departementets regnskapssystem.

Innen *økonomiforvaltning* har departementet også i 1998 og 1999 brukt betydelige ressurser på å utarbeide regelverk, retningslinjer og rutiner, både internt i departementet og i underliggende etater, for å følge opp og tilpasse virksomhetene til kravene i det nye statlige økonomireglementet. Det alt vesentlige av instruksverket er på plass, men det gjenstår noe oppfølgings- og utviklingsarbeid.

På *faglig side* har departementet både i 1998 og 1999 prioritert arbeid knyttet til oppfølging/gjennomføring av tiltak og prosjekter som er lansert i sentrale politiske dokumenter som næringsmeldingen, eierskapsmeldingen, meldingen om regional IT-satsing (oppfølging av Næringsrettet IT-plan 1998-2001) og *handlingsplan for små bedrifter*. På IT-området har administrasjonsarbeidet med *år 2000-problematikken* krevd betydelige ressurser og ekstra innsats i departementet. I tilknytning til handlingsplanen for små bedrifter har Nærings- og handelsdepartementet tatt initiativet til, og har sekretariatsansvar for, tunge prosjekter innen regelverks- og forskriftsforenkling. Nærings- og handelsdepartementet har videre prosjektlederansvaret for regjeringens «Et enklere Norge»-program. Det vises til nærmere omtale av arbeidsoppgaver og resultater av departementets arbeid i den generelle innledningen og i de særskilte redegjørelsene for handlingsplanen for små bedrifter, regjeringens IT-politikk og år 2000-problemet.

For øvrig har departementet vært engasjert i flere til dels svært ressurskrevende spesialprosjekter, bl.a. Fornebusaken (IT og kunnskapssenter, jf. St.meld. nr. 13 og 42 for 1998-99), ny minerallov og serveringslov, saker mot ESA (Arcus, Rena Karton, differensiert arbeidsgiveravgift m.fl.) og de forestående WTO-forhandlingene. Departementet har også hatt mange tunge ervervssaker til behandling (Aker, Scancem, Hydro/-Saga, BP/Amoco, Pivco, Telia/Telenor, Adelsten/KappAhl, Vickers/Ulstein, Nycomed/-Amersham, Nycomed/Pharma m.fl.).

På statsselskapssektoren har departementet arbeidet med opplegg for salg av statens aksjer i Arcus AS og Sydvaranger ASA, med etablering av nytt selskap (Electronic Chart Center AS), overtakelse av Norsk Medisinaldepot AS og Norsk Avfallshandtering AS og omorganisering/nedsalg i Norsk Hydro ASA og Kongsberg Gruppen ASA, og salg av statens aksjer i Norsk Jetmotor as.

I 1999 har Nærings- og handelsdepartementet tatt initiativ til og igangsatt evalueringsprosjekter/etatsgjennomgang av Justervesenet, Norges geologiske undersøkelse og Norges Eksportråd. Videre forberedes en gjennomgang av Sjøfartsdirektoratet. Departementet har også arbeidet videre med tilpasning av Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds administrasjon og virkemidler til endret organisasjonsstruktur (overføring fra hovedkontor til distriktskontorer). Når det gjelder Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, har departementet bidratt til å legge om for SUS/Baltikum-ordningen og rydde opp i forhold knyttet til gammel portefølje. Det er gjort nærmere rede for disse prosjektene under de respektive budsjettkapitler. Når det gjelder sivilt beredskap, vises det til omtale under programområde 05 (kap. 990 og 993).

Mål og strategier

I 2000 vil departementet prioritere arbeidsinnsats på de satsingsområdene som er beskrevet under overordnede mål og strategier i programkategoriomtalen. Departementet vil i særlig grad prioritere innsats for å gjennomføre tiltak og prosjekter/programmer som er sentrale i regjeringens handlingsplan for små bedrifter og regjeringens program for «Et enklere Norge».

I tillegg vil departementet prioritere ressurser til etatsstyring og delta i pågående og nye evalueringsprosjekter (både for etater og tilskuddsordninger). Som ledd i oppfølgingen av økonomireglementet vil departementet styrke kompetansen for vedlikehold og utvikling av systemer, regelverk og rutiner innen økonomiforvaltningen, både internt i

Nærings- og handelsdepartementet

departementet og i forhold til underliggende etater. Arbeidet med lederutvikling og forbedring av virksomhetsplanprosessen vil bli forankret i et overordnet *strategidokument*. Arbeidet med strategidokumentet starter høsten 1999.

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en samlet driftsbevilgning for departementet på 100,1 mill. kroner for 2000. Det er en nominell økning på 2,6 mill. kroner i forhold til 1999. Lønnsutgiftene er budsjettert ut fra at departementet skal utføre inntil 200 årsverk, dvs. om lag tilsvarende bemanning som i 1999. Det er tatt hensyn til at Sjøfartsdirektoratets reiser til den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO) og seks sakkyndige råd og utvalg tilknyttet direktoratet fra 2000 er budsjettert under kap. 941 Sjøfartsdirektoratet. Det understrekes at det ikke er lagt inn midler til husleie for Nærings- og handelsdepartementet under kap. 900. Som redegjort for i St.prp. nr. 63 for 1996-97, ligger husleiebevilgninger til Nærings- og handelsdepartementets lokaler inne på Olje- og energidepartementets og Fiskeridepartementets budsjett. Det forutsettes omfordeling og tilleggsbevilgning av midler til husleie på grunnlag av nye leieavtaler og endelig arealfordeling for de berørte departementene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag, bl.a. evalueringer av etater og tilskuddsordninger som departementet selv ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, bl.a. for å tilrettelegge nye ordninger og tidsbegrensede tilskudd av omstillings- og næringsutviklingsprogrammer, og det 3-årige prosjektet «Næringsvennlige kommuner». Bevilgningen brukes også til å finansiere større utredningsutvalg som det ikke er naturlig, eller mulig, å dekke innenfor departementets ordinære driftsbevilgning. I 1999 har departementet bl.a. støttet utredningsprosjekter og tiltak som er knyttet til oppfølging av eierskapsmeldingen, næringsmeldingen, næringsrettet IT-plan, stortingsmeldingen om elektronisk handel og forretningsdrift og handlingsplanen for små bedrifter.

Samlet foreslås en bevilgning på 37,7 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 2000, hvorav ca. 22 mill. kroner forutsettes disponert til prosjekter og tiltak knyttet til gjennomføring av handlingsplanen for små bedrifter. Det er en betydelig økning fra 1999 hvor det er satt av 8,5 mill. kroner til handlingsplanen på denne posten. Hovedsatsingen i 2000 vil være på regel-, forskrifts og skjemaforenkling og elektronisk innrapportering, jf. omtale under regjeringens handlingsplan for små bedrifter i prosjektgjennomgangen nedenfor. I tillegg til bevilgningen foreslås tilsagnsfullmakten på 2,5 mill. kroner under posten videreført, jf. Forslag til vedtak II, 1, 1.

Nedenfor gis særskilt redegjørelse for enkelte store prosjekter som har hatt, har eller er tiltenkt støtte fra denne budsjettposten.

Omstillingstiltak i utsatte regioner

For årene 1993-98 ble det stilt til disposisjon til sammen 37,5 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementet til støtte for omstillingstiltak og næringsutvikling i Grenland og Østfold. Nærings- og handelsdepartementet har samarbeidet med Kommunal- og regionaldepartementet og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond om opplegget for finansieringen og gjennomføring av omstillingstiltakene.

Utgangspunktet for den statlige innsatsen i disse områdene var å sette i gang lokale prosesser for å bidra til å styrke næringsutviklingsinnsatsen. Disse prosessene er godt i gang og har gitt positive resultater. Nærings- og handelsdepartementet fant derfor ikke grunnlag for å opprettholde støtten til omstillingsarbeidet i disse regionene etter utgangen av 1998. Det gjennomføres nå evaluering av begge programmene. Resultatet av evalueringen vil bli meddelt i St.prp. nr. 1 for 2000-01. Det foreslås ikke midler til regionale omstillingsprogrammer over denne budsjettposten for 2000.

Nærings- og handelsdepartementet

Pilotprosjekt, næringsvennlige kommuner

Hovedmålsettingen for prosjektet er å bidra til å videreutvikle offentlig sektor som en positiv konkurransefaktor for norsk næringsliv. Prosjektet har to mål: Å bidra til aktiv samhandling og dialog mellom kommune og næringsliv og til forbedring av kommunenes tjenestetilbud overfor næringslivet.

Nærings- og handelsdepartementet har utviklet prosjektet i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, Norsk Kommuneforbund, Kommunenes Sentralforbund, LO og NHO. Prosjektet gjennomføres med bistand fra eksterne konsulenter. Prosjektet ble startet i juni 1998 og er planlagt avsluttet innen høsten 2000. Seks kommuner: Bodø, Vefsn, Steinkjer, Sund, Tønsberg og Bø i Telemark er valgt til å delta i pilotprosjektet. Deltakerkommunene har utarbeidet selvstendige prosjektplaner innenfor rammen til hovedprosjektet og har selv ansvaret for å gjennomføre dem. Det blir viktig å få formidlet prosjektresultatene fra pilotkommunene til andre kommuner. Det vil bli gjennomført en brukerundersøkelse lik den som ble foretatt ved oppstarten av prosjektet, for å registrere endringer i næringslivets oppfatning av kommunens tjenestetilbud. Formidling av erfaringer fra prosjektet vil skje gjennom temahefter og konferanser. Det vil bli arrangert en større avslutningskonferanse høsten 2000, hvor erfaringene fra prosjektet oppsummeres.

Prosjektets totalramme er 6,45 mill. kroner (inkludert forprosjekt) med utbetaling over tre år (1998-2000). Det ble utbetalt ca. 1,6 mill. kroner i 1998 og ca. 2,5 mill. kroner i 1999. Restbeløpet for 2000 er ca. 2,3 mill. kroner.

Regjeringens handlingsplan for små bedrifter

Regjeringens handlingsplan for små bedrifter ble framlagt høsten 1998 for å dekke ulike aktiviteter og tiltak innenfor innsatsområdene: redusert skjemavelde, tilgjengelig og brukertilpasset offentlig informasjon og internasjonalisering.

For 1999 er det satt av 8,5 mill. kroner til handlingsplanen under kap. 900, post 21. Hovedtyngden av midlene disponeres til prosjekter som skal følge opp en fireleddet strategi for å redusere skjemaveldet. Strategien består av tiltak for å rydde og forenkle eksisterende forskriftsverk, utvikle en veileder for bedre beslutningsgrunnlag ved næringsøkonomiske konsekvensvurderinger, sikre større grad av datagjenbruk og legge til rette for elektronisk innrapportering. De fleste tiltakene innenfor disse områdene vil videreføres i 2000, og mange av dem vil kreve økt satsing og mer midler. Særlig innenfor området elektronisk innrapportering er det stort behov for en ekstra innsats for både å videreføre igangværende og initiere nye pilotprosjekter.

Innenfor området tilgjengelig og brukertilpasset informasjon er det satt av midler til utredninger og tiltak som skal gjøre mer informasjon lettere og bedre tilgjengelig på internett. Informasjon fra Brønnsøysundregistrene står sentralt i dette arbeidet. Målet i handlingsplanen om at alle statlige etater skal være «på nett» innen utgangen av 2000, er langt på vei nådd. En videre innsats vil i større grad rette seg mot kvaliteten på statlige informasjonstjenester på internett. Utredninger som gjennomføres i 1999 vil danne grunnlag for det videre arbeidet på dette området.

Når det gjelder satsingsområdet internasjonalisering, er det bevilget midler over flere av departementets budsjettkapitler, bl.a. kap. 911 Euro Info Centre (EIC) og EUs SMB-program, kap. 961 Norges Turistråd og kap. 970 Eksportfremmende tiltak. Markedsføring og lansering av det norske nettverket av Euro Info Centre skal bidra med relevant EU-/EØS-informasjon til næringslivet. For øvrig vises til nærmere omtale av handlingsplanen i særskilt redegjørelse i innledningen til proposisjonen. Videre vises til forslag (85 mill. kroner) og omtale av SLN-prosjektet (elektronisk innrapportering av data fra næringslivet til Skattedirektoratet inklusiv ligningskontorene, Statistisk sentralbyrå og Brønnsøysundregistrene) i Finansdepartementets St.prp. nr. 1 (kap. 1618 Skattedirektoratet: 76 mill. kroner, derav 26 mill. kroner til ligningskontorene, og kap. 1620 Statistisk Sentralbyrå: 9 mill. kroner). Det forutsettes samordning mellom handlingsplanen og SLN-prosjektet ved at Brønnsøysundregistrenes del av SLN (ca. 7 mill. kroner) dekkes av Nærings- og handelsdepartementet over kap. 900, post 21.

Flere av tiltakene i handlingsplan for små bedrifter er forankret i regjeringens program «Et enklere Norge». Programmet ble igangsatt tidlig i 1999. Fagdepartementene har

Nærings- og handelsdepartementet

ansvaret for enkeltprosjektene, mens den overordnede samordningen foretas av en styringsgruppe ledet av statsministeren. Nærings- og handelsdepartementet leder sekretariatet, som tilrettelegger styringsgruppens arbeid. For øvrig deltar Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i sekretariatet. Nærings- og handelsdepartementet har i tillegg et særlig ansvar for å følge opp satsingsområdet Enklere regelverk. Programmet varer til sommeren 2001. Det vises til nærmere redegjørelse i innledningen til proposisjonen.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 15,2 mill. kroner til å dekke norsk medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), ca. 9,3 mill. kroner (betales i GBP)
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 5,3 mill. kroner (betales i USD)
- Det internasjonale handelskammer (betales i kroner)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i kroner)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i NLG – gylden)
- Studiegruppen for kopper (betales i PTE – escudos)
- Port State Control (Europeisk havnekontroll av skip, betales i NLG – gylden)

Budsjettforslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 1999 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 2000. Størrelsen på bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

IMO er en FNs maritime organisasjon med sete i London. Norge har vært medlem siden opprettelsen av organisasjonen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten og forhindre forurensning til sjøs. Som stor og tradisjonsrik sjøfartsnasjon vil Norge gjennom medlemskapet i IMO påvirke utforming av internasjonale regelverk og standarder for internasjonal sjøfart. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Norges sluttet seg til avtalen om ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav ved opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold/isfjell i disse farvannene. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten til skip i disse områdene. Medlemslandenes årstilskudd (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. Kostnadene refunderes tre år på etterskudd.

En regional overenskomst om *havnestatskontroll*, Understanding Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner, ble inngått i 1982. 17 europeiske stater og Canada er nå tilsluttet overenskomsten. Formålet er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Partene for overenskomsten er forpliktet til å kontrollere 25 pst. av antall fremmede skip som ikke har vært besiktet i annen havn i regionen i løpet av de siste seks måneder.

Medlemskapet i Det internasjonale handelskammer (ICC) og Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE) sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av, det internasjonale arbeidet for frihandel (ICC) og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger (BIE).

Norge har vært medlem av FN-forankrede studiegrupper (råvaregrupper) for bly/sink, nikkel og kopper siden opprettelsen. Studiegruppene har sekretariater i London (bly/sink), Amsterdam (nikkel) og Lisboa (kopper). Medlemslandenes årskontingent innbetales i begynnelsen av året og fastsettes som andeler av årsbudsjettet etter en avtalt nøkkel, som bl.a. er basert på medlemslandenes produksjon og omsetning av malmer/råvarer. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.v., som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet er fagansvarlig for kontakt og oppfølging overfor studiegruppene. Bergvesenet har på initiativ fra Nærings- og handelsdepartementet foretatt en evaluering av nytteverdien av medlemskapet i Studiegruppene, og spørsmålet om fortsatt medlemskap vil bli vurdert i forbindelse med statsbudsjettet for 2001.

Nærings- og handelsdepartementet

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for vurdering og fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd. Det legges videre til grunn at departementet, med noen års mellomrom, sørger for at det blir foretatt evaluering av det norske medlemskapet i organisasjonene.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
02	Ymse inntekter	1 941	1 200	1 460
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 654		
50	Refusjon fra andre statsetater	7		
Sum kap. 3900		3 602	1 200	1 460

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med inntekter på 1,46 mill. kroner for 2000, bl.a. fra salg av tungtvann til Institutt for energiteknikk (IFE) i henhold til avtale mellom departementet og IFE. Tungtvannssalget varierer fra år til år. Det utgjorde ca. 1,9 mill. kroner i 1998 og 0,6 mill. kroner i 1997.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og kompetanseoverføring

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
		Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
Kap.	Betegnelse				
901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	118 383	126 000	144 150	14,4
902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	80 426	71 000	72 000	1,4
903	Standardisering	37 000	37 000	35 000	-5,4
910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	13 593	14 700	14 800	0,7
911	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	133 940	90 300	78 800	-12,7
	Sum kategori 17.10	383 342	339 000	344 750	1,7

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	193 498	203 900	223 150	9,4
30-49	Investeringer	10 756			
70-89	Overføringer til andre	179 088	135 100	121 600	-10,0
	Sum kategori 17.10	383 342	339 000	344 750	1,7

Kategorien omfatter etater, stiftelser og programmer med ulike formål og arbeidsoppgaver. Den er derfor delt i tre underkategorier:

- Industrielt rettsvern
- Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering
- Kompetanseoverføring

Industrielt rettsvern

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Økt internasjonalisering og sterkere internasjonal konkurranse har ført til at norsk næringsliv møter skjerpede krav til nyskaping og videreutvikling av produkter og tjenester. Det er også en internasjonal trend at det blir viktigere enn før å sikre seg det økonomiske utbytte av egne innovasjonsinnsats ved hjelp av industrielle rettigheter. Som følge av dette, er disse rettighetene blitt viktigere også for norske bedrifter. Industrielle rettigheter omfatter patenter, varemerker og industrielle mønster (design). Foruten konkurransefortrinn medvirker industrielle rettigheter til å fremme innovasjon og nyskaping ved at den eller de som har patent-, varemerke- eller mønsterbeskyttelse, gis enerett til kommersiell utnyttelse av rettigheten i de land hvor rettigheten er registrert. Patent- og mønsterrettigheter gjelder i en begrenset tidsperiode, mens varemerkerettigheter kan opprettholdes uten tidsbegrensning.

Norge er med i en rekke internasjonale avtaler på dette området som pålegger offentlige organer i deltakerlandene å sørge for ikke-diskriminerende behandling av søkere og rettighetshavere fra inn- og utland. Norge har bl.a. sluttet seg til WTO-avtalen om handelsrelaterte aspekter av immaterielle rettigheter (TRIPs), men ikke til Den europeiske patentkonvensjonen av 1973 (EPC).

Mål og strategier

Øke bevisstheten og kunnskapen om industrielt rettsvern med mål å øke antall industrielle rettigheter til norske næringsdrivende og bedrifter.

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) har enerett til å innvilge patent-, varemerke- og mønsterrettigheter i Norge.

Norsk næringsliv, og spesielt små og mellomstore bedrifter, har i for liten grad lagt vekt på og utnyttet industrielt rettsvern som konkurransefortrinn. Dette gjenspeiles bl.a. i at ca. 80 pst. av patentsøknadene til Patentstyret kommer fra utenlandske søkere. Andelen norske søknader i forhold til totalt antall søknader ligger under gjennomsnittet i land det er naturlig å sammenlikne med. Det er derfor et mål for regjeringen å øke norsk næringslivs og andre brukeres kunnskaper om og økonomisk utnyttelse av industrielle rettigheter. Utviklingen i antall søknader om industrielle rettigheter fra norske personer og foretak vil være en sentral resultatindikator på dette området.

Tabell 901.1 Utvikling i antall norske patentsøknader mottatt av Patentstyret:

Betegnelse	1996	1997	1998
Antall norske patentsøknader	1 291	1 256	1 288
Antall norske patentsøknader i pst. av samlet antall søknader	24	20	21

Antall norske patentsøknader som blir innvilget og avslått i det enkelte år, gir en indikasjon på kvaliteten på norsk næringslivs kunnskap om industrielle rettigheter. Av 1 202 norske patentsøknader som ble ferdigbehandlet i 1998, ble 62 pst. avvist eller henlagt, mens 38 pst. førte til innvilgede patenter. Tilsvarende ble om lag 34 pst. av 3 157 avgjorte norske varemerkesøknader avslått i 1998. Det må arbeides aktivt for å bedre kvaliteten på spesielt norske patentsøknader slik at avslagsprosenten reduseres.

Gjennom søknadsbehandlingen har Patentstyret opparbeidet en unik base av informasjon om tekniske løsninger, eierskap og trender innen forskning. I tillegg til den ordinære virksomheten med løpende søknadsbehandling er det derfor nødvendig at Patentstyret satser på utadrettet informasjons- og opplæringsvirksomhet knyttet til industrielle rettigheter og bruken av disse.

Patentstyret har de senere årene gjennomført flere effektiviseringsprosjekter som har resultert i en økning i antall avgjorte søknader pr. saksbehandler. En ytterligere effektivisering og tilpasning til kundenes klart uttrykte ønsker om å modernisere Patentstyrets tjenester kan bare oppnås ved å satse på informasjonsteknologi (IT). Det er igangsatt et større IT-prosjekt i Patentstyret som blir gjennomført i tidsrommet 1998-2001. Videre startet Patentstyret i 1999 oppsøkende informasjons- og opplæringsvirksomhet rettet mot små bedrifter. Målsettingen er å øke interessen for og bidra til en mer bevisst holdning til industrielle rettigheter blant småbedriftene.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	118 383	126 000	144 150
	Sum kap. 901	118 383	126 000	144 150

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble bevilgningen redusert med 1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) er lokalisert i Oslo og utførte 199 årsverk i 1998. Etaten består av fire avdelinger: Patentavdelingen, Juridisk avdeling, Informasjonsavdelingen og Administrasjonsavdelingen. Patentstyret har også en klageinstans, Annen avdeling, som behandler klager over avgjørelser fattet av de to førstnevnte avdelingene. Det er to fast ansatte og 24 bistillinger (innleide sakkyndige) knyttet til klageinstansen.

Patentstyrets primærfunksjon er å motta og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og mønsterbeskyttelse. I tillegg er Patentstyret leverandør av informasjonstjenester og driver veiledning og opplæring om betydningen av industrielt rettsvern rettet mot både næringsliv, offentlige etater og andre. Etatens brukere er næringsliv, oppfinnere og idéskapere, virkemiddelapparatet og institusjoner innen forskning og utdanning.

På grunnlag av Patentstyrets virksomhetsidé «*Ideer skaper vekst*» er det definert tre hovedmål:

- tilby en kostnadseffektiv søknadsbehandling som tilfredsstiller brukernes behov til saksbehandlingstid og -kvalitet
- tilby moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester som har riktig kvalitet, herunder leveringstid
- øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne, spesielt små bedrifter, om hvordan industrielle rettigheter kan brukes for å fremme økonomisk vekst.

Resultatrapport 1998

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Tabell 901.2 Resultatutvikling for patenter

	Resultat 1996	Resultat 1997	Mål 1998	Resultat 1998
Innkomne patentsøknader	5 668	6 161		6 219
Ferdigbehandlede søknader	4 725	5 971	5 500	4 450
Restanser ved utløpet av året	22 368	22 558		24 327

Antall restanser økte relativt kraftig i løpet av året på grunn av rekordstor søknadsinngang og lavere avvirkning enn det som var målet for 1998. Økningen i søknadsinngangen kom spesielt på områdene telekommunikasjon og bioteknologi. Hovedårsaken og det største problemet knyttet til redusert avvirkning av patentsøknader har vært det store frafallet av erfarne saksbehandlere i Patentavdelingen. Pr. januar 1999 var 18 patentsaksbehandlere under opplæring i etaten. Dette førte til at det måtte avsettes tid til opplæring av nytilsatte for raskt å gjøre dem produktive, noe som midlertidig økte belastningen på de gjenværende erfarne saksbehandlerne, og førte til at Patentstyret ikke avviklet like mange saker som i et normalår. Videre framstår mangelen på et moderne IT-system som et økende problem i forhold til behovet for moderne og effektive saksbehandlingsrutiner som dokumentflyt o.l.

Restansemengden på over 24 000 gir grunn til bekymring. Produktiviteten er høy blant de erfarne saksbehandlerne, men etaten må bruke betydelige ressurser på opplæring av nye saksbehandlere, med redusert avvirkning totalt som resultat, jf. ovenfor.

Patentstyret har som mål å avgjøre patentsøknader innen tre år når søkeren ikke ber om og medvirker til en raskere behandling. Grunnen til dette er at etaten på grunn av reglene i den internasjonale Patentsamarbeidsavtalen først 30 måneder etter innlevering får kjennskap til om andre søkeres patentsøknader kan hindre patentering. Først da er det hensiktsmessig å fingranske søknaden i forhold til patentlitteraturen. Dermed kan Patentstyret vanligvis først etter ca. tre år med tilstrekkelig grad av sikkerhet fastslå om et patent kan tildeles. Før dette er tilfellet, er det ikke hensiktsmessig å avslutte saksbehandlingen. Målet om å avgjøre patentsøknader som leveres først i Norge innen ett år når søkeren ønsker det og medvirker til det, ble derimot oppnådd.

Nærings- og handelsdepartementet

Et annet mål er å gi første realitetsuttalelse om utfallet av søknader uten prioritet innen seks måneder. Gjennomsnittlig behandlingstid var ca. 6,2 måneder i 1998. Dette er en økning i forhold til 1997 og har også sammenheng med den vanskelige saksbehandler-situasjonen.

Tabell 901.3 Resultatutvikling for varemerker

	Resultat 1996	Resultat 1997	Mål 1998	Resultat 1998
Innkomne varemerkesøknader	8 556	11 026		11 713
Ferdigbehandlede søknader	9 770	11 800	11 000	11 569
Restanser ved utløpet av året	13 683	12 909		13 053

Antall innkomne søknader var rekordhøy i 1998. Antallet er nesten fordoblet siden 1992 som et resultat av Madrid-protokollen om internasjonal varemerkeregistrering. Antall norske søknader økte med hele 7,3 pst. i forhold til 1997, mens andelen norske søknader av den totale inngangen ble redusert fra 26 til 25 pst. Avvirkningen ble holdt på et høyt nivå til tross for reduserte personalressurser. Dette var mulig på grunn av forenkling av søknadsbehandlingen som Madrid-protokollen har ført til, og bedre IT-verktøy. Den gjennomsnittlige tiden som gikk fra innlevering til kurante varemerkesøknader ble avgjort og til første realitetstilskrivning ble sendt i ikke-kurante saker, var på sju måneder for kurante og ikke-kurante søknader som er levert direkte til Patentstyret og tolv måneder for søknader som først er levert i utlandet. Dermed ble målet om svar innen seks måneder ikke nådd, noe som hovedsakelig skyldes den store økningen i søknadsinngangen. For 1999 er målet satt til åtte måneder for internasjonale søknader. Svarfristene for slike saker i henhold til Madrid-protokollen er noe lengre, noe som gjør det nødvendig å oppjustere målet om svarfrist for disse søknadene.

Tabell 901.4 Resultatutvikling for mønster

	Resultat 1996	Resultat 1997	Mål 1998	Resultat 1998
Innkomne varemerkesøknader	951	860		888
Avgjorte søknader	977	1 255	900	907
Restanser ved utløpet av året	1 171	776		757

Avvirkningsmålet for 1998 ble nådd til tross for reduserte ressurser, noe som ble muliggjort av en lovendring fra 1997 som trådte i kraft i 1998. Videre har det vært et mål å gi en første realitetsuttalelse om utfallet av søknadsbehandlingen innen seks måneder. Resultatet ble noe over seks måneder som bl.a. skyldes høy søknadsinngang i annet halvår 1998.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Tabell 901.5 Resultatutvikling for informasjonstjenester

	Resultat 1996	Resultat 1997	Resultat 1998
Bibliotekoppdrag	535	557	484
Tekniske (patent)oppdrag	1 079	1 037	1 007
Varemerkeoppdrag	265	272	338
Mønsteroppdrag	73	81	63
Sum	1 952	1 947	1 892

Behandlingstiden for informasjonsoppdragene har vært satt til 14 dager, men det er nå mer vanlig å avtale individuell leveringstid med oppdragsgiver. I 1998 ble målet om å overholde avtalt leveringstid nådd for alle oppdrag.

Nærings- og handelsdepartementet

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

Målet søkes oppnådd gjennom kursvirksomhet, messedeltakelse og nærmere samarbeid med andre institusjoner innenfor det offentlige næringsrettede virkemiddelapparatet. Det ble avholdt seks eksterne kurs med deltakelse fra privat næringsliv, offentlig virksomhet og forskningsinstitusjoner i 1998. Videre deltok Patentstyret på fire større messer og holdt 23 foredrag og seminarer om industrielle rettigheter. Målet med en økning i andelen norske søknader blant både patent-, varemerke- og mønstersøknader ble ikke nådd. Andelen norske patentsøknader gikk litt opp i 1998, mens den ble redusert for varemerker og mønster. Som det framgår under Mål og strategier i programkategoriomtalen ovenfor, er andelen norske søknader som ikke førte til innvilget rettighet, fortsatt svært høy. Av avgjorte patentsøknader fra norske søkere i 1998 førte bare ca. 38 pst. til patent, mens ca. 65 pst. av avgjorte norske varemerke- og mønstersøknader ble innvilget. Det er enklere for søkeren å bedømme hva som må til for å få innvilget søknader i de to sistnevnte kategoriene.

Mål og strategier

Målene for virksomheten rettes mer og mer mot produktivitetsforbedringer som effektiv saksbehandlingstid og kostnadsreduksjoner. Videre er det et mål å bli en enda mer kundeorientert patentmyndighet.

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

På grunn av de forhold som er beskrevet under resultatrapport 1998 ovenfor, var det ikke mulig for Patentstyret å nå målet for avvirkning av patentsøknader. Dette skyldes som nevnt en kombinasjon av økt søknadsinngang og frafall av erfarne saksbehandlere. Målsettingen for 2000 settes til minimum 5 000 ferdigbehandlede patentsøknader. Dette anses som et realistisk mål ut fra tilgjengelige ressurser, men det vil neppe være tilstrekkelig til å forhindre en ytterligere vekst i antall restanser. Det vil ikke være mulig å øke avvirkningskapasiteten på kort sikt for patentsaker. Det må oppnås ved en langsiktig satsing. Målet om å redusere antall restanser kan først la seg gjennomføre når personellsituasjonen i patentavdelingen er mer stabil og effektiviseringsgevinsten av IT-satsingen gjennom SANT-prosjektet (Saksbehandling med anvendelse av Ny Teknologi) oppnås. På den annen side økes målet for avvirkning av varemerke- og mønstersøknader til henholdsvis 14 000 og 1 000, en økning av avvirkningstallene på henholdsvis over 20 pst. og over 10 pst. i forhold til resultatene for 1998. Dette skal oppnås til tross for at avgjørende faser av SANT-prosjektet skal gjennomføres i 2000. Inngangen av patentsøknader ventes å holde seg omtrent stabil, mens det forventes en ytterligere økning i antall varemerkesøknader.

Utover dette tas det sikte på at:

- Patentstyret skal redusere kostnadene knyttet til administrasjon og service av søknadsbehandling i forhold til 1998
- kvaliteten i granskningen av patentsøknader skal oppleves av søkerne som like god som hos den Europeiske patentorganisasjonen
- patentsøknader som inngis i Norge som første søknadsland, skal avgjøres innen ett år forutsatt at søkeren medvirker aktivt til det

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Informasjonsoppdrag skal utføres innen avtalt tid og innen 14 dager når ikke annet er avtalt. Inntjeningen fra slike oppdrag skal økes, bl.a. ved en tilpasning av timesatsen for disse tjenestene slik at dette tjenesteområdet i større grad blir selvfinansiert.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

For å øke interessen for industrielle rettigheter blant norske små og mellomstore bedrifter, skal det gjennomføres flere informasjons- og opplæringstiltak som vil gi Patentstyrets tjenestetilbud under dette hovedmålet en småbedriftsprofil. I 1999 gjennomfører Patentstyret systematisk oppsøkende informasjons- og kompetansehevingskampanjer spesielt rettet mot små bedrifter i teknologiintensive bransjer i fylkene Østfold og Telemark. I 2000 foreslås det at Patentstyret skal gjennomføre slike kampanjer i minst tre andre fylker.

Nærings- og handelsdepartementet

Videre skal kunnskapen om industrielle rettigheter hos andre offentlige virksomheter som f.eks. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og Norges forskningsråd økes gjennom kurs og samarbeidstiltak. I tillegg skal Patentstyret bidra aktivt til utdannings-tilbudet på området industrielle rettigheter på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Det er et mål å gjøre personer og bedrifter som deltar på kurs eller på annen måte mottar informasjon fra Patentstyret, mer interessert i industrielle rettigheter og oppmerksom på de økonomiske fordelene slike rettigheter kan gi. Målet er at dette skal stimulere nye norske bedrifter eller personer til å søke. Gjennom økt kunnskapsnivå hos søkerne og målrettet informasjon fra Patentstyret er det videre et mål at andelen norske søknader som oppnår patent-, varemerke- eller mønsterbeskyttelse, skal bli høyere enn i 1998.

Patentstyret skal tidlig i 2000 ha opprettet en moderne og attraktiv internetthjemmeside som gir interessenter konkret informasjon om Patentstyrets tjenestetilbud. Dette informasjonstilbudet skal være tilpasset små bedrifters behov.

Brukerne skal oppleve servicen fra Patentstyret som bedre og mer enhetlig enn før. Publikasjonene skal komme ut raskere og gi mer samordnet informasjon enn tidligere.

Budsjettforslag 2000

Post 01 Driftsutgifter

I 2000 forventes store budsjettmessige belastninger for Patentstyrets utgiftsside. Tre forhold gjør det nødvendig å styrke etatens driftsbudsjett dersom sentrale mål for virksomheten skal oppfylles:

- c) I 1999 har Patentstyret anledning til å benytte inntil 219 årsverk. For å kunne nå avvirkningsmålene i 2000, er det nødvendig å øke bemanningen vesentlig. Hvis dette ikke gjøres, vil behandlingstiden og antall restanser øke, og søkerne vil bli skadelidende. Antall varemerkesøknader forventes å øke ytterligere i de påfølgende årene fordi flere land slutter seg til Madrid-protokollen om internasjonal varemerke-registrering. Når en stor handelsmakt tiltrer protokollen, fører det til en betydelig økt søknadsinngang til Patentstyret. Det er ventet at EU, USA og Japan vil slutte seg til protokollen i 1999 eller 2000. Også på patentsiden må det ansettes flere høyt kvalifiserte saksbehandlere om det på lengre sikt skal være mulig å redusere restansemengden. Slike ansettelser vil ikke allerede i 2000 føre til en positiv effekt på avvirkningstallene fordi nyansatte saksbehandlere først må læres opp, jf. omtale under Mål og strategier ovenfor. På denne bakgrunn foreslås det at Patentstyret gis mulighet til å øke bemanningen og kunne benytte inntil 238 årsverk i 2000.
- d) Informasjonsvirksomheten rettet mot nyskapere og småbedrifter foreslås utvidet fra å dekke to fylker i 1999 til tre i 2000. Dette forventes å øke driftsutgiftene med ca. 1 mill. kroner og vil nødvendigvis føre til nyansettelser. Selv om utgiftene knyttet til dette tiltaket er relativt beskjedne, er dette et viktig ledd i regjeringens småbedriftssatsing. Også omleggingen av avgiftsstrukturen i forbindelse med foreslåtte avgiftsendringer, jf. omtale under kap. 3901 nedenfor, er et ledd i denne satsingen. Videre vil resultater av SANT-prosjektet komme nyskapere og småbedrifter til gode ved at Patentstyrets tjenester kan leveres raskere og bli tilgjengelig for hele landet via datalinje.
- e) Det generelle behovet for IT-satsingen gjennom SANT-prosjektet (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) er nærmere omtalt i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 1999. De største utgiftene til prosjektet vil påløpe i 2000, og det vil være svært vanskelig å fordele utgiftene så jevnt over prosjektperioden som opprinnelig forutsatt i prosjektpånen. Det vil påløpe utgifter til prosjektet på ca. 20 mill. kroner i 2000. I tillegg foreslås Patentstyret innvilget en bestillingsfullmakt på inntil 12 mill. kroner, jf. forslag til vedtak III. Det forutsettes at prosjektet fra og med 2001 skal gi merkbare kostnadsreduksjoner som vil øke etterhvert som prosjektet blir fullt ut iverksatt. Det dreier seg bl.a. om reduksjoner i kostnader forbundet med intern dokumentbehandling, avvikling av korrespondanse og arkivering.

Det foreslås en bevilgning på 144,15 mill. kroner til driftsutgifter i 2000. Dette er en nominell økning på 15,3 pst. i forhold til revidert budsjett 1999.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Patentavgifter	84 313	82 600	92 600
02	Varemerkeavgifter	34 672	32 000	40 500
03	Mønsteravgifter	2 304	2 400	2 400
04	Forskjellige avgifter	6 587	5 000	6 000
05	Inntekt av informasjonstjenester	4 963	4 000	4 500
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 318		
	Sum kap. 3901	134 157	126 000	146 000

Med bakgrunn i forslag om en mer profilert småbedriftssatsing, økt aktivitetsnivå – bl.a. gjennom nyansettelser – og IT-prosjektet SANT foreslås inntektene til Patentstyret økt med ca. 20 mill. kroner i forhold til 1999 for å balansere med etatens utgiftsbudsjett. Ca. 10 mill. kroner av denne inntektsøkningen ventes å komme som følge av økt søknadsinngang, spesielt varemerkesøknader. De resterende 10 mill. kroner foreslås inneddet gjennom avgiftsendringer basert på følgende prinsipper:

- Avgiftsendringene skal ikke ramme nyskapere eller bedrifter med inntil 20 ansatte (småbedrifter). Tvert imot foreslås en *avgiftsreduksjon* for disse gruppene slik at etatens småbedriftsprofil blir forsterket.
- Endringene skal føre til *mer kostnadsriktig prising av tjenester*. Avgiftene skal bedre enn hittil gjenspeile Patentstyrets ressursinnsats ved behandlingen av søknadene.

Med bakgrunn i dette foreslås følgende endringer:

- *Patentsøknadsavgiften* reduseres fra kr 1 000 til kr 800 for frittstående nyskapere og bedrifter med inntil 20 ansatte. Samme avgift beholdes uendret for bedrifter med flere enn 20 ansatte.
- Det innføres en særskilt *granskingsavgift* på kr 2 000, men kun for bedrifter med flere enn 20 ansatte. Den innbetales sammen med søknadsavgiften og blir refundert dersom søknaden blir trukket tilbake før granskingsstadiet. Dette begrunnes bl.a. med at det er selve granskingen av patentsøknader som er mest ressurskrevende for Patentstyret.
- Registreringsavgiften for varemerker økes fra kr 1 250 til kr 1 500 for alle søkere.

Til tross for forslag om differensierte satser som skal komme nyskapere og småbedrifter til gode, er de foreslåtte endringene i patentavgiftene beregnet å gi en inntektsøkning på ca. 10 mill. kroner på årsbasis, mens endringen for varemerker er anslått til ca. 4,0 mill. kroner pr. år. Den betydelige netto inntektsøkningen skyldes at langt de fleste søkerne er store, til dels multinasjonale, selskaper. Den foreslåtte inntektseffekten vil bli mindre i 2000 fordi nødvendige forskriftsendringer ikke kan settes i kraft før fra 1. april. Det forventes at de foreslåtte avgiftsendringene vil gi økte inntekter på ca. 10 mill. kroner i 2000, dvs. ca. tre fjerdedeler av årsvirkningen.

Nivået på patentsøknadsavgiften i Norge er for tiden betydelig lavere enn i Sverige og Danmark. Norge er fra enkelte hold blitt kritisert for å subsidiere tjenestene som Patentstyret yter. I Danmark er patentsøknadsavgiften tilsvarende på over kr 3 000. I Sverige har man i lengre tid hatt en særskilt granskingsavgift på tilsvarende nesten kr 3 000 i tillegg til en søknadsavgift på ca. kr 800. De foreslåtte endringene vil dermed kun bringe nivået på søknadsavgiftene til Patentstyret nærmere nivået i de land det er mest naturlig å sammenligne med.

Den foreslåtte økningen i registreringsavgiften for varemerker vil føre til mer kostnadsriktighet i avgiftssystemet. Her er ikke behovet for særbehandling av småbedrifter like stort som for patenter fordi varemerkeregistrering vil komme på et senere tidspunkt, når et ferdigutviklet produkt skal markedsføres. Da vil en registreringsavgift i den foreslåtte størrelsesorden vanligvis ha liten betydning for hvorvidt en bedrift ønsker å registrere et varemerke.

I kundeundersøkelser har bedrifter som benytter seg av Patentstyrets tjenester gitt klart uttrykk for at de er langt mer interessert i at etatens tjenestetilbud moderniseres enn at

Nærings- og handelsdepartementet

avgiftsnivået holdes på et lavt nivå. I tillegg vil avgiftene for søkerne også heretter framstå som en svært liten del av de totale kostnadene ved å sikre seg patentrettigheter. Utgiftene til patentfullmektiger og oversettelseskostnadene vil fortsatt langt overstige de offentlige avgiftene.

Regjeringen legger ikke opp til nye avgiftsendringer i de nærmeste årene framover. Dersom det blir aktuelt å foreslå nye avgiftsendringer, vil det eventuelt dreie seg om nødvendige tilpasninger i avgiftssystemet som ikke skal gi økte inntekter for staten.

Patentstyret har selv anledning til å fastsette timesatsen for informasjonstjenester. Det er budsjettert med en økt timesats for å oppnå målsettingen om bedre balanse mellom informasjonstjenestens utgifter og inntekter.

Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Næringslivet må kunne dokumentere at produktene oppfyller markedets krav til egnethet og kvalitet og myndighetenes krav til helse, miljø og sikkerhet. Norsk næringsliv må derfor ha tilgang til den nødvendige infrastrukturen på områdene måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering for å gi slik dokumentasjon og for å kunne få innpass på stadig mer konkurranseutsatte markeder ute og hjemme. Nærings- og handelsdepartementet har et hovedansvar for utviklingen på denne sektoren gjennom Justervesenet og støtte til standardiseringsarbeid.

Arbeidsoppgavene på disse områdene må organiseres på en slik måte at framtidens utfordringer kan møtes på en effektiv måte med utgangspunkt i den internasjonale utviklingen. På denne bakgrunn har departementet i 1999 satt i gang en gjennomgang av Justervesenets virksomhet og en evaluering av standardiseringsvirksomheten i Norge.

Mål og strategier

Fjerne tekniske handelshindre

Standardisering og gjensidig tillit til prøving, sertifisering og akkreditering er viktige forutsetninger for at EØS-regelverket på dette området skal fungere etter hensikten. Arbeidet er også nødvendig for at Norge skal kunne ivareta sine forpliktelser i WTO-sammenheng. Formålet er å sikre fri flyt av varer og tjenester og unngå tekniske handelshindringer. Like krav til produktegenskaper og godkjenningsordninger i de enkelte land er en viktig forutsetning for å oppnå dette. Gjensidig aksept av nasjonale godkjenningsordninger skal sikre at virksomheter slipper å søke om godkjenning av produkter og tjenester i flere land. Dette har stor betydning for norsk eksportindustri. Deltakelse i standardiseringsarbeid gir verdifull informasjon om kommende standarder og gir også mulighet til å påvirke utformingen av nye internasjonale standarder. Standardisering og effektiv bruk av standarder er en forutsetning for å lykkes i det globale IT-samfunnet. Det er ønskelig at den norske innsatsen rettes mot områder der Norge har sterke brukerinteresser og hvor behovet for påvirkning dermed er størst.

Bidra til at norsk industri kan overholde og dokumentere kvalitetskrav

Myndighetenes hovedoppgave er å sikre en tilfredsstillende nasjonal infrastruktur for standardisering og samsvarsvurdering. Det har vært en bevisst prioritering av dette området gjennom lovgivning, harmonisering av regelverk og standarder i tillegg til opprustning av Justervesenet. Det vil være nødvendig å videreføre dette arbeidet framover for å opprettholde tilliten til norske produkter og tjenester, bedre effektiviteten i bedriftene og gjøre norsk næringsliv bedre i stand til å møte økt internasjonal konkurranse.

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	69 106	70 900	71 900
21	Spesielle driftsutgifter	564	100	100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 756		
	Sum kap. 902	80 426	71 000	72 000

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble bevilgningen redusert med 1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten

Justervesenet er en viktig bidragsyter til den nasjonale måletekniske infrastrukturen som sikrer at næringsliv og forvaltning får dekket sine behov for sporbare måleresultater og samsvarsvurderinger. Behov for nøyaktige målinger er nødvendig ved kjøp og salg og ved industriell produksjon.

Som en følge av globaliseringen og nedbyggingen av tekniske handelshindringer, må de enkelte land ha en måleteknisk infrastruktur som har tillit både nasjonalt og internasjonalt, slik at industrien ikke møter krav om ekstra testing og sertifikater i de landene den ønsker å eksportere til. Det er også viktig for industrien at kostnadene for å få godkjent produkter ikke er høyere enn ellers i Europa.

Justervesenet utfører om lag 93 årsverk i 1999, og det faglige arbeidet er organisert i tre avdelinger: *Legal metrologi* utfører måleteknisk kontroll innenfor lovpålagt område. *Norsk Akkreditering* godkjenner laboratorier som utfører måling og testing, hovedsakelig innenfor det frivillige området. Begge disse avdelingene er avhengig av sporbarhet til internasjonale normaler (måleteknikk på høyeste nivå). Denne oppgaven ivaretas av den tredje avdelingen: *Laboratoriet for nasjonale normaler*.

Overordnet mål for Justervesenet er å bidra til et konkurransedyktig næringsliv ved at det skapes tillit til kvalitetssystemer og måleteknikk. Justervesenets sentrale arbeidsoppgaver/mål er å:

- videreutvikle en nasjonal akkrediteringsordning i henhold til europeiske og internasjonale retningslinjer
- håndheve lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til justerplikt, typegodkjenning og markedskontroll
- opprettholde og videreutvikle nasjonale normaler for viktige måleenheter
- bidra til internasjonal aksept av produkter og tjenester som er kvalifisert under norske godkjenningsordninger
- bistå næringslivet og myndigheter med faglig ekspertise innen måleteknikk og kvalitetssikring
- informere og gi opplæring om nye godkjenningsordninger og regelverk

Nærings- og handelsdepartementet har igangsatt et arbeid for å vurdere det framtidige behovet for og organisering av måleteknisk infrastruktur i Norge, herunder Justervesenets arbeidsoppgaver, organisering og finansiering. De arbeidsoppgaver Justervesenet ivaretar i dag, må organiseres nasjonalt på en slik måte at framtidens utfordringer kan møtes på en effektiv måte.

Nasjonale normaler og kalibrering

Laboratoriet for nasjonale normaler i Justervesenet vedlikeholder og videreutvikler nasjonale normaler for viktige måleenheter. En *normal* er en referanse for nøyaktige målinger av en fysisk størrelse. Normalen kan være en gjenstand (f.eks. et kilolodd), et

Nærings- og handelsdepartementet

måleinstrument (f.eks. et presisjonsmometer) eller et referansemateriale (f.eks. en løsning av vann med kjent konsentrasjon av PCB). Normalen er så nøyaktig at den kan brukes til å bestemme verdien til andre normaler, instrumenter og referansemateriale. Laboratoriet for nasjonale normaler skal sikre at målinger gjort i industri, handel, forskning og forvaltning er i samsvar med internasjonale krav og har nødvendig nasjonal og internasjonal aksept.

Resultatrapport 1998

Ved Laboratoriet for nasjonale normaler ble i det i 1998 installert utstyr for å realisere en ny nasjonal normal for elektrisk motstand. Videre er det bygget opp et laboratorium for måling av elektrisk effekt og samtidig innledet et samarbeid med elektrisitetsverkene om målekontroll. Begge de nye laboratoriene innen elektro deltok høsten 1998 i europeiske sammenlignende målinger som bekrefter at målenøyaktigheten er tilfredsstillende. Ved å demonstrere kompetanse gjennom slike sammenlignende laboratoriemålinger med andre lands nasjonale laboratorier etableres internasjonal tillit til det norske systemet. Totalt deltok Justervesnet i seks slike målinger i 1998 med tilfredsstillende resultat.

Laboratoriet foretar også kalibrering som er måleteknisk sammenligning mellom to måleinstrumenter, der det ene er en nasjonal normal. Laboratoriet tilbyr kalibreringstjenester innen områdene vektor, lodd, lengde/optikk, temperatur/fuktighet, volum/flow og elektro. Det ble utstedt 1 152 kalibreringsbevis i 1998 som dokumentasjon på riktigheten til måleinstrumenter. 96 pst. av kalibreringene var ferdige innen avtalt tid. Resultatet er tilfredsstillende sett i forhold til målsettingen om at 90 pst. skal gjennomføres innen avtalt tid. Oppbyggingen av et kalibreringsanlegg for volum/flow går etter planen.

Resultatmål

Justervesnet ved Laboratoriet for nasjonale normaler skal tilby måletekniske tjenester etter brukernes behov med hensyn til kvalitet, økonomi og leveringstid. Målsettinger for 2000 er å:

- gjennomføre kalibreringsoppdrag i henhold til avtalt tid. Minst 90 pst. skal ligge innenfor avtalt leveringstid og ikke noe oppdrag skal være mer enn én uke forsinket
- organisere og delta i nasjonale og internasjonale sammenlignende laboratoriemålinger, slik at den måletekniske infrastrukturen i Norge får en internasjonal forankring
- informere og arrangere kurs om måleteknikk og krav til kvalitet og nøyaktighet

Godkjenning og kontroll av måleutstyr

Justervesnet ved *Legal metrologi* er ansvarlig for godkjenning og kontroll av måleinstrumenter etter krav gitt med hjemmel i lov om mål og vekt. Formålet er å skape sikkerhet hos både kjøper og selger om at det økonomiske oppgjøret er korrekt. Måleinstrumentene omfatter vekter, volummålere og lengdemål. Legal metrologi er organisert med åtte regionale justerkamre.

Resultatrapport 1998

Totalt kontrollerer Justervesnet årlig over 50 000 måleinstrumenter. Viktige kundegrupper er oljeindustrien og nærings- og nytelsesmiddelindustrien. I 1998 ble 97,5 pst. av lovregulert kontrollarbeid gjennomført. Målet var 100 pst. gjennomføring. For den delen av justeringen som er konkurranseutsatt (ny justering av ikke-automatiske vekter etter EU-direktiv), var Justervesnets andel over 90 pst. av det norske markedet. Målsettingen var 70 pst. Antall søknader om typegodkjenning av instrumenttyper har gått noe ned fra 1997, mens antall utstedte typegodkjenninger er økt fra 28 til 47. Typegodkjenning innebærer at instrumenttypen er grundig testet før den kan brukes ved kjøp og salg. Målet om at Justervesnets behandlingstid ikke skal overstige åtte uker er nådd i 90 pst. av tilfellene. Antall søknader under behandling ved årsskiftet er redusert fra 80 til 62.

Justervesnet foretar også kontroll av mengdeinnhold i ferdigpakninger i henhold til EU-direktiv, såkalt e-merking av produkter. Fem norske produsenter er godkjent for å

Nærings- og handelsdepartementet

e-merke sine produkter. I 1998 har en produsent etterkommet Justervesenets pålegg om å fjerne urettmessig e-merking.

Justervesenet følger opp arbeidet med direktiv for måleinstrumenter (MID-direktivet) innenfor EU/EØS-området.

Resultatmål

Målsettingene for 2000 er:

- gjennomføre 100 pst. av lovregulert kontrollarbeid
- Justervesenets behandlingstid av typogodkjenningssøknader skal ikke overstige åtte uker for 85 pst. av sakene
- bidra i det europeiske arbeidet med nytt direktiv for måleinstrumenter
- informere og arrangere kurs i bruk og egenkontroll av måleinstrumenter

Akkreditering

Akkreditering er en uavhengig tredjeparts bekreftelse på at en organisasjon arbeider i henhold til et dokumentert kvalitetssystem og har dokumentert teknisk kompetanse til å utføre bestemte oppgaver. Alle land innen EØS-området er forutsatt å ha et nasjonalt akkrediteringstilbud som er harmonisert med de øvrige EØS-lands ordninger. Gjensidig aksept av nasjonale akkrediteringsordninger skal sikre at organisasjoner slipper å søke om akkreditering i flere land. *Norsk Akkreditering* i Justervesenet foretar akkreditering av organisasjoner etter internasjonale standarder og retningslinjer.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det gjennomført 26 nye akkrediteringer, 64 utvidelser og 110 oppfølginger, mens målet var henholdsvis 32, 45 og 100. Akkrediteringsvirksomheten skjer i hovedsak på laboratoriesiden.

De siste årene har Justervesenets akkrediteringstilbud blitt utvidet til å omfatte nye områder. I 1998 fortsatte Justervesenet arbeidet med å utvikle de norske akkrediteringsordninger til et hensiktsmessig tjenestetilbud til næringsliv og forvaltning. Det er gjennomført en rekke effektiviseringstiltak, inklusiv en database for oppfølging av akkrediterte laboratorier og eksterne bedømmere som har gjennomgått Norsk Akkrediterings opplæringsprogram. Totalt er ca. 150 eksterne bedømmere godkjent for å foreta akkrediteringer.

Den europeiske akkrediteringsorganisasjonen har bekreftet at Norsk Akkreditering tilfredsstiller internasjonale krav. Med støtte i denne bekreftelsen har Norsk Akkreditering inngått avtaler med et antall andre land i Vest-Europa om gjensidig anerkjennelse av hverandres akkrediteringer.

Resultatmål

Justervesenet ved Norsk Akkreditering skal gjennom akkreditering og oppfølging av laboratorier/sertifiseringsorganer påse at disse oppfyller de krav internasjonale standarder og retningslinjer stiller slik at utstedte sertifikater for produkter, kvalitetssystemer og personell har generell aksept både nasjonalt og internasjonalt.

Målsettinger for 2000 er å:

- gjennomføre etterspurte nye akkrediteringer, utvidelser og oppfølginger
- utvikle akkrediteringsordningene til et hensiktsmessig verktøy for å fremme kvalitetssikring i norsk næringsliv og forvaltning

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 71,9 mill. kroner til driftsutgifter for 2000. Driften forutsettes videreført med om lag samme arbeidskraftsforbruk som i 1999, jf. nærmere omtale under kap. 3902, postene 01 og 04.

Nærings- og handelsdepartementet

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på kr 100 000 til å dekke utgifter til eksterne oppdrag. Tilsvarende beløp er ført som inntekt på post 04 Oppdragsinntekter, under kap. 3902. I tillegg til bevilgningen foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler til å dekke lønn og driftskostnader av engasjerte medarbeidere til å utføre eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. Forslag til vedtak VII, 1. Fullmakten gjelder tilsetting av inntil tre medarbeidere (årsverk) knyttet til eksterne oppdrag.

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Justergebyrer	33 362	35 500	36 500
02	Refusjon fra andre statsetater	500		
03	Kontroll- og godkjenningssgebyr	13 314	13 000	13 300
04	Oppdragsinntekter	98	100	100
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	266		
Sum kap. 3902		47 555	48 600	49 900

Post 01 Justergebyrer, og**Post 03 Kontroll- og godkjenningssgebyr**

Virksomhet knyttet til godkjenning og kontroll av måleutstyr utført av Legal metrologi dekkes gjennom gebyrer over post 01 Justergebyrer. Videre dekker oppdragsgiver alle utgifter ved akkrediteringsoppdraget som inntektsføres over post 04 Kontroll- og godkjenningssgebyr. Det gis statlig støtte til Norsk Akkrediterings internasjonale harmoniseringsarbeid, informasjonvirksomhet og til opplæring av interne og eksterne teknisk bedømmere. I tillegg gis det støtte til drift av Laboratoriet for nasjonale normaler.

Det budsjetteres med 36,5 mill. kroner i justergebyrer for 2000. For akkreditering, kalibrering og typegodkjenning budsjetteres med gebyrinntekter på 13,3 mill. kroner for 2000. Begge budsjettpostene er justert for forventet prisstigning.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det føres opp kr 100 000, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Kap. 903 Standardisering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd	37 000	37 000	35 000
Sum kap. 903		37 000	37 000	35 000

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble bevilgningen redusert med 1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)			
Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Standardisering	35 300	35 300	33 300
Forenkling av handelsprosedyrer	1 700	1 700	1 700
Sum post 70	37 000	37 000	35 000

Vedrørende 1998 og 1999 og bevilgningsforslaget for 2000:

Midlene til standardisering ble fra og med 1996 inndelt i grunnbevilgninger og strategimidler der grunnbevilgningene ble foreslått fordelt til hver standardiseringsorganisasjon i St.prp. nr. 1. Fra 2000 foreslås fordelingen av midlene mellom grunnbevilgninger og strategimidler og fordelingen mellom standardiseringsorganisasjonene overlatt til Norges Standardiseringsforbund (NSF) som koordinerende organisasjon for norsk standardiseringsvirksomhet, jf. omtale under Budsjettforslag 2000. Dette vil styrke prioriteringen av standardiseringsarbeidet på tvers av fagområder. I forbindelse med omleggingen har departementet hatt drøftinger med NHO, LO og standardiseringsorganisasjonene.

Underspost 70.1 Standardisering*Status for virksomheten*

Standardisering er en organisert, faglig forankret aktivitet som har til formål å begrense antall varianter og stille krav til utførelse for varer og tjenester for å oppnå praktiske eller økonomiske fordeler. En standard vil være sluttproduktet av et standardiseringsarbeid. Standarder bidrar til å sikre markedsadgang og markedsaksept for varer og tjenester. Dette gjør at bedrifter får tilgang til et større marked, og at de kan produsere standardiserte produkter til en lavere pris. Standardisering bidrar dermed til at forbrukerne får levert produkter og tjenester i overensstemmelse med spesifiserte krav til helse, miljø og sikkerhet og til reduserte priser.

For å styrke norsk engasjement på området gis det støtte over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til fire standardiseringsorganisasjoner med følgende ansvarsområde:

- *Norges Standardiseringsforbund (NSF)* er sentralorgan for standardisering i Norge. NSF fastsetter og selger Norsk Standard. NSF er medlem av den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN og den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO.
- *Norsk Teknologistandardisering (NTS)* har fagansvar for standardisering innen verksted- og offshoreindustrien. NTS har også ansvar for enkelte tverrfaglige standardiseringsområder som kvalitetssikring og informasjonsteknologi.
- *Norges Byggstandardiseringsråd (NBR)* har fagansvar for standardisering innen bygg- og anleggsnæringen, inklusiv faste marine konstruksjoner.
- *Norsk Allmenstandardisering (NAS)* har fagansvar for standardisering innen områdene forbrukersaker, medisinsk-teknisk utstyr, landbruk, bioteknologi og miljørelaterte oppgaver knyttet til vann, luft og avfall.

Standardiseringsarbeidet i Europa står overfor krav om økt effektivitet. Gjennom mer samordnet bruk av ny teknologi og elektroniske nettverk kan organisasjonene både redusere tidsforbruket, lette innsyn og øke engasjementet fra brukerne i standardiseringsarbeidet. Informasjonsteknologien muliggjør samtidig en raskere og mer omfattende spredning av resultatene av arbeidet. Evnen til å henge med i utviklingen og å kunne gjennomføre disse oppgavene står sentralt i den nye strategiplan som de norske standardiseringsorganisasjonene i fellesskap har utarbeidet for perioden 2000-05. Her legges det vekt på markedsnærhet, utvikling av nye produkter og tjenester og å kunne framstå som en enhetlig totalleverandør av standarder. Standardiseringsorganisasjonene oppfatter i denne sammenheng andre departementer og deres underliggende etater som

Nærings- og handelsdepartementet

kunder som også må være med å finansiere de tjenester standardiseringsorganisasjonene yter på departementenes ansvarsområder.

NSF er, som sentralorgan for standardiseringen i Norge, tillagt ansvaret for å styre og koordinere den nasjonale standardiseringsvirksomheten. For å sikre mer effektiv ressursbruk legger regjeringen opp til å styrke NSF sin rolle som sentralorgan.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det bevilget 35,3 mill. kroner til de fire ovennevnte standardiseringsorganisasjonene. Av dette ble 10 mill. kroner gitt som prosjekt- og reisestøtte (strategimidler), mens 25,3 mill. kroner utgjorde grunnbevilgninger til organisasjonene. Høsten 1998 ble det gjennomført en evaluering av ordningen med strategimidler. Evalueringen viste at opplegget i stor grad oppfyller målsettingen fra departementet. Strategimidlene har i mange tilfeller utløst finansiell bistand fra interessentene i de aktuelle prosjektene og bidratt til at standardiseringsorganisasjonene i større grad enn tidligere har kunnet rette sin innsats mot prosjekter som er av særlig interesse for norske brukere av standarder.

Tabell 903.1. Finansiering av standardiseringsorganisasjonene i 1998 (regnskapstall):

	(i 1 000 kr)			
	NSF	NTS	NBR	NAS
Tilskudd over kap 903 ¹	5 000	10 605	13 800	5 600
Andre inntekter ²	34 463	20 358	10 175	4 541
Sum	39 463	30 963	23 975	10 141

1. For NSF er det kun tilskudd i form av grunnbevilgninger, mens tilskuddet inkluderer både strategimidler og grunnbevilgninger for de andre standardiseringsorganisasjonene.
2. Inkluderer prosjekt-/oppdragsinntekter fra andre myndigheter, næringslivet, forskningsinstitusjoner o.l., salgsinntekter og medlemskontingenter.

Det rapporteres i forhold til to delmål:

Delmål 1: Påvirke internasjonalt standardiseringsarbeid i samsvar med nasjonalt prioriterte behov og interesser.

Delmål 2: Bidra til at bedrifter lettere kan tilpasse seg internasjonalt regelverk og nye markedsbetingelser knyttet til internasjonale standarder.

Fagorganene videreførte i 1998 et aktivt engasjement i internasjonale komiteer. Den beste måten å påvirke innholdet i europeiske og internasjonale standarder, er å påta seg sekretariatsfunksjon. NBR var i 1998 vertskap for 27 CEN- og ISO-møter. Dette bidrar til at norske bedrifter får markert sine synspunkter internasjonalt. Ved hjelp av reisestøtteordningen bidrar fagorganene til at særlig små bedrifter kan engasjere seg internasjonalt og påvirke arbeidet på sine områder. NSF bidro til å påvirke utviklingen i de internasjonale organisasjoner gjennom aktiv innsats på ledelsesplan og i policy-komiteer. Bl.a. hadde NSFs administrerende direktør fram til utgangen av 1998 vervet som visepresident i CEN. Alle fagorganene arbeider aktivt med direkte tilbakemelding til sine medlemsbedrifter om resultatet av internasjonalt standardiseringsarbeid. Dette skjer også gjennom økt kursvirksomhet.

NSF deltok også aktivt i arbeidet med det europeiske INES-prosjektet som vil gjøre det mulig å ta i bruk ny teknologi i standardiseringsprosessen i forbindelse med salg og distribusjon av standarder. I 1997 ble det mulig å produsere alle Norsk Standard ved bruk av trykkemetoder basert på moderne og kostnadseffektiv teknologi. NSF satte i 1998 i gang et prosjekt for å utvikle en kommunikasjonskanal på internett for å effektivisere standardiseringsarbeidet. Arbeidet fortsatte inn i 1999. Kanalen vil bli interaktiv, noe som vil åpne for løpende dialog med kunder og andre interesserte. Denne satsingen vil bidra til økt kjennskap til og forståelse for NSFs virksomhet og funksjon i samfunnet, økt interesse for deltakelse i standardiseringsarbeidet og økt bruk av standarder.

Nærings- og handelsdepartementet

Tidsskriftet Standardisering ble ytterligere utviklet med nyhetsstoff fra fagorganene og NSF. Det arbeides med å tydeliggjøre overfor bedrifter, spesielt mindre bedrifter, at standardisering har direkte strategisk betydning for dem, og at deltakelse i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid betyr mulighet for påvirkning og dermed gjennomslag for egne ideer og løsninger. NTS opprettet i 1998 et nært samarbeid med LO, Direktoratet for arbeidstilsynet og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern for å sikre at norske synspunkter lettere skal komme til uttrykk på deres respektive områder. NAS etablerte et program for standardisering av innsamling og forvaltning av miljødata i samarbeid med Miljøverndepartementet. NBR etablerte i 1998 et samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Statens bygningstekniske etat for å harmonisere den nye plan- og bygningsloven med internasjonalt regelverk. NSF ferdigstilte i 1998 sitt kvalitetssikringssystem og vil få systemet sertifisert i løpet av 1999.

Mål og strategier

Hovedmålet for standardiseringsorganisasjonenes virksomhet er: *Standardisering skal skape merverdi for næringslivet, myndigheter, forbrukere og andre interesseparter ved at den fremmer konkurransedyktighet og bidrar til å utvikle formålstjenlige, sikkerhets- og helsemessig forsvarlige produksjonsprosesser, produkter og tjenester.*

Bruk av elektronisk verktøy i utarbeidelse og distribusjon av standarder vil lette arbeidet for aktørene og gi bedre mulighet for å følge utviklingen av nye standarder som de må tilpasse seg. Dette vil gi brukerne, spesielt mindre bedrifter, bedre oversikt over nye standarder. I henhold til strategiplanen som standardiseringsorganisasjonene har utarbeidet fram mot 2005, skal standardiseringsarbeidet rettes mot følgende mål:

- videreføre arbeidet med å utarbeide og distribuere standarder elektronisk
- øke bevisstgjøringen om bruk og nytteverdi av standarder
- styrke prioriteringen innen og på tvers av fagområdene
- videreutvikle og effektivisere tjenestene overfor brukere og kunder
- bedre koordinering og tydeliggjøring av standardiseringsorganisasjonenes innsats
- realisere konkrete rasjonaliseringsgevinster

NSFs styre forutsettes å rapportere framdrift i forhold til ovennevnte mål.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 33,3 mill. kroner til standardiseringsarbeid for 2000, fordelt på grunnbevilgninger og strategimidler. For å styrke den rollen NSF skal ha som koordinerende sentralorgan for standardiseringsarbeidet i Norge, foreslås det at NSF fordeler hele tilskuddet etter nærmere fastsatte kriterier både i form av grunnbevilgninger til hvert enkelt organ og i form av strategimidler. Norsk Elektroteknisk komité (NEK) og Norsk EDIPRO kan også tildeles strategimidler for standardiseringsarbeid.

Underpost 70.3 Forenkling av handelsprosedyrer*Status*

Tilskuddet til forenkling av handelsprosedyrer går til Norsk EDIPRO som er en brukerstyrt privat stiftelse med formål å fremme bruk av standardisert datautveksling (EDI) og rasjonelle prosedyrer i nasjonal og internasjonal handel.

Både næringslivet og den offentlige forvaltning står overfor store utfordringer i årene som kommer for å kunne møte økte krav til effektivitet og service. En viktig del av denne utviklingsprosessen vil være å ta ut det effektiviseringspotensialet som ligger i bruk av ny informasjons- og telekommunikasjonsteknologi. Som nasjonalt kontaktpunkt og kompetansesenter i EDI og prosedyrespørsmål, står Norsk EDIPRO sentralt når det gjelder å legge til rette for bruk av elektronisk handel.

Resultatrapport 1998

Til Nærings- og handelsdepartementets arbeidet med utforming av «Næringsrettet IT-plan» leverte Norsk EDIPRO rapporten «Innspill til nasjonal handlingsplan for EDI og elektronisk handel». Rapporten ble ferdigstilt i mars 1998. Som en oppfølging av «Næringsrettet IT-plan» har Norsk EDIPRO påtatt seg sekretariatsansvaret for felles-

Nærings- og handelsdepartementet

forumet for elektronisk handel. Fellesforumet er et åpent forum hvor næringslivet kan komme i dialog med myndighetene når det gjelder IT-utviklingen i Norge og er dermed av stor nytteverdi både for næringslivet og offentlige myndigheter.

Arbeidet med å videreutvikle en nasjonal infrastruktur for meldingssikkerhet når det gjelder digitale signaturer og tiltrodde tredjeparter ble videreført i Rådet for IT-sikkerhet. Norsk EDIPRO deltok aktivt i dette arbeidet.

Mål og strategier

Det vil være et mål å følge opp tiltak i Næringsrettet IT-plan for perioden 1998-2001 som faller inn under Norsk EDIPRO sitt ansvarsområde. Målsettinger for 2000 er å:

- bidra til å stimulere til økt anvendelse av IT i norsk næringsliv
- styrke sin rolle som koordinator mellom offentlig sektor og næringslivet med sikte på å få etablert harmoniserte løsninger med felles grensesnitt, bl.a. ivaretagelse av sekretariatsansvar på vegne av Nærings- og handelsdepartementet for fellesforum for elektronisk handel
- øke det nasjonale engasjement med det mål at Norge skal ha brukerrepresentasjon i alle viktige arbeidsgrupper på EDI, elektronisk handel og prosedyreforenklring

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 1,7 mill. kroner til forenkling av handelsprosedyrer for 2000. Eventuelle norske bidrag/kontingenter til deltakelse i internasjonale organisasjoner/programmer og prosjekter forutsettes dekket innenfor denne rammen.

Informasjonsformidling og kompetanseoverføring**Sentrale trekk ved utviklingen og status på området**

Internasjonalisering og skjerpet konkurranse på hjemme- og utemarkedet krever økt omstillingsevne og kompetanseutvikling i næringslivet. Regjeringen ser det som viktig at bedriftene har tilgang til et informasjons- veilednings- og rådgivningstilbud som er tilrettelagt for at de skal kunne møte utfordringene de står overfor. De statlig tilskudd til institusjoner som tilbyr denne typen tjenester har bidratt til utvikling av et bredt tilgjengelig spekter av konsulenttjenester til bedriftene med særlig fokus på SMB. Småbedriftene utgjør hovedtyngden av norsk næringsliv, og står for en betydelig andel av sysselsetting og verdiskaping. Hovedandelen av de offentlig finansierte aktivitetene er rettet mot de minste bedriftene, etablerere og oppfinnere som er sentrale i innovative prosesser.

Rådgivnings- og veiledningstjenester finansiert gjennom statlige tilskuddsordninger kan grovt inndeles i to kategorier:

- informasjon om virkemidler og rammebetingelser
- rådgivning innenfor teknologiformidling, innovasjon og produktutvikling.

Tjenestene som institusjonene tilbyr til SMB med støtte i de statlige tilskuddsordningene spenner fra ren informasjonsvirksomhet om rammebetingelser og regelverk som bedriftene er pålagt å følge, til aktiv bistand i form av at veiledningsinstitusjonene deltar i konkrete prosjekter i bedriftene.

De fleste veiledningsinstitusjonene har en kombinasjon av fullfinansierte oppdrag fra bedriftene og aktiviteter som er helt eller delvis finansiert med statlige midler. Tilskuddsordningene er i utgangspunktet basert på en arbeidsdeling mellom institusjonene, både geografisk og oppgavemessig. Departementet ser behov for å legge større vekt på denne inndelingen for å unngå at tjenestene som tilbys fra de ulike institusjonene er overlappende.

I St.meld. nr. 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret er det redegjort for den nåværende organiseringen av institusjonene som faller inn under tilskuddsordningene rettet mot informasjonsformidling og kompetanseoverføring.

Mål og strategier

Målsetningen med de statlig tilskudd til veiledningstjenester over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er å øke næringslivets konkurranseevne ved å stimulere framvekst av antatt lønnsomme oppfinnelser og nyetableringer og bidra til kompetanseheving, vekst, innovasjon, nyskaping og omstilling i små og mellomstore bedrifter. Informasjon og kompetanse som gis med statlige støtte skal tilføres på en slik måte at bedriftenes strategiske beslutningsgrunnlag bedres.

Det er regjeringens mål at den statlige støtten primært skal være et supplement til privat innsats og egenfinansiering. Det legges derfor vekt på at tilskuddsordningene over Nærings- og handelsdepartementets budsjett støtter tiltak som av bedriftsøkonomiske grunner ellers ikke ville blitt realisert. Dette gjelder særlig tiltak som bidrar til å utvikle, forbedre og styrke tilrettelagte informasjonstjenester, bl.a. en helhetlig satsing på elektroniske informasjonstjenester og telefon- og rådgivningstjenester som kan fange opp og spre bedriftsrettet informasjon spesielt rettet mot nyetablerere og små bedrifter. Innenfor økonomisk/administrativ rådgivning har et økt kompetansenivå i bedriftene og et omfattende tilbud fra private konsulentbedrifter medført et mindre behov for statlig støtte til denne type rådgivning. For tjenester innen teknologiformidling og teknologisk kompetanseoppbygging viser også utviklingen at institusjonene i større grad er i stand til å basere virksomheten på egenfinansiering. Regjeringen legger dette til grunn, men vil samtidig fortløpende vurdere framtidige behov og alternative former for tilskudd til teknologisk kompetanseoverføring.

Departementet ser det fortsatt som svært viktig at de tiltak og ordninger for informasjonsformidling og kompetanseoverføring som gjennomføres med statlige tilskudd er effektive og dekker konkrete behov i markedet. Departementet legger samtidig vekt på at det skal være et tilnærmet likt tilbud til bedriftene i alle deler av landet.

Kap. 910 Statens veiledningskontor for oppfinnere

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	5 445	6 900	7 000
70	Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	8 148	7 800	7 800
Sum kap. 910		13 593	14 700	14 800

Status for virksomheten

Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) har som hovedmål å stimulere og medvirke til industriell nyskaping i Norge. SVOs virkemidler er veiledning og støtte til utvikling av tekniske ideer og oppfinnelser og forretningsmessige tiltak basert på disse. Den primære målgruppen er frittstående oppfinnere. SVO bruker eksterne konsulenter i saker som kontoret selv ikke har kompetanse eller kapasitet til å behandle. Staten deltar både i nasjonalt og internasjonalt samarbeid for å bedre oppfinnernes rammebetingelser. SVO er lokalisert i Bærum og disponerer ni årsverk.

De viktigste langsiktige utfordringer SVO står overfor er å fange opp gode ideer og prosjekter uansett hvor i landet de befinner seg, og bedre følge opp prosjekter med potensial. Dette skal oppnås ved å forbedre det nettverket SVO er i ferd med å bygge opp i distriktene basert på kontakt med nøkkelpersoner innen nyskaping i hvert fylke, herunder SNDs fylkeskontorer, fylkeskommuner, næringssjefer, private aktører og industri. I tillegg vil rutinene for utsiling av antatt mindre lovende prosjekter ytterligere effektiviseres slik at ressursene kan konsenteres om de gode ideene

Resultatrapport 1998

SVO registrerte 690 nye saker i 1998. Det er en nedgang på 132 fra 1997. Det ble gitt tilskudd til 124 oppfinnelser med i gjennomsnitt kr 48 246. Dette er i tråd med strategien med å støtte færre oppfinnelser, dvs. de mest lovende, men med noe høyere beløp.

Nærings- og handelsdepartementet

Det ble bevilget 57 oppfinnerstipend på gjennomsnittlig kr 35 740. Siden ordningen med oppfinnerstipend trådte i kraft i 1991, er det bevilget ca. 26 mill. kroner fordelt på 444 stipend.

Tabell 910.1. I henhold til SVOs målstyrings- og resultatrapporteringssystem legges følgende resultatindikatorer og -mål til grunn for rapporteringen:

Resultatindikator	Mål 1998	Resultat 1998	Mål 1999	Mål 2000
Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset innen tre år	180	279	260	280
Andel mottakere av kun utviklingstilskudd som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år ¹	52 pst.	55 pst.	53 pst.	56 pst.
Andel mottakere av både utviklingstilskudd og oppfinnerstipend som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år	62 pst.	68 pst.	60 pst.	69 pst.

1. F.o.m. 1997 måles resultatet med en ny metode. Målet for 1998 ble fastsatt før innføring av ny metode.

Resultattallene for 1998 er basert på en spørreundersøkelse til innsenderne av de 906 sakene som ble registrert i SVO i 1995. Svarprosenten var 45,5 og gir et godt grunnlag for å beregne antall videreførte saker. Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset, utgjorde i 1998 31 pst. av totalt antall innkomne saker i 1995, noe som må anses for tilfredsstillende.

Resultattallene indikerer en økende tendens til at mottakere av støtte fra SVO utvikler sine oppfinnelser i løpet av tre år.

Mål og strategier

For å understøtte hovedmålet vil SVO satse på å gi riktig informasjon og rådgivning i oppfinnerspørsmål, fremme oppfinnelser med kommersielt potensial og gjøre det lettere økonomisk for personer med lovende ideer å videreutvikle disse. For å oppnå dette skal SVO følge opp ideer og oppfinnelser fra hele landet. Tidligere har SVO ikke hatt kapasitet til å oppfylle denne målsettingen fullt ut med de ressurser som har stått til rådighet. For 1999 er det således bevilget midler for at SVO skulle styrke sin virksomhet i distriktene. Dette skjer gjennom en fastere tilknytning til etablerte nyskapingstilgjør i regionene, fortrinnsvis gjennom samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds (SNDs) fylkeskontorer. Det forutsettes at dette arbeidet videreføres i 2000. Samtidig skal SVO styrke egen kompetanse.

Måltallene for 2000, jf. tabellen ovenfor, er satt ut fra at det fortsatt regnes med en økende andel mottakere av utviklingstilskudd og oppfinnerstipend som videreutvikler sine oppfinnelser.

Budsjettforslag 2000

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten foreslås videreført med uendret bemanning, dvs. ni årsverk. Det foreslås en bevilgning på 7 mill. kroner til driftsutgifter for 2000. Av bevilgningen forutsettes inntil 1 mill. kroner nytt til etatens virksomhet i distriktene.

Post 70 Utviklingsarbeider og stipend, kan overføres

Tilskudd under denne posten kan gis som *utviklingstilskudd* eller *oppfinnerstipend*. Målsettingen med utviklingstilskuddet er å støtte utviklingen av ideer og oppfinnelser som bedømmes å være teknologisk og økonomisk interessante og støtte forretningsmessige tiltak basert på disse. Målsettingen med oppfinnerstipendet er å gi oppfinnere med gode ideer og oppfinnelser anledning til å ta permisjon fra ordinært arbeid i inntil to år for å konsentrere seg fullt om å utvikle ideen/oppfinnelsen.

SVO kan også gi mindre tilskudd til Norsk Oppfinnerforening og norsk deltakelse på og medfinansiering av messer og utstillinger i Norge og Skandinavia.

Nærings- og handelsdepartementet

Det foreslås en bevilgning på 7,8 mill. kroner til utviklingsarbeider og stipend for 2000, dvs. uendret beløp i forhold til 1999. Videre foreslås SVOs løpende tilsagnsfullmakt på kr 750 000 videreført, jf Forslag til vedtak II, 1, 2.

Kap. 911 Bedriftsrettet kompetanseoverføring

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Teknologisk Institutt	71 500	46 000	38 000
71	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	27 500	28 500	22 500
72	Bedriftenes Rådgivningstjeneste	20 000		
74	Norsk Designråd	7 000	7 000	8 000
75	EUs SMB-program, <i>kan overføres</i>	3 640	4 500	6 000
76	Euro Info	4 300	4 300	4 300
	Sum kap. 911	133 940	90 300	78 800

Post 70 Teknologisk Institutt

(i 1 000 kr)			
Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Tilskudd	54 500	46 000	38 000
Norges industriattacheer	17 000		
Sum post 70	71 500	46 000	38 000

Underpost 70.1 Tilskudd*Status for virksomheten*

Teknologisk Institutt (TI) er en privat stiftelse med formål å styrke norsk industri gjennom teknologi- og kompetanseoverføring til næringslivet. Ved utgangen av 1998 hadde TI 249 ansatte.

Målsettingen med tilskuddet er å styrke norsk næringslivs konkurranseevne gjennom å tilby et rimelig kostnadsnivå på teknologi- og kompetanseoverføringstilbudet til små og mellomstore bedrifter (SMB) innen produktområdene opplæring, rådgivnings- og utviklingsoppdrag, målings- og sertifiseringstjenester og teknologispredningsprogrammer.

Det statlige tilskuddet skal kanaliseres til bedrifter med inntil 100 ansatte, fortrinnsvis i konkurranseutsatte bedrifter innenfor produksjons-, service, og teknologipregede næringer og med en god landsdekkende spredning. For å måle effekten av produktene TI tilbyr, gjennomføres det kvalitetsmålinger hos minst 50 pst. av kundene.

Resultatrapport 1998

TI fikk i 1998 et tilskudd på 54,5 mill. kroner. Med en omsetning i overkant av 188 mill. kroner hadde TI en egeninntjening på ca. 71 pst.

Til tross for en økning i omsetningen hadde TI et underskudd på 3,4 mill. kroner i 1998. Uforutsette pensjonskostnader og kostnader i forbindelse med omstrukturering av virksomheten som følge av redusert statlig støtte for 1999 er årsakene til dette. TIs virksomhet har stor geografisk spredning og om lag 2/3 av kundene er lokalisert utenfor Oslo og Akershus.

Rapporteringen på bruk av tilskuddet viser små avvik i forhold til budsjettet på de fire produktområdene. I 1998 økte antall kunder særlig innenfor *rådgivnings- og utviklingsoppdrag* som hadde en vekst på ca. 7 pst. fra 1997. *Målings- og sertifiseringstjenester* hadde omtrent samme antall deltakere som i 1997. Omsetningen økte likevel med 18 pst. grunnet flere større oppdrag. *Teknologispredningsprogrammer* hadde en ned-

Nærings- og handelsdepartementet

gang på ca. 5 pst., en reduksjon som var i tråd med utviklingen i markedet for denne type tjenester for øvrig. *Opplæring*, som er TIs største produktområde med ca. 40 pst. av den totale omsetning, hadde 8 500 deltakere på de åpne og bedriftsinterne kurs. Det er en økning på 3,5 pst. i forhold til 1997.

TI foretar kvalitetsmålinger på sine produktområder med unntak av teknologispredningsprogrammer. For 1998 viser resultatmålingene og tilbakemeldingene fra brukerne at TI har bedret kvaliteten på sine tjenester.

Mål og strategier

Teknologisk Institutt skal bidra til produktutvikling og kompetanseheving i næringslivet på det teknologiske området. Det statlige tilskuddet skal bidra til at instituttets veiledningstilbud gjøres tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter. Utviklingen viser en økende grad av egenfinansiering fra næringslivet på tjenesteområdet teknologisk kompetanseoverføring. Dette reduserer behovet for statlige tilskudd på dette området. På enkelte områder konkurrerer TI med rådgivningsselskap som ikke mottar direkte statlig støtte. Samtidig er det gjennom SND etablert ordninger for støtte til investeringer i ny teknologi og økt kompetanse i bedriftene. Departementet vil derfor foreta en gjennomgang av TIs vedtekter, tilskuddsformen og vilkårene knyttet til det statlige tilskuddet.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås et tilskudd på 38 mill. kroner til TI for 2000. Det er en reduksjon på 8 mill. kroner i forhold til statsbudsjettet for 1999. Departementet vil i samarbeid med TI foreta en sterkere øremerking av tilskuddet til prioriterte satsingsområder hvor næringslivet viser svak betalingsevne og hvor tilbudet fra andre rådgivningsmiljøer er lite utviklet.

Tabell 911.1. Finansieringen av TI

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1998	Budsjett 1999	Budsjett 2000
Egeninntjening	134 000	135 000	130 000
Statstilskudd	54 500	46 000	38 000
Sum inntekter	188 500	181 000	168 000
Egeninntjening i pst.	71	74	77

Underpost 70.2 Norges Industriattacheer*Status for virksomheten*

Ved behandling av statsbudsjettet for 1999 ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens forslag om å avvikle Norges industriattacheer (NIA) som egen ordning under administrasjon av TI, og i stedet samordne tjenesten med Norges Eksportråds uteapparat gjennom etablering av handels- og teknologikontorer med virkning fra 1. januar 1999. Den administrative ledelsen av kontorene er lagt til Norges Eksportråd. Industriattacheenes funksjoner blir videreført innenfor den nye ordningen, mens forslag til bevilgning fremmes over kap. 970 Internasjonaliseringstiltak, post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid, jf. nærmere omtale under denne posten.

Resultatrapport 1998

Det statlige tilskuddet til NIA var i 1998 17 mill. kroner, og utgjorde om lag 54 pst. av de totale inntekter. NIA hadde en god utvikling i 1998. Oppdragsinntektene økte med 15 pst. i forhold til året før og NIA fikk et overskudd på kr 27 000 .

NIA betjente 355 kunder i 1998, herav 52 pst. fra bedrifter med færre enn 100 ansatte og 27 pst. fra bedrifter med mellom 100 og 250 ansatte. Kvalitetsmålinger foretatt på utførte oppdrag viser at kundene var fornøyde med NIAs tjenester.

Post 71 Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, kan overføres

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Tilskudd	21 700	19 700	13 700
Narviktelefonene	5 800	8 800	8 800
Sum post 71	27 500	28 500	22 500

Underpost 71.1 Tilskudd*Status for virksomheten*

Veiledningsinstituttet i Nord-Norge (VINN) er en privat stiftelse lokalisert i Narvik. VINN er et teknologi- og utviklingssenter som gjennom behovsorientert kunnskapsformidling og kompetanseheving skal bidra til nyskaping, bedre lønnsomhet og økt verdiskaping i bedriftene. De viktigste forretningsområdene for VINN er produktutvikling, verkstedteknologi, kompetanseutvikling og informasjonstjenester. Aktivitetene omfatter rådgivning, oppdrags-, opplærings- og informasjonstjenester, og hovedmålgruppen er små og mellomstore bedrifter og etablerere i landsdelen. Tjenestene er i hovedsak rettet mot fiskerinæringen og bransjene reiseliv, bygg og anlegg og mekanisk/verkstedindustri. Ved utgangen av 1998 hadde VINN 68 ansatte.

Målsettingen med tilskuddet til VINN er å oppnå økt konkurranseevne og verdiskaping i bedriftene gjennom overføring av teknologisk kompetanse.

Resultatrapport 1998

Årsomsetningen til VINN var i 1998 53,8 mill. kroner (inkludert tilskuddet til Narviktelefonene, jf. underpost 71.2, og tilskuddet til Euro Info Centre Nord, jf. post 76). Det er en økning på 8 pst. fra 1997. Resultatet ble 1 mill. kroner, mot 1,78 mill. kroner i 1997. Instituttet utførte totalt 846 prosjekter og oppdrag for mer enn 1 300 bedrifter, noe som er en liten økning i forhold til 1997. For opplæringstjenester var det en økning i antall kurs sammenliknet med 1997 og med totalt ca. 1 850 deltakere. Etterspørselen etter tjenester innenfor produktutvikling økte sterkt i 1998, mens det miljøtekniske laboratoriet ble avviklet i 1998.

VINN rapporterer på de tre virksomhetsområdene teknologi, kompetanse og næringsinformasjon ut fra størrelsen på de bedrifter det utføres oppdrag for, en kortfattet formidling av utvalgte oppdrag som viser effekten av den utførte rådgivningen, og kvalitetsmålinger på utførte tjenester.

Ca. 95 pst. av VINNs samlede aktiviteter i 1998 omfatter bedrifter med under 50 ansatte. Den tilsvarende andelen i 1997 var 90 pst. Gjennomsnittlig verdi for kvalitetsmåling av større oppdrag fullført i 1998 er 1,70. I forhold til kravet fra departementet om en gjennomsnittlig vurdering på 2,0 på en skala fra 1 til 5, der 1 er «meget fornøyd» og 5 er «ikke fornøyd», er resultatene av kvalitetsmålingene positive.

Mål og strategier

Tilskuddet til VINN skal fremme kunnskap om teknologi og anvendelse av teknologi i bedriftene. Dette betyr at tilskuddet skal nyttes til områder som produktutvikling, kompetanseutvikling og verkstedteknologi. Etablerere og små og mellomstore bedrifter i Nord-Norge skal prioriteres. Utviklingen viser en økende grad av egenfinansiering fra næringslivet innenfor tjenestområdet teknologisk kompetanseoverføring. Dette reduserer behovet for statlig tilskudd til slike formål. På enkelte områder konkurrerer VINN med rådgivningsselskap som ikke mottar direkte statlig støtte. Samtidig er det gjennom SND etablert ordninger for støtte til investeringer i ny teknologi og økt kompetanse i bedriftene. Departementet vil derfor foreta en gjennomgang av VINNs vedtekter, tilskuddsformen og vilkårene knyttet til det statlige tilskuddet.

Nærings- og handelsdepartementet

Budsjettforslag 2000

Det foreslås et tilskudd på 13,7 mill. kroner til VINNs ordinære virksomhet for 2000. Det er en reduksjon på 6 mill. kroner i forhold til 1999. Departementet vil i samarbeid med VINN foreta en sterkere øremerking av tilskuddet til prioriterte satsingsområder hvor næringslivet viser svak betalingsevne og hvor tilbudet fra andre rådgivningsmiljøer er lite utviklet.

Tabell 911.2. Finansieringen av VINN

	Regnskap 1998	Budsjett 1999	(i 1 000 kr) Budsjett 2000
Egeninntjening	32 100	32 000	45 700
Statstilskudd	21 700	19 700	13 700
Sum inntekter	53 800	51 700	59 400
Egeninntjening i pst.	60	62	77

Underpost 71.2 Narviktelefonene/Bedin*Status for virksomheten*

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten er opprettet for å forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for å drive næringsvirksomhet. Spørsmålene som besvares, omfatter bl.a. formelle krav ved etablering, selskapsformer, andre myndighetskrav til bedriftene, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering, EØS-regelverket og tilgjengelige kompetansemiljøer.

Narviktelefonene benytter databasen Tifon som et hjelpemiddel for svartjenesten. Databasen inneholder en oversikt over formelle krav ved utøvelse av næringsvirksomhet i Norge. Brønnøysundregistrene har redaktør- og driftsansvar for databasen, som finansieres av tilskuddet til Narviktelefonene.

I mai 1998 ble informasjonstjenesten Bedriftsinformasjon på internett (Bedin) tilgjengelig for publikum, og databasen Tifon ble gjort elektronisk tilgjengelige gjennom Bedin i juli 1999. VINN er ansvarlig for utvikling og drift av Bedin. Målet er å utvikle Bedin til det naturlige startpunktet for etablerere, bedrifter, rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning til relevant offentlig næringslivsinformasjon. Kombinasjonen av Bedin og Narviktelefonene skal gi best mulig tilgang til nødvendig bedriftsrettet informasjon.

Resultatrapport 1998

Narviktelefonene mottok i alt 10 795 henvendelser i 1998. Det er en økning på hele 20 pst. i forhold til 1997. For å kunne håndtere den store pågangen ble det i andre halvår iverksatt nødvendige tiltak for å dempe etterspørselen, bl.a. reduksjon av markedsføringen. Henvendelsene til Narviktelefonene kommer fra etablerere og bedrifter over hele landet. Henvendelsene i 1998 fordeler seg med 8 655 til etablerer-telefonen og 2 140 til bedriftstelefonen. 91 pst. av forespørselene kom fra bedrifter med under ni ansatte. Det tilsvarende tallet i 1997 var 75 pst.

Bedin var tilgjengelig for publikum fra mai 1998. Tilskuddet fra departementet til driften av Bedin fra lanseringen i mai og ut året var 1,4 mill. kroner. Bedin hadde i sitt første driftsår (fra mai) totalt ca. 18 300 «besøk». VINN vil i 1999 satse på økt markedsføring av tjenester for å øke etterspørselen. Etter innkjøringsperioden har Bedin vist seg meget stabil i drift, og oppdateringsrutinene fungerer. Det er godt samsvar mellom Bedin og Narviktelefonene med hensyn til hvilke tema som er mest etterspurt; formelle krav og valg av selskapsform.

Mål og strategier

Bedre og lettere tilgjengelig informasjon til næringslivet er en prioritert målsetting for regjeringen. Som ledd i dette arbeidet satses det på videreutvikling av tjenestetilbudet overfor næringslivet gjennom Narviktelefonene og Bedin. Bedin skal være et virkemiddel for å utnytte moderne informasjonsteknologi for samordning og formidling av

informasjon om rammevilkår og offentlige virkemidler. Tjenestene skal videreutvikles til å bli det naturlige knutepunkt for relevant næringslivsinformasjon.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås et tilskudd på 8,8 mill. kroner til Narviktelefonene/Bedin for 2000. Det er samme beløp som for 1999. Bevilgningsforslaget inkluderer midler til oppdatering og drift av databasen Tifon ved Brønnøysundregistrene.

Post 72 Bedriftenes Rådgivningstjeneste

Status for virksomheten

Tilskuddet til Bedriftenes Rådgivningstjeneste (BRT) opphørte fra og med 1999. BRT var inntil da et landsdekkende nettverk av 18 selvstendige økonomisk/administrative rådgivningsselskap. Hovedformålet var å bidra til økt verdiskaping hos små og mellomstore bedrifter gjennom tilførsel og anvendelse av kompetanse. Målgruppen for bruk av midlene var etablere og bedrifter med under 20 ansatte.

Resultatrapport 1998

Fordelingen mellom de offentlig betalte (3 123) og kundebetalte (3 142) oppdrag var tilnærmet 50/50. Dette er omtrent samme fordeling av oppdragene som i 1997, men BRT-selskapene hadde ca. 2 000 færre oppdrag i 1998. 78 pst. av det offentlige tilskuddet ble benyttet overfor bedrifter med under 4 ansatte og hele 97 pst. av tilskuddet gikk til bedrifter med under 20 ansatte. Videre hadde BRT-selskapene 77 pst. av sine kundebetalte oppdrag i bedrifter med under 20 ansatte.

Post 74 Norsk Designråd

Status for virksomheten

Norsk Designråd (ND) er en privat stiftelse opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon og Norges Eksportråd, med sju ansatte og lokalisert i Oslo.

NDs formål er å fremme bruk av god design i produktutvikling og markeds-kommunikasjon for å oppnå større konkurranseevne og bedre lønnsomhet i norsk industri og næringsliv. ND har små og mellomstore bedrifter, næringslivsorganisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet som målgrupper.

NDs virkemidler er, med utgangspunkt i resultatkjeden nedenfor, rettet inn mot å øke *innsikten* i betydningen av bruk av god design for å styrke innovasjons- og konkurranseevnen til norsk næringsliv, og å utløse eller støtte designaktiviteter.

Innsikt → Aktivitet → Produkter → Konkurranseevne

Målet med det statlige tilskuddet er å fremme formgiving og bruk av god design som et virkemiddel for å skape forbedrede og konkurransedyktige produkter og tjenester.

Resultatrapport 1998

ND hadde i 1998 en omsetning på 8,8 mill. kroner. Av dette utgjorde statstilskuddet 7 mill. kroner. Det gir en egeninntjeningsandel på 20,5 pst. ND hadde i 1998 et under-skudd på 0,1 mill. kroner.

I 1998 har ND gjennomført flere seminarer, kurs, foredrag og konferanser, noe som i flere tilfeller har medvirket til formidling av designere til bedrifter. Det er videre avholdt informasjonsmøter om design ved samtlige av Statens nærings- og distrikts-utviklingsfonds fylkeskontorer. ND har også deltatt aktivt i det europeiske samarbeids-prosjektet EDIT (European Design Innovation Tool), og har bistått små og mellomstore bedrifter ved bruk av design i utvikling av nye produkter.

Mål og strategier

Norsk Designråd skal være en pådriver med hensyn til å spre kunnskap om og aktivt bidra til bruk av design i produktutvikling og markedstilpasning. Økt tilgjengelighet på informasjon om design gjennom utvikling av et mer effektivt elektronisk informasjons-

Nærings- og handelsdepartementet

system vil bli vurdert nærmere. Videre er det et mål å heve kunnskapen om industriell design i de øvrige institusjonene i virkemiddelapparatet for å sette disse i bedre stand til å ta del i formidlingen av informasjon og rådgiving om design som konkurransefaktor. Det er viktig at det påbegynte samarbeidet mellom Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og Norsk Designråd videreutvikles.

Regjeringen har initiert et interdepartementalt arbeid med en handlingsplan for arkitektur og design. Nærings- og handelsdepartementet deltar i arbeidet. Handlingsplanen skal gjelde for 2000-05, og vil bli lagt fram i løpet av 2000.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås bevilget 8 mill. kroner til Norsk Designråd for 2000.

Tabell 911.3. Finansieringen av Norsk Designråd

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1998	Budsjett 1999	Budsjett 2000
Egeninntjening	1 800	2 500	2 500
Statstilskudd	7 000	7 000	8 000
Sum inntekter	8 800	9 500	10 500
Egeninntjening i pst.	20,5	26	24

Post 75 EUs SMB-program, kan overføres

Regjeringen har som målsetting at norske små og mellomstore bedrifter skal stå best mulig rustet til å møte utfordringene som følge av økt internasjonalisering. Deltakelse i EUs SMB-program er et virkemiddel i denne sammenheng.

EU vedtok i 1996 sitt tredje småbedriftsprogram for 4-års perioden 1997-2000. Programmetts målsettinger er å forbedre tiltakene innenfor SMB-politikken gjennom bl.a. forenkling av administrative rutiner og lov- og regelverk, bedre tilgangen til kapital, støtte til internasjonalisering og bedre tilgangen til forskning og opplæring.

Stortinget godkjente høsten 1997 norsk deltakelse i dette programmet innenfor rammen av EØS-avtalen. Rammen for SMB-programmet er satt til 127 mill. Euro. I tillegg til kostnader forbundet med Norges deltakelse i programmet, kommer utgifter til en nasjonal ekspert ved EU-kommisjonen.

En av aktivitetene under SMB-programmet, Joint European Venture (JEV), er nå skilt ut som eget delprogram for finansielle støtteordninger over perioden 1998-2000. Norge deltar i JEV-programmet i 1999 og 2000. JEV gir økonomisk støtte til etablering av transnasjonale joint ventures mellom europeiske små og mellomstore bedrifter og mellom FoU-institusjoner og mindre bedrifter. Ordningen administreres via et nettverk av nasjonale operatører. For Norges del ivaretas denne oppgaven av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Deltakelsen i JEV innebærer budsjettmessige konsekvenser for Norge i størrelsesorden 8,5 mill. kroner.

På grunn av lavere kostnader enn forventet i hovedprogrammet og overføring av tidligere bevilgede midler, vil en deltakelse i SMB-programmet og utgifter knyttet til en nasjonal ekspert ved EU-kommisjonen kunne finansieres med en bevilgning på 6 mill. kroner for 2000.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kroner til å dekke Norges andel av kostnadene til EUs SMB-program for 2000.

Post 76 Euro Info*Status for virksomheten*

Euro Info Centre-nettverket i Norge består av fem kontorer med følgende lokalisering:

- Euro Info Centre Oslo, tilknyttet Norges Eksportråd
- Euro Info Centre Sør i Kristiansand, tilknyttet Agderforskning

Nærings- og handelsdepartementet

- Euro Info Centre Vest i Sogndal, tilknyttet Vestlandsforskning
- Euro Info Centre Midt-Norge i Trondheim, tilknyttet Sør-Trøndelag Næringssservice
- Euro Info Centre Nord-Norge i Narvik, tilknyttet Veiledningsinstituttet i Nord-Norge

Euro Info Centrenes (EICs) informasjonsformidling er basert på en arbeidsdeling der de enkelte kontorene har sine utpekte spesialområder. Oslo-kontoret har juridisk dybdekompetanse innenfor sentrale områder og bistår de øvrige kontorene ved behov. Det norske nettverket utgjør en del av et større europeisk nettverk med over 230 kontorer underlagt Europakommisjonen, som yter en årlig finansiell støtte til driften av hvert EIC-kontor. Euro Info Centrene rapporterer derfor til Europakommisjonen om sin virksomhet.

Målet med statens tilskudd til Euro Info Centrene er å bistå små og mellomstore bedrifter, som er den primære målgruppen, med å tilpasse seg og utnytte EØS-avtalen og markedsmulighetene i EUs indre marked.

Resultatrapport 1998

Omsetningen og egeninntjening varierer mellom kontorene. EIC Oslo og EIC Nord hadde de største oppdragsinntektene i 1998 med henholdsvis 1,3 og 2,3 mill. kroner.

EIC-nettverket hadde i 1998 ca. 4 300 forespørsler, som er på nivå med 1997. I gjennomsnitt hadde kontorene 50 pst. av alle henvendelser og oppdrag fra bedrifter med mindre enn 50 ansatte.

EIC-nettverket hadde et høyt aktivitetsnivå i 1998. Flere nasjonale og regionale møter, konferanser og prosjekter ble gjennomført, der blant annet offentlig anskaffelser og innføring av euro var sentrale temaer. EIC-nettverket fortsatte å utgi nyhetsbladet Innblikk, som nå distribueres til mer enn 4 000 bedrifter og næringslivsaktører.

Mål og strategier

Målet med det statlige tilskuddet til EIC-nettverket er å informere og assistere næringslivet vedrørende EØS-avtalens rettigheter og forpliktelser og markedsmulighetene i Europa. Regjeringen vil bidra til å opprettholde nettverket som en aktiv formidler av relevant EU/EØS-informasjon overfor små og mellomstore bedrifter.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås et statlig tilskudd på 4,3 mill. kroner til de fem Euro Info Centrene i 2000. Departementet legger vekt på at tjenestene er tilgjengelige over hele landet, og at den arbeidsmessige spesialiseringen ved kontorene blir opprettholdt.

Programkategori 17.20 Forskning og utvikling

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
		Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
Kap.	Betegnelse				
920	Norges forskningsråd	1 091 940	809 000	860 800	6,4
922	Norsk Romsenter	232 999	233 300	241 300	3,4
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	149 632	137 800	151 000	9,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	7 993	9 000	9 000	0,0
926	Spesielle IT-tiltak	11 308	58 000	22 000	-62,1
927	Språkteknologisenter			25 000	
	Sum kategori 17.20	1 493 872	1 247 100	1 309 100	5,0

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper:

					(i 1 000 kr)
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 091 940	809 000	880 800	8,9
70-89	Overføringer til andre	401 932	438 100	403 300	-7,9
90-99	Lånetransaksjoner			25 000	
	Sum kategori 17.20	1 493 872	1 247 100	1 309 100	5,0

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norge vil i de neste tiår stå overfor store utfordringer som krever nyskaping og omstilling både i næringsliv og forvaltning. Den teknologiske utviklingen og den tiltakende globaliseringen åpner næringslivet for en sterk og økende internasjonal konkurranse, noe som forsterker kravet om omstilling. Det er anslått at Norge må doble inntektene fra fastlandsbasert næringsliv de nærmeste 20 årene for å opprettholde vår velferd. I denne situasjon er det viktig å utvikle grunnlaget for nye kunnskapsbaserte næringer, samtidig som det er nødvendig å videreutvikle de tradisjonelle norske næringer. Forskning og utviklingsarbeid vil stå sentralt i denne prosessen.

FoU-aktiviteten innen norsk næringsliv kjennetegnes ved en relativt sterk innsats i næringer som står for en liten andel av samlet produksjon, mens FoU-innsatsen i næringer hvor hovedtyngden av produksjon og verdiskaping ligger er lavere. Det er derfor viktig å ha en strategi for næringsrettet FoU-virksomhet som både ivaretar behovet for å videreutvikle FoU-intensive næringer og behovet for å styrke FoU-innsatsen i næringer hvor nivået i dag ligger lavt. Det er en spesiell utfordring å få tung nok forskning innenfor de raskt voksende nye næringer, f.eks. innen informasjonsteknologi og bioteknologi.

Ny kunnskap og ny teknologi har gjennomgående liten økonomisk verdi hvis den ikke spres og utnyttes på bred basis i næringslivet. For å få mest mulig utbytte av investeringene i forskning og utvikling, både av den forskningen som finner sted ved forskningsinstitusjonene og den som utføres i bedriftene, er det behov for et bedre samspill mellom aktørene i innovasjonssystemet. Det er behov for mer effektiv formidling av ny teknologi og FoU-basert kunnskap og forbedring av mulighetene for å kommersialisere forskningsresultater. Den næringsrettede FoU-innsatsen som dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, omfatter virkemidlene grunnbevilgninger, strategiske programmer og brukerstyrt forskning i regi av Norges forskningsråd, romvirksomhet og satellittbasert tjenesteutvikling i regi av Norsk Romsenter, forsknings- og utviklingskontrakter som forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, og enkelte nasjonale og internasjonale IT-relaterte utviklingsprogrammer for bl.a. å stimulere offentlig forvaltning til å anvende høyhastighetskommunikasjon.

Mål og strategier

Det overordnede målet for den næringsrettede forskningen er *økt verdiskaping gjennom FoU-basert næringsutvikling*. Innsatsen skal styrke langsiktig verdiskaping og sikre god ressursutnyttelse samtidig som det legges vekt på miljøhensyn. Departementet vil vektlegge at de statlige forskningsmidlene skal bidra til å styrke strategiske fagområder og utvikling på områder som er særlig viktige for norsk industri i framtiden. Det er samtidig en sentral utfordring å få flere bedrifter med i FoU-basert utvikling slik at den samlede FoU-innsatsen øker. Det er regjeringens målsetting at Norge innenfor en 5-års periode skal ha kommet opp på et gjennomsnittlig OECD-nivå for den samlede FoU-innsats. En vesentlig del av denne økningen må finansieres av næringslivet selv. Det er derfor viktig at de statlige midler bidrar til å utløse økt privat finansiering. Nærings- og handelsdepartementets budsjettforslag for 2000 innebærer en økning i bevilgningene til næringrettet FoU og er et første skritt i denne opptrappingen.

Det overordnede målet skal nås gjennom:

Økt innovasjon og nyskaping

Den næringsrettede forskningen skal gjennom utvikling av kompetanse og teknologi bringe fram nye produkter og tjenester i norsk næringsliv. Offentlige virkemidler må i større grad stimulere til at forskning gir nyskaping. Virkemidlene skal være innrettet mot små og store bedrifter og forskningsmiljøene. Innsatsen skal fremme utvikling av gode innovasjonsmiljøer nasjonalt og regionalt.

Økt deltakelse fra små- og mellomstore bedrifter i hele landet

Deltakelse i forskning og utvikling er viktig for at næringslivet skal kunne møte morgendagens utfordringer. Gjennom teknologioverføringsaktiviteter og programmer som stimulerer til samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer, ønsker regjeringen å øke antall små og mellomstore bedrifter som aktivt deltar i FoU-aktiviteter.

Langsiktig kompetanse- og teknologioppbygging

Regjeringen legger vekt på å bygge opp langsiktig strategisk FoU på områder som vil være viktige for næringslivet i framtiden. Gjennom grunnbevilgninger og strategiske programmer skal oppbygging av miljøer og kompetanse innen nye og kommende teknologier sikres. Norges forskningsråd er i ferd med å peke ut og foreslå teknologiske nøkkelområder for en slik satsing. Samtidig ønsker Nærings- og handelsdepartementet å se den brukerstyrte forskningen i nærmere sammenheng med den langsiktige aktiviteten som foregår i de strategiske programmene.

Økt internasjonalisering av norsk næringsliv og økt eksport

Bedriftene er i stadig sterkere grad avhengig av spisskompetanse og tilgang til FoU av høy internasjonal kvalitet. Aktiv deltakelse i sentrale internasjonale samarbeidskonstellasjoner og nettverk er nødvendig for at norske bedrifter skal kunne utvikle og hente inn den kunnskap som er nødvendig for å hevde seg på konkurranseutsatte markeder. Norge deltar aktivt bl.a. i Den europeiske romorganisasjon ESA.

Det er besluttet at Norge skal delta i EUs 5. rammeprogram for forskning. Kontingenten til rammeprogrammet, som i 2000 vil beløpe seg til ca. 485 mill. kroner, dekkes i hovedsak over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Det nye rammeprogrammet er industri- og næringsrettet, men tar i stor grad også opp livskvalitet og framtidige samfunnsutfordringer i Europa. Det er en utfordring for norske forskningsmiljøer å innta en mer målrettet tilnærming til hvordan forskningen i EU-regi best kan utnyttes. Videre vil det være viktig å se EU-prosjekter i nærmere sammenheng med øvrig forskningsvirksomhet ved universiteter, forskningsinstitutter og bedrifter.

Regjeringen ønsker å styrke den norske deltakelsen i det europeiske teknologisamarbeid EUREKA. Det legges opp til at Norges forskningsråd skal følge opp dette for neste budsjettperiode, og at Forskningsrådet innenfor bevilgningene fra Nærings- og handelsdepartementet avsetter tilstrekkelige administrative og økonomiske ressurser for å sikre en sterkere og bredere norsk prosjektdeltakelse. Også bilateralt teknologisamarbeid med andre land vil kunne være viktig i eksportsammenheng. Norges forskningsråd har spilt

Nærings- og handelsdepartementet

en aktiv rolle i forbindelse med ulike samarbeidsavtaler og -prosjekter, særlig i Asia. Det er viktig å samordne Norges forskningsråds innsats med andre eksportrettede tiltak og virkemidler, bl.a. med Norges Eksportråd. Nærings- og handelsdepartementet vil peke på betydningen av at dette arbeidet kan følges opp over tid, og at Forskningsrådet avsetter tilstrekkelige administrative ressurser. Finansiering av bilaterale samarbeidsprosjekter må sikres innenfor de ordinære programmidler fra departementet.

Satsing på informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi har høy prioritet i regjeringens næringspolitikk. Satsingen skal bidra til å realisere målsettingen i næringsrettet IT-plan 1998-2001 om at avansert utvikling og bruk av IT skal bli et av de største konkurransefortrinn for norsk næringsliv. Videre skal satsingen støtte opp under målsettingen i St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, for å bringe Norge i front i utviklingen av elektronisk handel. Dagens informasjonsteknologi har et meget vidt nedslagsfelt, og andre bransjers mulighet for å lykkes vil ofte være betinget av at den mest avanserte teknologi er tilgjengelig. FoU i IT-næringen blir derfor et viktig virkemiddel for å opprettholde og styrke konkurransekraften i norsk næringsliv. Budsjettforslaget for 2000 representerer en opptrapping.

Satsing på næringsrettet bioteknologi

Bioteknologi vil være en viktig vekstsektor i kommende årtier. Gjennom regjeringens nasjonale strategi for næringsrettet bioteknologi ønsker man å legge forholdene til rette for å utløse det næringspotensial bioteknologi representerer. Det er samtidig viktig at rammebetingelsene utformes slik at næringsvirksomheten skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, uten helse- og miljøskadelige virkninger. Det er nødvendig å ha et regelverk som sikrer samfunnsmessig styring av moderne bioteknologi samtidig som næringsliv og forskning får gode arbeidsvilkår. Innenfor feltet legges det opp til en særlig satsing på marin bioteknologi, matvareproduksjon og medisin og helse.

Kvinner i teknologisk forskning

Det har i de senere år vært svak rekruttering av jenter til utdanning i teknologiske fag. Teknologiske fagområder får stadig større betydning for næringsutvikling og for samfunnsutvikling generelt. Det er viktig at kvinner deltar i denne utviklingen. Regjeringen legger derfor vekt på at de offentlige virkemidler innen næringsrettet forskning stimulerer til kvinnelig deltakelse.

Kap. 920 Norges forskningsråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Tilskudd	1 091 940	809 000	860 800
	Sum kap. 920	1 091 940	809 000	860 800

Status for virksomheten

Norges forskningsråd er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har forvaltningsansvaret, men de ulike departementene er ansvarlig for forskning innenfor sine sektorer og forvalter bevilgninger over eget budsjett. Nærings- og handelsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har de største bevilgningene til Forskningsrådet.

Det overordnede målet med Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd er å bidra til økt verdiskaping i næringslivet og til å utvikle et konkurransedyktig næringsliv i hele landet. Regjeringen vil særlig framheve betydningen av å etablere og videreutvikle teknologiske fagmiljøer med internasjonal spisskompetanse og betydningen av å få flere bedrifter til å ta i bruk FoU. Bevilgningen til næringsrettet forskning omfatter støtte til aktiviteter som spenner fra langsiktig,

Nærings- og handelsdepartementet

strategisk forskning til anvendt FoU nærmere kommersialiseringsfasen. Regjeringen legger videre vekt på at Forskningsrådet både skal være et strategisk organ for myndighetene og en operativ forvalter av bevilgninger som gis over statsbudsjettet.

Regjeringen har i St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille, påpekt nødvendigheten av økt forskningsinnsats. Næringslivet vil selv måtte ta ansvar for en vesentlig del av denne veksten. Offentlig medfinansiering av næringsrettet FoU bør i større grad bidra til langsiktig strategisk teknologiutvikling for å bygge opp under framtidig næringsutvikling og styrke næringslivets innovasjonsevne. I det framlagte budsjettforslaget for 2000 følger regjeringen opp og forsterker innværende satsing på FoU rettet mot små og mellomstore bedrifter og tiltak som er egnet til å bringe norsk næringsliv i front når det gjelder utvikling og anvendelse av avansert informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Regjeringen legger vekt på helheten i forsknings- og innovasjonssystemet. I denne sammenheng er det viktig at Forskningsrådet samarbeider nært med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), veiledningstjenesten, Statens veiledningskontor for oppfinnere, Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) og andre relevante offentlige organer. Målet er at næringslivet skal møte et oversiktlig, samordnet og effektivt virkemiddelapparat. Samarbeidet mellom Forskningsrådet og SND har pågått siden 1996 og er nå i god gjenge. Forskningsrådet bruker de nye distriktskontorene til SND aktivt. Dette har allerede gitt næringslivet i distriktene bedre tilgang til Forskningsrådets virkemidler.

Næringsrettet forskning bygger på to hovedvirkemidler: *brukerstyrt forskning* rettet mot næringslivet og *strategisk forskning* rettet mot infrastrukturen for forskning. Forskningsrådets *Strategi for næringsrettet forskning og utvikling* anbefaler at den brukerstyrte forskningen blir mer langsiktig. Nærings- og handelsdepartementet slutter seg til dette. Egne innovasjonstiltak skal bidra til å fremme formidling av ny teknologi og FoU-basert kunnskap og bidra til ytterligere kommersialisering av forskningsresultatene.

Ny budsjettstruktur

Departementet finner det ønskelig med en bedre synliggjøring av næringspolitiske mål og vil derfor se næringsrettet brukerstyrt forskning og næringsrettet strategisk forskning i sammenheng. Det er også hensiktsmessig med en bedre koordinering av virkemidlene. I denne forbindelse er det lagt opp til en ny budsjettstruktur fra 2000. I praksis innebærer den nye budsjettstrukturen at underpostene 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning, og 50.2 Næringsrettet strategisk forskning, med ett unntak er gitt samme tematiske sektorinndelingen, jf. Budsjettforslag 2000 nedenfor.

Resultatrapport 1998

Rapporteringen følger gammel budsjettstruktur/underpostinndeling.

Bevilgningen fordelt på underposter:

(i 1000 kr)			
Underpost	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999
50.1	Grunnbevilgninger til institutter	92 100	90 000
50.2	Strategiske programmer	175 900	213 000
50.3	Brukerstyrte programmer	538 400	502 200
50.4	Nasjonale forvaltningsoppgaver og andre forskningsformål	6 900	3 800
	Sum post 920.50	813 300	809 000

Underpost 50.1 Grunnbevilgninger til institutter

Støtten til forskningsinstituttene består av grunnbevilgninger og støtte til strategiske instituttprogrammer. Følgende institutter fikk grunnbevilgning i 1998:

- Chr. Michelsens Research (CMR)
- Institutt for energiteknikk (IFE)
- IKU Petroleumsforskning (IKU)
- Norsk marinteknisk forskningsinstitutt (MARINTEK)
- Norges byggforskningsinstitutt (BYGGFORSK)
- Norges Geotekniske Institutt (NGI)
- NORSAR (Norwegian Seismic Array)
- NORUT (Forskningsstiftelsen knyttet til Universitetet i Tromsø)
- Norsk Regnesentral (NR)
- Rogalandsforskning (RF)
- Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges Tekniske Høgskole (SINTEF)
- SINTEF Energiforskning
- AS Telemark Teknisk-Industrielle Utviklingssenter (TEL-TEK)
- Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF)
- Transportøkonomisk institutt (TØI)

Grunnbevilgningene skal brukes til egeninitiert forskning, kompetanseutvikling av eget personale og deltakelse i internasjonalt samarbeid. Effekten av instituttenes arbeid blir vurdert gjennom eksterne evalueringer hvert sjette år. I tillegg vurderes instituttene løpende gjennom årlig rapportering av utvalgte resultatindikatorer.

Norsk deltakelse i EUs forskningsprogrammer har bidratt til at markedet for instituttenes tjenester er blitt internasjonalisert. Det er imidlertid viktig at økt internasjonal aktivitet ikke fjerner fokus fra sentrale norske forskningsområder og hovedmålsettingen for instituttsektoren som er å utvikle norsk næringsliv.

Instituttene hadde i 1998 en total omsetning på ca. 2,5 mrd. kroner. Det ble utført 1 930 forskerårsverk av til sammen 3 008 årsverk i de teknisk industrielle instituttene i 1998. Dette nivået har vært noe synkende de siste årene. Om lag 480 mill. kroner av instituttenes inntekter kommer fra deltakelse i internasjonale prosjekter. Forskningsrådets basisbevilgninger (summen av grunnbevilgning og bevilgning til strategiske programmer) utgjorde i snitt ca. 9 pst. av instituttenes totalomsetning.

Tabell 920.1 Resultatmål og resultater for en del sentrale parametre for instituttenes virksomhet i 1998 (gjennomsnittstall):

Resultatindikatorer	Mål 1998	Resultat 1998	Mål 1999	Mål 2000
Egenkapital i pst. av totalkapital	Minst 30 pst. av totalkapitalen	47 pst.	30 pst.	30 pst.
Driftsresultat	Minst 3,1 pst. av totale inntekter	3 pst.	3 pst.	3 pst.
Antall U&H-utdannede med doktorgrad	25 pst.	30 pst.	30 pst.	30 pst.
Mobilitet av forskere fra instituttene	10 pst., hvorav 5 pst. til næringslivet	17 pst., hvorav 8,5 pst. til næringslivet	10 pst., hvorav 5 pst. til næringslivet	10 pst., hvorav 5 pst. til næringslivet

Sammenliknet med 1997 ble instituttenes driftsresultat i gjennomsnitt svekket med 0,4 prosentpoeng, men det ligger fortsatt klart innenfor målsettingen. Nedgangen skyldes i første rekke svikt i oppdrag fra offshoremarkedet. Av en avgang på ca. 330 forskere/faglig personell gikk om lag halvparten til næringslivet. Instituttsektoren skal også bidra til nyskaping og høyteknologiske nyetableringer, bl.a. ved å skille ut virksomhet som har kommersielle muligheter. Det er rapportert om 13 nyetableringer med utspring i forskningsinstituttene i 1998.

Underpost 50.2 Strategiske programmer ved forskningsinstitutter og universiteter

I 1998 ble det bevilget 137 mill. kroner til strategiske instituttprogrammer over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Tilsvarende fikk strategiske universitetsprogrammer 28 mill. kroner. I tillegg kommer diverse nettverkstiltak med 10 mill. kroner. Sammen med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Olje- og energidepartementet finansierte Nærings- og handelsdepartementet 80 strategiske programmer i 1998. Nedenstående tabell viser kun de resultater som skyldes bidraget fra Nærings- og handelsdepartementet.

Tabell 920.2 Resultatmål og resultater for 1998 for en del utvalgte indikatorer:

Resultatindikatorer	Mål 1998	Resultat 1998	Mål 1999	Mål 2000
Antall doktorgradsstipend	130	112	130	90 ¹
Antall post doktorgradsstipend	14	14	14	15
Samarbeid mellom forskningsinstitutt og universitet	Samarb. i minst 70 pst. av de nye programmene	Samarbeid i 79 pst.	Samarbeid i minst 70 pst.	Samarbeid i minst 70 pst.
Publikasjoner i internasjonale tidsskrifter eller konferansebidrag med referee	Minst 210	154 publikasjoner og 179 internasj. konferansebidrag	Minst 300	Minst 150 publikasjoner og 180 konferansebidrag
Andel nye strategiske universitetsprogrammer til miljøer i aktivt samarbeid med næringslivet	Minst 50 pst.	83 pst.	Minst 50 pst.	Minst 50 pst.

1. Den reduserte målsetting i 2000 er kun tilsynelatende. Nedgangen har sammenheng med en mer nøyaktig utsortering av antall stipend som skyldes andre departementers medfinansiering.

De oppsatte måltallene for 1998 er oppfylt.

Haldenprosjektet

The OECD Halden Reactor Project er et samarbeid mellom ca. 100 statlige atomsikkerhetsorganisasjoner, forskningsinstitutter og industribedrifter i 20 medlemsland. Det er det eneste internasjonale forskningsprosjekt av betydelige størrelse i Norge. Haldenprosjektet administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). I 1990 ga regjeringen IFE konsesjon for drift av Haldenreaktoren ut 1999. Siden oppstarten har Stortinget bevilget midler til prosjektet i 3-års perioder.

Haldenprosjektets arbeid er rettet mot sikkerhet og driftspålitelighet ved kjernekraftverk og andre komplekse prosessanlegg. I 1998 har prosjektet utført flere oppdrag om undersøkelse av brukt kjernebrensel og av materialers foranderlighet under bestråling, særlig rustfrie stålmaterialer. Videre er det gjennomført en rekke oppdrag i Russland og Øst-Europa i 1998, bl.a. installering av et IFE-utviklet kjerneovervåkingssystem i Dukovany i Tsjekkia, et program for å forbedre sikkerheten ved kjernekraftverket i St. Petersburg og leveranse av utstyr og opplæringsprogrammer til atomreaktorene ved Kolakraftverket.

Underpost 50.3 Brukerstyrt forskning

Brukerstyrte programmer skal stimulere til økt verdiskaping i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Hovedintensjonen med brukerstyring er at brukerne, i hovedsak bedrifter, skal initiere, styre og delfinansiere forskningsaktiviteten. Dette skal sikre at forskningen er næringslivsrelevant, og at resultatene tas i bruk. I de fleste tilfeller dekker brukerne om lag 60 pst. av prosjektkostnadene. Midlene skal benyttes til å utløse og forsterke næringslivets satsing og bidra til at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter blir gjennomført.

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 920.3 Fordelingen av midler på de ulike sektorer i 1998:

Sektor	NHDs bevilgning 1998 (revidert)	Samlet NFR finansiering	(i 1 000 kr)
			NFRs andel av total FoU-innsats
Leverandørindustri til energisektoren, herav	27 000	64 600	31,9 pst.
- Energi- og vassdragssektoren	7 000	24 100	39,3 pst.
- Petroleumssektoren	20 000	40 500	27,4 pst.
IT-næringen og vareproduserende industri	143 400	168 700	36,2 pst.
Maritim virksomhet	43 000	51 500	35,9 pst.
Prosessindustrien	113 000	113 000	30,9 pst.
Bygg- og anleggssektoren	58 000	59 300	30,5 pst.
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	32 000	77 235	50,0 pst.
Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel, transport)	53 000	82 700	44,3 pst.
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransjeuavhengige tiltak	57 993	141 142	56,3 pst.
Sum alle sektorer 1998	527 393	758 177	

I tillegg til prosjektstøtte over Norges forskningsråds budsjett kommer midler fra næringslivet (egeninnsats og FoU-kjøp) og fra andre offentlige kilder. Brukernes finansiering utgjorde i gjennomsnitt 63 pst. av den samlede FoU-innsatsen. Tilsvarende andel i 1997 var 62 pst.

Møreforskning har evaluert brukerstyrt forskning i 1998. Evalueringen viser at brukerstyrt forskning har en viktig funksjon i det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Videre viser evalueringen at den samfunnsøkonomiske lønnsomheten er vesentlig høyere enn de direkte økonomiske resultatene bedriftene oppnår. Den brukerstyrte forskningens vitenskapelige og industrielle resultater går fram av nedenstående tabeller.

Tabell 920.4 Vitenskapelige resultater i brukerstyrte prosjekter 1998:

Sektor	Avlagte doktorgrader	Vitensk. artikler i ref.tidsskr.	Bøker o.l.	Internasj. foredrag
Leverandørindustri til energisektoren	2	56	2	143
IT-næringen og vareproduserende industri	4	18	9	59
Maritim virksomhet	2	8	4	39
Prosessindustrien	15	109	10	120
Bygg- og anlegg	3	16	19	80
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	17	90	7	41
Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel, transport)	2	12	3	34
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransjeuavhengige tiltak	2	6	13	34
Sum alle sektorer 1998	34	315	67	550

Tabell 920.5 Industrielle resultater i brukerstyrte prosjekter 1998:

Sektor	Nye patenter	Nye lisens-kontrakter	Nye produkter	Nye prosesser	Bedrifter med ny teknologi	Nyeta-blringer
Leverandørindustri til energisektoren	19	10	88	13	516	4
IT-næringen og vareproduserende industri	22	5	88	30	157	1
Maritim virksomhet	1	0	6	4	38	0
Prosessindustrien	18	0	52	67	77	3
Bygg- og anleggssektoren	4	2	50	15	147	2
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	13	1	19	20	41	8
Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel og transport)	0	0	12	10	68	1
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransse-uavhengige tiltak	28	24	33	5	96	36
Sum alle sektorer 1998	105	42	348	164	1 140	55

Resultatene for 1998 samsvarer i stor grad med tidligere år. Det har innen enkelte sektorer vært en betydelig økning i antall bedrifter som har tatt i bruk ny teknologi, spesielt innen leverandørindustrien til energisektoren, prosessindustrien, bygg- og anlegg og innen teknologioverføring. Innen IT-næringen og vareproduserende industri har det imidlertid vært en nedgang i antall rapporterte bedrifter som har tatt i bruk ny teknologi.

50.3.1 Leverandørindustrien til energisektoren

Sektoren omfatter utvikling av fornybare energikilder, utvikling av teknologi for utbygging av små petroleumsfelter, dypvannsteknologi og teknologi for anvendelse av naturgass i Norge. FoU-programmene samfinansieres med Olje- og energidepartementet. Det har vært økende interesse for alternative energikilder og energiøkonomisering blant norske industribedrifter. Lave energipriser gjør foreløpig alternative energikilder mindre økonomisk lønnsomme uten incentiver fra myndighetene. Den teknologiske utviklingen i petroleumssektoren har gått i retning av løsninger som er mindre investeringsintensive, mer energieffektive og mer miljøvennlige. Innenfor olje- og gassektoren er det utviklet flerfaseproduksjon med hydratinhibitorer. Dette har ført til kostnadsreduksjoner på ca. 500 mill. kroner. Et annet prosjekt har gitt mulighet for rimeligere og fleksibel installasjon ved utvikling av fiskalmåling av gass ved ultralyd som kan korrigere måleresultater i komplekse strømmer. Innenfor fornybare og energi-effektive energiteknologier har et prosjekt ført til bygging av et forbrenningsanlegg på Ranheim.

50.3.2 IT-næringen og vareproduserende industri

Sektoren omfatter bransjene verksted, teko, plast, møbel, grafisk, informasjons- og kommunikasjonsteknologi og miljøteknologi. Sektorens aktiviteter har i 1998 foregått innen følgende programmer:

- Program for IT-industrien og grafisk industri (PROGIT)
- Program for miljøteknologi (NORMIL 2000)
- Program for utvikling av teknologi for reduksjon av klimagassutslipp (KLIMATEK)
- Program for vareproduserende industri (VARP)
- Produktivitet 2005 (P 2005)

Sektoren er preget av hard internasjonal konkurranse. Tilgang på høy kompetanse er et problem som er spesielt kritisk for IT-næringens vekstmuligheter i Norge. Det har derfor vært lagt vekt på å styrke relasjonene mellom industri, universiteter, og forskningsinstitutter.

Hovedtyngden av PROGIT-prosjektene er knyttet til større satsinger med stor betydning for produktfornyelse i eksportbedrifter. Programmet støtter også prosjekter i et stort

Nærings- og handelsdepartementet

antall småbedrifter som utvikler innovative produkter for et internasjonalt marked. Innenfor nasjonalt prioriterte utfordringer som avfallshåndtering, støy, overvåking og vann- og avløpsløsninger er det lagt vekt på metodeprosjekter. NORMIL 2000 begynner nå å gi resultater. Gjennom utredningsprosjektet Miljø og teknologi er det lagt et fundament for videre satsing på miljøteknologi. Videre er det gjennom programmet KLIMATEK etablert god kontakt med de store teknologileverandørene og bedrifter som i dag står for store utslipp i Norge. Et prosjekt skal separere CO₂ fra eksosgass og naturgass for å oppnå kostnadseffektiv reduksjon av CO₂-utslipp. KLIMATEK har også engasjert seg i to prosjekter knyttet til mulig bygging av CO₂-frie gasskraftverk. VARP har lagt betydelig vekt på spredningstiltak i 1998. Norsk Jetmotor AS har fått VARP-tilskudd til et prosjekt som innebærer maskinering av høyfaste materialer med kompleks geometri. Prosjektet skal bidra til at bedriften holder seg i verdenstoppen når det gjelder produksjon av motordeler til flyindustrien.

50.3.3 Maritim virksomhet

Målet med FoU-aktiviteten innenfor sektoren er å opprettholde og videreutvikle Norges posisjon som en internasjonalt ledende maritim nasjon. Videre har programmet MARITIM som mål å bidra til at en størst mulig andel av verdiskapingen og sysselsettingen i maritim sektor skjer i og fra Norge. Maritim sektor omfatter rederier, skipsverft, utstyrsleverandører, skipskonsulenter, klasseselskapet Det norske Veritas og det maritime FoU-miljøet med MARINTEK, Norges teknisk naturvitenskapelige universitet og Norges Handelshøyskole i spissen.

Det er etablert 10 nye nettverksprosjekter mellom bedrifter og forskningsinstitutter i 1998. Temasatsingen *Maritim IT drift*, som ble avsluttet i 1997, har gitt positive ringvirkninger i form av økt omsetning på eksportmarkedene. Under temasatsingen *Nærskipsfart*, som ble avsluttet i 1998, er bl.a. prosjektet *Enisys* (enhetslaster i system) gjennomført. Målsettingen er å utvikle et nytt, sjøbasert, intermodalt transportsystem mellom Vest-Norge og kontinentet. Fire norske verft har gått sammen om å utvikle skipskonsepter som er konkurransedyktige på det nye transportsystemet.

50.3.4 Prosessindustrien

Sektoren dekker bedrifter innen treforedling, lettmetaller, ferrolegeringer, petrokjemi, farmasøytisk industri og fin- og spesialkjemikalier.

FoU-satsingen er organisert i forskningsprogrammet PROSMAT 2000. Innenfor dette programmet ble det gitt støtte til 91 FoU-prosjekter i 1998. I programmet har man lagt stor vekt på å få til et bredt samarbeid mellom bedrifter og FoU-/Universitets- og høyskolemiljøer. Innen treforedling ble det i 1998 avsluttet et prosjekt som har bidratt til at Hunsfos Fabrikker og Norske Skog har utviklet en ny type papirprodukter som tidligere ikke har blitt framstilt i Norge. Dette har ført til nye, strategiske satsingsområder for bedriftene.

I europeisk sammenheng er Norge en stor produsent innen lettmetaller, ferrolegeringer og plast. Et prosjekt for utvikling av nye aluminiumsstrukturer i transportindustrien skal sikre en internasjonalt ledende posisjon for norsk industri. Prosjektet har utviklet en ny legering med forbedret støpeutbytte og økt ekstruderbarhet. Produksjon med denne legeringen er i ferd med å bli etablert i samarbeid med en større europeisk bilprodusent. Innen fin- og spesialkjemikalieområdet er moderne bioteknologi et viktig verktøy i mange prosjekter. På dette området er det oppnådd lovende resultater innen utvikling av termoplast på basis av biopolymerer, nye antibiotika og nye behandlings- og diagnosemetoder for kreft og andre sykdommer.

50.3.5 Bygg og anlegg

BA-sektoren omfatter rådgivende ingeniører, arkitekter, entreprenører, leverandører og produsenter av byggevarer, byggematerialer og tekniske installasjoner. Videre omfatter sektoren bergindustrien, eiendomsforvaltere og private og offentlige byggherreorganisasjoner. Det sentrale mål har vært å få til økt samarbeid mellom forskningskompetente bedrifter og SMB uten slik kompetanse, og mellom næring, institutter og utdanningsinstitusjoner.

Mange av prosjektene i BA-programmet gjelder forvaltning, drift, vedlikehold, utvikling av bygg og samspill mellom aktørene i byggeprosessen. Utvikling av IT-hjelpemidler har ført til utvikling innen tjenesteyting. Langsiktig nettverksamarbeid for betongforskning har også gitt resultater. Gjennom nye spesifikasjoner for brubetong har Vegvesenet bidratt til å gjenopprette tilliten til betong i bruer. Stolmasundet bru er et vellykket eksempel på norsk deltakelse i EUs 4. rammeprogram. Gjennom prosjektet Byggsertifisering, kvalitetsdokumentasjon av bygninger har en rekke av de mest betydelige aktører i bransjen etablert en sertifiseringsordning for bygg. Ordningens funksjon og formål kan sammenlignes med den Veritas har for skip.

50.3.6 Bioteknologi, næringsmiddelindustri og marine ressurser

Det nære samarbeidet mellom forskningsmiljøer og industri for å samordne forskerstyrt og brukerstyrt forskning innenfor sektoren har ført til rask industrialisering av forskningsresultater og bidratt til å gjøre det lettere for industrien å engasjere seg i instituttstyrt forskning. F.eks. har man ved Norsk Kveiteavl A/S utviklet en metode for å skille han- og hunyngel av kveite. Et bedre grunnlag for kjønnssortering er særlig viktig fordi kjønnsmodning hos kveitehanner gir stagnert vekst og betydelig pristap. I et næringsmiddelindustriprosjekt samarbeider fire konkurrerende bedrifter om å utvikle et bedre styringsverktøy slik at industrien kan forutsi hvordan potetens bruksegenskaper som råstoff til friterte produkter endres under lagring. Biosense AS har lyktes i å produsere immunteknologiske produkter for påvisning av biologiske effekter av miljøforurensning. Affitech AS har etablert et tett samarbeid med Det Tyske Kreftforskningscenteret i Heidelberg. Flere produktprototyper er under arbeid og ventes ferdigstilt i 1999.

Organisasjonene i næringsmiddelindustrien har tatt ansvar for å definere FoU-behov og økt FoU-aktivitet i egne bransjer. Målet er å stå bedre rustet mot økende internasjonal konkurranse. I 1998 har bedriftene engasjert seg sterkere i FoU-virksomheten og deltatt i flere prosjekter.

50.3.7 Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel og transport)

Privat tjenesteyting består av over 135 000 bedrifter, hvorav svært mange er foretak med lavt kompetansenivå. Viktige kategorier er forretningsmessig tjenesteyting, transport, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, varehandel og turisme.

FoU-innsatsen innenfor sektoren er organisert i fire programmer. Generelt karakteriseres sektoren av lav FoU-aktivitet. Dette skyldes primært at FoU har begrensede tradisjoner. Innen logistikk og transport er det oppnådd et tilfredsstillende aktivitetsnivå, mens det fortsatt er lav aktivitet innen varehandel. En stor del av aktiviteten omfatter IT (20-35 pst.), og det satses spesielt på kunnskapsforvaltning og lærende organisasjoner. Innen nettbasert tjenesteyting er det etablert flere prosjekter rettet mot bruk av ny teknologi for opplæring. I 1998 ble et nytt program for reiselivsforskning startet opp. Prioriterte forskningsoppgaver er bl.a. markedsorientert produktutvikling, kulturelle og miljømessige forutsetninger og lønnsomhetsanalyser. Prosjektrapporter fra IT i medisin og helse viser tilfredsstillende framdrift i forhold til planene. De vitenskapelige resultater i 1998 var i overensstemmelse med målsettingene. De industrielle resultater viser at mens relativt mange bedrifter tok i bruk ny teknologi, ble det samtidig langt færre nyetableringer enn forventet.

50.3.8 Teknologioverføring (inkludert nasjonale informasjonsnettverk) og andre bransjeuavhengige tiltak

Teknologioverføring

Under dette området hører programmet for brobygging mellom næringsliv og forskning (BRO, inkludert FORNY, TEFT, SMB-kompetanse, RUSH og REGINN) og programmet Bedriftsutvikling 2000 (BU 2000). Begge programmene er samfinansiert av Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. De viktigste resultatene av denne satsingen er økt FoU-kompetanse, flere nettverk og styrket innovasjon i bedriftene.

Nærings- og handelsdepartementet

Fransk-norsk stiftelse

Stiftelsen er et redskap for å utvikle bilateralt samarbeid innen teknisk-naturvitenskapelig forskning og industriell utvikling mellom franske og norske FoU-miljøer. Totalt har 56 prosjekter mottatt støtte i 1998. Prosjektene rettes nå mer mot områdene akvakultur og materialteknologi og i mindre grad mot olje, gass og offshore. For eksempel har akvakultursprosjekter gitt viktig kunnskap om laksens immunsystem.

Andre bransjeuavhengige tiltak

Nasjonale Informasjonsnettverk (NIN) er primært rettet mot utvikling av infrastruktur, informasjonsinnhold, organisasjonsmodeller og samarbeidsmekanismer. *FAKTA programmet* har i 1998 finansiert 10 prosjekter. For øvrig er det igangsatt en rekke brukerrettede formidlingstiltak. *Kompetanse, utdanning og verdiskaping* startet i 1997 og omfatter 35 prosjekter. *Næring, finans og marked* startet i 1998 og omfatter 10 prosjekter med tyngdepunkt innenfor økonomiske fag. *Programmet for Sysselsetting og arbeidsmarked* startet i 1998 og omfatter 20 prosjekter. *Programmet for regional utvikling* startet i 1998 og ser på komparative områdestudier i Nord-Norge, Midt-Norge, Nord-Vestlandet, Indre Østlandet og Sørøstlandet. Det er igangsatt 17 prosjekter under dette programmet. Flere av disse programmene har levert et betydelig bidrag til departementets politikktutforming.

Underpost 50.4 Nasjonale forvaltningsoppgaver

Byggingen av et kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) ble, noe forsinket, ferdigstilt i september 1998. Institutt for energiteknikk (IFE) har det driftsmessige ansvaret for anlegget. Med unntak av scale vil IFE forestå behandling av alt lavt og middels aktivt avfall som genereres i Norge før det plasseres i anlegget. Den forsinkede ferdigstillingen av KLDRA Himdalen førte til at flyttingen av det eksisterende atomavfallet fra Kjeller til Himdalen først begynte våren 1999 og vil antakelig pågå til 2002.

Budsjettforslag 2000*Nærmere om ny budsjettstruktur*

Budsjettstrukturen for bevilgningen til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett har ikke blitt endret siden Forskningsrådet ble opprettet i 1993. Departementet ønsker en bedre synliggjøring av næringspolitiske mål og prioriteringer i budsjettet som kan sikre konsentrasjon av innsatsen om strategisk viktige områder, bl.a. knyttet til sentrale næringsklynger. I denne forbindelse mener departementet at de strategiske programmene i større grad bør ses i sammenheng med den brukerstyrte forskningen. For å realisere denne målsetting legges det i samarbeid med Norges forskningsråd opp til en ny budsjettstruktur for bevilgningen fra 2000. I hovedsak foreslås budsjettmidlene kanalisert mot følgende sektorer som utgjør de fem første underunderpostene både under den brukerstyrte og den strategiske forskningsinnsatsen:

Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi får stadig større betydning for samfunnsutviklingen og spesielt for nyskaping, effektivisering og omstrukturering. Med en internasjonalt konkurransedyktig IT-sektor kan Norge posisjonere seg i en av de mest framtidsrettede næringene. Lykkes man, vil det gi verdifulle impulser til IT-baserte innovasjoner i andre næringer. For å kunne møte framtidig behov for kompetanse er det viktig å utvikle en sterk nasjonal base av forsknings- og utviklingsmiljøer og styrke den grunnleggende forskningen på dette området. Dette vil bl.a. kunne bidra til at norske og utenlandske selskaper finner det mer interessant å investere i Norge. Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn omfatter Forskningsrådets IT- og tjenesteportefølje, inkludert helsetjenester, transport og reiseliv.

Bærekraftig verdiskaping fra natur- og energiresurser

En betydelig del av fastlandsindustrien er basert på videreforedling av landets rike natur- og energiresurser. Denne industrien står for en stor del av sysselsettingen i distriktene og bidrar vesentlig til verdiskapingen i og eksporten fra fastlands-Norge. Det dreier seg om en av landets mest innovative industrisektorer. Ettersom en stor del av spisskompetansen utvikles utenfor Norge, er det en utfordring å få til en reell koordinering av den nasjonale og den internasjonale forskningen som norske miljøer deltar i.

Nærings- og handelsdepartementet

En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon

Maritim- og offshoresektoren sysselsetter nærmere 110 000 personer og omsetter for rundt 150 mrd. kroner. Forskning skal bidra til å sikre grunnlaget for det norske maritime miljøet i framtiden. Det er ønskelig at forskningsmidler benyttes til prosjekter som i størst mulig grad tjener hele næringsklyngen og stimulerer til samarbeid mellom aktørene. Det er en målsetting at næringen skal framstå som ledende med hensyn til sikkerhet, lønnsomhet, energieffektivisering og miljøvennlighet.

Maritim- og offshoresektoren er svært konjunkturutsatt. Lav oljepris de siste årene har satt fokus på viktigheten av å utvikle mer kostnadseffektive løsninger. En reduksjon i kostnadsnivået vil også kunne bidra til at felt langs norskekysten som i dag ikke anses lønnsomme for utbygging, likevel kan bli utbygd. Utviklingen går i retning av overgang til flytende installasjoner, noe som både gjør det lettere å flytte installasjonene til nye områder og åpner for flerbruksfartøyer. Dette innebærer en enda tettere kobling mellom bedriftene i denne næringsklyngen.

Økt verdiskaping på grunnlag av biologiske ressurser og næringsmidler

Næringsmiddelindustrien står for 25 pst. av norsk industris brutto produksjonsverdi og sysselsetter 55 000 mennesker. Primærnæringene, foredlingsindustrien og eksportnæringen er nært koblet i en verdikjede. Industrien møter økt konkurranse gjennom internasjonalisering og gjennom strukturelle endringer hjemme og ute. Bioteknologi-området er i rask utvikling, og det er nødvendig med en betydelig innsats framover hvis Norge skal ta del i den verdiskapingen som finner sted internasjonalt. Norske bedrifter forventer at omsetningen innen bioteknologi vil bli tre til fire ganger større i neste 5-års periode. Dette skyldes at en rekke nye produkter med betydelig markedspotensial da vil være ferdig utviklet.

En stadig større andel av legemiddelindustriens produkter vil i framtiden bli framstilt ved hjelp av moderne bioteknologi. På grunn av at de store farmasøytiske selskapene i dag setter ut vesentlige deler av både forskning og produksjon til andre, skapes det gode forretningsmessige muligheter for små og mellomstore bedrifter og for forskningsbaserte nyetableringer. Å kommersialisere den biomedisinske grunnforskningen vil derfor kunne gi god økonomisk og samfunnsmessig avkastning.

Økt eksport av landbruksbaserte produkter, økt import og krav om økt foredlingsgrad av fisk vil skape nye store kompetansebehov. I 1998 ble det utarbeidet en nasjonal strategi for næringsrettet bioteknologi der forskningsinnsatsen anbefales konsentrert om medisin og helse, matvareproduksjon og marin bioteknologi. Videre bør satsingen på grunnleggende og brukerstyrt forskning innenfor næringsrettet bioteknologi styrkes gradvis framover og følges opp med aktiv innsats for økt kommersialisering av forskningsresultatene.

Verdiskaping fra andre landbaserte næringer

Sektoren omfatter vareproduserende industri, bygg og anlegg, miljøteknologi, bergverk, metallurgi, petrokjemi, mineraler og treforedlingsindustri. Til sammen sysselsetter disse næringene nærmere 360 000 personer og står for en omsetning på mer enn 1/3 av bruttonasjonalproduktet. Eksportandelen er på ca. 40 pst. Det overordnede mål er å styrke bedriftenes innovasjonskapasitet og deres evne til å utnytte FoU. En særlig utfordring blir derfor å bidra til at et økende antall bedrifter tar i bruk FoU. Innovasjon gjennom nettverk som omfatter utstyrsleverandører, kunder, konkurrenter, banker, virkemiddelapparatet og kompetanse- og FoU-miljøer, vil bli stadig viktigere. Økt anvendelse av IT står sentralt. Tilgang på kompetanse og høyt utdannet personell er en knapphetsfaktor som vil bli en utfordring de nærmeste årene.

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 920.6 Det foreslås følgende fordeling på underposter:

(i 1000 kr)			
Underpost	Betegnelse	Omfatter	Forslag 2000
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	Inneholder næringsområder som det er naturlig å se i sammenheng, f.eks. IT og tjenester, maritim og offshore, natur- og energiressurser. Forskningsprogrammene vil normalt ha et tidsperspektiv på 3-5 år.	456 000
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	Er i hovedsak knyttet til de samme områder som den brukerstyrte forskningen. Den strategiske forskningen vil normalt ha et tidsperspektiv på 5-10 år.	172 600
50.3	Innovasjon	Skal synliggjøre de næringspolitiske prioriteringer knyttet til innovasjon, nyskaping og kommersialisering av FoU-resultater, bl.a. teknologioverføring, totalproduktivitet, organisasjon og menneskelige ressurser.	64 400
50.4	Infrastruktur	Omfatter forskningsinstituttene grunnbevilgninger, andre infrastrukturtiltak, Haldenprosjektet og Kombinert lager/deponi for radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen).	167 800
Sum post 920.50			860 800

For 2000 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 860,8 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på inntil 157,5 mill. kroner, hvorav inntil 50 mill. kroner er knyttet til Haldenprosjektet, jf. Forslag til vedtak II, 1, 3. Inntil 107,5 mill. kroner av bevilgningen for 2000 forutsettes å dekke tilsagnsfullmakten for 1999.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Den brukerstyrte forskningen skal bidra til å øke innovasjon og nyskaping i hele landet og utvikle FoU-miljøer med høy internasjonal kompetanse. Ordningen skal bl.a. bidra til å:

- øke næringslivets finansiering både av Forskningsrådets programmer og FoU generelt
- få flere bedrifter over hele landet til å engasjere seg i systematisk FoU-virksomhet, særlig SMB-bedrifter
- øke antall FoU-baserte nyetableringer og antall innovasjoner i eksisterende bedrifter
- etablere flere samarbeidsrelasjoner og allianser mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsinstitusjoner
- bygge opp kunnskap i institutter, høyskoler og universiteter på områder som er viktige for næringslivet
- øke deltakelsen i internasjonalt forskningssamarbeid
- øke andel prosjekter med miljørelevans
- få flere bedrifter til å nytte (avansert) informasjonsteknologi

Midlene skal utløse privat forsknings- og utviklingsinnsats. Næringslivsfinansieringen er en indikator for relevans og brukerengasjement, men omfanget må sees i lys av forskningens langsiktighet og nærhet til markedene. De statlige forskningsmidlene forutsettes disponert slik at det etableres samarbeid mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner, og at det innenfor den enkelte sektor oppnås en hensiktsmessig balanse mellom nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Det er ønskelig at flere små og mellomstore bedrifter settes i stand til å drive FoU-arbeid og trekkes med i programmene. Det forutsettes videre at Forskningsrådet samarbeider nært med andre offentlig finansierte virkemiddel-institusjoner. Samarbeidet som er etablert med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), bør utvikles videre. Det legges videre vekt på en effektiv administrasjon av forskningen.

Nærings- og handelsdepartementet

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 456 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt forskning, med følgende fordeling:

		(i 1 000 kr)
Post	Sektor	Forslag 2000
50.1.1	Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn	170 000
50.1.2	Natur- og energiresurser	55 000
50.1.3	Maritim og offshore	47 000
50.1.4	Biologiske ressurser og næringsmidler	57 000
50.1.5	Annen landbasert næring	110 000
50.1.6	Kunnskapsgrunnlag for nærings- og innovasjonspolitikken	17 000
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning		456 000

50.1.1 Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn

Det foreslås avsatt 170 mill. kroner til brukerstyrt forskning rettet mot IT- og tjenestesektoren, hvorav 27 mill. kroner til programmet for nasjonale informasjonsnettverk (NIN). Satsingsområdene i Næringsrettet IT-plan 1998-2001 Norge - en utkant i forkant, bl.a. kommunikasjonsteknologi, mikroteknologi, programvare, multimedia og språkteknologi, forretningsmessig tjenesteyting og tjenesteydende virksomhet basert på ny teknologi er prioritert. Forskning på samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for informasjons- og kommunikasjonsteknologi er også prioritert, samt forskning og utvikling som kan bidra til å nå målsettingene i St.meld. nr. 41 for 1998-99 om elektronisk handel og forretningsdrift.

50.1.2 Bærekraftig verdiskaping fra natur- og energiresurser

Det foreslås avsatt 55 mill. kroner til brukerstyrt forskning rettet mot bærekraftig verdiskaping fra norske natur- og energiresurser. FoU-satsingen skal bidra til bærekraftig utvikling ved å redusere forurensning og effektivisere energibruk, utvikle nye fornybare energikilder og bruke naturgass (nedstrømsaktiviteter) og klimarettet teknologisk FoU. For det norske energisystemet består utfordringen i å utvikle mer lønnsomme, alternative energikilder og treffe tiltak på forbrukssiden som kan begrense effektoppene og redusere totalforbruket.

50.1.3 En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon

Det foreslås avsatt 47 mill. kroner til brukerstyrte forskningsprogrammer innenfor maritim sektor og offshore i 2000. Arbeidet med å stimulere til økt bruk av IT, større miljøvennlighet, bedret sikkerhet, mer effektiv energibruk og kostnadsbesparelser vil bli prioritert. Man vil også prioritere utviklingen av flytende offshoreinstallasjoner og flerbruksfartøyer.

50.1.4 Økt verdiskaping på grunnlag av biologiske ressurser og næringsmidler

Det foreslås avsatt 57 mill. kroner til brukerstyrt forskning innen biologiske ressurser og næringsmidler. Det legges vekt på å styrke leverandørindustrien som kan bidra til å gi norsk næringsmiddelindustri prosess tekniske og økonomiske fortrinn. Det skal også satses på å øke verdiskapingen ved bruk av bioteknologi i primærnæringene og ved å utnytte marine ressurser, bl.a. virksomhet knyttet til marine biokjemikalier. Den økte innsatsen er et ledd i oppfølgingen av den nasjonale strategien for næringsrettet bioteknologi. Det vil bli lagt spesiell vekt på å stimulere til økt kommersialisering innen bioteknologi.

50.1.5 Verdiskaping fra annen landbasert næring

Det foreslås avsatt 110 mill. kroner til brukerstyrt forskning i annen landbasert næring. Spesiell vekt vil bli lagt på å fremme bruk av IT og nye materialer. Et annet prioritert område er å øke andelen av spesial- og kundespesifiserte produkter. En bærekraftig samfunnsutvikling innebærer at miljøhensyn blir satt i fokus, og at det satses på løsninger som øker gjenbruk, reduserer avfall og utslipp og minimerer energiforbruket.

50.1.6 Bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og innovasjonspolitikken

Forskning som kan styrke grunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken, er generelt viktig. Forskningsfeltet omfatter kunnskap om innovasjon, internasjonalisering og om de hurtige teknologiske endringene i samfunnet. Økt innsikt i disse drivkreftene og deres konsekvenser for bedrifter, regioner og land er viktig for politikkutformingen.

Målgruppen er departementer med ansvar for næringspolitikk, det offentlige virke-middelapparatet, inkludert Norges forskningsråd og offentlige myndigheter på regionalt og lokalt nivå. Samtidig er det viktig at forskningsresultatene formidles til næringslivet. Brukerrelevansen må være det sentrale kriteriet for utløsning av midler fra Norges forskningsråd. Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken omfatter følgende programmer:

- *Fakta*grunnlaget for nærings- og forskningspolitikken (FAKTA) skal styrke beslutningsgrunnlaget for nærings- og teknologipolitikken. Det legges vekt på forskningsoppgaver knyttet til SMB, entreprenør- og intraprenørvirksomhet og virkemidler for å få flere foretak til å ta i bruk FoU.
- *Næring, finans og marked* skal styrke den teoretiske og empiriske kunnskapen om dynamisk næringsutvikling og langsiktig økonomisk vekst. Forskningen skal gi beslutningstakere et bedre grunnlag for å forstå sammenhengen mellom økonomiske vekstprosesser, næringsutvikling og effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser.
- *Kompetanse, utdanning og verdiskaping* skal frambringe kunnskap om forholdet mellom utdanning og samfunn, særlig sammenhengen mellom utdanning/opplæring og verdiskaping i arbeidslivet.
- *Regional utvikling* skal frambringe ny kunnskap om regionale utviklings- og omstillingsprosesser i næringsliv, samfunnsliv i distrikts-Norge, regionalpolitikk og regional planlegging ut fra et internasjonalt, nasjonalt og regionalt perspektiv.
- *Sysselsetting og arbeidsmarked* for å frambringe ny kunnskap om hvordan en kan oppnå vekst i sysselsettingen, reduksjon i arbeidsledigheten og stimulere til teoretisk og empirisk forskning om hvordan sysselsetting og arbeidsledighet påvirkes av ulike forhold i samfunnet.

Det foreslås avsatt 17 mill. kroner til å bedre kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Strategiske programmer er et virkemiddel for å bygge opp nasjonal kompetanse på områder som er viktige for næringsliv og forvaltning i framtiden. Den strategiske satsingen er langsiktig og må ses i sammenheng med de brukerstyrte programmene, som er av mer kortsiktig karakter. De to typer forskning skal gjensidig utfylle og støtte hverandre. For flere detaljer vises det til omtalen under den brukerstyrte forskningen ovenfor.

Et sterkt universitetssystem er en forutsetning for å øke nyskapingen i næringslivet og samfunnet for øvrig. For å bidra med kunnskap og kompetanse, må norske universitetsmiljøer være aktive og attraktive partnere i et nettverkssamarbeid med institutter og næringsliv. Det er viktig å stimulere universitetene til å ta et større ansvar i utviklingen av den næringsrettede strategiske forskningen. De statlige høyskolene forventes å spille en stadig viktigere rolle i det regionale kunnskaps- og innovasjonssystemet.

Norges store teknisk-industrielle instituttsektor er viktig for å opprettholde og forbedre norske bedrifters konkurranseevne. Strategiske nettverksprogrammer omfatter forskningsprosjekter ved flere universiteter og institutter som samarbeider om å videreutvikle kunnskap og kompetanse innen prioriterte felt.

De strategiske universitetsprogrammene skal medvirke til å bygge opp dyktige forskergrupper som kan delta i internasjonalt forskningsarbeid på høyt nivå, og til å utvikle fagområder som er nye for universitetet og som det er behov for i næringslivet. *De strategiske instituttprogrammene* skal bidra til å bygge opp kompetanse på områder som sikrer framtidig oppdragsvirksomhet og inntjening for instituttene. Programmene skal også understøtte faglig styrking og spesialisering av det enkelte institutt samtidig som de skal bidra til en hensiktsmessig nasjonal arbeidsdeling mellom fagmiljøene.

Nærings- og handelsdepartementet

Tettere samarbeid mellom næringslivet, internasjonale partnere, universiteter, høyskoler og institutter vil bli prioritert.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 172,6 mill.kroner til næringsrettet strategisk forskning med følgende fordeling:

		(i 1 000 kr)
Post	Sektor	Forslag 2000
50.2.1	Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn	76 600
50.2.2	Natur- og energiresurser	4 000
50.2.3	Maritim og offshore	15 000
50.2.4	Biologiske ressurser og næringsmidler	19 000
50.2.5	Annen landbasert næring	38 000
50.2.6	Framtidens teknologier	20 000
Sum næringsrettet strategisk forskning		172 600

50.2.1 Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn

Det foreslås avsatt 76,6 mill. kroner til strategiske FoU-programmer innen IT og tjenesteyting. Satsingsområdene i Næringsrettet IT-plan 1998-2001 Norge – en utkant i forkant, og forskning og utvikling som kan bidra til å nå målsettingene i St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift, vil bli prioritert. Det forutsettes startet opp et nytt strategisk nettverksprogram Grunnleggende IT-forskning innen kommunikasjonsteknologi, distribuerte systemer/neste generasjon internett og store programsystemer. Satsingen på mikroteknologi forutsettes styrket med minimum 15 mill. kroner i forhold til 1999.

I tilknytning til IT- og kunnskapssenteret på Fornebu skal det etableres et Center of Excellence (Senter for fremragende forskning), jf. St.meld. nr. 39 for 1998-99 Forskning ved et tidsskille, som særlig skal vektlegge forskning innenfor områdene kommunikasjonsteknologi og store programsystemer (software engineering). Det foreslås avsatt 10 mill. kroner til forskning på disse to områdene ved Center of Excellence på Fornebu. I tillegg foreslås det avsatt midler til forskning ved og etablering av dette forskningssenteret over budsjettene til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (30 mill. kroner) og Samferdselsdepartementet (5 mill. kroner). Norges forskningsråd vil få det koordinerende ansvaret i den videre planleggingen i samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

50.2.2 Bærekraftig utvikling fra natur- og energiresurser

Det foreslås avsatt 4 mill. kroner til strategiske FoU-programmer for økt verdiskaping fra natur- og energiresurser, i første rekke på områdene prosess- og materialteknologi.

50.2.3 En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner til strategiske FoU-programmer innen maritim og offshore. Målet er bl.a. å bidra til optimal utvinning av felt som allerede er i drift, og til å utvikle ny teknologi som kan gjøre ulønnsomme felt lønnsomme.

50.2.4 Biologiske ressurser og næringsmidler

Det foreslås avsatt 19 mill. kroner til strategiske FoU-programmer innen biologiske ressurser og næringsmidler. Viktige områder inkluderer cellen som produksjonsenhet, makromolekylære interaksjoner, genomanalyse som bioteknologisk verktøy for miljøovervåking og ressursanalyse, bioinformatikk og molekylær strukturbologi. Den økte innsatsen er et ledd i oppfølgingen av den nasjonale strategien for næringsrettet bioteknologi.

50.2.5 Annen landbasert næring

Det foreslås avsatt 38 mill. kroner til strategiske FoU-programmer rettet mot landbaserte næringer.

50.2.6 Framtidens teknologier

Evnen og viljen til å satse langsiktig vil være av avgjørende betydning for å lykkes i arbeidet med å få norsk næringsliv til å bli mindre avhengig av råvareeksport og lite bearbejdede produkter. Utviklingen innenfor det teknisk-vitenskapelige området skjer i økende omfang på basis av multi-disiplinære aktiviteter. Framtidens arbeidsplasser vil i stor grad bli skapt i bedrifter som ikke finnes i dag. Denne posten søker å fange opp nye ideer, særlig innen bioteknologi, materialteknologi og medisin. Den vil også omfatte strategisk forskning av betydning for flere næringer (generiske teknologier) og forskning som ikke direkte kan knyttes til næringsområder som faller inn under andre budsjettposter.

Aktuelle programmer inkluderer et strategisk program innen medisinsk teknologi og større strategiske institutt- og universitetsprogrammer med sikte på å utvikle forskningsmiljøer og teknologier av betydning for det «ufødte» næringsliv eller for flere eksisterende næringer, programmer innen romteknologi, jordobservasjon og beregningsorientert matematikk med særlig vekt på marine anvendelser. Det foreslås avsatt 20 mill. kroner til FoU-programmer innen framtidens teknologier.

Underpost 50.3 Innovasjonstiltak

Som supplement til de øvrige finansieringsordningene for FoU omfatter denne underposten tiltak for å stimulere til og legge grunnlaget for innovasjon og nyskaping. Tiltakene består av infrastruktur-, incentiv- og nettverkstiltak som skal bidra til at mer FoU blir igangsatt, og at flere FoU-resultater blir tatt i bruk og kommersialisert. Så vel nasjonalt som internasjonalt er dette et område som gis økt prioritet.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 64,4 mill. kroner til innovasjonstiltak, med følgende fordeling:

		(i 1 000 kr)
Post	Sektor	Forslag 2000
50.3.1	Brobygging og innovasjonssystemer	39 000
50.3.2	Totalproduktivitet, organisasjon og menneskelige ressurser	25 400
Sum innovasjonstiltak		64 400

50.3.1 Brobygging og innovasjonssystemer

Tiltak for å styrke samspillet mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner og for å fremme kommersialisering av FoU-resultater blir viktige for verdiskapingen framover. Tiltakene skal spesielt støtte opp under utvikling av regionale innovasjonsmiljøer, bl.a. forskningsparker. Sentrale mål er å styrke små og mellomstore bedrifters kompetanse til å nyttiggjøre seg FoU og stimulere kunnskapsinstitusjonene til å orientere seg mot små og mellomstore bedrifter og nyskaping i næringslivet. Tiltakene er samlet i to programmer: Program for brobygging mellom næringsliv og forskning (BRO) og Program for forskningsbasert nyskaping (FORNY). Begge programmene er nasjonale satsinger med regional organisering. Målet for BRO er å skape lærende innovasjonsnettverk mellom næringsliv, FoU-miljøer og virkemiddelapparatet. Videre skal BRO bidra til å sette flere bedrifter i stand til å drive systematisk FoU-arbeid. Bedrifter med liten FoU-erfaring er hovedmålgruppen. Prosjektene skal gjøre universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter mer attraktive og tilgjengelige for bedriftene. FORNY skal bidra til forskningsbasert innovasjon og stimulere til kommersialisering av FoU gjennom nyetableringer eller lisensieringsavtaler. Forskningsparkene vil være viktige aktører i denne satsingen.

Det foreslås avsatt 39 mill. kroner til FoU-virksomhet innen brobygging og innovasjonssystemer. FORNY-programmet foreslås vesentlig styrket. Av midlene under 50.3.1 foreslås 17 mill. kroner avsatt til dette programmet i 2000.

50.3.2 Totalproduktivitet, organisasjon og menneskelige ressurser

Satsingen innenfor dette området er knyttet til utvikling av samarbeid, læring, nettverk og utvikling av nye, strategiske forskningsområder. Dette skjer i programmene Bedrifts-utvikling 2000 og Produktivitet 2005. Det første fokuserer på å stimulere og organisere utviklingsaktiviteter i og mellom bedrifter og forskningsmiljøer. Dette inkluderer bl.a. å

Nærings- og handelsdepartementet

utnytte potensialet i et godt samarbeid mellom ledelse, fagforening og ansatte. Målet er å etablere gjensidig forpliktende og varige læringsnettverk. Produktivitet 2005 skal identifisere og utvikle strategiske satsingsområder for samarbeid mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer ved Norges tekniske naturvitenskapelige universitet og andre samarbeidende universitets- og forskningsmiljøer.

Det foreslås avsatt 25,4 mill. kroner til FoU-virksomhet knyttet til totalproduktivitet, organisasjon og menneskelige ressurser.

Underpost 50.4 Infrastruktur

Forskningsinstituttene grunnbevilgninger og andre infrastrukturtiltak som støtte til bygg, utstyr, evaluering av instituttene, EU-posisjoneringsmidler, COST-samarbeidet og Fransk-norsk stiftelse dekkes av midler fra denne underposten. Videre omfatter den øremerkede midler til Haldenprosjektet, støtte til de øvrige nukleære aktiviteter på Kjeller, flytting av radioaktivt avfall og drift av kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen).

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 167,8 mill. kroner til infrastruktur, med følgende fordeling:

		(i 1 000 kr)
Post	Sektor	Forslag 2000
50.4.1	Forskningsinstituttene grunnbevilgninger og andre infrastrukturtiltak	103 900
50.4.2	Haldenprosjektet og øvrige nukleære aktiviteter	61 000
50.4.3	KLDRA Himdalen	2 900
Sum infrastruktur		167 800

50.4.1 Forskningsinstituttene grunnbevilgninger og andre infrastrukturtiltak

Forskningsinstituttene utgjør en felles kunnskapsressurs for næringsliv og forvaltning og er viktige aktører i det internasjonale forskningssamarbeidet. Støtten til strategiske instituttprogrammer og grunnbevilgninger utgjør til sammen forskningsinstituttene basisfinansiering. Grunnbevilgningene skal sikre at instituttene utvikler kompetanse med sikte på å dekke framtidige behov i næringsliv og forvaltning. Grunnbevilgningene utgjør en liten, men viktig del av instituttene ressurser fordi disse midlene disponeres til egen kompetanseoppbygging. Det er et mål å få instituttene til å yte bistand og utføre forskningsoppdrag for et større og bredere spekter av bedrifter. Det nære samarbeidet instituttene har med universitetene, bør videreutvikles. Instituttene virksomhet blir vurdert gjennom eksterne evalueringer og årlig rapportering.

En god infrastruktur er viktig for at forskningsinstituttene skal kunne hevde seg internasjonalt og ellers dekke brukernes behov. Derfor ytes det også støtte til nye laboratoriebygg, instituttbygg og til at norske FoU-miljøer kan delta i EU-prosjekter og det europeiske forskningssamarbeidet COST. Videre gis det støtte til bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid med Frankrike innenfor rammen av Fransk-norsk stiftelse. Grunnbevilgningene skal bidra til å opprettholde og utvikle kompetanse på områder instituttene selv vurderer som strategisk viktige. Et utvalg av disse målene er gjengitt i tabellen med resultatrapportering fra 1998.

Det foreslås avsatt 91 mill. kroner til grunnbevilgninger til instituttene og 12,9 mill. kroner til andre infrastrukturtiltak.

50.4.2 Haldenprosjektet og øvrige nukleære aktiviteter

Haldenprosjektet

Institutt for energiteknikk (IFE) er et nasjonalt forskningsinstitutt innen energi- og nukleærteknologi. Haldenprosjektet er nærmere omtalt under resultatrapporteringen for 1998. Prosjektet er organisert i 3-årige avtaleperioder. Inneværende periode gjelder årene 1997-1999. IFE har søkt om statlig støtte til Haldenprosjektet for en ny 3-års periode 2000-02. Norges forskningsråd har anbefalt forlengelse. Regjering og Storting har gått inn for fortsatt statlig støtte under forutsetning av at IFE får fornyet konsesjon for drift av atomreaktoren i Halden og lykkes å komme fram til en akseptabel

Nærings- og handelsdepartementet

samarbeidsavtale med de internasjonale partene, jf. St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 126 for 1998-99. Regjeringen vil ta stilling til konsesjonsspørsmålet i løpet av høsten 1999.

Det grunnleggende målet for Norges engasjement i prosjektet er å opprettholde en nasjonal kompetanse i reaktorteknologi. Prosjektet skal også bidra til å opprettholde en tilfredsstillende beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærområder, sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet og styrke sikkerheten ved reaktoranlegg i Øst-Europa gjennom samarbeid og kompetanseoverføring knyttet til sikkerhetsteknologi. I tillegg skal prosjektet komme norsk industri til gode.

Fullmakt om tilsagn til Haldenprosjektet for perioden 2000-02

På bakgrunn av ovennevnte foreslår regjeringen at det i perioden 2000-02 gis statlig tilskudd til Haldenprosjektet betinget av at det lykkes å komme fram til en akseptabel samarbeidsavtale med de internasjonale partene og at IFE får fornyet konsesjon for drift av atomreaktoren i Halden. Av bevilgningen til Norges forskningsråd foreslås en årlig støtte på 25 mill. kroner, til sammen 75 mill. kroner for perioden 2000-02. I tillegg til bevilgningen på 25 mill. kroner foreslås derfor at inntil 50 mill. kroner av tilsagnsfullmakten under posten knyttes til Haldenprosjektet for 2000, jf. Forslag til vedtak II, 1, 3.

Øvrige nukleære aktiviteter ved Institutt for energiteknikk (IFE)

De øvrige nukleære aktiviteter er knyttet til forskningsreaktoren JEEP 2 på Kjeller. Nøytronstrålingen fra reaktoren utnyttes til grunnforskning i fysikk og til materialforskning. Innen isotop- og bestrålingsteknologi utvikler og produserer IFE radioaktive legemidler til norske sykehus og radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtjenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Atomenergilooven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til KLDRA Himdalen omfattes av statens selvassurans. For 2000 foreslås den særskilte fullmakten for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved atomuhell på 60 mill. SDR videreført. Beløpet tilsvarer om lag 643 mill. kroner etter gjeldende kurs pr. 1. september 1999, jf. Forslag til vedtak V.

Det foreslås avsatt til sammen 61 mill. kroner til nukleære aktiviteter, hvorav 25 mill. kroner til Haldenprosjektet.

50.4.3 KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall i Himdalen (KLDRA Himdalen) ble ferdigstilt i september 1998. Statsbygg står som eier av anlegget. Regjeringen har gitt IFE konsesjon for drift av anlegget til og med april 2008.

I forbindelse med etableringen av anlegget dekker staten utgifter til sikkerhetsutstyr og inventar i Himdalen og til oppgraving, reemballering og flytting av radioaktivt avfall som er nedgravd og lagret på Kjeller. Oppgraving og flytting av avfallet startet våren 1999.

Det foreslås avsatt 2,9 mill. kroner for å dekke ordinære driftskostnader ved KLDRA Himdalen i 2000.

Kap. 922 Norsk Romsenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	232 999	233 300	241 300
	Sum kap. 922	232 999	233 300	241 300

Status for virksomheten

Formålet med det statlige tilskuddet til norsk romvirksomhet er å øke verdiskapingen innenfor den romrelaterte sektoren samtidig som tilskuddet skal bidra til å tilfredsstille nasjonale brukerbehov. Retningslinjene for det statlige engasjementet er trukket opp i St.meld. nr. 13 for 1986-87 Om norsk romvirksomhet. Medlemskapet i Den europeiske organisasjonen for romvirksomhet (ESA) har sentral betydning for norsk romvirksomhet ved at det åpner for norsk deltakelse i høyteknologiske prosjekter i regi av de store europeiske konsernene på denne sektoren. Deltakelse i disse prosjektene tilfører de norske bedriftene verdifull kompetanse.

Norsk Romsenter fungerer som et strategisk og administrativt utøvende organ for norsk romvirksomhet og det norske medlemskapet i ESA. Norsk Romsenter viderefører strategien med å konsentrere ressursene på et begrenset antall områder som står sentralt for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Disse områdene er jordobservasjon, telekommunikasjon, navigasjon og utvikling av bæreraketter. Denne strategien gir føringer for deltakelse i ESAs frivillige programmer.

Norsk Romsenter inklusiv Andøya Rakettskytefelt A/S har 51 ansatte i 1999. Romsenteret eier 90 pst. av aksjekapitalen i dette aksjeselskapet, mens Kongsberg Defence & Aerospace A/S eier 10 pst. Tromsø Satellittstasjon A/S, der Norsk Romsenter eier 50 pst. av aksjene, har 40 ansatte i 1999. Dette selskapet forestår også driften av Svalbard Satellittstasjon.

Det foregår betydelige strukturendringer blant de store romrelaterte europeiske industrikonsernene. Omstruktureringen får betydning for de norske bedriftene som er underleverandører til europeisk romindustri. Denne utviklingen krever at de norske underleverandørene må satse mer på langsiktig teknologiutvikling for å være konkurransedyktige.

Norsk Romsenter er organisert som stiftelse. På bakgrunn av Riksrevisjonenes Dokument nr. 3:6 for 1998-99 om bruk av stiftelser i statlig forvaltning har departementet Romsenterets selskapsform til vurdering.

Resultatrapport 1998*Tabell 922.1 Norsk Romsenters inntekter i 1998*

		(i 1 000 kr)
Inntektskilder		Beløp
Tilskudd over Nærings og handelsdepartementets budsjett		233 000
Andre inntekter		11 800
Sum		244 800

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 922.2 Utvikling for noen sentrale størrelser knyttet til norsk romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Beskrivelse	Resultat 1997	Mål 1998	Resultat 1998	Mål 1999	Mål 2000
<i>Generelt:</i>					
Norsk produksjon av romrelaterte varer og tjenester	3 500	3 600	3 800	4 000	4 900
<i>ESA-virksomhet:</i>					
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert (mill. kroner)	1 396	1 550	1 534		
Akkumulert returkoeffisient i ESA	1,04	minst 1,0	1,05	minst 1,0	minst 1,0
Ringvirkningsfaktor	3,4	større enn 3,4	3,4	større enn 3,4	større enn 3,5

Det framgår av ovennevnte tabell at verdien av norskproduserte, romrelaterte varer og tjenester utgjorde 3,8 mrd kroner i 1998. Ca. 78 pst. av denne produksjonen ble eksportert. Det er uvanlig at en stor høyteknologisk bransje oppnår så betydelig eksportandel.

ESAs kontraktsstyringssystem åpner for at hvert medlemsland kan oppnå kontrakter som står i forhold til landets økonomiske deltakelse i ESA. Kontraktene må imidlertid vinnes i konkurranse med andre medlemslands romindustri. Som tabellen ovenfor viser, oppnådde norske bedrifter i 1998 kontrakter for et akkumulert beløp som er 5 pst. høyere enn hva det norske bidraget til ESA skulle tilsi. Dette gir en returkoeffisient på 1,05. Det er et viktig mål at norske ESA-kontrakter også skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester utover kontraktene tildelt gjennom ESA-systemet. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom Romsenterets følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter som var verdt 3,4 ganger mer (dvs. en ringvirkningsfaktor på 3,4). Det er en forutsetning for å oppnå dette og øke ringvirkningsfaktoren at de norske bedriftene utnytter ny teknologi som de får tilført gjennom ESA-kontraktene. Som et resultat av Romsenterets satsing på jordobservasjon økte det totale norske arealet som ble overvåket av satellitter (i vesentlig grad havområder) med 20 pst. fra 1997 til 1998.

Svalbard Satellittstasjon (SvalSat) er opprettet for å ta ned data og styre satellitter i polare baner og har fra april 1999 betjent sin første satellitt, som eies av NASA. Til nedlesning benytter NASA sin egen antenne på SvalSat. Videre eier det amerikanske konsernet Lockheed Martin og Kongsberg Defence & Aerospace A/S en antenne på Svalbard Satellittstasjon på 50-50 basis.

Mål og strategier

Det statlige tilskuddet til norsk romvirksomhet ved Norsk Romsenter skal bidra til:

- å utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrelaterte tjenester og produkter
- at Norge kan spille en ledende rolle internasjonalt innenfor bakkeinfrastruktur på områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn
- at Norge oppnår sterke internasjonale posisjoner innen prioriterte industriområder som telekommunikasjon, jordobservasjon, navigasjon og bæreraketter
- betydelige industrielle ringvirkninger

Romvirksomheten er en høyteknologisk bransje i vekst. Utvikling, produksjon og markedsføring av romrelaterte produkter og tjenester på de internasjonale markeder utgjør et vesentlig bidrag til utvikling av ny industriell virksomhet i Norge. Romvirksomheten representerer et samvirke mellom norske aktører på et høyt teknologisk nivå som konkurrerer i et marked i vekst.

I strategien for det norske industrielle engasjementet mot ESA vektlegges bedriftenes evne til å oppnå kontrakter utover leveransene til ESA.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås bevilget 241,3 mill. kroner til romvirksomheten i 2000. De norske økonomiske forpliktelsene ved ESA-medlemskapet (obligatoriske utgifter og frivillige

Nærings- og handelsdepartementet

programmer) skal fra 2000 betales i Euro. Valutarisikoen må da i sin helhet bæres av medlemslandene. I bevilgningsforslaget for 2000 er det tatt hensyn til forventet valutakurs for den del av bevilgningen som skal dekke utgiftene til ESA. Dersom kursen på utbetalingstidspunktet blir annerledes, er det lagt opp til at den delen av bevilgningen som skal utbetales i Euro, blir justert i endringsproposisjonen høsten 2000. Ordningen er lik den som gjelder for andre offentlige bidrag til deltakelse i internasjonalt samarbeid som betales i utenlandsk valuta.

Tabell 922.3 Bevilgningen foreslås fordelt på følgende områder:

Betegnelse	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1998	Budsjett 1999	Forslag 2000
<i>ESA, obligatoriske utgifter</i>	68 900	73 700	83 600
<i>ESA, frivillige programmer:</i>			
Telekommunikasjon	12 000	12 300	11 900
Jordobservasjon	63 000	64 000	48 500
Romstasjon	10 700	14 000	17 100
Romtransport	20 000	14 500	20 500
Mikrogravitasjon	800	500	0
Navigasjon	0	0	12 800
Teknologiprogrammet	5 900	0	0
ESAP (Esrang/Andøya Special Project)	10 000	10 800	11 000
Sum frivillige programmer	122 400	116 100	121 800
Sum ESA	191 300	189 800	205 400
Administrasjonsutgifter	21 000	21 300	22 000
Nasjonale følgeprogrammer	20 300	18 700	12 500
Svalbard Satelittstasjon	13 100	3 500	1 400
Sum	245 700	233 300	241 300

Beløpene for 2000 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta omprioriteringer mellom områdene dersom forutsetninger eller framdrift skulle tilsi det.

1.1 ESAs obligatoriske utgifter

Obligatoriske utgifter består av bidrag til ESAs generelle budsjett og ESAs vitenskapsprogram. Medlemslandenes andel av de obligatoriske utgiftene baseres på det enkelte lands bruttonasjonalprodukt. For 2000 utgjør den norske andelen 1,56 pst. Fra og med 2001 er det forutsatt at den norske andelen skal økes til 1,70 pst.

1.2 ESAs frivillige programmer

Norsk deltakelse i ESAs frivillige programmer har stor strategisk betydning for norske brukerinteresser og norske bedrifter. Den norske deltakelsen må vurderes i et langsiktige perspektiv og baseres på målsettingene for norsk romvirksomhet og de satsingsområder som er valgt. EU og ESA samarbeider nå om utvikling og utplassering av et system for satellittnavigasjon. Dette samarbeidet åpner for betydelige kontrakter for norsk industri på et område hvor norske leverandører har høy kompetanse. På grunn av norsk samferdsel til lands, til sjøs og i lufta er betydelige nasjonale interesser knyttet til norsk deltakelse i utvikling og produksjon av det europeiske systemet for satellittnavigasjon.

2. Administrasjonsutgifter

Administrasjonsutgiftene dekker driften av hovedkontoret til Norsk Romsenter. Det gis ikke driftsstøtte til Tromsø Satelittstasjon A/S og Andøya Rakettskytefelt A/S.

3. Nasjonale følgeprogrammer

Følgeprogrammene er hovedsakelig industrirettede og skal kvalifisere potensielle norske leverandører for kontrakter til ESA-programmer. Følgeprogrammene forutsettes også å dekke bilaterale samarbeidsprosjekter og utvikling av nasjonale jordobservasjonsmiljøer. Midler kan også ved spesielle behov benyttes til mindre investeringer ved Tromsø Satelittstasjon A/S og Andøya Rakettskytefelt A/S. Til tross for at det for 2000 har vært nødvendig å redusere de nasjonale følgeprogrammene på grunn av økt ESA-deltakelse, tillegges disse programmene fortsatt stor betydning. Vesentlige deler av disse skal rettes inn mot de nye framvoksende markeder innen telekommunikasjon og navigasjon. Innsatsen vil bl.a. knyttes til navigasjonssystemet Galileo som er under utvikling.

Nærings- og handelsdepartementet

4. Svalbard Satellittstasjon (SvalSat)

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 for 1995-96 ble det gitt tilsagn om 28 mill. kroner til investeringer til SvalSat. Med et tilskudd på 1,4 mill. kroner for 2000 vil statens tilsagnsforpliktelse være innfridd.

Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	149 632	137 800	151 000
	Sum kap. 923	149 632	137 800	151 000

Det er etablert to tilskuddsordninger for å stimulere kunder og leverandører til å samarbeide om utvikling av produkter og tjenester gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Disse to ordningene er offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU). OFU-ordningen omfatter samarbeid mellom en offentlig etat og en eller flere bedrifter, mens IFU-ordningen omfatter samarbeid mellom flere bedrifter, oftest en stor kundebedrift og en eller flere mindre leverandørbedrifter. Ordningene forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) på vegne av Nærings- og handelsdepartementet.

Generelt om ordningene

OFU- og IFU-ordningene spiller en viktig rolle i nyskapingssammenheng ved at de gir økonomisk risikoavlastning i kritiske utviklingsfaser for de involverte bedrifter og etater. Ordningene forutsetter prosjekter mellom en profesjonell og krevende kunde på den ene siden og en kompetent og markedsorientert leverandørbedrift på den andre siden. Dette gir begge parter tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Etterspørselen etter IFU-kontrakter er voksende og ligger langt over rammen for ordningen, mens etterspørselen etter OFU-kontrakter har holdt seg relativt stabil de siste årene. SND har i samråd med Nærings- og handelsdepartementet derfor funnet det riktig å overføre noe OFU-midler til IFU-ordningen i 1999 for å få en jevnere fordeling mellom ordningene utover året.

Siden 1997 er det åpnet for begrenset bruk av tilskudd med tilbakebetalingsvilkår, dvs. hel eller delvis tilbakebetaling av tilskuddet dersom FoU-prosjektet blir vellykket/leder til økonomisk overskudd for kontraktsbedriftene/-partene. SND kan vurdere tilskudd med tilbakebetalingsvilkår for OFU-prosjekter med tilsagnsramme over 5 mill. kroner og for IFU-prosjekter med tilsagnsramme over 1 mill. kroner. Til sammen ble det gitt 11 IFU-tilsagn og seks OFU-tilsagn på totalt 47,1 mill. kroner i 1998 med klausul om tilskudd med tilbakebetalingsvilkår.

SND gjennomførte i 1998 en spørreundersøkelse for å kartlegge resultatene fra ferdigstilte IFU/OFU-prosjekter som hadde fått tilsagn i 1995. De 39 bedriftene som besvarte spørreskjemaet, rapporterte en årlig omsetningsøkning som følge av ordningene på totalt 700 mill. kroner. Det framkom at OFU- og IFU-tilskuddet hadde en betydelig såkorneffekt ved at det utløste annen privat kapital på til sammen 340 mill. kroner. De berørte offentlige etater opplyste at OFU-ordningen hadde gitt dem økt kompetanse og betydelige kostnadsbesparelser.

Samlet budsjettforslag 2000

Til sammen foreslås det bevilget 151 mill. kroner til de to ordningene i 2000. Av bevilgningen forutsettes inntil 140 mill. kroner benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten fra 1999. Tilsagnsfullmakten foreslås videreført med 140 mill. kroner i 2000, jf. Forslag til vedtak II, 4. Det legges til grunn at evaluering av de to ordningene dekkes innenfor rammen av bevilgningen.

Underpost 70.1 Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter

En OFU-kontrakt er en avtale mellom en offentlig etat og en bedrift hvor bedriften påtar seg å utvikle et produkt eller tjeneste som skal kunne dekke et framtidig anskaffelsesbehov i etaten. Formålet med OFU-ordningen er på den ene siden å styrke næringslivets konkurransevne både hjemme og ute gjennom samarbeid med en krevende offentlig kunde. Videre skal ordningen bidra til å forbedre kvaliteten og/eller redusere kostnadene på offentlige tjenester gjennom tilgang til ny teknologi eller nye produkter og tjenester. Offentlig sektor i Norge er en betydelig aktør i økonomisk forstand, også når det gjelder kompetanse. Offentlig sektor er derfor av flere grunner en interessant og kompetent kunde for næringslivet. Et godt samspill mellom offentlig og privat sektor vil bidra til å styrke næringslivets innovasjonsevne og dermed gi økt konkurransekraft både nasjonalt og internasjonalt. Tilgang til ny teknologi vil gi offentlig sektor et bedre utgangspunkt for å løse sine oppgaver til brukernes beste.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det gitt tilsagn om tilskudd på 104 mill. kroner til 70 prosjekter. Dette ga en gjennomsnittlig støtte på 1,5 mill. kroner pr. prosjekt. Total kostnadsramme for disse prosjektene var 409,5 mill. kroner. Statlig tilsagn om tilskudd utgjorde 25 pst. av total prosjektramme. Fordelingen mellom bransjer viser at IT-industrien mottok rundt 32 pst. av samlet tilsagnsbeløp, mens prosjekter innen helseteknologi utgjorde 18 pst. Verkstedteknologi og miljøteknologi mottok henholdsvis 15,4 og 30 pst. av samlet tilsagnsbeløp.

SMB-bedrifter er en prioritert målgruppe for OFU-kontrakter. Fordelingen etter bedriftsstørrelse i 1998 viser at 43,3 pst. av tilskuddet gikk til bedrifter med under 20 ansatte, 16,6 pst. til bedrifter med mellom 20 og 100 ansatte, og 3,6 pst. til bedrifter med mellom 100 og 250 ansatte. 36,5 pst. av støtten gikk til bedrifter med mer enn 250 ansatte.

Den geografiske fordelingen av OFU-kontraktene viser at 46 pst. av prosjektene og 30 pst. av midlene gikk til prosjekter utenfor Østlandsområdet i 1998. Målsettingen med 35 pst. andel av OFU-prosjektene utenfor Østlandsområdet er derfor nådd med hensyn til antall prosjekter, men ikke med hensyn til tildelte prosjektmidler. Den geografiske spredningen av prosjektene har blitt stadig bedre de siste årene, og desentraliseringen av SNDs organisasjon forventes å styrke denne trenden.

Det kan forventes vekst i etterspørselen etter OFU-kontrakter framover. Nærings- og handelsdepartementet forventer at det vil komme flere OFU-prosjekter fra kommunesektoren framover, bl.a. som følge av samarbeidsprosjektet *Leverandørutvikling i kommunesektoren* (LUK-prosjektet). LUK-prosjektet har til hensikt å stimulere samspillet mellom kommunesektoren og kommunesektorens leverandører, og her er OFU-kontrakter et sentralt virkemiddel. LUK-prosjektet ble etablert i 1996 og avsluttes i 1999. Foruten Nærings- og handelsdepartementet er Kommunenes sentralforbund, Kommunal- og regionaldepartementet, Næringslivets Hovedorganisasjon og SND deltakere i prosjektet. LUK-prosjektet forventes også å bidra til en bedre geografisk spredning av OFU-ordningen.

Nærings- og handelsdepartementet vil i samarbeid med bl.a. SND fortsette arbeidet med å oppmuntre til et tettere samspill mellom offentlig sektor og næringslivet. For å stimulere næringsutvikling gjennom anskaffelser i helsesektoren, har Nærings- og handelsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet i samarbeid etablert *Nasjonalt senter for innovasjon i helsesektoren* (Innomed) ved SINTEF Unimed. Helsesektoren har økt sin etterspørsel etter OFU-kontrakter de siste årene, og potensialet for ytterligere vekst er betydelig. På områder som telemedisin, ultralyd, elektronisk journal og en rekke løsninger for eldre og funksjonshemmede hevder norsk næringsliv seg stadig bedre også i et internasjonalt marked. I forbindelse med oppbyggingen av et telemedisinsk senter i Tromsø er det naturlig at næringsutvikling i tilknytning til aktivitetene ved senteret gis særlig prioritet.

Mål og strategier

Målet er at OFU-ordningen skal utløse samarbeidsprosjekter som gir gevinst både i bedrift og etat. Følgende resultatmål settes for 2000:

Nærings- og handelsdepartementet

- minst 10 prosjekter skal innebære nyskaping i form av et helt nytt produkt eller ny produksjonsløsning
- minst 50 pst. av prosjektene skal ett år etter ferdigstilling ha resultert i salg til andre enn samarbeidspartnerne
- tilskuddet fra SND skal årlig utløse annen kapital (emisjoner o.l.) minst tilsvarende den samlede årlige rammen for OFU-ordningen
- minst 25 pst. av rammen skal gå til prosjekter som innebærer nye samarbeidsrelasjoner

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 100 mill. kroner til OFU-kontrakter i 2000, hvorav minimum 20 mill. kroner skal benyttes til helseprosjekter.

Underpost 70.2 Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter

En IFU-kontrakt er en avtale mellom en kundebedrift og en leverandørbedrift, hvor leverandørbedriften påtar seg å utvikle et produkt eller en løsning som skal kunne dekke et anskaffelsesbehov i kundebedriften. IFU-ordningen har som formål å stimulere til samarbeid om produktutvikling mellom en større kundebedrift og en eller flere mindre leverandørbedrifter. Kundebedriften skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriften. En vellykket levering vil tjene som en referanse og døråpner for leverandørbedriften. Dessuten skal ordningen bidra til å etablere nettverk og vertikale kjeder. Tilskudd gis til prosjekter som frambringer noe vesentlig nytt i form av produkt, prosess eller systemløsning. I 1998 var IFU-kontrakter fortsatt blant de mest etterspurte virkemidler i SND.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det i alt innvilget 55,1 mill. kroner i støtte til 53 IFU-prosjekter. Gjennomsnittlig offentlig støtte pr. prosjekt var dermed i overkant av 1 mill. kroner. IFU-tilskuddet har til sammen utløst en projektramme på 222,4 mill. kroner. Det betyr at det statlige tilskuddet utgjorde 25 pst. av kostnadsrammen for de aktuelle prosjektene. 40 pst. av prosjektene og 37 pst. av midlene er brukt utenfor Østlandsområdet i 1998. Fordelingen etter bedriftsstørrelse viser at 70 pst. av tilskuddet gikk til leverandørbedrifter med under 20 ansatte, 23,4 pst. til bedrifter med mellom 20 og 100 ansatte og 6,3 pst. til bedrifter med mer enn 100 ansatte. Dette dokumenterer at IFU-ordningen er et SMB-tiltak. Hovedvekten av IFU-prosjektene gjennomføres innen bransjene informasjons- og kommunikasjonsteknologi, verksted- og miljøteknologi.

Mål og strategier

Målet er at den offentlige støtten skal være utløsende for prosjektet. Støtten skal resultere i en betydelig privat ressursinnsats og samtidig bidra til å øke prosjektenes kvalitet og redusere gjennomføringstiden. Målet for innsatsen i 2000 er at:

- minst åtte prosjekter skal innebære nyskaping i form av et helt nytt produkt/løsning
- tilskuddet fra SND skal årlig utløse annen kapital (emisjoner og lignende) minst tilsvarende den samlede årlige rammen for IFU-ordningen
- minst 25 pst. av rammen skal gå til prosjekter som innebærer nye samarbeidsrelasjoner
- minst 10 prosjekter med utenlandsk kundebedrift, EUREKA-prosjekter skal prioriteres
- minst to IFU-prosjekter skal inngås i tilknytning til gjenkjøpsavtaler i forbindelse med anskaffelser av materiell til forsvaret fra utenlandsk selskap

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 51 mill. kroner til IFU-kontrakter i 2000.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	7 993	9 000	9 000
	Sum kap. 924	7 993	9 000	9 000

Regjeringen prioriterer internasjonalt samarbeid for å fremme informasjons- og multimediautvikling, språklig mangfold og forståelse av informasjonssamfunnet. Innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde deltar Norge i tre EU-programmer som ikke omfattes av EUs rammeprogram for forskning. Det gjelder INFO 2000, PROMISE og Handlingsplan for sikrere bruk av internett. Samarbeid på tvers av landegrensene er avgjørende, ikke bare for å kunne holde et høyt faglig nivå innen norske forskningsmiljøer, men også for å etablere kontakter og allianser i andre land.

Underpost 70.1 INFO 2000

Norge har i perioden 1996-99 deltatt i EU-programmet INFO 2000 som skal stimulere europeiske informasjonsprodusenter til å utvikle nye multimedieprodukter og nettbaserte tjenester. INFO 2000 tar utgangspunkt i overgangen fra trykt informasjon til elektronisk publisering, med spesiell fokus på interaktive multimedietjenester. Målet er å styrke europeiske bedrifters stilling innenfor kommersielle informasjonstjenester slik at disse bedre skal kunne hevde seg i den globale konkurransen på dette området. Prosjektet MIDAS-Net (Multimedia Information, Demonstration And Support Network), hvor ca. 110 organisasjoner og firmaer i Europa deltar, er et viktig virkemiddel under INFO 2000 for å nå dette målet. MIDAS-Net i Norge er en del av det europeiske nettverket.

INFO 2000-programmet har en total kostnadsramme på 65 mill. Euro. Programmet er mer markedsrettet enn prosjektene under EUs 4. rammeprogram for FoU. Siden januar 1998 har ansvaret for Norsk INFO 2000 ligget i Norges forskningsråd som en del av Forskningsrådets program innen tjenesteyting og infostruktur (TYIN). Norge har to nasjonale eksperter i EU-kommisjonen knyttet til INFO 2000-programmet.

På bakgrunn av multimedienæringens stadig større betydning i informasjonssamfunnet og resultater som er framkommet av den foreløpige evalueringen av INFO 2000-programmet, planlegger Kommisjonen en videreføring av programmet. Virksomheten i 2000 vil rette seg mot forberedende aktiviteter til et planlagt oppfølgingsprogram fra 2001.

Resultatrapport 1998

Aktivitene i 1998 har vært konsentrert om følgende hovedområder:

- informasjon og kontaktskapende virksomhet overfor markedsaktørene, bl.a. ved å utgi nyhetsbrev, etablere en kontaktdatabase, gjennomføre informasjonsmøter og konferanser
- tildeling av prosjektstøtte til nyutvikling og innovasjon innen nasjonal multimedieproduksjon. Sju søknader har fått innvilget prosjektstøtte i 1998. Av disse fortsetter tre prosjekter i 1999
- pådriveraktiviteter i markedet overfor myndigheter og næringsliv
- tilrettelegging for økt norsk deltakelse i EU-prosjekter

Mål og strategier

Aktiviteter innenfor INFO 2000-programmet i 2000 vil inkludere oppfølging av MLIS-programmet, jf. nedenfor. Videre vil utvikling av språkteknologi for å ivareta Europas språklige mangfold, styrke kapitaltilgang for små og mellomstore innholdsprodusenter og deres tilgang til offentlig informasjon lettere, være viktige innsatsområder. Den nasjonale satsingen vil støtte oppunder programmets hovedmål, og de nasjonale aktiviteter i 2000 vil være konsentrert om:

Nærings- og handelsdepartementet

- oppfølging av og deltakelse i EUs forberedelser til en videreføring av INFO 2000
- synliggjøring av norske interesser og aktører i EU og på det europeiske markedet
- aktiviteter knyttet til en profesjonalisering og internasjonalisering av norsk multimedia-bransje
- oppfølging og tildeling av støtte til nasjonale prosjekter innen virkeområde til INFO 2000

Ansvar for den nasjonale oppfølgingen av INFO 2000 i 2000 forutsettes videreført av programsekretariatet i Norges forskningsråd. Det forutsettes at evalueringen av det avsluttede INFO 2000-programmet er gjennomført før det tas stilling til om Norge skal delta i det nye programmet fra 2001.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt ca. 6,1 mill. kroner til videreføring av INFO 2000-programmet inklusiv MLIS-programmet, jf. omtalen nedenfor. Beløpet er fordelt med 4,7 mill. kroner til nasjonale utviklingsaktiviteter i regi av sekretariatet og 1 mill. kroner i kontingent til EU. I tillegg kommer utgifter til to nasjonale eksperter med til sammen 1,8 mill. kroner, hvorav ca. 1,4 mill. kroner vil bli refundert over EUs programbudsjett.

Underpost 70.3 MLIS

EU igangsatte i 1997 programmet Multilingual Information Society (MLIS) for å fremme språklig mangfold. Programmet gjaldt for perioden 1997-99. Hovedmålsettingen med norsk deltakelse i MLIS-programmet er å styrke bruk av norsk i informasjonssamfunnet og medvirke til å utvikle norsk språkteknologi i norske små og mellomstore bedrifter. Det er fire hovedmålsettinger for MLIS-aktivitetene:

- øke kjennskapen til og stimulere framveksten av flerspråklige tjenester som tar i bruk språkteknologier, -ressurser og -standarder
- skape gode vilkår for utvikling av språkindustri
- redusere kostnadene ved å overføre informasjon mellom språk
- medvirke til å opprettholde det språklige mangfold.

MLIS-programmet forvaltes av Kulturdepartementet med delfinansiering av Nærings- og handelsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Det er opprettet et nasjonalt sekretariat for MLIS ved IDÉ AS som ivaretar oppfølgingen av programmet i Norge.

Resultatrapport 1998

Aktivitetene under MLIS-programmet har i 1998 vært fokusert på å fremme bedre koordinering mellom EUs politikk på språkteknologiområdet og nasjonale myndigheters politikk. Det har også vært en viktig målsetting å bevisstgjøre norske bedrifter om mulighetene knyttet til språkteknologi og stimulere til deltakelse i MLIS-aktiviteter i EU. Informasjons- og kontaktskapende virksomhet i det norske markedet har stått sentralt i sekretariatets arbeid.

Budsjettforslag 2000

Oppfølging av MLIS-programmet vil inngå i EUs oppfølgingsaktiviteter til INFO 2000-programmet, jf. ovenfor. Det avsettes derfor ikke egne midler til MLIS-programmet for 2000.

Underpost 70.5 PROMISE

PROMISE (Promoting Information Society in Europe) er et program for perioden 1998-2002 som tar sikte på å øke bevisstheten om informasjonssamfunnet i næringsliv, offentlige institusjoner og i befolkningen i Europa. Programmet ble vedtatt av EUs Ministerråd 30. mars 1998. De samlede kostnadene til PROMISE er beregnet til 375 mill. kroner for programperioden. Norge har deltatt på midlertidig basis fra 1. januar 1999 og permanent fra 1. august 1999, jf St.prp. nr. 83 og Innst. S. nr. 239 for 1998-99.

Nærings- og handelsdepartementet

Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for norsk deltakelse i programmet, og sekretariatet er lagt til Norges forskningsråd. Det er etablert et fagutvalg bestående av representanter fra aktuelle institusjoner. Innenfor rammen av PROMISE-programmet skal en nasjonal ekspert fra EFTA-landene være knyttet til EU-kommisjonen. Eksperten er norsk og ble tilsatt 1. januar 1999.

Mål og strategier

Hovedmålsettingen med Norsk PROMISE er å følge opp PROMISE-aktivitetene i EU og øke bevisstheten om informasjonssamfunnet i næringslivet, offentlige institusjoner og befolkningen for øvrig.

Norges forskningsråd skal rapportere til departementet, og ved vurdering av sekretariatets arbeid vil departementet bl.a. legge vekt på antall arrangerte seminarer og andre egnede tiltak for å informere om og bevisstgjøre målgruppen når det gjelder informasjonssamfunnets muligheter og utfordringer. Et annet oppfølgingskriterium vil være graden av kontakt mot EU og informasjon til norske bedrifter og aktører om aktivitetene i EU.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt ca. 2,2 mill. kroner til PROMISE i 2000. Beløpet er fordelt med 1 mill. kroner til det norske sekretariatet og 1 mill. kroner til å dekke den norske kontingentandelen. I tillegg kommer utgifter til nasjonal ekspert som utgjør ca. kr 900 000, hvorav ca. kr 700 000 vil bli refundert av EU.

Underpost 70.7 Handlingsplan for sikrere bruk av internett

Handlingsplanen for sikrere bruk av internett (Action Plan on Promoting Safe Use of the Internet) er et 4-årig EU-program for perioden 1999-2002 med en samlet økonomisk ramme på 25 mill. Euro. Hovedmålet er å etablere egnede mekanismer for å bekjempe ulovlig bruk av internett og tilrettelegge for ytterligere vekst i europeisk internett-industri. Handlingsplanen skal bidra til at det etableres et rammeverk for sikrere bruk av internett basert på selvregulering i industrien, utvikling av mekanismer for filtrering og klassifisering av innhold og opplysningsvirksomhet. Planen ble formelt vedtatt av EUs ministerråd i januar 1999. Arbeidet på nasjonalt nivå koordineres av Kulturdepartementet, som vil legge fram en proposisjon for Stortinget om samtykke til norsk deltakelse i handlingsplanen i løpet av høsten 1999. Norge har deltatt i programmet på midlertidig basis i 1999. Programmet har faglige koblinger til bl.a. INFO 2000-programmet og EUs 5. rammeprogram for forskning.

Mål og strategier

Hovedmålsettingen for norsk deltakelse i handlingsplanen er å bidra til å etablere rammebetingelser for sikrere bruk av internett og styrke norske internettbedrifters konkurranseevne. Deltakelse i handlingsplanen er viktig som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 41 for 1998-99 Om elektronisk handel og forretningsdrift. Det er viktig med internasjonalt samarbeid for å bekjempe ulovlig og skadelig innhold på internett. Problemets internasjonale karakter gjør det vanskelig for Norge å gripe inn utenfor eget jurisdiksjonsområde. Det er også nødvendig å mobilisere aktørene til å innta en bevisst og aktiv holdning til det innhold som formidles gjennom selvregulerende ordninger. Nasjonale tiltak, bl.a. utvikling av selvregulerings- og overvåkningsmekanismer, vil kunne få bedre effekt gjennom internasjonalt samarbeid.

Budsjettforslag 2000

Den norske kontingentandelen til handlingsplanen for sikrere bruk av internett i 2000 vil utgjøre ca. 1,7 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter til nasjonal innsats. Utgiftene dekkes av Kulturdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Justisdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementets andel er anslått til kr 700 000.

Kap. 926 Spesielle IT-tiltak

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999 Forslag 2000
50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>		20 000
70	År 2000-problematikken, <i>kan overføres</i>	11 308	35 000
71	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>		18 000
72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>		5 000
	Sum kap. 926	11 308	58 000
			22 000

Vedrørende 1999 og 2000:

Bevilgningen til tilskudd til høyhastighetskommunikasjon under post 71 ble redusert til 12 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

For 2000 er bevilgningen til tilskudd til høyhastighetskommunikasjon foreslått under ny post 50. Dette skyldes at bevilgningen forvaltes av Norges forskningsråd, som får sine bevilgninger over 50-post.

Post 50 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, *kan overføres*

I 1999 ble det etablert en ny 3-årig tilskuddsordning som skal bidra til at offentlige virksomheter over hele landet tar i bruk avansert høyhastighets informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Prosjektene skal stimulere offentlige virksomheters etter-spørsel etter teleinfrastruktur.

Status og rapportering første halvår 1999

Tilskuddsordningen forvaltes av Norges forskningsråd som skal rapportere om resultat-oppnåelse og status. Det er etablert et programstyre med ansvar for tildeling av midler og en samrådsgruppe med deltakelse fra aktuelle departementer og Kommunenes Sentralforbund, for å angi prioriterte satsingsområder for tilskuddsordningen.

Interessen fra aktuelle søkermiljøer har vært stor, og etter første halvår er det mottatt over 20 søknader med et samlet søknadsbeløp på over 30 mill. kroner. 15 prosjekter har hittil mottatt støtte. Prosjektene gjelder bruk av høyhastighetskommunikasjon for å bedre lokal informasjon og samarbeid, telemedisin og helse, den hjemmebaserte omsorgstjenesten, virtuell undervisning og geografiske informasjonssystemer.

De fleste prosjekter har sitt utspring i mindre lokalsamfunn med et stort engasjement for å delta i utviklingen av det nye informasjonssamfunnet. Etableringen av ordningen har synliggjort mange gode prosjekter over hele landet. Det er f.eks. innvilget midler til et prosjekt for undervisning i grunn- og videregående skoler i distriktene. Ved hjelp av to-veis bildesamband mellom skoler kan en lærer undervise elever på skoler som ligger langt unna. På denne måten oppnås effektiv bruk av lærerressursene, samtidig som alle elevene får et mer likeverdig tilbud uavhengig av om skolene ligger sentralt eller i distriktene.

Mål og strategier

Ordningen med tilskudd til bruk av høyhastighetskommunikasjon skal bidra til at offentlige aktører virker som katalysator og pådriver i utviklingen av informasjonssamfunnet. Dette vil både bedre tilbudet av offentlige tjenester til publikum og næringsliv og gi et bedre grunnlag for utbygging av teleinfrastruktur til nytte for næringsliv og privatpersoner. Formålsopnåelse vurderes på grunnlag av:

- antall samarbeidsrelasjoner mellom etater og mot bedrifter
- antall nye eller kvalitativt bedre tjenester og anvendelser

Nærings- og handelsdepartementet

- gjennomførte tiltak for å formidle erfaringer fra prosjektene til andre kommuner eller offentlige og private virksomheter
- gjennomførte tiltak innen læring og videreutdanning

Prosjekter innenfor følgende områder vil bli prioritert:

- helse og omsorgstjenester med særlig fokus på telemedisin og tjenesteyting
- utdanning og opplæring både i forhold til privatpersoner, offentlig sektor og næringsliv, med vekt på interaktiv og nettbasert læring og kompetanseutvikling
- geografiske informasjonssystemer og kart med tilhørende tjenester
- informasjonstjenester til personer og bedrifter med vekt på multimediatjenester med høye krav til båndbredde, bl.a. tilbud fra biblioteker og museer og tjenester rettet mot bedre samferdsel
- samordningstiltak innenfor offentlig forvaltning og det offentliges samspill med næringslivet med særlig fokus på samspill mellom ulike forvaltningsnivåer
- offentlige servicekontorer og multimediaorienterte publikumstjenester
- sentraliserte tjenester med tilgang fra hele landet

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner til tilskuddsordning for anvendelse av høyhastighetskommunikasjon på statsbudsjettet for 2000.

Post 70 År 2000-problematikken, kan overføres

I forbindelse med overgangen fra 1999 til 2000 kan det oppstå datoproblemer i alt fra komplekse systemer til enkel forbrukerelektronikk. Dette kalles år 2000-problemet og kan i verste fall medføre alvorlige samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser.

Regjeringen opprettet Aksjon 2000 i 1998 i samsvar med regjeringens oppfølgingsplan for håndtering av år 2000-problemet. Aksjon 2000 skal bidra til bevisstgjøring og være en veiviser og pådriver i håndteringen av år 2000-arbeidet i Norge. I følge mandatet skal Aksjon 2000:

- bidra til å samordne informasjonsformidling mellom statsforvaltning, kommunal sektor og næringslivet i år 2000-spørsmål
- bidra til å organisere opplærings- og kompetansehevende tiltak, i samarbeid med næringslivets egne organisasjoner og relevante myndigheter, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter
- bidra med innspill til Nærings- og handelsdepartementets rapportering til regjering og Storting om status i år 2000-problemet

Aksjon 2000 er et prosjekt under Nærings- og handelsdepartementet. Aksjon 2000 startet sitt arbeid 1. juni 1998 og prosjektperioden varer ut 1. kvartal 2000. Små og mellomstore bedrifter og kommuner er Aksjon 2000s primære målgrupper. Aksjon 2000 har eget sekretariat og en referansegruppe med representanter fra offentlig og privat sektor. Representanter fra de mest berørte departementene er observatører i referansegruppen.

Resultatrapport 1998/1999

Status i år 2000-arbeidet er nærmere beskrevet i en særskilt redegjørelse i innledningen i proposisjonen. Nedenfor er det gitt en nærmere omtale av Aksjon 2000s aktiviteter i 1998 og hittil i 1999.

Statusmålinger

I regi av Aksjon 2000 har det siden høsten 1998 annenhver måned vært gjennomført statusmålinger for år 2000-arbeidet i kommunesektoren og næringslivet. Statusmålingene er gjennomført i samarbeid med Norsk Gallup og er basert på utvalgsundersøkelser. I perioden fra høsten 1998 til høsten 1999 viser statusmålingene at stadig flere i næringslivet har innhentet eller mottatt informasjon om problemet, og at bevisstheten er økt. I kommunesektoren var bevisstheten relativt høy allerede i fjor høst, men også her har det vært en positiv utvikling. Det er igangsatt en rekke aktiviteter i næringslivet

Nærings- og handelsdepartementet

og kommunesektoren for å håndtere år 2000-problemet, eksempelvis kartlegging av år 2000-problemer og testing av systemer. I følge målingene går år 2000-arbeidet jevnt framover, men det gjenstår fortsatt en del arbeid både i næringslivet og i kommunene. Det vises til nærmere år 2000-redegjørelse i innledningen. I juni 1999 tok regjeringen initiativ til at det ble det gjennomført en samordnet kartlegging av status i alle landets 435 kommuner. Resultatene fra denne undersøkelsen samsvarer godt med statusmålingene og viser at kommunene har stor oppmerksomhet rettet mot år 2000-problemet, men at det fremdeles gjenstår en del arbeid når det gjelder å håndtere problemet og å ha beredskap. Undersøkelsen er nærmere beskrevet i år 2000-redegjørelsen foran.

Prosjekter

I regi av Aksjon 2000 ble det i samarbeid med relevante aktører igangsatt fire prosjekter høsten 1998.

Prosjektet *grunnleggende infrastruktur* har fokus på de samfunnskritiske sektorene elektrisitetsforsyning, telekommunikasjon og vann- og avløp. I nært samarbeid med bransjene ble det gjennom prosjektet tidlig avdekket at situasjonen var tilfredsstillende innenfor strømforsyning og telekommunikasjon, mens vann- og avløpssektoren ikke var kommet like langt. Fokus i arbeidet er derfor rettet mot denne sektoren.

Prosjektet *kritiske samfunnsområder* omfatter andre viktige sektorer. Spesiell oppmerksomheten ble rettet mot helse- og sosialsektoren fordi det her syntes å gjenstå mye arbeid. Både Direktoratet for sivilt beredskap, Kommunenes Sentralforbund og Helse-tilsynet er knyttet til prosjektet og har bidratt til å sette økt fokus på problemet.

Kommuneprosjektet er et fellesprosjekt mellom Aksjon 2000 og Kommunenes Sentralforbund. Et pilotprosjekt er gjennomført for å demonstrere håndtering av år 2000-arbeidet i en kommune som modell for andre kommuner som ikke er kommet så langt i arbeidet. Det er videre gjennomført opplæringsaktiviteter over hele landet og etablert en internettside for erfaringsutveksling.

Bransjeprojektet er rettet inn mot små og mellomstore bedrifter og har gjennomført flere typer tiltak. I samarbeid med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond er det gjennomført opplæring av prosjektledere for år 2000-prosjekter. Det er også gjennomført en landsdekkende serie informasjonsmøter for aktuelle bedrifter og kjørt demonstrasjonsprosjekter i ulike bransjer. Erfaringene legges ut på internett. Aksjon 2000 blir i tillegg brukt som samarbeidspartner av bransjer som har egne år 2000-satsinger.

Juridisk arbeid

Aksjon 2000 opprettet høsten 1998 en jussgruppe som har foretatt utredninger av ulike juridiske spørsmål knyttet til år 2000-problematikken. Det er publisert fem juridiske hefter der det bl.a. gis konkrete råd innenfor arbeids-, kontrakts- og erstatningsrett. Aksjon 2000 har på grunnlag av disse gjennomført seks juridiske seminarer over hele Norge.

Informasjonkampanjer

Aksjon 2000 utviklet raskt etter oppstarten informasjonsmateriell, egen internettside og grønn år 2000-telefon. Det har vært stor etterspørsel etter disse tjenestene som stadig blir oppdatert og videreutviklet. Statusmålingene avdekket at det var behov for informasjonsaktiviteter rettet mot små og mellomstore bedrifter. Høsten 1998 og våren 1999 er det derfor gjennomført omfattende informasjonskampanjer i ulike media i form av annonser, radioreklame og informasjonsfilm. Aksjon 2000 har også finansiert en fjernsynsdokumentar om år 2000-problemet som ble sendt våren 1999 og har hatt jevnlig pressekonferanser om utviklingen i arbeidet med problemet.

Arbeidet framover

Aksjon 2000 vil videreføre det forebyggende arbeidet fram til årsskiftet gjennom informasjonsaktiviteter og pådrivervirksomhet i delprosjektene i tråd med gjeldende mandat. Det vil bli lagt vekt på at ansvarlige aktører i kritiske sektorer informerer om status på sine områder. Aksjon 2000 vurderer fortløpende behov for eventuelle ytter-

Nærings- og handelsdepartementet

ligere tiltak i samarbeid med ansvarlige aktører, og arbeidet framover rettes spesielt mot områder der behovet er størst, bl.a. helsesektoren og vann- og avløpssektoren.

Budsjettforslag 2000

Det ble bevilget 20 mill. kroner til oppstart av Aksjon 2000-arbeidet i 1998. På statsbudsjettet 1999 er det bevilget ytterligere 35 mill. kroner til formålet for resten av prosjektperioden, dvs. ut 1. kvartal 2000. Det foreslås derfor ikke ytterligere midler til Aksjon 2000 på statsbudsjettet for 2000.

Post 72 Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, *kan overføres*

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er i ferd med å integreres i stadig flere deler av samfunnet. Dette øker behovet for sikkerhet i forbindelse med bruk av produkter og tjenester som er basert på IT, både hos privatpersoner, private og offentlige organisasjoner. For å dekke sikkerhetsbehovet ble det på statsbudsjettet for 1999 vedtatt å etablere *to ordninger* for sertifisering av IT-sikkerhet, en for *organisasjoner* og en for *produkter og systemer*. Det er lagt opp til at etableringen av ordningene skal fullfinansieres over statsbudsjettet i henholdsvis to og tre år.

Statusrapport for første halvår 1999

En næringslivsledet styringsgruppe har ansvar for å innrette, etablere og gjennomføre ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner. Norsk Akkreditering foretar det praktiske arbeidet og akkrediteringsvirksomheten. Denne ordningen ventes å være operativ fra sommeren 2000.

En styringsgruppe ledet av Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for å angi målsetting og retningslinjer for drift av og tilsyn med ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer. En sertifiseringsmyndighet for IT-sikkerhet i produkter og systemer er etablert i Forsvarets overkommando/Sikkerhetsstaben (FO/S). Denne ordningen ventes å være operativ våren 2001, etter at prøveevaluering og godkjenning av to evalueringsorganer har funnet sted og tilstrekkelig kompetanse er etablert i FO/S.

Som forutsatt i St.prp. nr. 1 for 1998-99 er budsjettansvaret for ordningen for produkter og systemer overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Forsvarsdepartementet.

Mål og strategier

Målet med ordningene er å styrke IT-sikkerheten i:

- *organisasjoner* ved å etablere og få i drift en frivillig akkrediteringsordning for sertifisering av IT-sikkerhet basert på den modell som Norsk Akkreditering har etablert for akkreditering av private forretningsdrivende sertifiseringsorganer
- *produkter og systemer*, og dermed også tilliten til dem, ved å etablere og få i drift en frivillig ordning for sertifisering av IT-sikkerhet basert på en modell der godkjente evalueringsinstanser driver kommersiell evaluering og en offentlig myndighet utsteder sertifikater

Budsjettforslag 2000

Det foreslås 2 mill. kroner til tilskudd for sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner på statsbudsjettet for 2000. Tilskudd til ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer foreslås over Forsvarsdepartementets budsjett, jf. at Forsvarets Overkommando/Sikkerhetsstaben har det faglige og operative ansvaret for ordningen.

Kap. 927 (nytt) Språkteknologisenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
90	Innskuddskapital			25 000
	Sum kap. 927			25 000

Området språk og informatikk (språkteknologi) er antatt å ville prege den teknologiske utviklingen i framtiden. Teknikker som talegjenkjenning, syntetisk tale, diktering, maskinoversetting og avanserte søkesystemer vil være grunnleggende elementer i den moderne informasjonsteknologien, og disse hjelpemidlene vil komme til å styre vårt daglige liv på mange områder. Det vil mer enn noen gang før være behov for arbeidstakere som kan kombinere språkkunnskap og kunnskap om informatikk.

En satsing på språkteknologi vil ha flere formål:

- kulturpolitisk er det et hovedpoeng å sikre at det norske språket, også nynorsk, bevares som et levedyktige språk i den digitale verden
- språkteknologi har et stort næringsutviklingspotensial, det er forventet sterk vekst i markedet med tilhørende muligheter for industriell verdiskaping
- det offentlige har mange brukerbehov, f.eks. vil informasjonssøk, oversetting og taleteknologi kunne effektivisere helsevesen, justissektoren og offentlig tjenesteyting
- også språkteknologiprodukter og -tjenester rettet mot funksjonshemmede har et stort potensial

Språkteknologi er framhevet som satsingsområde i Voksenåsenerklæringen, Næringsrettet IT-plan 1998-2001 Norge – en utkant i forkant, St.meld nr. 8 for 1998-99 Om handlingsplan for funksjonshemma 1998-2001, Handlingsplan for IT på kulturområdet (1997) og St.meld nr. 13 for 1997-98 Målbruksmeldinga.

Selskapet for industrivekst (SIVA) og Voss kommune planlegger i samarbeid med SAIL (Speech, Artificial Intelligence and Language technology) Trust å etablere et skandinavisk språkteknologisenter på Voss under navnet SAIL Port Scandinavia. SAIL Trust er etablert av de samme personer som står bak L&H Speech Technology, et av verdens ledende firmaer innen språkteknologi. Det er allerede etablert et språkteknologisenter i Leper i Belgia, og SAIL Trust planlegger åtte nye sentra rundt om i verden i tillegg til etableringen på Voss. Senteret på Voss vil dermed inngå i et internasjonalt kompetansenettverk, bl.a. gjennom i et høyhastighetsnett. Senteret skal være åpent for alle som naturlig spiller en rolle i et slikt senter, uavhengig av øvrig kapitaltilførsel.

SAIL Port Scandinavia skal primært legge til rette for ventureinvesteringer, utdanning, nettverksutvikling, produktutvikling, telekommunikasjon og veksthus- og inkubatoraktiviteter for å tilrettelegge for nyetableringer med basis i språkteknologi. Utdanningstilbudet skal basere seg på etablerte studiesteder/-miljøer. SIVA planlegger å investere i den fysiske infrastrukturen og inkubatorvirksomheten.

Partene tar sikte på å bygge opp et selskap med en grunnkapital på 20 mill. US dollar. SAIL Trust tilbyr å investere halvparten, og det forutsettes at norske interesser stiller tilsvarende beløp. Midlene er tenkt brukt over en 3-5-års periode for å utvikle Voss som Skandinavias toppsenter for tale, kunstig intelligens og språkteknologi.

Regjeringen vurderer planene om et språkteknologisk senter for nærings- og kompetanseutvikling på Voss som svært interessante. Gitt at bestemte forutsetninger kan oppfylles, ønsker regjeringen å bidra til at planene kan realiseres. Språkteknologisenteret på Voss vil, om enn i en annen skala, ha mange av de samme funksjonene som senteret som er planlagt etablert på Fornebu. Statlig deltakelse i selskapet på Voss vil være i samsvar med prinsippene for det Stortinget har bestemt om statens engasjement på Fornebu, og med de føringer som er lagt både av Stortinget og regjeringen når det gjelder regional IT-satsing.

Nærings- og handelsdepartementet

Prosjektet er i en tidlig fase, og organisasjonsform, finansiering og eierstruktur er ikke ferdig utredet. Før statlig finansiell medvirkning kan realiseres, forutsettes det bl.a:

- en organisasjons- og eierskapsmodell som sikrer nødvendig statlig kontroll og innflytelse
- at det utarbeides en finansierings- og forretningsplan for selskapet
- at EØS-avtalens regler om offentlig støtte overholdes
- at det er gjennomført en nærmere prosjektvurdering

Eventuell statlig medvirkning i form av statlig innskuddskapital vil kunne bli utbetalt etter at disse forholdene er utredet, og det er gjennomført forhandlinger med partene.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til innskuddskapital til statlig medvirkning ved etablering av språkteknologisenteret på Voss.

Programkategori 17.30 Geologi og mineralressursforvaltning

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)	130 377	125 000	126 550	1,2
933	Bergvesenet (jf. kap. 3933)	11 759	14 000	12 590	-10,1
	Sum kategori 17.30	142 136	139 000	139 140	0,1

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	129 621	128 800	131 140	1,8
30-49	Investeringer	10 478	6 400	7 200	12,5
70-89	Overføringer til andre	2 037	3 800	800	-78,9
	Sum kategori 17.30	142 136	139 000	139 140	0,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Bergverk er en felles betegnelse for all utvinning av malm, mineraler og bergarter fra fjell og løsmasser. Malm er grunnlag for produksjon av metaller, mens industrimineraler brukes bl.a. som fyllstoffer i så ulike produkter som glass, papir og plast og som miljøprodukter til vann- og jordforbedring. Naturstein brukes til å kle bygninger og til utemiljø, mens pukk og grus brukes til bygg- og anleggsvirksomhet. Bergverksnæringen har økt sin samlede produksjonsverdi med mer enn 10 pst. fra 1996 til 1998, til ca. 6,9 mrd. kroner. Til sammenligning tas det årlig ut tømmer av norske skoger til en verdi av 3-4 mrd. kroner. Bergverksnæringen eksporterte for ca. 3,6 mrd. kroner i 1998 og har ca. 7 000 sysselsatte.

Norsk bergverksnæring er inne i en markant vekst- og omstillingsprosess. Produksjonen av industrimineraler, naturstein og pukk øker, mens malmproduksjonen avtar. Mulighetene for videre vekst i bergverksnæringen synes gode, spesielt for titanmineraler og pukk. Ettersom mineraler er en ikke-fornybar ressurs, krever økt produksjon at nye reserver kartlegges i et hurtigere tempo enn uttaket.

Samfunnets behov for geologisk informasjon er økende, og innføringen av fylkesvise arealinformasjonsystemer er en stor utfordring. Erfaringer med dårlig fjell ved tunnel-drift har vist et stort behov for mer geologisk informasjon i planleggingsfasen. Regjeringen har i stortingsmeldingen om energipolitikk foreslått økt satsing på alternativ energi. Økt bruk av varmepumper basert på energibrønner i fjell eller grunnvann i løsmasser er blant forslagene med stort potensial. Faren for større leir- og steinskred har lenge vært undervurdert, og geologiske kart og databaser blir i økende grad nyttet ved risikovurdering for nye skred.

Mål og strategier

Opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på utvinning og foredling av mineraler der ressursutnyttelse og miljø blir ivarettatt på en samfunnsmessig forsvarlig måte.

De geologiske ressurser i Norge representerer store potensielle verdier. Hvis verdiene av mineralforekomster beregnes på samme måte som petroleumsressursene, vil f.eks. kalkforekomstene i Verdal verdsettes til i størrelsesorden 100 mrd. kroner og larvikittforekomstene i Vestfold til i størrelsesorden 50 mrd. kroner. På lengre sikt er det derfor viktig å sikre geologiske ressurser i forhold til annen arealutnyttelse.

Nærings- og handelsdepartementet

God dokumentasjon og forståelse av de geologiske egenskapene ved berggrunnen og løsmassene er viktig for å sikre gode drifts- og samfunnsøkonomiske løsninger på så ulike områder som utvinning av mineralske råstoffer, arealplanlegging, landbruk, utbygging av kommunikasjoner, tiltak mot rasfare, vannforsyning, deponering av avfall, naturens tålegrenser, klimaendringer, forskning og undervisning. Oppbygging av nasjonale databaser sikrer at relevant kunnskap om geologiske forhold kommer til nytte for flere nåværende og framtidige kunder. Forvaltning av regelverket basert på kunnskap om god bergmessig drift, bidrar til å sikre bærekraftig og samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse.

Departementet har to etater, Norges geologiske undersøkelse og Bergvesenet, som ivaretar det overordnede samfunnsansvar innen geologi og mineralressursforvaltning, henholdsvis gjennom innhenting og bearbeiding av geologisk informasjon og forvaltning av relevant lov- og regelverk.

Kap. 932 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	95 086	95 000	93 750
21	Spesielle driftsutgifter	28 152	26 200	29 000
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 339	3 000	3 000
70	Tilskudd til sekretariat for IUGS	800	800	800
	Sum kap. 932	130 377	125 000	126 550

Vedrørende 1999:

Bevilgningen under post 01 ble redusert med 1 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten og målstruktur

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er den sentrale institusjonen for kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann på Norges fastland og kontinentalsokkelens øvre lag. NGU er et forvaltningsorgan underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er myndighetenes faginstans på sitt ansvarsområde. NGU har også status som Miljøverndepartementets temasenter for miljøgeologisk informasjon i Norge.

NGU disponerer ca. 207 årsverk i 1999. Institusjonen har hovedsete i Trondheim, to distriktskontorer i Oslo og Tromsø og et Geodatasenter på Løkken i Meldal. Et tilbygg for NGU og Bergvesenet er tatt i bruk i 1999, og virksomheten i Trondheim er nå samlet.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «*Geologi for samfunnet*», med følgende hovedmål:

- bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri.
- bidra til balansert forvaltning av naturressursene.
- bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging.
- bidra til en effektiv bistandsvirksomhet

Resultatrapport 1998*Bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri*

Om lag 39 pst. av NGUs totale ressurser ble rettet inn mot dette hovedmålet i 1998.

NGU har i samarbeid med industrien i flere år satset på kartlegging av karbonater og titanmineraler. Dette har medvirket til at det er igangsatt drift ved to karbonatforekomster de siste årene, henholdsvis Norkalsitt A/S i Nærøy kommune og Hustad-

Nærings- og handelsdepartementet

kalk A/S sitt anlegg i Velfjord i Brønnøy kommune. Sammenstillingen av kartleggingen av rutilforekomsten på Engebøfjellet i Naustdal er videreført i samarbeid med Conoco Norge. Engebøfjellet har potensial til å kunne bli Norges største gruve.

NGUs nasjonale database for grus- og pukkforekomster er ajourført i 30 kommuner. Det er kartlagt flere nye store kystnære pukkforekomster for mulig framtidig drift på strekningen fra Agder til Trøndelag. Slike ressurser kan sikres for pukkbransjen ved at forekomstene innpasses i kystsoneplanleggingen. Videre har NGU lokalisert og kartlagt et nytt område for pukkproduksjon like utenfor Tromsø.

Den regionale kartleggingen av larvikittforekomstene i Vestfold vil bli sluttført i 1999. Prosjektet vil gi kommunene og fylkeskommunen et sikrere grunnlag for arealplanleggingen i området. I tilknytning til verneplanene i Dovreområdet kartla og prioriterte NGU sju soner med reserver av skifer. Kartleggingen vil trolig kunne sikre råstoff for skiferindustrien i området for lang tid framover. I 1998 ble det også påbegynt arbeid med å påvise nye reserver for klebersteinsindustrien i Nord-Gudbrandsdal.

Bidra til balansert forvaltning av naturressursene

NGU brukte ca. 21 pst. av de totale ressurser på dette hovedmålet i 1998.

Resultatet av samarbeidsprosjektet med Finlands geologiske undersøkelse og russiske forskningsinstitusjoner ble utgitt i boka Environmental Geochemical Atlas of the Central Barents Region. Her vises fordelingen av 50 kjemiske grunnstoffer i mose, humus, jord og vann i den sentrale Barents-regionen. Boka gir et godt faktagrunnlag ved drøftinger og eventuelle tiltak knyttet til mange miljøspørsmål i nordområdene.

Samarbeidsprosjektet med Norges vassdrags- og energidirektorat for å klarlegge løsmassenes og grunnvannets flomdempende virkning ble avsluttet.

I samarbeid med Havforskningsinstituttet, Statens kartverk, Oljedirektoratet og Statens forurensningstilsyn ble det igangsatt et forprosjekt for marin kartlegging og utvikling av forvaltningsdatabase for Norskehavet. I samarbeid med Oljedirektoratet ble også forprosjektet om deponering av CO₂ i geologiske formasjoner fullført. Forprosjektet viser at det i enkelte kystnære områder finnes muligheter for undervannsdisponering av CO₂, men et omfattende prosjekt vil måtte gjennomføres for å kartlegge slike strukturer nærmere.

Bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging

Om lag 18 pst. av NGUs totale ressurser ble brukt på dette hovedmålet i 1998.

NGU har i perioden 1990-98 gjort grunnvannsundersøkelser ved ca. 290 forsyningssteder i 124 kommuner til en samlet kostnad av ca. 40 mill. kroner. Grunnvann er påvist til nærmere 80 000 personer, og det er så langt utbygd og vedtatt utbygd grunnvannsanlegg som forsyner ca. 35 000 personer. De allerede vedtatte utbyggingene er beregnet å bli ca. 140 mill. kroner rimeligere enn tilsvarende overflateanlegg. Det ligger betydelige besparelser i å utrede grunnvann som alternativ når det skal foretas store investeringer i vannforsyningsanlegg.

NGU har gjennomført kartlegging av grunnvarmepotensialet i Elverum. Kartleggingen har vist at det er store muligheter i norske dalbunner for bruk av alternativ energi ved varmepumper og grunnvann som energikilde. NGU gjennomfører også en forstudie på energibrønner i fjell. Slike brønner er avhengige av god varmeledningsevne i fjellet, og et prosjekt for kartlegging av varmeledningsevnen i fjellgrunnen i Asker og Bærum er ferdigstilt.

Bidra til en effektiv bistandsvirksomhet

Om lag 7 pst. av NGUs totale ressurser ble rettet inn mot hovedmålet i 1998.

Samarbeidet med Eritreas geologiske undersøkelse om oppbygging og utvikling av den eritreiske institusjonen viser positiv utvikling. NGU samarbeider også med Etiopias geologiske undersøkelse, med hovedvekt på mineralske ressurser og teknologi-overføring. Resultatene så langt er gode, men krigshandlingene mellom Etiopia og Eritrea i 1999 har vanskeliggjort arbeidet. Det er gjort en betydelig innsats for å

Nærings- og handelsdepartementet

etablere avtaler i Sør-Afrika og legge forholdene til rette for nye prosjekter i Nordvest-Russland.

Informasjonsforvaltning

Geologiske databaser og annen geologisk informasjon er sammen med NGUs kunnskap om og sammenstilling og tolking av data en forutsetning for å oppnå resultater under de fire hovedmålene. Om lag 15 pst. av NGUs totale ressurser ble brukt til informasjonsforvaltning i 1998.

Både aktuelle nyhetssaker og generell informasjon om NGU og pågående prosjekter legges ut på internett. NGUs publikasjonsserier er også et viktig medium for å formidle såvel populær geologi for folk flest som vitenskapelige artikler beregnet på det geofaglige miljøet. Etterspørselen etter digitale geologiske data økte kraftig. En viktig årsak til dette er Miljøverndepartementets fylkesvise arealinformasjonssystemer hvor NGU er leverandør av de geologiske data.

Mål og strategier*Bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri*

Målsettingene innenfor rammen av dette hovedmålet er aktivt å medvirke til industrietablering basert på mineralske råstoffer, sikre reservegrunlaget for eksisterende mineralbedrifter og bidra til å heve kvaliteten på og utvide anvendelsesområdet for norske mineralprodukter. NGU tar sikte på å rette ca. 38 pst. av sine ressurser mot tiltak innenfor dette hovedmålet for perioden 2000-02.

NGU vil prioritere oppgradering av de nasjonalt dekkende databaser for malmer, industrimineraler og naturstein. Reduksjonen i bevilgningen de siste år har ført til en nedgang i kartleggingen av malmer, industrimineraler og naturstein og ajourhold av grus- og pukkdata i to fylker. Dette vil på sikt kunne svekke mulighetene for økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri. Departementet vil derfor følge utviklingen på dette området nøye i årene framover.

I samarbeid med industrien vil NGU fortsette kartleggingen av forekomster av karbonat- og titanmineraler (rutil og ilmenitt) og råstoffene talk, kleberstein, olivin, anortositt, kvarts og kvartsitt.

I samarbeid med oljeindustrien vil NGU videreføre prosjektet for å samtolke den geologiske utvikling på sjø og land. Dette er viktig for å få bedre innsikt i utviklingen av oljereservoarene.

Bidra til balansert forvaltning av naturressursene

Målsettingene innenfor dette hovedområdet er å medvirke til bedre arealforvaltning, dokumentere naturforholdenes betydning i forhold til menneskeskapte forurensninger og øke samfunnets kunnskap om de geologiske naturressursene. Om lag 21 pst. av NGUs ressurser planlegges nytt til tiltak innenfor dette hovedmålet i perioden 2000-02.

Innen dette hovedmålet vil NGU videreføre arbeidet med å klarlegge de kjemiske og fysiske egenskapene til berggrunnen i Norge ved hjelp av referanseborkjerner. Videre vil NGU starte innsamling av marine data til forvaltningsdatabasen for Norskehavet, med spesiell vekt på problemstillinger knyttet til miljøovervåking og truede habitater/bunntyper, bl.a. korallrev. Havforskningsinstituttet, Statens kartverk, Oljedirektoratet og Statens forurensningstilsyn deltar i styringsgruppen for prosjektet.

Med finansiering fra Norges forskningsråd fortsetter prosjektet med studier av fortidens klimatiske variasjoner, og i samarbeid med Oljedirektoratet fortsetter arbeidet for å klarlegge hvilke geologiske forhold som må være oppfylt for å kunne lagre CO₂ i kystnære områder. I samarbeid med andre lands geologiske undersøkelser og oljeindustrien vil NGU medvirke til at det blir utgitt berggrunnskart i målestokken 1:4 mill. over Nordvest-Europa.

Nærings- og handelsdepartementet

Bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging

Målsettingene innenfor dette hovedområdet er å medvirke til billigere og bedre vannforsyning, avløp, kommunikasjoner og utbyggingsarealer og framskaffe relevante geologiske data i de fylkesvise arealinformasjonssystemene. Om lag 17 pst. av etatens ressurser planlegges rettet mot dette hovedmålet i perioden 2000-02.

NGU vil etablere en database for utbyggingsgeologi, med vekt på å sammenstille, klassifisere og tolke sprekkssystemer. Databasen skal i første rekke være et grunnlag for nødvendige forundersøkelser ved jernbane- og veiprosjekter. Videre vil den hydrogeologiske databasen for grunnvannsbrønner bli ajourført. Grunnvannsovervåkingen gjennom det landsomfattende grunnvannsnettet vil også bli videreført. Det samme gjelder berggrunnskartleggingen i prioriterte områder i Oslo- og Trondheimsregionen.

Innenfor rammen av regjeringens «Program for bedre vannforsyning» vil NGU foreta grunnvannsundersøkelser ved 20-30 forsyningssteder.

Bidra til en effektiv bistandsvirksomhet

Målsettingene innenfor dette hovedmålet er å være fagorgan for myndighetene i bistandsspørsmål om naturressurser og medvirke til bærekraftig ressursforvaltning i de land der NGU er engasjert. Ca. 10 pst. av ressursene ved NGU planlegges nytt til bistandsrelaterte oppgaver i perioden 2000-02. Virksomheten på dette området skal være 100 pst. eksternfinansiert.

NGU vil starte et samarbeidsprosjekt «Barents økogeokjemi» sammen med Finlands geologiske undersøkelse og russiske forskningsinstitusjoner. Samarbeidsprosjektet er basert på delfinansiering fra Miljøverndepartementet. På grunn av situasjonen i Etiopia og Eritrea er samarbeidet med de geologiske undersøkelsene i disse landene foreløpig innstilt, men det vil bli tatt opp igjen så snart forholdene tillater det. NGU vil starte et 5-årig grunnvannsprosjekt med myndighetene i Sør-Afrika. Disse oppdragene finansieres av NORAD.

Informasjonsforvaltning

Forslaget om redusert bevilgning i 2000 vil i første rekke innebære mindre tilrettelegging av data for de fylkesvise arealinformasjonssystemene. NGU vil prioritere etablering og drift av et kartdataforvaltningssystem og ajourhold av etatens referansearkiv.

I perioden 2000-02 planlegges ca. 14 pst. av etatens ressurser benyttet til informasjonsforvaltning.

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 93,75 mill. kroner til driftsutgifter for 2000 som er en nominell reduksjon på kr 250 000 i forhold til revidert budsjett 1999. Den største utfordringen for NGU framover er å bygge opp digitale databaser med geologisk informasjon som tilfredsstiller samfunnets behov. Innen rammen av AREALIS-prosjektet (de fylkesvise arealinformasjonssystemene) vil NGU i de nærmeste årene stå overfor en meget stor oppgave med å bygge opp den geologiske delen av AREALIS med digitale kvalitetsdata. Departementet forutsetter at det digitale kartprosjektet prioriteres i 2000.

Den reduserte bevilgningen vil føre til nedgang i feltarbeidet ved NGU, noe som naturlig vil føre til mindre tilfang av nye data til de digitale databasene. Siden 1988 er antall feltdøgn redusert fra vel 6 000 til 3 500 i 1998. Virksomheten forutsettes videreført med færre årsverk enn de 217 som etaten har mulighet til å benytte.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Her føres NGUs direkte utlegg til eksternfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samarbeidsprosjekter. Ved oppdrag dekkes prosjektkostnadene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samarbeidsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere.

Nærings- og handelsdepartementet

Inntekter fra oppdrag og samarbeidsprosjekter føres under kap. 3932, postene 01 og 02. Det foreslås bevilget 29 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 2000.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

En kunnskapsbasert institusjon som NGU har behov for kontinuerlig oppdatering av teknisk avansert og kostbart utstyr. Det foreslås bevilget 3 mill. kroner for 2000.

Post 70 Tilskudd til sekretariat for IUGS

International Union of Geological Sciences (IUGS) eller Den internasjonale geologiunionen er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen arbeider internasjonalt med bl.a. UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen leder av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær som velges for fire år av gangen. I 1988 ble det bestemt å legge sekretariatet for organisasjonen til NGU i Trondheim på permanent basis og bevilge et årlig tilskudd til drift av sekretariatet over statsbudsjettet. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg, og fordelene ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter tilgjengelig i Norge.

Ved siden av å være et serviceorgan for IUGS, er det et mål for sekretariatet å kunne bli et internasjonalt senter for informasjon innen geologiske fagområder. Av prioriterte oppgaver kan nevnes utbygging av databaser med informasjon om dype borer i jordskorpen, miljøgeologiske problemer i forskjellige deler av verden, verneverdige geologiske forekomster og lokaliteter og global statistikk over masseuttak.

Det statlige tilskuddet skal dekke lønn til kontorleder og sekretær, kontorutgifter og reiseutgifter for generalsekretær og kontorleder. Deler av de statlige midlene kan også benyttes til opp- og utbygging av relevante databaser dersom sekretariatets økonomi gir rom for dette. Bevilgningen er dermed å betrakte som et rammetilskudd. Det foreslås en bevilgning på kr 800 000 til IUGS-sekretariatet for 2000.

Kap. 3932 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Oppdragsinntekter	15 271	10 000	11 100
02	Tilskudd til samarbeidsprosjekter	16 859	16 200	17 900
03	Ymse inntekter	613	600	600
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	232		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	794		
17	Refusjon lærlinger	96		
Sum kap 3932		33 865	26 800	29 600

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra fullfinansierte oppdrag. Oppdragsinntektene dekker alle utgifter NGU har i forbindelse med prosjektene som er oppført under kap. 932, post 21.

Omfanget av oppdragsvirksomheten er usikkert og varierer med antall og størrelsen på enkeltprosjekter. NGU er derfor gitt en merinntektsfullmakt for post 01 og 02 samlet på inntil 10 mill. kroner pr. år for 5-års perioden 1997-2001. Det budsjetteres med 11,1 mill. kroner i oppdragsinntekter for 2000.

Post 02 Tilskudd til samarbeidsprosjekter

Her føres refusjoner fra samarbeidsprosjekter, som tilsvarer samarbeidspartnerens andel av prosjektutgiftene under kap. 932, post 21. Inntekter fra samarbeidsprosjekter budsjetteres med 17,9 mill. kroner for 2000.

Nærings- og handelsdepartementet

Post 03 Ymse inntekter

Det blir inntektsført inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjoner under denne posten. Omfanget foreslås satt til kr 600 000 for 2000.

Kap. 933 Bergvesenet (jf. kap. 3933)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	6 383	7 600	8 390
30	Sikring av gruveåpninger, <i>kan overføres</i>	935	200	1 000
31	Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, <i>kan overføres</i>	3 204	3 200	3 200
70	Tilskudd til prospektering, <i>kan overføres</i>	1 237	3 000	
	Sum kap. 933	11 759	14 000	12 590

Status for virksomheten

Bergvesenet er det statlige forvaltnings- og myndighetsorganet for forvaltning av minerallovgivningen og andre forhold knyttet til mineralnæringen. Grunnleggende lovgivning for virksomheten er bergverksloven (regulerer leting og drift på metaller og lignende), lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsforekomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster (en spesiallov for ekspropriasjon for mineraler som ikke er regulert av bergverksloven) og industri-konsesjonsloven (regulerer erverv av bergrettigheter og konsesjon for drift av bergverk).

For å modernisere og forenkle lovgivningen på minerasektoren la Nærings- og handelsdepartementet våren 1999 fram forslag til ny minerallov for Stortinget. Den nye mineralloven skal erstatte lovene nevnt ovenfor og vil, når den trer i kraft, innebære endrede og nye arbeidsoppgaver for Bergvesenet i form av økte registrerings- og tilsynsoppgaver. Lovforslaget innebærer at det etableres et registreringssystem for ikke-mutbare mineraler slik man allerede har for de mutbare mineralene. Videre foreslås det at Bergvesenet skal ha tilsynsansvar for de registrerbare mineralene. Nærings- og handelsdepartementet antar at den nye mineralloven vil tre i kraft fra og med 2001.

Etaten har videre en sentral rolle ved behandling og godkjenning av meldinger etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Bergvesenet administrerer også miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et forvalteransvar.

Bergvesenet disponerer inntil 16 årsverk og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse i Trondheim.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Ut fra virksomhetsidéen er det videre fastsatt følgende hovedmål for Bergvesenets utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Resultatrapport 1998

Effektivt forvalte Bergvesenets fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Arbeidet under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å forvalte lovverk og være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m.

Nærings- og handelsdepartementet

Det er fastsatt egenpålagte tidsfrister for saksbehandlingen. I 1998 gikk saksbehandlingstiden noe ut over fastsatte frister. Det skyldes dels underbemanning og dels at antall mutingssøknader økte fra 999 i 1997 til 2 569 i 1998. Det har vist seg at antall mutingssøknader svinger betydelig fra år til annet uten at det har noen særskilt forklaring. For andre saker enn mutinger ble 90 pst. av sakene behandlet innen de fastsatte frister

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret av gruva, kartlegge avrenning og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver etter krav fra forurensningsmyndighetene og arbeide for at rimelige miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Det ble i 1998 ferdigstilt sikringsarbeider ved seks gruveområder og 26 gruveåpninger ble sikret. Videre ble det satt opp 1 070 meter gjerde, tre synker ble gjenstøpt og en ble dekket med stålplate.

Forurensningsmyndighetene hadde som målsetting at samlet avrenning/forurensning av kobber og sink fra de ti største gruvene skulle reduseres med 60-90 pst. innen 1995. I henhold til handlingsplanen er det så langt gjennomført tiltak ved ni av de ti største gruveområdene, fem av disse i regi av Bergvesenet. Til det siste området, Christianus Sextus på Røros, er det knyttet betydelige kulturminneinteresser som gjør at tiltak ikke vil bli gjennomført før det foreligger ny og forbedret teknikk.

Tabell 933.1 Utvikling i avrenningen i de ni gruveområder der det er gjennomført tiltak

	Antall tonn 1985	Reduksjon 1985-96	Reduksjon 1985-97
Avrenning av kobber	150	74 pst.	61 pst.
Avrenning av sink	230	58 pst.	23 pst.

Som det framgår av tabellen skjedde det en økning av avrenningen i 1997. Årsaken var først og fremst en svikt i renseanlegget ved Løkken gruve, men avrenningen økte også i Sulitjelma der tiltakene ennå ikke er avsluttet. Det kan ta lang tid før de iverksatte tiltakene får full effekt, og erfaringsmessig vil avrenningen derfor variere en del før den stabiliseres.

Bergvesenet har igangsatt to forskningsprosjekter om avrenning, ett om morenedekke-kvalitet og ett om forvitring av bergarter. Etaten har nå opparbeidet tilstrekkelig kunnskap til å utforme moreneoverdekning av velter, og undersøkelser av morenedekke-kvalitet vil bli avsluttet i 1999. Bergvesenet har også tilegnet seg tilstrekkelig kunnskap om betingelsene for forvitring, og det arbeides med en sluttrapport for prosjektet.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenets oppgaver under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til arbeid for å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

Bergvesenet har i 1998 utgitt statistikkheftet Norges Bergverksdrift for 1996 som gir viktige nøkkeltall for og om bransjen, og har for øvrig hatt kontakt og samarbeid med industrien på en rekke områder.

I 1998 foretok Bergvesenet befaring ved 144 bergverksbedrifter. Det er om lag samme antall befaringer som året før.

Behandlingen av søknader om prospektering ble avsluttet våren 1999, og det ble gitt tilsagn til 14 prosjekter med støtteramme på ca. 4,7 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Oppgaven under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å utvikle kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, å arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og å delta og bidra i utvalg, komitéer, undervisning osv.

Bergvesenet har utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, angående uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensor ved Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet i Trondheim og Statens bergskole.

Mål og strategier*Effektivt forvalte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen*

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Bergvesenet skal fortløpende føre tilsyn med og utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal Bergvesenet foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Tiltakene utføres etter pålegg fra Statens forurensningstilsyn. Arbeidet med tiltak ved ni av ti gruveområder med antatt størst forurensningspotensial er nå avsluttet. I det siste området har kulturverninteresser ført til at tiltak ikke er gjennomført. Det arbeides imidlertid med sikte på å få iverksatt planlagte tiltak i 2000. Etter avslutningen av tiltak i disse områdene vurderer Bergvesenet nå tiltak for ytterligere 30 områder. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av forurensende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet vil arbeide for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Bergvesenet skal gjøre tilgjengelig aktuell informasjon innen fagområdet for næringen og andre interesserte. Det vil bli arbeidet med å forbedre statistikk fra og om næringen.

Bergvesenet vil opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling av verdiskaping, lønnsomhet og sysselsetting i næringen.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Bergvesenet vil videre bidra til å utvikle et kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, delta aktivt i utvalg, komitéer og foreninger og bidra i undervisning- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 8,39 mill. kroner. Økningen på nær 0,8 mill. kroner fra 1999 skyldes bl.a. behov for å starte administrative forberedelser for nye oppgaver i forbindelse med innføring av den nye mineralloven. Det legges opp til at Bergvesenet gis anledning til å benytte inntil 16 årsverk i 2000.

Nærings- og handelsdepartementet

Post 30 Sikring av gruveåpninger, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner. Bevilgningsforslaget er tilstrekkelig til å utføre planlagte sikringsoppgaver i 2000.

Post 31 Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 3,2 mill. kroner. Den foreslåtte bevilgning vil bli benyttet til rutinemessig kartlegging fra nedlagte gruver, et renseprosjekt der gruvevann ledes gjennom et våtmarksanlegg og til å ferdigstille tiltak ved Bjørgen Sjø i Holtålen kommune.

Post 70 Tilskudd til prospektering, kan overføres

Ordningen med prospekteringsstøtte ble besluttet avvirket ved behandlingen av statsbudsjettet for 1998. I 1999 ble det bevilget 3 mill. kroner i støtte for å dekke inngåtte tilsagn i 1998. Det foreslås dermed ingen bevilgning i 2000.

Kap. 3933 Bergvesenet (jf. kap. 933)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Produksjonsavgifter m.v.	1 160	1 000	750
02	Ymse inntekter		10	
	Sum kap. 3933	1 160	1 010	750

Post 01 Produksjonsavgifter m.v.

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter og leie av bergrettigheter. For 2000 budsjetteres det med kr 750 000. Det regnes med en reduksjon i forhold til 1999 fordi tidligere avtaler om uttak av skjellsand nå i sin helhet er overført til de fylkeskommuner hvor forekomsten finnes. I tillegg kommer bortfall av produksjonsavgift fra Grong Gruver som følge av nedleggelse.

Post 02 Ymse inntekter

Bevilgningen har vært knyttet til salg av trykte mutingslister. Bergvesenet finner ikke lenger denne tjenesten regningssvarende, og slike lister er ikke lenger til salgs. Det foreslås derfor at posten avvikes fra og med 2000, og at eventuelle inntekter fra slike salg inkluderes i inntektspost 01.

Programkategori 17.40 Sjøfartsforvaltning

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler:

					(i 1 000 kr)
Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
941	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3941)	203 441	200 600	199 050	-0,8
942	Skipsregistrene (jf. kap. 3942)	5 748	6 600	6 700	1,5
943	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	424 854	250 000	330 000	32,0
944	Ventelønn	1 055	1 500	1 200	-20,0
	Sum kategori 17.40	635 098	458 700	536 950	17,1

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post- gr	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	200 970	200 700	199 450	-0,6
70-89	Overføringer til andre	434 128	258 000	337 500	30,8
	Sum kategori 17.40	635 098	458 700	536 950	17,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Skipsfartstjenester utgjør 50 pst. av Norges samlede tjenesteecksport og har stor betydning for norsk økonomi og sysselsetting. Brutto fraktinntekter økte med 3,3 pst. i 1998 til tross for en sterk nedgangskonjunktur innen internasjonal befraktning og utgjorde om lag 52 mrd. kroner. Den norske flåten har holdt sin stilling internasjonal og er fortsatt verdens tredje største. De maritime bedrifter er lokalisert langs hele kysten og har dermed stor betydning for sysselsettingen i distriktene. Refusjonsordningen for sjøfolk har etter evalueringen i 1998 fått en mer målrettet innretning med vektlegging av maritim besetning og rekruttering. Det har vært en svak økning i antall norske sjøfolk i 1998, mens inngåtte lærlingekontrakter har økt med 30 pst. fra utgangen av 1997.

Skipsfartsnæringen er globalt konkurranseutsatt og arbeidet med å sikre det marine miljø og sikkerhet til sjøs krever internasjonal regulering. Utviklingen innenfor reguleringsarbeidet er preget av økt vekt på å innføre ny teknologi, økt krav til å etterleve internasjonale standarder og internasjonalt samarbeid for å bedre kontrollrutinene. Et sentralt trekk ved utvikling av regelverk er at nye miljøtiltak supplerer rene tekniske krav til skipets konstruksjon og utrustning.

Mål og strategier

Regjeringens hovedmålsetting for skipsfartspolitikken er at Norge fortsatt skal være en ledende maritim nasjon. De maritime bedrifter er viktige for norsk næringsliv og sysselsettingen i distriktene og regjeringen vil prioritere arbeidet med å styrke og videreutvikle næringen. Skipsfarten utgjør en sentral del av det maritime miljø. Regjeringen ønsker å sikre at størst mulig del av sysselsetting og verdiskaping innen maritim virksomhet foregår i og fra Norge.

Norske myndigheter legger til grunn at endringer i rammevilkårene innen skipsfart må skje ved utarbeidelse av internasjonale standarder. Ved utformingen av nasjonal skipsfartspolitikk må det tas hensyn til de internasjonale rammevilkår næringen opererer under.

Nærings- og handelsdepartementet

Felles internasjonale regler for skipsfarten

Resultatet oppnås ved systematisk påvirkning og deltakelse i internasjonale fora som IMO (FNs maritime organisasjon), EU, OECD og WTO og gjennom bilaterale kontakter med andre skipsfartsnasjoner. Strategien er å skape felles regler som gir rettferdige konkurranseforhold og like ansvarsforhold for skipsfarten.

Økt sikkerhet og miljø til sjøs

Arbeidet med å utvikle og følge opp regelverk for å fremme og forbedre sikkerhet og miljø til sjøs prioriteres fortsatt. Nasjonalt styrkes det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet ved omlegging og effektivisering av Sjøfartsdirektoratet. Arbeidet med å bekjempe substandard skip fortsetter ved fastsetting og oppfølging av tekniske standarder på skip og utarbeidelse av internasjonale konvensjoner om tvungen ansvarsforsikring på flere områder.

Opprettholde grunnlaget for konkurransedyktig skipsfart fra Norge

De fastsatte rammevilkår for skipsfartsnæringen foreslås opprettholdt og refusjonsordningen for sysselsetting av norske sjøfolk videreført med gjeldende støttesats og innretning. Realregistre over norske skips eier- og kreditorforhold gir nødvendig rettsvern for investorene og er en forutsetning for konkurransedyktig skipsfart fra Norge.

Kap. 941 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3941)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	181 959	182 600	183 550
21	Spesielle driftsutgifter	12 208	10 000	8 000
70	Hjemsending av sjøfolk	634	1 500	1 000
72	Tilskudd til NOx-tiltak, <i>kan overføres</i>	8 640	6 500	6 500
	Sum kap. 941	203 441	200 600	199 050

Status for virksomheten

Sjøfartsdirektoratet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljø, er direktoratet delegert myndighet fra Miljøverndepartementet. I lov om petroleumsvirksomhet forutsettes det at Sjøfartsdirektoratet skal bistå Oljedirektoratet med å håndheve petroleumsløven på norsk sokkel. Tilsynsansvaret for fritidsfartøyer er lagt til Sjøfartsdirektoratet med Barne- og familiedepartementet som forvaltningsmyndighet. Direktoratet har også prosjektsamarbeid med NORAD i bistandsland.

Sjøfartsdirektoratet utfører i 1999 i overkant av 300 årsverk. Kontroll- og tilsynsoppgaver utføres av direktoratets ytre etat, Skipskontrollen, som er oppdelt i seks distrikter med 19 stasjoner i Norge og en i utlandet. Fra 1. januar 2000 innføres Sjøfartsdirektoratet som enhetlig benevnelse for hele etaten.

Sjøfartsinspektørene, i alt sju, er administrativt underlagt Sjøfartsdirektoratet men utøver sin myndighet i henhold til Justisdepartementets påtaleinstruks.

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å arbeide for sikkerhet til sjøs og en miljøvennlig skipsfart. Dette søkes oppnådd gjennom følgende delmål:

- sikre sjøfolks kompetanse og velferd
- medvirke til å trygge liv, helse og fartøy
- bidra til at skipsfart er en miljøvennlig transportform og hindre forurensning fra skip i norske farvann
- være pådriver i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet nasjonalt og internasjonalt

Resultatrapport 1998

Sjøfolks kompetanse og velferd

Menneskelig svikt er den dominerende faktor for ulykker til sjøs, og direktoratet bruker betydelige ressurser på arbeidet med å heve sjøfolks kompetanse. Direktoratet har foretatt kvalitetssikring av det norske maritime utdanningssystemet som ledd i oppfølgingen av kravene i STCW-konvensjonen om standarder for trening, sertifisering og vakthold og innsendt dokumentasjon for godkjenning til FNs maritime organisasjon IMO.

Det ble i 1998 utstedet totalt 18 008 sertifikater for maritimt personell, inkludert dispensasjoner og kvalifikasjonsbevis. Det tilsvarende tallet i 1997 var 15 539. Økningen skyldes endringer i STCW-konvensjonen om krav om sertifisering av mannskaper som skal gå bro- og maskinvakt og egne sertifikater for personell som skal betjene hurtiggående «mann over bord» båter.

Sjøfartsdirektoratet gjennomgikk samtlige fagplaner ved de maritime skolene i Norge for å sikre at utdanning og krav til utdanningsinstitusjonene er i henhold til STCW-konvensjon. To norske skoler ble revidert i 1998, mens tre skoler og to opplærings-sentra ble revidert på Filippinene.

Stortinget vedtok sommeren 1998 endringer i loven om arbeidstiden på skip som følge av STCW-konvensjonens nye bestemmelser om minimum hviletid for vaktgående personell. Forskrift til oppfølging planlegges framlagt i 1999. Utkast til endrede lovbestemmelser som oppfølging av ILO-konvensjonen om bemanning og regulering av arbeids- og hviletid for sjøfolk planlegges også framlagt i løpet av 1999.

Antall sjøfolk på norske skip økte med 5 pst. fra 1994 til utgangen av 1998. Økningen skyldes både at antall norske skip har økt, og at det har blitt flere sjøfolk på hvert skip. Antall nordmenn på skip i Norsk Ordinært Register (NOR) i utenriksfart var ved inngangen til 1998 på 6630, en økning på 55 pst. fra 1990. Det har også vært en økning i antall utenlandske sjøfolk på norske skip. Refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble evaluert i 1998, og det ble vedtatt en annen innretning av den. På bakgrunn av den høye gjennomsnittsalderen på norske sjøfolk ble ordningen bl.a. mer innrettet mot rekruttering. I tillegg har næringen iverksatt egne tiltak for å fremme rekruttering av ungdom til maritime yrker. I 1998 ble det tatt inn over 500 lærlinger. Det er en økning på 30 pst. fra året før.

Gode velferdstilbud om bord sikrer sjøfolks fysiske og mentale helse og er en viktig del av sikkerheten til sjøs. Antall stasjoner og kontaktledd for formidling av velferdstilbud til sjøfolk er opprettholdt gjennom 1998. Tilbudene inkluderer bl.a. formidling av aviser, organisering av sjømannsidretten og bibliotekjeneste, samt den selvfinansierende videofilm-tjenesten som utbygges stadig og dekket over 400 skip i 1998. Tjenesten inkluderer visning av sikkerhetsfilmer som forfilm.

Liv, helse og fartøy

Utforming av normer og regelverk for sikkerhet til sjøs baseres i hovedsak på internasjonale avtaler for utenriksflåten og nasjonale tilleggskrav for innenriksflåten. I tillegg innarbeides EU-direktiver i regelverket både for innenriks- og utenriksflåten. Direktoratet har som målsetting å vektlegge det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet innen spesielt IMO og EUs ekspertkomiteer for å sikre norsk innflytelse i regelverks-utformingen. En stram ressurs-situasjon har imidlertid ført til at direktoratet har måttet prioritere lovpålagte kontroll- og tilsynsoppgaver framfor det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet i 1998.

Nye krav til bulkskip, som ble gjort gjeldende fra 1. juli 1999, vil styrke sikkerheten på disse skipene. Videre ble nye krav til stabilitet for roro-passasjerskip, i samsvar med en regionalavtale inngått mellom berørte land etter Estonia-forliset i 1996, gjort gjeldende fra mai 1998. Omleggingen av offshoreregulverket startet i 1998 og vil i hovedsak rettes mot reders internkontrollsystem, endringer i tekniske krav, oppgradering av eksisterende innretninger og opprydding av regelverket i forhold til Oljedirektoratets ansvar. I tillegg er det opprettet et samarbeid med Oljedirektoratet for å utforme brukssamtykke for flyttbare innretninger på norsk sokkel. Arbeidet ventes sluttført i 1999.

Nærings- og handelsdepartementet

En hovedutfordring innen direktoratets kontroll- og tilsynsarbeid er å sikre at regelverket etterleves. De internasjonale bestemmelsene om sikkerhetsstyringssystem, ISM-koden, ble obligatoriske for hoveddelen av den norske flåten i utenriksfart fra 1. juli 1998.

All kontroll og sertifisering av lasteskip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) med bruttotonnasje over 500 bruttotonn med unntak av fastsettelse av sikkerhetsbemanning, er delegert til fem godkjente classeselskap. Direktoratet foretar overordnet kontroll med classeselskapenes arbeid ved revisjoner og uanmeldte tilsyn. I 1998 ble det foretatt seks systemrevisjoner i classeselskapenes organisasjoner, vertikale revisjoner på de tradisjonelle områdene skrog og maskiner og 62 uanmeldte tilsyn av lasteskip.

Den øvrige norske flåten kontrolleres av direktoratets ytre etat. Et av målene med tilsyn og kontroll er å identifisere mangler og redusere mulighetene for menneskelige feil om bord. Det gjøres fortløpende tilsyn ved bygging, ombygging eller innkjøp, besiktigelse ved fornyelse av sertifikater, mellomliggende årlige besiktigelser og uanmeldte tilsyn. Det ble foretatt 17 uanmeldte tilsyn av passasjerskip, fire revisjoner av offshore-reders internkontroll i driftsfasen, en revisjon på verft i forbindelse med nybygg og 112 uanmeldte tilsyn med fiskefartøyer i 1998. I tillegg utfører direktoratet tilsyn med produksjon og omsetning av fritidsbåter.

Norge deltar sammen med 17 andre sjøfartsnasjoner i et samarbeid om havnestatskontroll, det såkalte Paris Memorandum of Understanding. I henhold til denne avtalen utfører Norge kontroll med utenlandske skip som anløper norske havner. I 1998 ble 22 pst. av anløpte skip kontrollert, en økning på 4 pst. fra 1997. I alt ble 40 skip tilbakeholdt på grunn av feil og mangler. Det er en økning på sju fra 1997.

Sjøfartsinspektørene foretar undersøkelser av forlis, havari og andre rapporteringspliktige sjøulykker, av arbeids- og personulykker om bord og behandler saker vedrørende overtredelser av bestemmelser i sjøfartslovgivningen. I 1998 ble i alt 951 saker avsluttet, herav 229 forlis og havarier, 21 forurensningsulykker og 61 arbeids- og andre personulykker. Tallene har holdt seg stabile for NOR-skip de tre siste årene, mens det for NIS-skip har vært en markert nedgang fra 1995. I den sertifikatpliktige fiske- og fangstflåten forliste det seks fartøyer i 1998. Det er en halvering fra året før. Innen sjøtransport og fiske og fangst er det registrert totalt 911 personulykker, hvorav 21 omkom i 1998. Antall omkomne i 1997 var 14.

Sjøvettkampanjen har siden 1965 arbeidet med å informere og organisere tiltak for å forebygge ulykker ved bruk av fritidsfartøyer. Tiltakene fokuserer på holdningsskapende arbeid. I perioden 1994-97 ble antall dødsulykker i forbindelse med fritidsbåttrafikk redusert fra 45 til 35 pr. år. Trenden snudde i 1998 da det ble registrert 50 dødsulykker med fritidsbåt. I 1998 ble det over Sjøfartsdirektoratets budsjett avsatt i underkant av 3 mill. kroner til kampanjen og drift av sekretariatet. På bakgrunn av det store antallet dødsulykker i 1998 satte Nærings- og handelsdepartementet i gang et samarbeid med berørte offentlige og private parter for å utrede tiltak som kan bidra til å redusere ulykkene med fritidsbåter. Med grunnlag i dette samarbeidet framla regjeringen i april 1999 en handlingsplan mot ulykker med fritidsbåter. Planen innebar en økning på 44 pst. i bevilgningen til holdningsskapende arbeid, bl.a. 0,5 mill. kroner ekstra til Sjøvettkampanjen i regi av Sjøfartsdirektoratet. Planen innebærer videre en rekke konkrete tiltak, bl.a. overfor personer som ikke viser den nødvendige aktsomhet i fritidsbåter.

Miljø sikker transport

Sjøfartsdirektoratet er delegert myndighet i forbindelse med å hindre eller begrense forurensning fra olje, kjemikalier eller andre skadelige stoffer fra skip. Direktoratet ivaretar oppgaven gjennom døgkontinuerlig beredskap. Det blir i gjennomsnitt loggført 100 større og mindre hendelser i løpet av et år. Direktoratet arrangerer i samarbeid med Statens forurensningstilsyn hvert år en større forurensningsøvelse.

Sjøfartsdirektoratet administrerer NO_x-RED programmet som gir tilskudd til frivillige tiltak for å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra skip i norsk kystfart. Ved utgangen av 1998 var det gjennomført tiltak som medfører reduserte NO_x-utslipp på ca. 260 tonn pr. år. I 1999 er det gjennomført ytterligere tiltak, og samlet reduksjon pr. år for alle tiltak gjennomført i prosjektperioden fram til utgangen av 1999 forventes å bli

Nærings- og handelsdepartementet

400-500 tonn. Kostnadseffektiviteten ved tiltakene er tilfredsstillende sammenlignet med andre tiltak for å redusere Norges utslipp av NO_x. Tilskuddsordningen går over en 5-års periode med utløp i 2000, og ordningen vil bli evaluert høsten 1999. IMOs miljøkomité vedtok i 1998 et oppfølgingsprogram for arbeidet med luftforurensninger fra skip, som bl.a. er et ledd i oppfølging av Kyoto-protokollen om klimagasser. Arbeidet med en avtale om å redusere tinnorganiske bunnstoffer og organismer i ballastvann ventes slutført i 2000.

Direktoratet foretok den praktiske tilretteleggingen av miljødeklarasjonene som er utviklet i forbindelse med et eventuelt miljødifferensiert avgiftssystem for skip. Sjøfartsdirektoratet har videre igangsatt et prosjekt for utvikling av et støtteverktøy som rederier, konsulenter og andre kan bruke for miljøvennlig utforming av nye innenriksferger og miljømessig vurdering av de eksisterende. Prosjektet ventes slutført i 1999.

Sjøfartsadministrasjon

Riksrevisjonen påpekte flere mangelfulle forhold i sin gjennomgang av direktoratets regnskap for 1997. I 1998 ble arbeidet med å forbedre økonomiforvaltning og regnskapsførsel gitt høy prioritet, og flere tiltak er iverksatt og gjennomført. Riksrevisjonens gjennomgang for 1998 viser en klar forbedring, og arbeidet blir videreført i 1999 for bl.a. å styrke direktoratets kompetanse innenfor økonomiforvaltning. Videre blir det nå installert et nytt IT-system for direktoratets ytre etat, Skipskontrollen, som vil bedre innrapporteringen av utførte kontrolloppdrag og vil sikre riktigere gebyrinnkreving. Kompetanseheving er viktig for at Sjøfartsdirektoratet som fagetat kan utføre sine pålagte oppgaver og beholde kvalifisert personell. I tillegg er det utviklet et trainee-/turnusprogram for å styrke kompetansen og bedre rekrutteringen til etaten.

Direktoratet har i 1998 videreført arbeidet med å utvikle kvalitetssystemet i retning av ISO 9001-standarden. I tillegg er systemet for sertifisering og utdanning etter kravene i STCW-konvensjonen utviklet og dokumentert. Det er gjennomført en intern kvalitetsrevisjon.

Direktoratets informasjonsvirksomhet har til hensikt å sikre en bedre regelverksforståelse og holdning til sikkerhetsarbeidet. Gjennom direktoratets eget informasjonsorgan Navigare forsøker direktoratet å motivere alle ledd i næringen for å øke innsatsen innenfor sjøsikkerhet og maritimt miljøvern. På bakgrunn av en evaluering av Sjøfartsdirektoratets virksomhet i 1997 har direktoratet og departementet i samarbeid iverksatt vurderinger av ulike langsiktige tiltak for å kunne legge om direktoratets tilsynsfunksjon til overordnet, forenklet og behovsstyrt kontroll basert på internkontrollprinsippet. Hensikten er å frigjøre ressurser til det strategisk sjøsikkerhetsarbeid. Bl.a. er ny kontrollordning i forbindelse med heving av sertifikatgrensen for fiskefartøy blitt utredet og vil vurderes av direktoratet i 1999. Delegering av klassede lasteskip i NOR er utredet og vil bli avgjort i samarbeid med departementet. Videre har direktoratet foreslått forenkling av forskrifter for flyttbare innretninger.

Mål og strategier

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å *oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø*. I første rekke sikres målsettingen ved at direktoratet på en effektiv måte ivaretar sine kontroll og tilsynsoppgaver for å sikre at det gjeldende regelverket etterleves. Norsk innflytelse på det framtidige regelverksarbeidet sikres gjennom aktiv deltakelse i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet innenfor IMO og EUs ekspertkomiteer. Videre kreves det at skipsfartsnæringen utvikler en kultur for total sikkerhet, og at myndighetene i økende grad benytter motivasjon som et virkemiddel og ikke bare normer, kontroll og sanksjoner. Normer for sikkerheten til mannskap og fartøy gir minimumsstandards og må suppleres med tiltak som rederiene selv finner nødvendige for å oppnå et betryggende sikkerhetsnivå. Omlegging av direktoratets tilsynsvirksomhet til overordnet behovsstyrt kontroll med vekt på rederienes bruk av egenkontroll vil støtte opp under dette og arbeidet med omleggingen vil fortsette i direktoratet også i 2000.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målet er å sikre at sjøfolk på norske skip er kvalifiserte for den aktuelle tjeneste og bidra til et godt service- og velferdstilbud for sjøfolk.

Nærings- og handelsdepartementet

Direktoratet vil medvirke aktivt på internasjonalt plan i utviklingen av regelverk som bidrar til å redusere ulykker på grunn av menneskelig svikt. Videre vil direktoratet sikre nasjonal oppfølging av regelverket, sørge for en effektiv implementering og kontroll av maritim tjeneste i rederienes styringssystemer, spesielt den nye ISM-koden, og sikre gjennomføringen av STCW-konvensjonen om standarder for trening, sertifisering og vakthold.

Norske sjøfolks kompetanse er et konkurransefortrinn for norsk skipsfart og har positiv effekt for videre vekst innen næringen. Direktoratet vil derfor bidra til å sikre et fortsatt høyt kompetansenivå hos norske sjøfolk.

Service- og velferdstilbudet til sjøfolk baseres på og vil bli gjennomført i samsvar med bestemmelsene i angjeldende ILO-konvensjon.

Liv, helse og fartøy

Målet er å medvirke til at tekniske- og operasjonelle standarder og forhold i norsk maritim virksomhet skal trygge liv og hindre og begrense skader på person og fartøy.

Direktoratet vil gi høy prioritet til tilsyns- og kontrollvirksomheten for å sikre at regelverket etterleves. Innen skipsfartsområdet foregår det en kontinuerlig teknisk utvikling. Det er derfor viktig at regelverket oppdateres for å sikre en høyest mulig sikkerhetsstandard. Direktoratet vil derfor prioritere det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet innenfor IMO og EUs ekspertkomiteer for å bidra til å utvikle nye og bedre standarder for liv, helse og fartøy. Videre vil direktoratet sikre innføring av internasjonale standarder i norsk regelverk og utvikle og fastsette nasjonale tilleggskrav på områder der dette anses nødvendig.

Innenfor IMO arbeides det med et konsept for vurdering av kvaliteten på flaggstaters virksomhet i form av en frivillig egenvurdering. EU-landene tar sikte på å gjennomføre egenvurderinger i 2000. Som symbol står det norske flagget for høy kvalitet og sikrer gjennomslagskraft innen det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet i internasjonale fora. For å holde og styrke denne posisjonen vil arbeidet for å sikre en høyest mulig kvalitet på den norske sjøfartsadministrasjonen vektlegges i 2000.

For å bedre standarden og sikre at regelverket etterleves på norske skip utøver direktoratet tilsyn og fastsetter nødvendige pålegg. Som en del av omleggingen til overordnet kontroll blir det nødvendig å vektlegge arbeidet med å utvikle en sikkerhetskultur og overgang til egenkontroll fra rederienes side. Arbeidet med å heve den nedre sertifikatgrensen for fiskeflåten fra 10,67 til 15 meter og overgang til egenkontroll basert på internkontrollsystem fortsetter.

Arbeidet med å sikre at neste fase av utviklingen av ISM-koden bidrar til en utvikling av sikkerhetskultur i skipsfartsnæringen, vil fortsette i 2000.

Sjøfartsdirektoratet foretar overordnet kontroll av classeselskap som er delegert kontrollmyndighet for NIS-flåten, ved revisjoner av disse selskapene og uanmeldte tilsyn på de delegerte skipene. Det foretas videreutvikling av metodene for oppfølging av classeselskapene og standarden for den delegerte flåten i samsvar med erfaringer og internasjonal utvikling.

For å redusere uhell og ulykker og få et bedre bilde av fartøyenes standard og vedlikehold under drift, planlegges en økning av uanmeldte tilsyn for NOR- og ikke delegerte NIS-skip. Arbeidet med å legge om offshoreregelverket til mer overordnet kontroll fortsetter i 2000.

Sjøvettkampanjens informasjonarbeid og holdningsskapende tiltak overfor brukere av fritidsbåter fortsetter i 2000.

Miljøsikker transport

Målet er å bidra til at skipsfart er like miljøsikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet forebygger miljøskader.

Miljøarbeidet innen skipsfarten ligger under Miljøverndepartementets ansvarsområde, men Sjøfartsdirektoratet bidrar som fagetat for skipsfarten. Den generelle miljøbevisstheden er økende i store deler av verden. Dette har medført at miljøspørsmål innen

Nærings- og handelsdepartementet

skipsfartsnæringen har fått økende internasjonal og nasjonal oppmerksomhet. Skipsfarten vil i nær framtid måtte forholde seg til behovet for å redusere klimagassutslipp fra alle kilder som følge av gjennomføringen av Kyotoprotokollen.

Direktoratet vil gjennom sitt engasjement i relevante internasjonale fora bidra til å fastsette effektive miljøtiltak. Gjennom IMOs miljøkomité arbeides det med å utarbeide et internasjonalt regelverk som ivaretar problemer knyttet til forurensning og beskyttelse av arbeidstakere ved opphugging av skip. Arbeidet med oppfølging av krav til bunnstoff for skip for å hindre skadelige virkninger på det marine miljø og innføring av krav til utslipp av ballastvann for å hindre spredning av skadelige organismer i sjøvann fortsetter i 2000.

Tilskuddsordningen for å redusere utslipp av nitrogenoksider fra skip i norsk kystfart (NO_x-RED-programmet) er et 5-årig program for perioden 1996-2000. Programmet møter stor interesse i næringen, og gjennom statlige tilskudd til ulike tiltak forventes det reduksjon i NO_x-utslipp på over 700 tonn pr. år ved slutten av prosjektperioden.

Direktoratets beredskapsplikt for å hindre eller begrense forurensning fra skip opprettholdes i 2000. Videre foretar direktoratet havnestatskontroll av utenlandske skip som anløper norske havner. Denne kontrollen foretas i samsvar med internasjonale forpliktelser fastsatt i Paris MoU som er en regionalavtale undertegnet av 17 europeiske land og Canada. En effektiv havnestatskontroll skal tilstrebe høy sikkerhet mot forurensning fra utenlandske skip i norsk farvann.

Sjøfartsadministrasjonen

Målet er at norsk sjøfartsadministrasjon skal være anerkjent for sin kompetanse, effektivitet og pådriverrolle.

Målsettingen er en utviklingsorientert organisasjon med høy kompetanse og et godt arbeidsmiljø med god økonomistyring og hensiktsmessig organisering i forhold til etatens ansvar og oppgaver som forvaltningsorgan og tjenesteyter. Sjøfartsdirektoratet vektlegger tiltak for å beholde kvalifisert personell og sikre nødvendig nyrekruttering på ulike områder innen etaten. Dette søkes nådd gjennom en aktiv lønns- og personalpolitikk kombinert med kompetansefremmende tiltak og arbeidstidsfleksibilitet.

Direktoratets arbeid med å forbedre økonomiforvaltningen og regnskapsførselen er gitt høy prioritet, og flere tiltak er gjennomført slik at økonomiforvaltningen og regnskapsførselen nå er mer tilfredsstillende. Direktoratet vil fortsette arbeidet med å kvalitets-sikre økonomiforvaltningen. Videre vil direktoratet vurdere tiltak for å sikre den juridiske forvaltningskompetansen og gode saksbehandlingsrutiner. Ny IT-løsning for Skipskontrollens operative tjenester tas i bruk på alle stasjoner innen utgangen av 1999. Systemet forventes å forbedre innrapporteringen av utførte kontrolloppdrag og gi et bedre grunnlag for gebyrinnkreving. Det vurderes en videreutvikling av systemet i 2000.

Utviklingen av en sikkerhetskultur innen skipsfartsnæringen krever satsing på motivasjon og informasjon overfor næringen. Direktoratet vil tilrettelegge for en utstrakt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi internt og eksternt. I tillegg vil etatsorganet Navigare, som kommer ut kvartalsvis i et opplag på 15 000 og distribueres til alle deler av næringen, fortsatt være et viktig informasjonsorgan.

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 183,55 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter for om lag 325 ansatte og andre driftsutgifter i Sjøfartsdirektoratet. I tillegg til utgifter ved å gjennomføre lovpålagte kontroll- og forvaltningsoppgaver og arbeidet med strategisk sjøsikkerhet, skal midler til Sjøvettkampanjen, direktoratets forskningsinnsats innenfor sjøsikkerhet og miljø, prosjektledelse av NO_x-RED-programmet dekkes av denne bevilgningen. Videre dekkes utbetalinger til støtteberettigede krigsseilere og deres enker under den tidligere stiftelsen Nortraships sjømannsfond og ex-gratia utbetalinger til norske sjøfolk og etterlatte etter norske sjøfolk som seilte ute i krigsårene 1940-45.

Nærings- og handelsdepartementet

Fra og med 2000 omfatter denne bevilgningen også utgifter til Sjøfartsdirektoratets deltakelse i IMO-møter og sakkyndige råd på sjøsikkerhetsområdet. Tidligere har disse utgiftene blitt dekket over departementets driftsbudsjett.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke direktoratets utgifter til kultur- og velferdstiltak for sjøfolk, bl.a. formidling av aviser, bibliotek- og idrettstjenester, informasjon og videofilmtenesten.

Post 70 Hjemssending av sjøfolk

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner som skal dekke direktoratets pålagte utgifter etter sjømannsloven, deriblant utgifter til nødvendige hjemreiser for sjøfolk.

Post 72 Tilskudd til NO_x-tiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner til tiltak for å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra norske skip i kystfart. Bevilgningen er den siste til gjennomføring av et 5-årig program for perioden 1996-2000 for reduksjon av NO_x-utslipp fra norske skip i kystfart med en totalramme på 35 mill. kroner inklusiv prosjektledelse (over 01 Driftsposten).

Kap. 3941 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 941)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	76 334	83 000	84 630
03	Diverse inntekter	5 713	1 000	1 000
04	Gebyrer for skip i NIS	43 992	43 140	44 610
05	Inntekter av velferdstiltak	5 014	3 000	3 100
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	521		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 056		
17	Refusjon lærlinger	16		
	Sum kap. 3941	132 646	130 140	133 340

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og**Post 04 Gebyrer for skip i NIS**

De utgifter som pådras Sjøfartsdirektoratet for skip og offshoreengasjementer i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS), skal dekkes gjennom gebyrinntekter. I tillegg skal NIS-gebyrene dekke det norske bidraget til IMO og departementets egne utgifter tilknyttet skipsfarten.

Kontrollen med store lasteskip i NIS er delegert til klasseselskapene. Rederiene betaler klasseselskapene direkte for denne kontrollen. Sjøfartsdirektoratets utgifter er knyttet til fastsetting av regelverk, kontroll med klasseselskapenes arbeid og stikkprøvekontroll på at skipene er i orden. Andre fartøyer i NIS og alle NOR-fartøyer blir kontrollert av direktoratet. Gebyrene for disse kontrollene dekker ikke direktoratets utgifter fullt ut. Videre pådras en del utgifter til havnestatskontroll av utenlandske skip som anløper norske havner. Etter internasjonale avtaler kan ikke disse utgiftene kreves dekket.

Det oppførte inntektsbeløpet under post 01 er basert på at gebyrsatsene for skip og offshoreinstallasjoner i NOR økes med ca. 10 pst. i 2000. For skip i NIS er det budsjettert med uendrede gebyrsatser. For øvrig er budsjettforslaget for 2000 basert på forventet flåtesammensetning og antall skip i de to registrene.

Post 03 Diverse inntekter

Det oppførte anslaget gjelder inntekter i form av refusjoner for utført kontroll og tilsynsoppdrag og diverse andre inntekter.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det budsjetteres med inntekter av velferdstiltak på 3,1 mill. kroner for 2000. Posten omfatter inntekter fra utleie av videofilmer. Det vises for øvrig til omtale under kap. 941, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Kap. 942 Skipsregistrene (jf. kap. 3942)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	5 748	6 600	6 700
	Sum kap. 942	5 748	6 600	6 700

Status for virksomheten

For å sikre en uavhengig og selvstendig administrering av de to registrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) er arbeidet lagt til et eget forvaltningsorgan. Skipsregistrene er lokalisert i Bergen og vil utføre om lag 10 årsverk i 1999.

Registrenes virksomhet utføres innenfor gjeldende regelverk, men påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen. En framtidig utfordring er tilpasning av virksomheten til utviklingen innenfor teknologi- og informasjonsvirksomhet. Videreutvikling av informasjonsflyt står sentralt i Skipsregistrene, og omlegging av IT-virksomheten vil fortsatt være en tung post på driftsbudsjettet.

Resultatrapport 1998

Skipsregistrene oppnådde sin hovedmålsetting om en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon av NIS- og NOR-registrene ved å opprettholde et korrekt og oppdatert register gjennom gode saksbehandlingsrutiner og tilstrekkelig bemanning. Overføring av registrene til data er avsluttet, mens arbeidet med opprydding og ajourføring er en kontinuerlig prosess som fortsetter i 1999. Saksmengden ved NOR- og NIS-registrene gikk ned med henholdsvis 11,3 og 6,1 pst. Målsettingen om at saksbehandlingstiden ikke skal overstige en uke ble oppfylt.

Norsk ordinært skipsregister (NOR)

Det var registrert 12 763 skip i NOR pr. 31. desember 1998. Det er en økning på 1,5 pst. fra året før. 979 av de registrerte NOR-skipene tilhørte handelsflåten. Antall skip over 200 bruttotonn var 1 451, som er en økning på 2,3 pst. fra 1997. I 1998 ble 340 skip innmeldt i registret, 148 skip ble slettet, og det ble registrert 953 eierskifter. Videre registrerte Skipsregistrene 6 810 andre dokumenter som ledd i sin funksjon som rettsvernregister for rettigheter i NOR-skip.

Norsk internasjonalt skipsregister (NIS)

Det var registrert 752 skip i NIS pr. 31. desember 1998. Det er en økning på 4 pst. fra året før. I 1998 ble det innmeldt 101 skip, 72 skip ble slettet, og det ble registrert 129 eierskifter. Videre registrerte Skipsregistrene 1 126 andre dokumenter som ledd i sin funksjonen som rettsvernregister for rettigheter i NIS-skip.

En oversikt fra skipsbyggingsregisteret pr. 31. desember 1998 viser at 221 skip er under bygging. Det ble i løpet av 1998 registrert 121 nybygg og kontraheringer og 161 slettelser.

Mål og strategier

Det overordnede mål for Skipsregistrene er å opprettholde et korrekt og oppdatert register gjennom en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon og kvalitetssikre innholdet i registrene. Bruk av informasjonsteknologi og forenkling av prosedyrer for

Nærings- og handelsdepartementet

brukerne av registrene er viktige virkemidler for å nå målet. Skipsregistrene vil i 2000 prioritere omlegging av nåværende tekniske kommunikasjonsløsning.

Budsjettforslag 2000

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten forutsettes videreført med samme arbeidskraftsforbruk, dvs. om lag 10 årsverk. Det foreslås en bevilgning på 6,7 mill. kroner til driftsutgifter for 1999.

Kap. 3942 Skipsregistrene (jf. kap. 942)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Gebyrer NOR	3 800	4 200	4 300
02	Gebyrer NIS	4 735	5 300	5 450
	Sum kap. 3942	8 535	9 500	9 750

Post 01 Gebyr NOR, og

Post 02 Gebyr NIS

Det budsjetteres med om lag uendret antall skip i Norsk Ordinært Register (NOR). Årsavgiften for skip i Norsk Internasjonalt Register (NIS) er basert på et anslag på 740 skip pr. 1. januar 2000. Gebyrinntektene vil også være avhengig av etterspørselen etter tjenester fra bl.a. finansieringsinstitusjoner ved registrering av rettigheter i skip.

Kap. 943 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	424 854	250 000	330 000
	Sum kap. 943	424 854	250 000	330 000

Vedrørende 1998 og 1999:

Bevilgning til refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble tidligere bevilget over kap 947. Bevilgningen for 1999 ble økt med 35 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status på området

Refusjonsordningen for norske sjøfolk på skip i Norsk Ordinært Register (NOR) ble etablert i 1994. Fra 1996 ble ordningen utvidet til også å gjelde skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) med refusjonsberettiget bemanning. Ordningen innebærer i hovedsak at rederier kan søke om en prosentvis refusjon av brutto lønnsutgifter for sjøfolkene som faller inn under ordningen. Etter at ordningen ble lagt om fra 2. halvår 1998, har støttesatsen vært 12 pst. av brutto lønnsutgifter dersom vilkårene for refusjon er oppfylt. Ordningen forvaltes av Sjøfartsdirektoratet som forestår utbetaling i seks terminer pr. år. Direktoratet utarbeider terminvise rapporter om utbetalingene og antall sjøfolk under ordningen til departementet. Utbetalingene i siste halvdel av 1998 holdt seg på ca. 50 mill. kroner pr. termin. I 1999 har imidlertid rederiene tilpasset seg den nye innretningen av ordningen og utbetalingene viser en gradvis økning. For 2. termin 1999 ble det utbetalt om lag 55 mill. kroner.

Resultatrapport 1998

Nærings- og handelsdepartementet evaluerte ordningen våren 1998. På bakgrunn av evalueringen vedtok Stortinget et nytt og mer målrettet regelverk som fikk virkning fra

Nærings- og handelsdepartementet

annet halvår i 1998, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 216 for 1997-98. Det nye regelverket stimulerer rederiene til å opprettholde sysselsettingen innenfor tradisjonell maritim besetning og til å satse mer på opplæring og nyrekruttering. I 1998 økte det totale antall norske sjøfolk med om lag 1 900, fra om lag 16 800 til 18 700. I samme periode ble antall sjøfolk under refusjonsordningen redusert som følge av at bl.a. passasjerbetjening på NOR-ferger og bøyelastere i råoljetransport i Nordsjøen ble tatt ut av ordningen med virkning fra 2. halvår 1998. Antall sjøfolk under ordningen viser imidlertid en svak økning for 1. halvdel av 1999 noe som skyldes den generelle økningen av antall norske sjøfolk og at rederiene har tilpasset seg den nye innretningen av ordningen.

Mål og strategier

Hovedmålsettingen med tilskudd til sysselsetting av sjøfolk er å opprettholde antall norske sjøfolk på norske skip. Viktige delmål er å bidra til rekruttering og utdanning innen sjømannsstanden og opprettholde sysselsettings- og bosetningsmønsteret i kystdistriktene. Regjeringen vil oppnå målsettingene ved å foreslå at refusjonsordningen videreføres etter gjeldende innretning og støttesats.

Budsjettforslag 2000

Terminutbetalingene under ordningen har vist en gradvis økning. Budsjettanslaget er basert på faktiske refusjonsutbetalinger hittil i 1999. Utbetalingen for 2. termin i 1999 utgjorde ca. 55 mill. kroner. Basert på refusjonsutbetalinger på dette nivået foreslås en bevilgning på 330 mill. kroner for 2000.

Kap. 944 Ventelønn

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999 Forslag 2000
01	Driftsutgifter	1 055	1 500 1 200
	Sum kap. 944	1 055	1 500 1 200

Vedrørende 1998 og 1999:

Bevilgning til ventelønn ble tidligere bevilget over kap 948.

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 1,2 mill. kroner til å dekke refusjon av ventelønn for oppsagt personell i det tidligere Direktoratet for sjømenn og Velferdstjenesten for handelsflåten. Budsjettforslaget for 2000 tar hensyn til at antall personer som kan reise krav om ventelønn, er redusert i forhold til 1999.

Programkategori 17.50 Aksjeselskaper

Utgifter under programkategori 17.50 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
		Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
Kap.	Betegnelse				
946	IT-senter Fornebu			260 000	
950	Sydvaranger ASA	53 061			
951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	62 000	60 000	126 000	110,0
952	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	61 019	46 000	40 000	-13,0
953	Kings Bay AS	25 000	26 000	11 000	-57,7
955	Norsk Koksverk	24 276			
	Sum kategori 17.50	225 356	132 000	437 000	231,1

Utgifter under programkategori 17.50 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
70-89	Overføringer til andre	225 356	132 000	177 000	34,1
90-99	Lånetransaksjoner			260 000	
	Sum kategori 17.50	225 356	132 000	437 000	231,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Statens aksjeportefølje innen bergverk og industri m.m. består av 13 selskaper med samlet pålydende på vel 3 mrd. kroner pr. september 1999. Disse omfatter seks selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (A/S Olivin, Kings Bay AS, Svalbard Samfunnsdrift A/S, Arcus AS, A/S Bjørnøen og Electronic Chart Centre AS), fem majoritetside selskaper (Kongsberg Gruppen ASA, Sydvaranger ASA, Raufoss ASA, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Norsk Medisinaldepot ASA) og to minoritets-eierposter (Norsk Hydro ASA og Norsk Vekst ASA). Aksjene i fire av selskapene – Norsk Hydro, Raufoss, Kongsberg Gruppen og Sydvaranger – er børsnoterte med en samlet verdi for statens andel på ca. 41 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs 1. september 1999.

I 1999 er et nytt selskap stiftet, Electronic Chart Centre AS (ECC AS), ett er overført fra Sosial- og helsedepartementet til Nærings- og handelsdepartementet (Norsk Medisinaldepot ASA), og aksjene i et selskap ble solgt (Norsk Jetmotor as). Departementet arbeider med salg av statens eierandeler i Arcus AS med datterselskaper i tråd med forslag lagt fram i St.prp. nr. 67 for 1998-99, jf. Innst. S. nr. 236 for 1998-99, og i Sydvaranger ASA. Videre vurderes salg av statens resterende aksjer i Norsk Vekst ASA og et nedslag i Norsk Medisinaldepot ASA. I statsbudsjettet for 2000 legges det videre opp til at Nærings- og handelsdepartementet overtar eieransvaret for statens aksjepost i Norsk Avfallshandtering AS (NOAH) fra Miljøverndepartementet, jf. nærmere omtale under nytt kap. 945 Norsk Avfallshandtering AS.

Av de 13 selskapene har seks løpende industriell virksomhet, to forestår samfunnsdrift, ett har til formål å bygge opp og drive en autorisert elektronisk sjøkarttjeneste for maritim virksomhet, ett er grossist og distributør av legemidler og helsepleiemateriell, mens ett eier og forvalter fast eiendom. Ett av selskapene, Sydvaranger ASA, har nedlagt hovedvirksomheten og vil bli solgt eller avvirket. Av de 11 selskapene med løpende drift, gikk fem med overskudd i 1998. Forventet aksjeutbytte for 1998 fra disse selskapene er ført opp som inntekt under kap. 5656. Tre av selskapene, alle lokalisert på Svalbard, er avhengig av årlig statsstøtte.

Mål og strategier

Det er regjeringens mål at selskapene skal drives best mulig vurdert etter bedriftsøkonomiske kriterier. Flere av selskapene har eksportrettet produksjon med hard konkurranse i internasjonale markeder. Viktige utfordringer i tiden framover vil være kontinuerlig markedstilpasning av produksjonen og løpende effektivisering av driften. Samtidig skal selskapene ivareta de samfunnsmessige hensyn som ligger til grunn for virksomheten. Enkelte statsbedrifter får statsstøtte ut fra regionalpolitiske hensyn.

Staten vurderer fortløpende sin rolle som langsiktig og profesjonell eier av industri-selskaper og legger vekt på å møte utfordringer og endringer i drifts- og markedsforhold offensivt. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på en aktiv oppfølging av eventuelle forslag om industrisamarbeid, ekspansjon, nyerverv eller salg, med utgangspunkt i de enkelte selskaperes virksomhet og utviklingsmuligheter. Aktuelle forslag vil bli lagt fram for Stortinget.

Kap. 945 (nytt) Norsk Avfallshandtering AS

Status for virksomheten

Norsk Avfallshandtering AS (NOAH) ble opprettet i 1991, jf. St.prp. nr. 103 for 1990-91 Om dannelsen av selskap for behandling av spesialavfall m.m., og Innst. S. nr. 24 for 1991-92. NOAH ble organisert som et aksjeselskap med staten ved Miljøverndepartementet som eier av 56,5 pst. av aksjene. De øvrige aksjonærene er ni større norske industribedrifter. Staten økte sin eierandel til 71,5 pst. i 1997.

NOAHs formål er å bygge, eie og drive anlegg for behandling av spesialavfall i Norge. Selskapet skal bidra til å realisere målsettingen om at praktisk talt alt miljøfarlig avfall som genereres i Norge, skal gjenvinnes eller gå til sluttbehandling i godkjente norske anlegg innen 2000. I St.prp. nr. 103 for 1990-91 ble NOAH tillagt følgende oppgaver:

- plikt til å ta i mot alle typer spesialavfall
- tilby behandling og lagring av uorganisk og organisk spesialavfall
- forestå deponering av spesialavfall
- kunne forestå eksport/import av spesialavfall
- yte bistand og rådgivning til kunder og medvirke til forskning på feltet

NOAH har bygd ut anlegget for behandling av uorganisk spesialavfall ved Langøya utenfor Holmestrand. Anlegget har gjennomgått en betydelig opprusting etter at NOAH overtok og er nå et behandlingsanlegg av høy miljømessig og teknisk standard for uorganisk spesialavfall.

I juni 1999 ble Norges nasjonale anlegg for behandling av organisk spesialavfall i Brevik innviet. Anlegget er dimensjonert for å kunne motta og behandle de 30 000 tonn med organisk spesialavfall som årlig genereres i Norge.

Under oppbyggingen av selskapet har den statlige eierandelen vært dominerende, og Miljøverndepartementet har hatt ansvaret for forvaltning av statens eierinteresser. Etter hvert som NOAH har gjennomført de nødvendige investeringer og kommet i gang med ordinær drift, tar regjeringen sikte på å redusere den statlige eierandelen i selskapet ved å få inn langsiktige, strategiske eiere med kompetanse innen spesialavfall. Videre vil forvaltningsansvaret for statens eierandel i NOAH bli overført fra Miljøverndepartementet til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. januar 2000, jf. også omtale i Miljøverndepartementets budsjettproposisjon for 2000.

Post 70 Dekning av garantiansvar for miljøvernlån

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990-91 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for selskapet som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingsskapasitet for spesialavfall. Norsk avfallshåndtering AS hadde ved utgangen av 1998 fått innvilget garantier på til sammen 33 mill. kroner. I 1999 har Miljøverndepartementet innvilget garanti for inntil 55 pst. av ytterligere lån på 179 mill. kroner i forbindelse med eta-

Nærings- og handelsdepartementet

bleringen av anlegget for behandling av organisk spesialavfall i Brevik. De anleggene som denne garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er nå på plass. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er etablert en ordning med årlig utbetalingsfullmakt for dekning av garantiansvar gjennom St.prp. nr. 1 med etterbevilgning i høstens endringsproposisjon. Forslag til utgiftsføring uten bevilgning av eventuelle framtidige utbetalinger som følge av tap under garantiordningen må fortsatt fremmes årlig så lenge de aktuelle lånene løper, jf. Forslag til vedtak VII, 2. Ansvar for oppfølgingen av det statlige garantiansvaret overføres fra Miljøverndepartementet til Nærings- og handelsdepartementet 1. januar 2000, jf. omtale under kap. 1442, post 73 i St.prp. nr. 1 for 1999-2000 Miljøverndepartementet.

Kap. 946 (nytt) IT-senter Fornebu

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
90	Aksjekapital			260 000
	Sum kap. 946			260 000

Post 90 Aksjekapital

Det vises til Stortingets tidligere behandling av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. På grunnlag av Innst. S. nr. 99 for 1998-99 vedtok Stortinget at staten skal delta som medeier i det selskapet som får i oppdrag å utvikle og gjennomføre planene om et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Regjeringen vil legge fram en egen stortingsproposisjon som redegjør for valg av privat interessent og etablering av et felles selskap. Det vises til omtale i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon.

Det foreslås bevilget 260 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett som statlig aksjekapital til et IT-senter på Fornebu. Midlene framskaffes ved avhendig av statlige eiendommer på Fornebu, jf. omtale i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon (kap. 1582).

Kap. 949 (nytt) Electronic Chart Centre AS*Vedrørende 1999:*

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble det bevilget 10 mill. kroner som egenkapital og 20 mill. kroner til overkursfond til Electronic Chart Centre AS, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status

Nærings- og handelsdepartementet ga i St.prp. nr. 67 for 1998-99 en omtale av planene om å skille ut Electronic Chart Centre AS (ECC) fra Statens kartverk (SK), og etablere ECC som et aksjeselskap. Nærings- og handelsdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeidet om etableringen av ECC, og selskapet ble stiftet 30. juni 1999 med en aksjekapital på 10 mill. kroner og et overkursfond på 20 mill. kroner. Aksjene forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet.

Miljøverndepartementet ga i St.prp. nr. 1 for 1998-99 en omtale av samarbeidet mellom sjøkartverket i Storbritannia (UKHO) og SK om å etablere et europeisk senter for forvaltning og distribusjon av autoriserte digitale sjøkart.

ECC har bygd opp en unik kompetanse for produksjon, distribusjon og forvaltning av sømløse elektroniske sjøkart. Teknologien er utviklet bl.a. med støtte fra statlige FoU-midler. Produksjonen av autoriserte digitale sjøkart representerer en betydelig forbedring for navigering til sjøs. Skip som mottar denne tjenesten, behøver ikke lenger kjøpe papirkart for de aktuelle farvann, men vil få nødvendige kartdata via satellittoverføring.

Nærings- og handelsdepartementet

Siden kilden for disse data vil ligge hos de forskjellige lands sjøkartverk, vil kartene alltid kunne være oppdatert.

Den internasjonale sjøkartverkorganisasjonen vedtok i 1992 at det skulle etableres regionale sentre med ansvar for produksjon, forvaltning og leveranse av autoriserte elektroniske navigasjonskart til skipsfarten (RENC). SK og UKHO har inngått en avtale om å etablere og drive den nordeuropeiske RENC'en under navnet PRIMAR. Avtalen innebærer at SK og UKHO skal dele utgifter og inntekter av samarbeidet med en halvdel hver. PRIMAR-samarbeidet er etablert i Stavanger med personell fra UKHO og ECC. PRIMAR-samarbeidet får enerett til å motta, kvalitetssikre, forvalte og distribuere autoriserte digitale sjøkartdata fra de deltakende lands sjøkartverk. PRIMAR skal også tilby oppdatering av dataene. PRIMAR skal ikke distribuere sjøkartdata direkte til skipsfarten, men gjennom forhandlere som driver på kommersiell basis.

Fra norsk side arbeides det videre for å få andre lands sjøkartverk med på at det skal kunne tas inn privat eierkapital i selskapet.

Kap. 950 Sydvaranger ASA

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd	53 061		
	Sum kap. 950	53 061		

Status for virksomheten

Jernmalmvirksomheten til Sydvaranger ASA, dvs. utvinning, prosessering og salg av jernmalmprodukter, er avviklet. Den siste lasten med pellets ble skipet i oktober 1998 og siste last med superslig i februar 1999. Det pågår imidlertid fortsatt arbeid knyttet til opprydding, sanering og sikring av bygninger og anlegg.

Australian Bulk Minerals Ltd. (ABM) inngikk i november 1997 en avtale med Sydvaranger ASA og Kirkenes Utvikling AS som bl.a. omfatter en opsjon for overtakelse av Sydvaranger ASAs produksjonsanlegg og jernbane og leie av gruverettigheter, arealer og bygninger, jf. redegjørelse i St.prp. nr. 1 for 1998-99. I mars 1999 ble Arctic Bulk Minerals AS, et heleid datterselskap av ABM, tildelt konsesjon for drift av gruvevirksomhet i Bjørnevatn i Sør-Varanger kommune. Sydvaranger ASA informerte i mai 1999 om at avtalen med ABM er reforhandlet, og at opsjonsavtalen er forlenget med ett år. Det er gitt nærmere omtale av utviklingen i ABM-saken i St.prp. nr. 67 for 1998-99 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1999.

I påvente av en avklaring med Australian Bulk Minerals Ltd. er det hittil ikke blitt igangsatt større sikringsarbeider i gruveområdet. Selskapet hadde 19 ansatte ved utgangen av 1998. Pr. september 1999 var bemanningen trappet ned til seks ansatte.

Arbeidet med å avvikle statens engasjement i Sydvaranger ASA følger de hovedmål og retningslinjer som ble trukket opp i St.prp. nr. 62 for 1995-96. Departementet har engasjert en finansiell rådgiver til å bistå med verdivurdering og eventuelt salg av statens aksjer i Sydvaranger ASA. Stortinget vil bli orientert om dette arbeidet på et tidspunkt som vil avhenge av den videre framdrift.

Resultatrapport 1998

Det ble i 1998 skipet 4 000 tonn pellets og 21 300 tonn spesialprodukter. Selskapet hadde driftsinntekter på 66 mill. kroner og et negativt driftsresultat på 37 mill. kroner.

I 1998 ble festeavgiftene for boliger og industritomter regulert opp for bl.a. å synliggjøre verdien av selskapets eiendommer. Videre ble om lag 450 tomter solgt. I første halvår 1999 ble diverse tomtearealer i Kirkenes sentrum overdratt til Sør-Varanger kommune, jf. omtale under kap. 962 Omstillingstiltak, post 71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger.

Et rådgivende ingeniørfirma har på oppdrag fra Sydvaranger ASA gjennomført en full miljøundersøkelse av anleggene i Bjørnevatn og Kirkenes og skissert forslag til nødvendige tiltak. Det er ikke registrert forurensning av vesentlig omfang. De resterende miljøarbeidene forventes utført i løpet av høsten 1999.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås ingen bevilgning til selskapet over statsbudsjettet for 2000.

Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	62 000	60 000	126 000
	Sum kap. 951	62 000	60 000	126 000

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble det gitt en tilleggsbevilgning på 27 mill. kroner som tilskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S. Bevilgningsvedtaket innebærer en omdisponering på selskapets budsjett ved at 30 mill. kroner er forutsatt benyttet til en undersøkelsessstoll i Svea Nord, mens det ordinære tilskuddet til selskapet reduseres med 3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard. Selskapet er største utmålshaver på øygruppen. Kulldriften foregår for tiden i Gruve 7 ved Longyearbyen og i Svea-gruva (Vestfeltet). Etter gjeldende driftsopplegg er samlet produksjon i 1999 planlagt å utgjøre om lag 400 000 tonn. Selskapet hadde 201 ansatte ved utgangen av 1998. Det har i de senere år skjedd en betydelig nedbemanning i SNSK i tråd med vedtatte driftsplaner.

De viktigste markedene for SNSK er Norge, Finland, Tyskland og England. I tillegg har selskapet de senere årene hatt leveranser til Sverige, Danmark og Island. Longyear-kullene anvendes hovedsakelig innen metallurgi, mens Svea-kullene hittil kun har vært benyttet til energiformål i kraftverk og ved sementproduksjon.

Kulldriften går med underskudd som dekkes med statstilskudd. Bakgrunnen for statsstøtten har bl.a. vært at gruvedriften danner et viktig fundament for annen norsk næringsvirksomhet og bosetting på Svalbard. Målet med det statlige tilskuddet er å gjøre selskapet i stand til å videreføre sin virksomhet på en forsvarlig måte.

I 1997 og 1998 inntraff et betydelig fall i prisene i det internasjonale kullmarkedet. SNSK tar sikte på å avvikle driften i Gruve 7 i 2001. Produksjonen i Svea Vest vil bli stanset i løpet av høsten 2000. Østfeltet i Svea er undersøkt og anses ikke lenger å være drivverdig.

SNSK har lagt fram forslag om etablering av en undersøkelsessstoll med sikte på gruvedrift i Svea Nord. Selskapet mener at reservene i Svea Nord vil kunne danne grunnlag for kulldrift i om lag 20 år med rundt 150 arbeidsplasser. En beslutning om langsiktig drift kan imidlertid ikke tas før feltet er undersøkt ved stolldrift. Det er redegjort nærmere for Svea Nord-prosjektet i St.prp. nr. 67 for 1998-99.

Undersøkelsene i Svea Nord antas å koste om lag 140 mill. kroner og forutsettes sluttført i 2001. I tillegg kreves driftstilskudd på om lag 50 mill. kroner til midlertidig produksjonsdrift i samme periode i den sørlige randsonen av Svea Nord. Når resultatene fra undersøkelsessstollen foreligger, vil regjeringen vurdere om det skal igangsettes ordinær drift på forekomsten.

Nærings- og handelsdepartementet

Det legges til grunn at det framtidige driftsopplegget med produksjon bare i Svea Nord vil være klart mer rasjonelt enn det nåværende. Det nye driftsopplegget vil redusere behovet for statlig tilskudd, jf. St.prp. nr. 67 for 1998-99.

Gjennom St.prp. nr. 67 for 1998-99 fikk SNSK bevilget 30 mill. kroner for 1999 til oppstart av arbeid med undersøkelsesstoll i Svea Nord. Det ordinære tilskuddet til selskapet ble samtidig redusert med 3 mill. kroner. Regjeringen gjorde det klart at en gjennomføring av Svea Nord-prosjektet etter planen forutsetter oppfølgende bevilgninger på statsbudsjettet for 2000 og 2001. Stortinget ga sin tilslutning til dette opplegget ved behandlingen av St.prp. nr. 67 for 1998-99.

Det vil bli foretatt en bred gjennomgang av den norske kulldriften i den nye stortingsmeldingen om Svalbard, som ventes framlagt høsten 1999.

Resultatrapport 1998

Kullproduksjonen utgjorde 328 170 tonn, hvorav 129 093 tonn fra Gruve 7 og 199 076 tonn fra Svea. Samlet produksjon i 1998 var 58 270 tonn mindre enn i 1997. SNSK hadde i 1998 driftsinntekter på ca. 144 mill. kroner og et underskudd før stats-tilskudd på ca. 52 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1997 var henholdsvis ca. 132 og 61 mill. kroner.

Budsjettforslag 2000

SNSK har søkt om statstilskudd på 136,7 mill. kroner for 2000. Dette omfatter 70,6 mill. kroner til drift i Svea Vest og Gruve 7 og 66,1 mill. kroner til videreføring av undersøkelsesstoll i Svea Nord.

Selskapets søknad er basert på at produksjonen i 2000 vil utgjøre 312 000 tonn kull, hvorav 203 000 tonn fra Gruve 7, 30 000 tonn fra Svea Vest og 79 000 tonn fra Svea Nord (undersøkelses- og oppføringsdrift), med en bemanning på 204 ansatte. Det er lagt til grunn at kullpriser og fraktrater vil være på samme nivå som i 1999.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår en samlet bevilgning på 126 mill. kroner til SNSK for 2000, hvorav 66 mill. kroner til undersøkelsesstoll i Svea Nord og 60 mill. kroner til drift i Svea Vest og Gruve 7. Departementet forutsetter at selskapet til enhver tid tilstreber en mest mulig kostnadseffektiv drift, samtidig som hensynet til sikkerhet og miljø ivaretas på tilfredsstillende måte.

Kap. 952 Svalbard Samfunnsdrift og næringsutvikling

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	61 019	46 000	40 000
	Sum kap. 952	61 019	46 000	40 000

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble bevilgningen redusert med 2 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Post 70 Tilskudd, *kan overføres*

Tilskuddet foreslås fordelt på underpostene Svalbard Samfunnsdrift A/S og Svalbard Næringsutvikling A/S.

Nærings- og handelsdepartementet

Betegnelse	Regnskap 1998	(i 1 000 kr)	
		Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Svalbard Samfunnsdrift A/S	55 732	42 500	37 000
Svalbard Næringsutvikling A/S	5 287	3 500	3 000
Sum post 70	61 019	46 000	40 000

Underpost 70.1 Svalbard Samfunnsdrift A/S*Status for virksomheten*

Svalbard Samfunnsdrift A/S (SSD) har ansvar for de fleste samfunnsoppgaver i Longyearbyen. Selskapet yter offentlige tjenester og forestår utbygging og drift av infrastruktur. En av selskapets oppgaver er, i samarbeid med Svalbard Næringsutvikling AS (SNU) som er et heleid datterselskap av SSD, å legge til rette for etablering av ny lønnsom næringsvirksomhet i Longyearbyen. Målsettingen med tilskuddet er å utføre de tillagte samfunnsoppgaver på en forsvarlig og mest mulig kostnadseffektiv måte.

Forslaget om styrking av lokaldemokratiet i Longyearbyen vil være et sentralt tema i den kommende stortingsmeldingen om Svalbard som planlegges fremmet høsten 1999. Dette ventes å få betydning for SSDs framtidige virksomhetsområder, struktur og strategi.

Resultatrapport 1998

De største enkeltprosjektene for SSD i 1998 har vært bygging av ny brannstasjon, et høydebasseng for vannforsyningen og arealplanlegging. Videre har selskapet brukt ressurser på nærmiljøanlegg ved skolen, ombygging av barnehage og anskaffelse av familieboliger.

SSD hadde i 1998 driftsinntekter på 47 mill. kroner og et underskudd før statlig driftstilskudd på ca. 37 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1997 var henholdsvis 43 og 36 mill. kroner. Ved utgangen av 1998 hadde SSD 75 ansatte.

Budsjettforslag 2000

SSD har søkt om 77 mill. kroner til drift og investeringer i 2000. Av søknadsbeløpet gjelder 38 mill. kroner dekning av underskudd på driften og 39 mill. kroner investeringer. Investeringsbehovet knytter seg hovedsakelig til vannforsyning, avløp og fjernvarme.

Departementet går inn for en tilskuddsbevilgning på til sammen 40 mill. kroner til samfunnsdrift og næringsutvikling fordelt med 37 mill. kroner til SSD og 3 mill. kroner til SNU. Det legges til grunn at SSD selv prioriterer midlene til drift og investeringer innenfor denne rammen.

Det forutsettes at selskapet legger betydelig vekt på å øke egenfinansieringen ved at prisingen av de enkelte tjenestene i størst mulig grad gir kostnadsdekning. Videre forutsetter departementet at selskapet prioriterer arbeidet med å gjøre driften mest mulig kostnadseffektiv.

Underpost 70.2 Svalbard Næringsutvikling AS*Status for virksomheten*

Svalbard Næringsutvikling AS (SNU) er et heleid datterselskap av Svalbard Samfunnsdrift AS. Selskapets hovedoppgave er å arbeide for etablering av ny og lønnsom privat næringsvirksomhet på Svalbard, spesielt i Longyearbyen.

Resultatrapport 1998

SNU registrerte 15 nyetableringer på Svalbard i 1998. Det utføres nå flere årsverk innen privat sektor enn til sammen innen statlig virksomhet og kulldrift. Veksten innen privat

Nærings- og handelsdepartementet

næringsvirksomhet har mer enn dekket opp for nedgangen i antall sysselsatte innenfor kulldrift, samtidig som det er større mangfold av virksomheter. I Longyearbyen ble det i 1998 utført til sammen ca. 960 årsverk. Dette er ca. 240 årsverk mer enn i 1990, men økningen i antall årsverk stoppet opp i 1998.

En vesentlig del av sysselsettingsveksten i Longyearbyen har skjedd med utgangspunkt i reiselivsnæringene. Hotellkapasiteten er blitt bygd ut, og turisttrafikken er økende. Longyearbyen hadde våren 1999 en overnattingskapasitet på ca. 500 senger og ytterligere kapasitet er under utbygging og planlegging. Reiselivsnæringen på Svalbard har vist ansvarlighet i utvikling av reiselivsprodukter, bl.a. ved å legge vekt på en miljøvennlig reiselivsprofil. SNUs engasjement på reiselivssiden ivaretas gjennom Info-Svalbard.

Mål og strategier

Det har funnet sted en betydelig vekst i antallet nyetableringer de senere år, og det er ikke lenger behov for å prioritere arbeid med etablering av ny virksomhet i samme omfang som hittil. Regjeringen vil komme tilbake til den framtidige organiseringen av næringsutviklingsarbeidet i stortingsmeldingen om Svalbard som planlegges lagt fram høsten 1999.

Budsjettforslag 2000

SNU har søkt om tilskudd for 2000 på 4,5 mill. kroner til drift. Det føres opp forslag om 3 mill. kroner til prioriterte næringsutviklingstiltak gjennom SNU/Info-Svalbard.

Kap. 953 Kings Bay AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd	25 000	26 000	11 000
	Sum kap. 953	25 000	26 000	11 000

Status for virksomheten

Kings Bay A/S (KB) eier grunn og anlegg i Ny-Ålesund og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Norske, tyske, britiske, italienske og japanske forskningsinstitusjoner har etablert permanente stasjoner i Ny-Ålesund. Et nytt norsk forskningsbygg ble innviet i august 1999. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsinstitusjoner stedet uten å drive forskning på permanent basis. Målsettingen med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte.

Tilskudd til nytt servicebygg er gitt over statsbudsjettet for 1999. Prosjektet er startet opp, men vil ikke bli ferdigstilt før i 2000.

Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved dagsanløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen.

Selskapet har igangsatt arbeidet med å kartlegge mulige miljøproblemer og oppryddingsbehov etter den nedlagte gruvedriften.

Resultatrapport 1998

Aktiviteten i Ny-Ålesund var også i 1998 preget av større utbyggingsoppgaver og har ført til at selskapet har vært nødt til å trekke 7,2 mill. kroner på kassakrediten for å skaffe tilstrekkelig finansiering til Nordpolhotellet og Samfunnshuset. KB fikk i 1998 et statstilskudd på 25 mill. kroner hvorav 10 mill. kroner er brukt til drift og løpende investeringer og 15 mill. kroner til investering i kraftstasjonen. Forskningsaktivitetene i Ny-Ålesund, målt i antall overnattingsdøgn, gikk ned i 1998, spesielt i siste halvår. Det var

Nærings- og handelsdepartementet

hovedsakelig den norske og tyske aktiviteten som ble redusert sammenliknet med tidligere år.

KB hadde i 1998 driftsinntekter på 25,8 mill. kroner og et overskudd før tilskudd og ekstraordinære poster på 1,6 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1997 var 24,7 og 1,5 mill. kroner. Selskapet hadde ved utgangen av 1998 20 ansatte, en økning på to personer i forhold til 1997.

Budsjettforslag 2000

Selskapet har søkt om et driftstilskudd på 2 mill. kroner for 2000. Søknaden er basert på resultatene fra de siste tre års ordinære drift. Selskapets driftsinntekter forventes å være stabile på 1997-nivå. Kostnadsriktige priser for tjenester i Ny-Ålesund er innført til en grad som selskapets brukere aksepterer på nåværende tidspunkt.

KB har videre søkt om 27 mill. kroner til investeringer i energiøkonomiserende tiltak, rehabilitering/opprustning av boliger og bygging av lager og garasjeanlegg.

Departementet foreslår et samlet tilskudd på 11 mill. kroner til drift og investeringer i 2000.

Departementet legger videre til grunn at selskapet viderefører innsatsen for økt kostnadseffektivitet og kostnadsbasert prising av tjenestene.

Kap. 954 Sulitjelma Bergverk A/S

Vedrørende 1999:

Ved St.vedt. 18. juni 1999 ble det bevilget kr 20 050 000 til avskrivning av aksjekapitalen i Sulitjelma Bergverk A/S, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Gruvedriften ble avsluttet i Sulitjelma i 1991 og Sulitjelma Bergverk A/S har i perioden 1992-96 gjennomført sikrings- og avviklingstiltak, bl.a. pålagte krav fra miljøvernmyndighetene, jf. redegjørelse i St.prp. nr. 1 for 1998-99. Sulitjelma Bergverk A/S ble formelt avviklet i 1998, og statens bokførte aksjekapital i selskapet ble avskrevet i 1999. På statsbudsjettet for 1997 ble det gitt en engangsbevilgning på 2 mill. kroner som statlig tilskudd til Fauske kommunes plan for opprydding i Sulitjelma, jf. omtale i St.prp. nr. 1 for 1998-99. Pr. september 1999 gjenstår kr 168 000 av denne bevilgningen.

Kap. 955 Norsk Koksverk A/S

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999 Forslag 2000
71	Refusjon for miljøtiltak	24 276	
	Sum kap. 955	24 276	

Post 71 Refusjon for miljøtiltak

Status for virksomheten

Det ble opprinnelig gitt en ramme (garanti) på 100 mill. kroner for tilsagn om refusjon for miljøtiltak som følge av pålegg fra miljøvernmyndighetene overfor kjøperne av tomteområder fra Koksverket. Opprenskningsarbeidene ble langt mer omfattende enn antatt, og rammen er blitt utvidet i flere omganger, senest til 220 mill. kroner i 1998, jf. St.prp. nr. 9 og Innst. S. nr. 60 for 1998-99.

Pr. 1. september 1999 var det samlet utbetalt ca. 186 mill. kroner under refusjonsordningen. Det meste av de gjenstående rehabiliteringstiltakene ventes gjennomført i løpet av 1999, men enkelte tiltak og de siste refusjonsutbetalingene vil bli forskjøvet til 2000.

Nærings- og handelsdepartementet

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av midler til miljøtiltak som tidligere, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt, jf. Forslag til vedtak VII, 3. Departementet vil på vanlig måte fremme forslag om etterbevilgning for å dekke innfridd refusjonsansvar i 2000.

Kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S**Post 70 Refusjon for miljøtiltak***Status for virksomheten*

På statsbudsjettet for 1991 ble det gjort vedtak om at Norsk Jern Eiendom A/S (NJE) skulle holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn (SFT) knyttet til avfallsprodukter som Norsk Koksverk A/S hadde gravd ned på tomte. Rammen for vedtaket var 10 mill. kroner og ble opprinnelig gitt for perioden 1991-95. Den er senere blitt forlenget med uendret ramme i forbindelse med statsbudsjettet for 1996 og 1999 og gjelder ut 2000, jf. St.prp. nr. 1 og Budsjett-innst. S. nr. 8 for 1998-99.

Pr. 1. september 1999 er det utbetalt ca. 2,5 mill. kroner under refusjonsordningen. Det ventes en mindre utbetaling høsten 1999. De gjenstående miljøtiltakene under ordningen forutsettes gjennomført i 2000.

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av midler til miljøtiltak som tidligere, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende fullmakt på 10 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 4.

Norsk Medisinaldepot ASA**Status for virksomheten**

Norsk Medisinaldepot ASA (NMD) er Norges største grossist og distributør av legemidler og helsepleiemateriell. Hovedkundene er norske apotek og sykehus. NMD ble etablert som et særlovselskap i 1957 og fikk samtidig enerett på engrosomsetning av legemidler i det norske markedet. Selskapet ble omdannet til aksjeselskap i 1993. Eneretten ble avviklet 1. januar 1994 som følge av EØS-avtalen.

NMDs virksomhet er organisert som et konsern bestående av morselskapet NMD ASA og det heleide datterselskapet as Apotekernes Fællesindkjøp. Konsernets driftsinntekter utgjorde 5,5 mrd. kroner i 1998, og resultat etter skatt var 28 mill. kroner. Ved utgangen av 1998 hadde konsernet 605 ansatte.

I 1997 ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens forslag om å delprivatisere NMD, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 295 for 1996-97 Omprioriteringar og tilleggsloyvingar på statsbudsjettet 1997. Våren 1999 inngikk den nederlandske legemiddelgrossisten Apothekers Coöperatie OPG U.A. avtale med Sosial- og helsedepartementet om kjøp av 17 pst. av aksjene i NMD. Avtalen ble godkjent av Stortinget i mai 1999, jf. St.prp. nr. 46 og Innst. S. nr. 193 for 1998-99 Om salg av aksjer i Norsk Medisinaldepot AS. Stortinget la videre til grunn at staten innen 2003 selger seg ned med ytterligere 49 pst. til 34 pst. gjennom et spredningssalg på Oslo Børs.

Forvaltningen av statens eierinteresser i NMD ble, i samsvar med forutsetningene i St.prp. nr. 46 for 1998-99, overført fra Sosial- og helsedepartementet til Nærings- og handelsdepartementet i juni 1999. Med sikte på et framtidig nedsalg av aksjer ble NMD omdannet til et allmennaksjeselskap pr. 31. august 1999.

Det er tatt hensyn til forventet utbytte fra selskapet for regnskapsåret 1999 i forslaget til utbytte for 2000 under kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning, post 80 Utbytte.

Diverse ventureselskaper

I statsbudsjettet for 1989 og 1992 ble det bevilget henholdsvis 100 og 80 mill. kroner til statlige kapitalinnskudd i private ventureselskaper. 154 mill. kroner ble investert, mens 26 mill. kroner ble tilbakeført statskassen. Målsettingen med det såkalte Venturefondet var å styrke private ventureselskaper slik at disse kunne tilføre nødvendig egenkapital og kompetanse til små og mellomstore bedrifter. Venturefondet forvaltes av SND etter retningslinjer fastsatt i avtale med Nærings- og handelsdepartementet.

Nærings- og handelsdepartementet har fått gjennomført en verdivurdering av Venturefondet. Departementet antar bl.a. med utgangspunkt i denne verdivurderingen at salget vil innbringe minimum 100 mill. kroner. Stortinget har i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99 Omprioriteringer og tilleggssbevilgninger på statsbudsjettet for 1999 sluttet seg til regjeringens forslag om å selge seg ut av Venturefondet. Departementet vil i endringsproposisjonen for statsbudsjettet 1999 senere i høst fremme forslag om inntektsbevilgning for salget av Venturefondet.

Norsk Vekst ASA

I statsbudsjettet for 1998 ble det forutsatt at staten skulle selge sine aksjer i Norsk Vekst ASA innen utgangen av året. Staten eier 19,7 pst. av aksjene i selskapet. Som følge av fallet i aksjemarkedet i 1998 ble det i St.prp. nr. 9 for 1998-99 Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet for 1998 under Nærings- og handelsdepartementet, foreslått å utsette salget til 1999. Nærings- og handelsdepartementet følger aksjemarkedet kontinuerlig og tar sikte på å avhende aksjeporteføljen i Norsk Vekst ASA på et tidspunkt som er gunstig for staten.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
80	Utbytte	1 014 437	1 257 000	796 000
	Sum kap. 5656	1 014 437	1 257 000	796 000

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 796 mill. kroner i utbytte i 2000 på statens aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 1999 i Norsk Hydro ASA, Kongsberg Gruppen ASA, A/S Olivin og Norsk Medisinaldepot ASA. Nedgangen i utbytte fra 1999 skyldes i hovedsak at det ikke er budsjettert med ekstraordinært utbytte fra noen av selskapene.

Programkategori 17.60 Næringsutvikling og -finansiering

Utgifter under programkategori 17.60 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
961	Reiselivstiltak	96 092	86 200	95 500	10,8
962	Omstillingstiltak m.v.	29 747			
966	Støtte til skipsbygging	1 937 539	512 000	689 900	34,7
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	29 705 661	34 855 900	33 047 000	-5,2
	Sum kategori 17.60	31 769 039	35 454 100	33 832 400	-4,6

Utgifter under programkategori 17.60 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	4 818	4 000	2 000	-50,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 159 800	798 600	985 000	23,3
70-89	Overføringer til andre	239 421	191 500	215 400	12,5
90-99	Lånetransaksjoner	29 365 000	34 460 000	32 630 000	-5,3
	Sum kategori 17.60	31 769 039	35 454 100	33 832 400	-4,6

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Små bedrifter har en viktig rolle i det norske samfunnet. De står for en økende andel av sysselsettingen og er av avgjørende betydning for økonomiens evne til nyskaping og omstilling. Små bedrifter, definert som de med færre enn 20 ansatte, utgjorde i 1998 nærmere 98 pst. av antall bedrifter i norsk næringsliv. Regjeringens handlingsplan for små bedrifter, som ble framlagt i oktober 1998, er ment å være starten på et langsiktig arbeid med sikte på å bedre rammebetingelsene for mindre bedrifter og nyetablerere i Norge. Gjennom konkrete tiltak på en rekke områder søker regjeringen å stimulere den framtidige næringsutviklingen i hele landet.

Mål og strategier

Det skal bli enklere å starte og drive bedrifter

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har en sentral rolle i arbeidet for å gjøre det enklere å starte og drive bedrifter. SND vil videreføre de gode erfaringene med ledelsesutviklingsprogrammet FRAM i en satsing som særlig er tilpasset de minste bedriftene. SND skal prioritere små og mellomstore bedrifter med stort utviklingspotensial. Gjennom etablering av distriktskontorer åpnes det for at bedriftene kan få et bedre og mer oversiktlig tilbud av virkemidler. Gjennom såkornordningen, som ble etablert i 1997 og utvidet i 1999, er kapitaltilgangen til nyskappingsprosjekter med risiko bedret. Regjeringen vil prioritere innsats for å styrke nyskappingsaktiviteten ytterligere i 2000 gjennom de fire regionale fondene som tilføres mer kapital i 1999 og *prosjektutviklingstilskuddsordningen* som etableres i 1999. I 2000 foreslås midler til opprettelse av et nytt regionalt såkornfond for indre Østland.

Det skal satses på utvikling av kunnskap og kompetanse

Tilføring av kompetanse på bred basis og ny teknologi stimulerer til nyskaping og øker konkurransekraften. Dette gir grunnlag for vekst og økt sysselsetting. Det kan være behov for å stimulere bedriftene til å utvide kunnskapsgrunnlaget og utløse det potensialet som ligger i å ta i bruk ny teknologi, samt å bedre administrative og økono-

Nærings- og handelsdepartementet

miske styringssystemer. SND bidrar til dette gjennom sine virkemidler og programmer. Det gjennomføres egne tiltak og programmer dels i samarbeid med Norges forskningsråd rettet mot kompetanse, nettverk og teknologitilførsel.

Det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet

Som et ledd i arbeidet med å sikre sysselsettingen på langsiktig basis over hele landet, nytter myndighetene flere virkemidler. For å bevare bosettingsmønsteret er det viktig å legge til rette for at både menn og kvinner kan finne arbeid i distriktene. Foruten de landsomfattende næringspolitiske og distriktspolitiske virkemidlene kan det være behov for en ekstraordinær omstillingsinnsats for en tidsbegrenset periode i områder med ensidig næringsliv og særskilte omstrukturingsproblemer. Næringslivet stilles i økende grad overfor krav om miljøtilpasning av virksomheten. Regjeringen legger vekt på at næringslivet tar problemene knyttet til natur og miljø på alvor. SND følger opp og vurderer alle sine engasjementer i forhold til fastsatte miljøkriterier. Statens miljøfond i SND skal bidra til å fremme miljøbaserte produkter og løsninger.

Det skal legges til rette for at norsk næringsliv utnytter mulighetene i en globalisert økonomi

Et viktig mål i næringspolitikken er å styrke næringslivets konkurransekraft slik at norske bedrifter kan møte økt konkurranse både hjemme og ute. Stadig flere næringer blir åpnet for internasjonal konkurranse samtidig som rask utvikling i markedene stiller næringslivet overfor utfordringer knyttet til markedsovervåking, produktutvikling og evne til hurtig omstilling. Den statlige støtten til reiselivsnæringens internasjonale markedsføring er rettet mot tiltak for å videreutvikle og utnytte reiselivets eksportmuligheter.

Kap. 961 Reiselivstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	4 818	4 000	2 000
70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	88 000	82 000	93 500
71	Tilskudd til Norske Vandrerhjem	400	200	
72	Tilskudd til stipendiatorordninger, <i>kan overføres</i>	2 874		
	Sum kap. 961	96 092	86 200	95 500

Status og utviklingstrekk

Reiseliv gir grunnlag for virksomhet i mange næringer. Reiselivsnæringen er i stor grad avhengig av eller har stor betydning for turisme, som overnatting, servering, transport, formidlingsvirksomhet og opplevelses- og aktivitetstilbud.

Tabell 961.1. Noen hovedtall for reiselivsnæringen¹

	1990	1998 ²
Produksjon (i mill. 1996-kr)	78 935	98 572
Andel av alle næringer	5,7 pst.	5,5 pst.
Bruttoprodukt (i mill. 1996-kr)	37 575	42 496
Andel av BNP	4,6 pst.	3,9 pst.
Sysselsetting (normalårsverk)	120 000	129 800
Andel av total sysselsetting	6,7 pst	6,7 pst.

1. Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

2. Foreløpige tall.

Reiselivsmarkedene er i gradvis endring. Trendene viser en overgang fra gruppereiser til individuelle reiser og fra distrikter til by og bynære områder. Et sentralt utviklingstrekk er en betydelig og skjerpet internasjonal konkurranse i ferie- og fritidsmarkedet. De reiselivsrelaterte næringene er preget av mange små og mellomstore bedrifter. Utviklingen karakteriseres imidlertid av at de store aktørene får en stadig større

Nærings- og handelsdepartementet

markedsandel gjennom kjededannelser innen hotell- og serveringsnæringen, blant turoperatører og reisebyråer og innenfor den personrettede delen av transportsektoren.

Etterspørselen etter hotelltjenester har vært positiv gjennom 1990-årene. Siden 1990 har det totale antall gjestedøgn økt med 37 pst. Den samlede veksten i næringen har først og fremst vært gunstig for hotellene i de store byene og i bynære områder. Kapasitetsutnyttelsen i perioden 1990-98 har bedret seg, men er fortsatt lite tilfredsstillende. Kapasitetstilgangen, dvs. nye senger og rom, har vært betydelig og til hinder for en rasjonell utnyttelse av kapasiteten. I perioden 1990-98 har veksten i forretnings- og yrkesreisemarkedet vært på 46 pst., i kurs- og konferansemarkedet på 31 pst. og i ferie- og fritidsmarkedet på 33 pst.

Utfordringer og strategier i reiselivspolitikken

Nærings- og handelsdepartementet er fagdepartement for reiseliv og har ansvar for å bidra til en helhetlig og målrettet offentlig innsats overfor reiselivet. Reiselivsnæringen har lav lønnsomhet til tross for en volumvekst i 90-årene, og den største utfordringen for næringen er å bedre lønnsomheten.

Virkemidlene er rettet mot de største flaskehalsene for reiselivets utvikling og er konsentrert om oppgaver som det er vanskelig for den enkelte reiselivsbedrift å ivareta på egen hånd. Tiltakene skal stimulere bedriftene til å øke samarbeidet, ta ansvar for egne utfordringer og styrke markedsorienteringen. En viktig del av myndighetenes innsats er å styrke reiselivets eksportsatsing, reisemålsutvikling, kompetanseutvikling og miljøsatsing.

Eksportsatsing

Internasjonal profilering og markedsføring av Norge som reisemål er av stor betydning for reiselivsnæringenes muligheter i framtiden. Norsk og internasjonal reiselivsnæring er for tiden inne i en periode med betydelig endringstakt både i forhold til etterspørsel og konkurranse situasjon. Økt konkurranse på grunn av betydelige reduksjoner i internasjonale flypriser utgjør en hovedutfordring for norsk reiselivs eksportsatsing framover. Internasjonal reiselivsmarkedsføring krever en langsiktig relasjonsbygging både mot reisebransje og mot forbruker. En samlet innsats fra næringens mange små og geografisk spredte bedrifter legger det beste grunnlaget for dette. Gjennom tilskuddet til Norges Turistråd søker departementet å stimulere til samarbeid og økt innsats innen næringen.

Reisemålsutvikling

For de fleste turister er reisemål med et innholdsrikt totalprodukt av stor betydning. Reisemål med en klar profil og et helhetlig tilbud som er utviklet med utgangspunkt i reisemålets fortrinn og tilpasset markedets etterspørsel, står sterkere enn mer fragmenterte tilbud. Det er derfor viktig å tenke helhet og samarbeid for å utvikle produktet. Tilrettelegging av opplevelser, aktiviteter og miljøet i vid betydning på et sted kan styrke konkurranseevnen og legge grunnlag for lønnsomhet. Reiselivsbedriftenes eierforhold og forpliktelse og evne til finansiering vil være viktig for utviklingen av reisemålene. Det er tatt flere initiativ for å se på problemstillingene og utvikle kompetanse og metode for målrettede prosesser for reisemålsutvikling. Norges Turistråd har en viktig rolle i dette arbeidet gjennom formidling av kunnskap om markedene og internasjonale utviklingstrender.

Kompetanseutvikling

Kompetanse blir en stadig viktigere konkurransefaktor og er et viktig innsatsområde i reiselivspolitikken. Det er av stor betydning at bedriftene selv er bevisste sitt kompetansebehov og tar ansvar for at arbeidstakerne har den nødvendige kompetanse for å mestre arbeidsoppgavene.

Myndighetene ønsker å bidra gjennom å legge til rette for at den enkelte og bedriftene kan få dekket sine kompetansebehov. Nærings- og handelsdepartementets innsats er både rettet mot FoU og mot samarbeid mellom utdanningssystemet og næringen. Norges Turistråd har gjennom sin virksomhet et ansvar for å bidra til å heve kompetansen om marked og trender i næringen.

Nærings- og handelsdepartementet

Myndighetene har gjennom flere år satset på å bidra til å bygge opp kompetanse i reiselivsnæringen, og dessuten bygge opp kompetanse om reiselivsnæringen til bruk i forvaltningen. Reiselivsforskningen i regi av Norges forskningsråd videreføres i et 5-årig program som startet i 1998.

Reiseliv, miljø og natur

Naturen, med attraksjoner og miljøkvaliteter, er et viktig ressursgrunnlag og et fortrinn for reiselivet i Norge. Det er viktig at disse kvalitetene ivaretas og forvaltes slik at de også i framtiden kan gi grunnlag for reiselivsvirksomhet i landet. Dette berører viktige problemstillinger både for reiselivsnæringen og for myndighetene. Næringen, myndighetene og interesseorganisasjonene har derfor drøftet utfordringene og fremmet forslag til kriterier og retningslinjer som grunnlag for en lønnsom og miljømessig forsvarlig utvikling i reiselivet. Det ble i regi av Reiselivsbedriftenes Landsforening foretatt en omfattende kartlegging for å utvikle et eget miljøprogram for bedriftene i reiselivet. Miljøprogrammet «Reiselivets Agenda 21» har som mål at norsk reiseliv skal framstå med en tydelig og dokumenterbar miljøprofil innen utgangen av år 2003. Programmet er i ferd med å implementeres, bl.a. gjennom opplæring av ansatte i reiselivsnæringen, gjennom miljøundervisning, deltakelse i forskning og utvikling av veiledningsmaterieill, og ved å sette miljøkrav i forbindelse med leverandøravtaler.

Stortingsmelding om reiseliv

Regjeringen ser store utfordringer knyttet til utviklingen i norsk reiselivsnæring og vil legge fram en egen stortingsmelding om reiseliv høsten 1999. I meldingen tas det sikte på å foreta en bred gjennomgang av de utfordringer som næringen står overfor og drøfte tiltak i myndighetenes reiselivspolitikkk framover. Viktige områder blir styrking av næringens lønnsomhet, produktutvikling, markedsføring og effektiv utnyttelse av de mulighetene som den teknologiske utviklingen gir.

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter***Status for virksomheten*

Midlene benyttes til kompetansehevingstiltak til bruk for næringen og forvaltningen. Prioriterte områder er kunnskap om næringens omfang, lønnsomhet, verdiskaping, produkt- og kvalitetsutvikling, samt markedsforhold og miljø. En viktig del av virksomheten har vært knyttet til SIR (Satsing i reiseliv)-programmet ved Norges Handelshøyskole i Bergen (NHH). Kontrakten har dekket et professorat i reiselivsøkonomi og et stipendiatprogram.

Fra 2000 har NHH forpliktet seg til å overta professoratet. Det er naturlig at også stipendiatprogrammet fases ut etter hvert som stipendiatene avslutter sine studier.

Posten vil heretter dekke videreutvikling av statistikk, utredningsvirksomhet og forpliktelser forbundet med EU-programmet for turisme.

Resultatrapport 1998

Det er videreført et prosjekt for å frambringe statistikk som viser omfanget av og kjennetegn ved utenlandsturismen i Norge. Et prosjekt for å få bedre statistikk om hyttemarkedet ble startet, og det ble utviklet et arealplanverktøy for å vurdere landskapets egnethet for reiseliv. Videre utvikles det et kvalitetssikringssystem for turistinformasjonskontorer. Programmet "Satsing i reiseliv" ved Norges Handelshøyskole er videreført. I tillegg er deltakelse i EUs arbeid med turisme finansiert over denne posten. Det er lagt vekt på samarbeid med ulike brukerinteresser ved formidling av resultater.

Mål og strategier

Statistikk- og kompetanseutviklingsarbeidet forutsettes videreført i et noe mindre omfang i 2000. Det forventes at reiselivsnæringen selv i større grad deltar med midler til FoU.

Nærings- og handelsdepartementet

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til internasjonal markedsføring*Status for virksomheten*

Norges Turistråd, tidligere NORTRA, er en næringsdrivende stiftelse som ble opprettet i fellesskap av staten og reiselivsnæringen i 1984. Stiftelsen er norsk reiselivs felles nasjonale markedsføringsorgan. Norges Turistråd har hovedkontor i Oslo og 10 utenlandskontorer. Utenlandsapparatet er organisert i regionene Norden/Russland, Sentral-Europa, Sør-Europa og Storbritannia/Nord-Amerika, og et skandinavisk felleskontor i Japan. Pr. 1. september 1999 hadde Norges Turistråd 62 fast ansatte.

Virksomheten er finansiert av reiselivsnæringen gjennom deltakelse i prosjekter og av bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med det statlige tilskuddet til Norges Turistråd er at det skal bidra til økt verdiskaping og bedret lønnsomhet i norsk reiseliv ved å:

- informere, profilere og markedsføre Norge som turistmål
- stimulere reiselivsaktørene til samarbeid om internasjonale markedsføringstiltak
- formidle kunnskap om markedene og internasjonale utviklingstrender til aktørene i Norge

Resultatrapport 1998

Turistnæringens deltakelse i store mediakampanjer har vist en betydelig økning de seneste år. Det har ført til at Norges Turistråd nå har mulighet til å gjennomføre kampanjer med en viss tyngde i flere av de viktigste markedene. For flere av de gjennomførte kampanjene har responsen vært meget god.

Norges Turistråd har også i 1998 arbeidet med å effektivisere virksomheten innenfor informasjons- og profileringstiltak. Økt bruk av elektroniske hjelpemidler ved henvendelser fra publikum, internettpresentasjoner og etablering av en felles distribusjonssentral skal gjøre det mulig for Turistrådet å bruke mer av sine ressurser til markedsføringstiltak.

Norges Turistråd igangsatte i 1998 et arbeid for å utvikle en ny grafisk profil for Norge som reisemål. Profilprogrammet skal gi et helhetlig uttrykk for Norge som reisemål, og er en satsing som det stilles store forventninger til. Skifte av navn fra NORTRA til Norges Turistråd er et ledd i satsningen.

Arbeidet med å bygge opp en elektronisk Norges-presentasjon ble videreført i 1998. Norges Turistråd har også i den sammenheng, i samarbeid med Norsk Regnesentral, Statens nærings- og utviklingsfond og Reiselivsbedriftenes landsforening, igangsatt utviklingen av et eget bransjesystem/kompetansesenter for norsk reiselivsnæring på internett. Dette arbeidet antas å ha en betydelig verdi for reiselivsnæringen, særlig for de små og geografisk spredte bedriftene.

I løpet av sommeren 1998 ble det gjennomført temabaserte markedsundersøkelser i Tyskland, Nederland, Storbritannia og USA. Det ble også gjennomført en undersøkelse av norske og danske ferievaner. Disse undersøkelsene er gjort tilgjengelig for reiselivsnæringen og vil sammen med tilbakemeldinger fra næringen danne grunnlag for valg og sammensetning av markedsføringstiltak for 2000. Norges Turistråd gjennomførte også sommeren 1998 en oppfølgende kundeundersøkelse for å måle utviklingen innen kundetilfredshet. Resultatene viser at næringen stort sett er godt fornøyd med de tjenester Norges Turistråd utfører, men at Norges Turistråd bør bli dyktigere til å kommunisere med næringen.

Mål og strategier

Norges Turistråd skal være en sentral aktør som skal stimulere mindre og større reiselivsbedrifter til samarbeid om internasjonal markedsføring og bidra til kompetanseheving i næringen. Den internasjonale utviklingen i retning av stadig større konsentrasjon på markeds- og eiersiden tilsier at Norges Turistråd bør utvikle differensierte

Nærings- og handelsdepartementet

markedsføringstjenester som sikrer at både små og store bedrifter ser seg tjent med å delta i den samlede internasjonale markedsføringen av Norge som turistmål. Overfor de små og distriktbaserte bedriftene er overføring av markedskunnskap særlig viktig som grunnlag for markedsprioriteringer og for produkt- og reisemålsutvikling.

Turistrådet skal prioritere markeder og virkemidler hvor innsatsen forventes å gi størst mulig langsiktig effekt for en økt lønnsom eksport av norske reiselivsprodukter og -tjenester.

Internett får økende betydning ved planlegging og bestilling av reiser. For den enkelte reiselivsbedrift vil det være fordelaktig å være knyttet opp til en helhetlig nasjonal presentasjon av Norge som turistmål. Norges Turistråd bør derfor ha et overordnet ansvar for å utvikle og vedlikeholde et nasjonalt tilrettelagt elektronisk informasjons- og bestillingssystem for reiselivet. For å sikre at alle reiselivsbedrifter får mulighet til å nyttiggjøre seg internett, vil regjeringen sammen med næringen støtte arbeidet i en oppbyggings- og utviklingsfase.

Norges Turistråd og den internasjonale markedsføringen av reiselivet vil få en sentral plass i reiselivsmeldingen som legges fram for Stortinget høsten 1999.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 93,5 mill. kroner til reiselivsnæringens internasjonale markedsføring for 2000. Det er en økning på 11,5 mill. kroner i forhold til bevilgningen for 1999. Arbeidet med utviklingen av en IT-portal for å sikre at norske reisemål og bedrifter er tilgjengelig i internasjonale markeder, skal prioriteres.

Post 71 Tilskudd til Norske Vandrerhjem*Status for virksomheten*

Norske Vandrerhjem er tilsluttet en internasjonal, ideell organisasjon som opererer på alle kontinenter. Medlemsorganisasjonen Norske Vandrerhjem har sitt hovedkontor i Oslo. Organisasjonen har som målsetting å øke reisevirksomheten hos ungdom gjennom et landsdekkende lavpristilbud med en enhetlig produktprofil når det gjelder pris, kvalitet og service.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det arbeidet med testmarkedsføring, internasjonalisering og produktutforming for å markedstilpasse produktene til prioriterte markeder i Øst-Europa, blant annet Polen, Tsjekkia, Slovakia og de baltiske stater.

Belegget i 1998 er det beste noensinne med en total økning på 5,5 pst. i forhold til 1997.

Budsjettforslag 2000

Det ble i statsbudsjettet for 1996 lagt opp til en nedtrapping av statstilskuddet over fire år og med siste bevilgning i 1999. I tråd med dette foreslås det ingen bevilgning for 2000.

Post 72 Tilskudd til stipendiatorordninger, kan overføres*Status for virksomheten*

Stipendiatorordningen ble etablert i 1990, og det ble gitt årlige tilskudd til den fram til og med 1998. Programmet var et tilbud til ferdigutdannede høyskoleelever med reiselivs-utdanning om å arbeide i en reiselivsbedrift. Stipendiatperioden var begrenset til ett år i bedriften.

Virksomheten i 1999 har derfor gått ut på å avslutte ordningen og bidra til at programmet SMB-kompetanse i regi av Norges forskningsråd kan dekke de funksjoner ordningen har hatt i perioden 1990-99.

Nærings- og handelsdepartementet

Resultatrapport 1998

19 stipendiatprosjekter som ble startet opp sommeren 1998, ble avsluttet sommeren 1999. Til sammen har 192 kandidater vært inne på ordningen i de ni årene den fungerte.

Kap. 962 Omstillingstiltak m.v.

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Utviklingsprogram for dagligvarehandelen i utkantstrøk, <i>kan overføres</i>	2 946		
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	26 801		
	Sum kap. 962	29 747		

Post 70 Utviklingsprogram for dagligvarehandelen i utkantstrøk, *kan overføres**Status for virksomheten*

Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker i regionene (MERKUR) er fra og med 1998 videreført i regi av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) som ledd i regjeringens distriktssatsing og med bevilgning over KRDs kap. 551, post 51. Nærings- og handelsdepartementet overførte ca. 2,2 mill. av gjenværende bevilgede midler til bruk i videreføringen av programmet. I tillegg bidro KRD med 4 mill. kroner. For 1999 bidrar KRD med 8 mill. kroner til programmet, mens NHD har overført resterende ubenyttede tilsagnsmidler fra kap. 962, post 70 på vel 0,3 mill. kroner til KRD.

Resultatrapport 1998

I 1998 ble det gitt midler til utviklingsprogrammer i 9 regioner. I hvert utviklingsprogram deltok 10-12 butikker, til sammen 102 butikker. Hovedgrupperingene i norsk dagligvarehandel var representert ved at kjedemedlemmer i Norgesgruppen, Hakongruppen og Forbrukersamvirket deltok i de lokale programmene. Etter overføringen av MERKUR til KRD er det lagt større vekt på lokalsamfunnsperspektivet enn tidligere. Kjedene har uttalt at utviklingsprogrammene er svært nyttige for utkantbutikkene.

Post 71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, *kan overføres**Status for virksomheten*

Stortinget vedtok 20. juni 1996 at Sydvaranger ASA skulle avvikle sin malmbaserte virksomhet. Stortinget ga videre tilslutning til et opplegg for omstilling og næringsutvikling i Sør-Varanger. Det vises til St.prp. nr. 62 for 1995-96.

Resultatrapport 1998 og første halvår 1999

Sør-Varanger kommune, Finnmark fylkeskommune, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og Selskapet for industrivekst har etablert næringsutviklingsselskapet Kirkenes Utvikling AS som forestår det løpende omstillingsarbeidet i Sør-Varanger. Kirkenes Utvikling AS har mottatt 44 mill. kroner av omstillingsbevilgningen som tilskudd til virksomheten i en 5-års periode. Selskapet har også overtatt enkelte eiendommer og aktiva fra Sydvaranger ASA og fikk i den forbindelse bevilget 26 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 12 og Innst S. nr. 37 for 1997-98.

Ved utgangen av juli 1999 utgjorde antall helt ledigmeldte og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i Sør-Varanger til sammen 5,1 pst. Det tilsvarende tallet for Finnmark fylke var 5,2 pst. I juli 1998 var tilsvarende tall henholdsvis 5,7 pst. og 4,6 pst.

I St.prp. nr. 65 for 1997-98 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1998, er det redegjort nærmere for status i arbeidet med avviklingen av Sydvaranger ASA og omstillingen i Sør-Varanger. Hovedbudskapet var at avviklingen av statens

Nærings- og handelsdepartementet

engasjement i selskapet ville ta lengre tid enn tidligere forutsatt, i første rekke på grunn av den inngåtte avtale med Australian Bulk Minerals Ltd. (ABM) om videreføring av gruvedriften i Bjørnevatn. Nærings- og handelsdepartementet har engasjert en finansiell rådgiver til å bistå med verddivurdering og eventuelt salg av statens aksjer i Sydvaranger ASA, jf. omtale under kap. 950 Sydvaranger ASA.

Et av hovedmålene for Kirkenes Utvikling er å bidra til å etablere ny næringsvirksomhet i Sør-Varanger. Etableringen av Moelven Hako AS, oppfølgingen i forhold til Australian Bulk Minerals med sikte på å gjenoppta gruvedriften og pelletsproduksjonen og undersøkelse av grunnlaget for å eksportere pukk med basis i gråbergdeponiene i Bjørnevatn er viktige prosjekter i den sammenheng. Selskapet har i 1998 bidratt til at 14 små bedrifter ble etablert med utgangspunkt i lokale gründere. Selskapet har dessuten, sammen med større norske bedrifter, tatt initiativ til å utrede grunnlaget for en frihavn/frisone i Kirkenes. Rapporten fra denne utredningen ventes å foreligge mot slutten av 1999.

I 1. halvår 1999 er 1,25 mill. kroner av omstillingsmidlene til Sør-Varanger kommune utbetalt til ferdigstillelse av kai og næringsarealer i regi av kommunen. Videre har departementet i 1. halvår bidratt med vel 4,2 mill. kroner til Sør-Varanger kommune i forbindelse med overdragelse av tomtearealer m.m. fra Sydvaranger ASA. Det gjenstår om lag 6,3 mill. kroner av omstillingsmidlene til andre omstillingsformål. Restmidlene forutsettes benyttet i 2. halvår 1999.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås ikke ytterligere midler til omstillingstiltak i Sør-Varanger.

Kap. 966 Støtte til skipsbygging

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	1 915 000	507 500	687 500
70	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, <i>overslagsbevilgning</i>	17 569	1 500	800
72	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter	4 970	3 000	1 600
	Sum kap. 966	1 937 539	512 000	689 900

Status for virksomheten

Formålet med ordningen med tilskudd til bygging av skip er å sikre oppdrag til norske verft. For nye tilsagn om støtte til bygging og ombygging av skip utbetales støtten som et engangstilskudd til verft i form av et byggetilskudd. Støtten er begrenset til nybygg på minst 100 bruttotonn (BT) og vesentlige ombygginger på minst 1 000 BT. De årlige bevilgningene gis med bakgrunn i antatt samlet kontraheringsbeløp det aktuelle året. Bevilgningen for støtte til den enkelte årgangs kontraheringer overføres til et fond i Norges Bank. Størrelsen på bevilgningene blir i nødvendig utstrekning endret i ettertid når de faktiske kontraheringsbeløpene for den enkelte årgang er kjent. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA 3-9 måneder etter at levering har funnet sted.

Tabell 966.1 Satsene er med virkning for kontrakter som er inngått fra og med 5. februar 1999 (i pst. av nettobyggesum):

	Byggetilskudd i pst.
Nybygg over 10 mill. euro	9,00
Nybygg under 10 mill euro	4,50
Vesentlige ombygginger	4,50

Tilskuddsberettiget ordreinngang og sysselsetting ved verftene legges til grunn når en skal vurdere nytten av ordningen. Verftene har i henhold til EØS-avtalen

rapporteringsplikt overfor tilskuddsforvalteren Eksportfinans ASA. Eksportfinans ASA oversender Nærings- og handelsdepartementet rapporter om bl.a. ordreinngang fire ganger i året.

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte til skipsbyggingsindustrien

OECD-avtalen

OECD-avtalen om normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien har ennå ikke trådt i kraft, og det er fremdeles usikkert om og eventuelt når det vil skje. Årsaken til dette er at USA ikke har ratifisert avtalen, og det er heller ikke sannsynlig at dette vil skje med det første.

EØS-avtalen

Skipsbygging har siden 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. EUs nye forordning for støtte til skipsbyggingsindustrien som erstattet EUs 7. direktiv fra 1. januar 1999, er derfor gjeldende for Norge. Forordningen gjelder til utgangen av 2003. Taket for den kontraktsrelaterte støtten opprettholdes på 9 pst. for nybygg over 10 mill. euro og 4,5 pst. for mindre nybygg og ombygginger. Den kontraktsrelaterte støtten skal avvikles ved utgangen av 2000. Forordningen gir adgang til bruk av andre typer støtte som regional investeringsstøtte og støtte til innovasjon, forskning og utvikling, miljøtiltak, omstrukturering og avvikling.

Resultatrapport 1998 og 1. halvår 1999

Skipsbyggingsindustrien er nå etter noen gode år i ferd med å komme i en vanskelig situasjon på grunn av svak ordreinngang det siste året. Dette skyldes først og fremst en sterkt fallende etterspørsel generelt. Ordreinngangen ble også påvirket av de reduserte støttesatsene. Støttesatsene er nå tilbake på samme nivå som resten av Europa, og selv om dette ikke slo ut i bedre ordreinngang i første halvår har begynnelsen av andre halvår ført til en forsiktig optimisme i bransjen. Ordreinngangen var ved utgangen av august ca. 5,5 mrd. kroner fordelt på vel 20 kontrakter. Ordreinngangen har de senere årene vært:

Tabell 966.2 Ordreinngang

(i mrd. kroner)						
1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
2,3	7,2	10,6	6,1	10,0	20,0	3,7

Verftene hadde ved utgangen av 1. halvår 1999 inneliggende ordre for i overkant av 16 mrd. kroner. Noen verft har ordre ut 2001 mens andre verft leverte sin siste ordre allerede i løpet av første halvår 1999. Dette har ført til at enkelte verft allerede har permittert hele eller deler av arbeidsstokken. Totalt har ca. 6 500 personer vært beskjeftiget med nybygging av skip de senere årene.

Overkapasitet i skipsbyggingsindustrien, som bl.a. skyldes ekspansjonen i Sør-Korea, har medført økt konkurranse også i nisje-markedene for mer spesialiserte skip der norske verft har sin styrke. Denne konkurransen vil trolig øke ytterligere i årene som kommer. For norske verft har i tillegg den sterke svekkelsen av markedet for offshore-fartøyer slått kraftig ut. Det ventes ikke bedring i dette markedet de nærmeste årene.

Situasjonen er preget av stor usikkerhet, men begynnelsen av andre halvår 1999 har gitt indikasjoner på at ordreinngangen kan nærme seg en vanlig årsproduksjon på rundt 8 mrd. kroner for 1999. Ordreinngangen for 2000 ventes på nåværende tidspunkt ikke å avvike vesentlig fra antatt nivå for 1999.

Ut fra foreliggende informasjon antar departementet at bevilgningen for 1999 på 507,5 mill. kroner ikke vil være tilstrekkelig til å dekke antatt ordreinngang i 1999. Ved utgangen av august ser det ut til at nye ordre hittil i 1999 vil binde opp over 450 mill. kroner av bevilgningen. Det ligger heller ikke an til at det blir ledige midler å overføre fra årgangene 1995-98.

Nærings- og handelsdepartementet

På grunn av betydelig usikkerhet knyttet til ordreinngangen og det derav følgende bevilgningsbehovet må Nærings- og handelsdepartementet ta forbehold om at det senere kan bli aktuelt å fremme forslag om tilleggsbevilgning under ordningen.

Mål og strategier

For fortsatt å bidra til at norske verft sikres oppdrag de nærmeste årene, mener departementet at verftsstøtten bør opprettholdes på dagens nivå ut 2000. Det antas at de norske verftene vil være internasjonalt konkurransedyktige i en situasjon der subsidiene er borte. Det er derfor viktig at aktiviteten opprettholdes i tiden framover. For at verftene skal overleve uten subsidier, er det viktig å forsette arbeidet, bl.a. med EU, for at det skal skje en global tilpassing og omlegging av skipsbyggingsindustrien slik at det kan bli større samsvar mellom etterspørsel og tilbud.

Når det gjelder spørsmålet om nye hurtigrutefartøyer vises det til nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for 1999-2000 Samferdselsdepartementet.

Budsjettforslag 2000

På denne bakgrunn foreslås støttesatsene til verftsindustrien opprettholdt på dagens nivå, slik at satsene gjeldende fra 1. januar 2000 blir 9,0 pst. for nybygg over 10 mill. euro og 4,5 pst. for mindre nybygg og ombygginger.

Post 50 Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter

Det foreslås bevilget 687,5 mill. kroner til et fond for støtte til skipsbyggingskontrakter som inngås i 2000. Bevilgningsanslaget bygger på antatt kontraheringsvolum på i overkant av 7 mrd. kroner.

Post 70 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, overslagsbevilgning

Målsettingen med ordningen er å dekke gjenstående forpliktelser knyttet til allerede gitte tilsagn under ordningen med rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger. Det er ikke gitt nye tilsagn under ordningen etter 1. januar 1990.

Rentesubsidiene utbetales i perioden 5-12 år etter levering. Det vil derfor påløpe utgifter under denne ordningen fram til 2003. Basert på inneliggende, gjenværende kontrakter, foreslås en bevilgning på 0,8 mill. kroner for 2000.

Post 72 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter

Ordningen tilsvarer ordningen under post 70, men gjelder bare for innenlandske leveringer av fiskefartøy. Av samme årsak som under post 70, vil utbetalinger finne sted fram til 2004. Det foreslås en bevilgning på 1,6 mill. kroner for 2000.

Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Utviklingstilskudd, fond	176 100	186 100	205 000
51	Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	58 700	40 000	60 000
52	Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterminen	10 000		
53	Tapsfond, såkornkapitalfond		40 000	7 500
54	Prosjektutviklingstilskudd, fond		25 000	25 000
70	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	91 200	95 000	119 584
71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	4 661	9 800	
90	Lån til grunnfinansieringsordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	23 555 000	26 050 000	
91	Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	5 550 000	5 500 000	5 600 000
92	Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>			27 000 000
93	Såkornkapitalfond		160 000	30 000
94	Lån til lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	260 000	2 750 000	
Sum kap. 2420		29 705 661	34 855 900	33 047 084

Vedrørende 1999:

Bevilgningen under post 50 ble redusert med 10 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 70 ble økt med 5,5 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten*Organisering*

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) er myndighetenes sentrale organ for finansiering og iverksetting av tiltak innen nærings- og distriktspolitikken. Fondet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Midler til landsdekkende virkemidler og administrasjonstilskudd bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Midler til distriktsrettede og fiskerirettede ordninger bevilges over henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementets og Fiskeridepartementets budsjett, mens kapitalen i Statens Miljøfond er bevilget over Miljøverndepartementets budsjett. SND har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i alle fylkene (felleskontor for Oslo og Akershus).

Stortinget har besluttet at Statens landbruksbank og deler av virksomheten under Fylkesmannens landbruksavdeling skal overføres til SND, jf. Innst. S. nr. 89 for 1998-99. Overføringen skal være fullført innen 1. januar 2000. For en omtale av hvilke virkemidler som skal overføres og hvordan disse organisatorisk og styringsmessig skal innordnes i SND, vises det til kapittel 7.2.1 i statens tilbud i jordbruksforhandlingene i 1999. Videre skal Landbruksdepartementet legge fram to proposisjoner om saken i høstsesjonen 1999.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, ba Stortinget om å bli forelagt en ny melding om SND fire år senere, dvs. i vårsesjonen 2001. For å forberede grunnlaget for denne stortingsmeldingen, vil Nærings- og handelsdepartementet sette ut evalueringsoppdrag hvor det bl.a. vil bli lagt vekt på å vurdere resultatene av SNDs virksomhet i forhold til de overordnede målsettingene.

Nærings- og handelsdepartementet

Langsiktige mål og strategier

En helhetlig framstilling av SNDs virksomhet og mål er gitt i St.meld. nr. 51 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. SND har satt følgende overordnede mål for virksomheten, jf. lov om SND § 1:

SND har til formål å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å:

- medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet
- fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvansker eller svakt utbygd næringsgrunnlag

På bakgrunn av disse målene er det utviklet følgende strategier for SNDs virksomhet. SND skal:

- bidra til lønnsomme bedrifter i hele landet
- være et viktig redskap for å realisere distriktpolitiske målsettinger
- motvirke imperfeksjoner i kapital- og kompetansemarkedene
- bidra til nyskaping, omstilling og etableringer
- prioritere små og mellomstore bedrifter
- samordne virkemiddelaktørene
- være et redskap for å håndtere lokale omstillings- og sysselsettingsproblemer
- ha kvinner som en prioritert målgruppe
- være et nasjonalt kompetanse- og kraftsenter
- være en institusjon som er premissgiver og redskap i gjennomføringen av en nasjonal næringspolitikk

*SNDs virksomhetsområder**Tilskuddsordninger*

SND yter landsdekkende og distriktsrettede tilskudd til prosjekter og tiltak som ikke er tilstrekkelig bedriftsøkonomisk lønnsomme på selvstendig basis, men som forutsettes å ha positiv samfunnsøkonomisk lønnsomhet. I dette inngår både rent bedriftsrettede utviklingstilskudd, programvirksomhet og støtte til omstillingsområder med ensidig næringsvirksomhet. SND forvalter følgende tilskuddsordninger:

- forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923, post 70 på Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- landsdekkende utviklingstilskudd (jf. kap. 2420, post 50 nedenfor)
- prosjektutviklingstilskudd (kap. 2420, post 54 nedenfor)
- distriktsutviklingstilskudd (kap. 2425, post 51 på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten (kap. 2415, post 72 på Fiskeridepartementets budsjett).

Låne- og garantiordninger

Lån og garantier benyttes i hovedsak til å finansiere investeringer i eiendom og produksjonsutstyr og til driftskreditt. Lån ytes på ulike vilkår avhengig av det enkelte prosjekts risikonivå. SND tilbyr følgende låne- og garantiordninger:

- lavrisikolån
- landsdekkende risikolån
- distriktsrettede risikolån (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- grunnfinansieringslån til fiskeflåten (over Fiskeridepartementets budsjett)
- lån fra Statens miljøfond (over Miljøverndepartementets budsjett)
- landsdekkende garantier.

Låneordningene differensieres etter geografiske virkeområder for å ivareta SNDs distriktpolitiske målsettinger. Risikolån gis til mer usikre prosjekter enn lavrisiko- og grunnfinansieringslån og skal ha en utløsende virkning for privat medfinansiering. Lån til fiskeflåten er en videreføring av Statens fiskarbanks virksomhet. Statens miljøfond skal ivareta miljømessige mål. SND har også mulighet til å garantere for lån for å kunne ha et komplett finansieringstilbud.

Nærings- og handelsdepartementet

Fondsordninger

Det ble i 1996 og 1997 bevilget midler til to investeringsfond, ett for Nordvest-Russland og ett for Øst-Europa. Fondene skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter fra de berørte regioner. Øst-Europa-fondet er på 70 mill. kroner, mens Nordvest-Russland-fondet er på 150 mill. kroner. I 1996 ble det dessuten opprettet et fond på 30 mill. kroner for tilskudd til næringsutvikling i Nordvest-Russland.

Venturefondet forvaltes av SND etter retningslinjer fastsatt i avtale med Nærings- og handelsdepartementet. Fondets kapital er plassert i private ventureselskaper. Målsettingen med Venturefondet er å gi eksisterende eller nystartede ventureselskaper bedre muligheter til å styrke fortrinnsvis små og mellomstore bedrifter med potensial for vekst og lønnsomhet. Stortinget har i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99 Oppprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1999, sluttet seg til regjeringens forslag om å selge seg ut av Venturefondet.

Såkorfondene skal gå inn i risikoprosjekter med stort verdiskapingspotensial. Prosjektene skal være i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet. Ordningen skal søke å fange opp slike prosjekter uavhengig av hvor de er initiert. Målet er å tilføre prosjektene en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse.

Resultatrapport 1998*Administrative forhold*

SND endret i 1998 organisasjonsstrukturen ved hovedkontoret. Virksomheten er nå organisert i tre divisjoner: *Næringsdivisjonen*, *Distriktskontordivisjonen* og *Russland- og Øst-Europadivisjonen*. SND har videre opprettet en egen *enhet for kredittpolicy og risikostyring*. Ved inngangen til 1999 hadde SND en bemanning tilsvarende 408 årsverk. Det innebærer en netto økning på 41 årsverk fra 1997. Årsaken til dette er overføring av personell fra fylkeskommunene ved etableringen av nye distriktskontorer. Årsverkene fordeler seg med 48 pst. på hovedkontoret og 52 pst. på distriktskontorene. Organisasjonsendringsprosessen vil bli fullført i løpet av 1999. Målet er å utvikle de nye distriktskontorene til kraftsentra for næringsutvikling, i samarbeid med fylkeskommunene. Informasjon, saksbehandling og vedtak er flyttet nærmere kundene.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 51 for 1996-97 ble det i 1998 utviklet et nytt resultatrapporteringsystem for SND. Systemet er utarbeidet på grunnlag av mål og strategier staten har satt for SND, slik de er presentert i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 1999 (side 154). Det nye resultatrapporterings-systemet består av aktivitets- og effektindikatorer og indikatorer for produktivitet og kundetilfredshet.

I SNDs organisasjon er kvinner generelt på et lavere stillingsnivå enn menn, og kvinner er underrepresentert i ledende stillinger. For at begge kjønn skal få like utviklingsmuligheter, har SND utarbeidet en handlingsplan for perioden 1999-2000.

Generelt om aktiviteten

SND behandlet i 1998 mer enn 5 000 søknader om finansiering og ga tilsagn om nærmere 2,8 mrd. kroner i form av lån, garantier og tilskudd knyttet til bevilgninger og rammer fra fire departementer.

- Virksomheten er i hovedsak rettet mot *små og mellomstore bedrifter*. I 1998 gikk 83 pst. av SNDs låne-, garanti- og tilskuddsmidler til bedrifter med mindre enn 100 ansatte. Videre gikk 90 pst. av alle tilsagn om finansiering til bedrifter med mindre enn 50 ansatte.
- *Nyskaping, omstilling og etablering* er et prioritert område i SND. I 1998 gikk 60 pst. av de totale midlene fra SND til dette formålet. Da det vil være stor risiko knyttet til slike prosjekter, er risikolån og tilskudd de viktigste virkemidlene. Forsknings- og utviklingskontrakter er et viktig virkemiddel i denne sammenhengen.
- SNDs *innsats overfor bedrifter i distriktene* er i stadig utvikling. For det første er en betydelig andel av rammene forbeholdt bedrifter i distriktene. I 1998 gikk en større del enn tidligere av de landsdekkende virkemidlene til bedrifter innenfor det distrikts-

Nærings- og handelsdepartementet

politiske virkeområdet. Det skyldes at lavrisikordningen i større grad er blitt benyttet innenfor området. Videre er desentraliseringen av SNDs organisasjonsstruktur viktig for SNDs distriktpolitiske innsats. Dette forsterkes ved det er inngått samarbeidsavtaler mellom SND og Norges Eksportråd, Norges forskningsråd og Norsk Designråd. Disse institusjonene benytter i dag SNDs distriktskontorer som markedsapparat mot små og mellomstore bedrifter. SND bidrar i denne sammenheng til å samordne virkemiddelaktørene innenfor bedriftsrettet næringsfinansiering.

- Å bidra til kompetanseutvikling i næringslivet er en viktig strategi for SND. Tilskudd og risikolån er særlig egnede virkemidler i denne sammenheng. Av rammene for landsdekkende risikolån og tilskudd (utviklingstilskudd, offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter) gikk om lag 60 pst. av rammene til prosjekter hvis formål kan kategoriseres som kompetanseutvikling. Av SNDs totale bevilgninger gikk 24 pst. til kompetanseprosjekter. Deler av bevilgningene til landsdekkende og distriktsrettede utviklingstilskudd går til kompetanseutvikling i små og mellomstore bedrifter i form av spesifikke programmer som BIT (for bransjeorienterte IT-prosjekter) og FRAM (ledelses- og strategiutvikling i små og mellomstore bedrifter).
- I 1998 hadde 17 norske kommuner status som omstillingsområder. SND har ansvaret for rådgivning og kvalitetssikring av omstillingsarbeidet i 16 av disse.
- SND har satt av midler til Nettverkskreditt ut fra erkjennelsen om at det i stor grad er i bedrifter med én til to ansatte at kvinner etablerer sin virksomhet. En nettverksgruppe mottar ca. kr 200 000 og består vanligvis av fem medlemmer, og gruppen låner ut til medlemmene. Ordningen kjennetegnes av aktiv deltakelse i egen eller andres etableringsprosess.

Resultatrapportering for SNDs samlede virksomhet

Resultatene av SNDs virksomhet måles ved hjelp av kundeundersøkelser som gjennomføres av Møreforskning. Undersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at prosjektet har fått tilsagn om finansiering. Det trekkes et tilfeldig utvalg på ca. 500 prosjekter fra kundeporteføljen som fikk tilsagn om finansieringsbistand fra SND på minst kr 100 000. 3-4 år etter tilsagn om finansiering fra SND gjennomføres en etterundersøkelse blant det samme bedriftsutvalget. Det legges her stor vekt på å få fram informasjon om hvordan prosjektet har påvirket bedriftens økonomiske utvikling, sysselsettingsutvikling og kompetanseutvikling.

I det følgende refereres det til kundeundersøkelsen ut fra bedriftsprosjektene i 1995. Undersøkelsen består av førundersøkelse fra 1996 og en etterundersøkelse utført i 1999.

Sysselsetting: SNDs finansielle støtte i 1995 til 2 200 bedriftsprosjekter innen de virkemidler og prosjekttyper som har inngått i undersøkelsen, har hatt en samlet anslått sysselsettingseffekt på 7 000-9 400 arbeidsplasser i perioden 1. januar 1995-1. januar 1999. Av dette har finansieringsstøtten til industriprosjekter i perioden gitt effekter i form av skapt og sikret sysselsetting på 5 900-7 400 arbeidsplasser, mens støtten til prosjekter innen øvrige næringer har gitt en effekt på 1 100-2 000 arbeidsplasser. Kostnadene pr. arbeidsplass anslås til kr 138 000-170 000 innen industrien. For øvrige næringer er de beregnede kostnadene pr. arbeidsplass 3-5 ganger høyere.

Lønnsomhet: Halvparten av SND-prosjektene er av stor betydning for bedriftenes overlevelse og lønnsomhetsutvikling også 5-6 år etter tilsagn. Dette gjelder særlig bedrifter innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og for de minste bedriftene. Over 80 pst. av prosjektene som er finansiert med midler fra SND, anses i ettertid som vellykkede av bedriftene.

Kompetanse: Nær 70 pst. av bedriftene i undersøkelsen oppgir at prosjektene har ført til kompetanseheving i bedriften. Utenfor det distriktpolitiske virkeområdet er den oppnådde kompetansehevingen høyere enn forventet, mens den innenfor dette området er lavere. Det er en klar tendens til at kompetansehevingen er noe større for de store bedriftene enn for de minste.

Nærings- og handelsdepartementet

Budsjettforslag 2000**Samlet budsjettforslag for SND**

SND får bevilgninger over budsjettene til fire departementer: Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Fiskeridepartementet og Miljøverndepartementet. Fondets innsats i arbeidet med nærings- og distriktsutvikling er summen av de rammene som gis av Stortinget. Tabellene nedenfor viser de samlede rammer for SND, hvor forslag for 2000 sammenstilles med Stortingets vedtak for 1998 og 1999. Eventuelle vedtatte endringer i løpet av budsjettåret er inkludert i oversikten. Rammer som følge av integrering av Landbruksbanken i SND er ikke inkludert. Utover ordningene i tabellene forvalter SND også fondsordninger der det ble gitt bevilgninger før 1998.

Tabell 2420.1 Oversikt over lånerammer (i mill. kroner):

Betegnelse	Ramme 1998	Gjeldende ramme 1999	Forslag til ramme 2000
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>			
Lavrisikolån	400	800	800
Landsdekkende risikolån	234,8	160	240
Landsdekkende garantier	40	40	40
Så Kornkapitalfond	0	160	30
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>			
Distriktsrettet risikolån	310,2	464	440
<i>Fiskeridepartementet:</i>			
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	500	800	800
Sum låne- og garantirammer	1 485	2 424	2 350

Tabell 2420.2 Oversikt over bevilgninger eksklusiv lånetransaksjoner (i mill. kroner):

Kap./post	Betegnelse	Bevilgning 1998	Gjeldende bevilgning 1999	Forslag 2000
<i>Nærings- og handelsdepartementet:</i>				
923/70	Tilskudd, forsknings- og utviklingskontrakter	157,1	137,8	151,0
2420/50	Utviklingstilskudd, fond	176,1	176,1	205,0
2420/51	Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	58,7	40,0	60,0
2420/52	Tapsfond for garantier innvilget i budsjetterminen	10,0	0	0
2420/53	Tapsfond, så Kornkapitalfond	0	40,0	7,5
2420/54	Prosjektutviklingstilskudd	0	25,0	25,0
2420/70	Administrasjon	92,0	100,5	119,6
Sum Nærings- og handelsdepartementet:		493,9	519,4	568,1
<i>Kommunal- og regionaldepartementet:</i>				
2425/51	Distriktsutviklingstilskudd, fond	702,8	784,0	836,0
2425/53	Tilskudd til dekning av tap på lån	77,6	116,0	110,0
Sum Kommunal- og regionaldepartementet:		780,4	900,0	946,0
<i>Fiskeridepartementet:</i>				
1040/70	Fiskeriavtalen, kondemnering av fiskefartøy	25,0	18,0	0
2415/70	Tilskudd til kontraheringstilskudd	75,0		
2415/72	Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten		50,0	50,0
2415/73	Rentestøtte stønads lån	3,0	2,5	2,0
Sum Fiskeridepartementet:		103,0	70,5	52,0
Sum bevilgninger		1 377,3	1 489,9	1 566,1

Over Miljøverndepartementets budsjett ble det i 1998 etablert et miljøfond med en utlånsramme på 250 mill. kroner og et tilhørende tapsfond (grunnkapital) på 50 mill. kroner. Ubenyttet beløp av lånerammen ved utgangen av et år gjenbevilges i påfølgende år innenfor en totalramme for ordningen på 250 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet

Ved å tilby både lån og garantier i tillegg til tilskudd, kan SND yte et fullverdig spekter av finansieringsløsninger til sine kunder, noe som er nødvendig for å kunne finne den beste løsningen for et prosjekt.

Bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett*Poster hvor det er gitt bevilgning i tidligere år*

SND forvalter flere poster hvor bevilgning ble gitt før 1998. De viktigste er investeringsfondet for Øst-Europa, investeringsfondet for Nordvest-Russland, Fond for næringsssamarbeid med Nordvest-Russland, Venturefondet og tildelte midler fra omstillingsbevilgning til Sør-Varanger. Øst-Europa-fondet er på totalt 70 mill. kroner, hvorav ca. 69 mill. kroner var gitt som tilsagn pr. 30. juni 1999. Tilsvarende beløp for Nordvest-Russland-fondet var henholdsvis 150 og 17,5 mill. kroner.

På statsbudsjettet for 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et fond for nærings-samarbeid for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Bevilgningen skal nyttes til utredning, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videre utvikling av næringsssamarbeidet med Nordvest-Russland. De mest aktuelle sektorer er fiskeri og olje- og gassvirksomhet. Pr. 30. juni 1999 var ca. 12 mill. kroner av bevilgningen disponert.

På statsbudsjettet for 1989 og 1992 ble det bevilget til sammen 180 mill. kroner til Venturefondet. I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 67 for 1998-99 ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens forslag om å legge Venturefondets portefølje ut for salg, jf. nærmere omtale under programkategori 17.50.

Post 50 Utviklingstilskudd, fond*Mål*

Målet med det landsdekkende utviklingstilskuddet er å fremme tiltak og prosjekter som gir grunnlag for vekst og omstilling i norsk næringsliv. Prosjekter og tiltak som bidrar til utvikling og nyetablering, omstilling, nettverksbygging og kompetanseutvikling, prioriteres. Tilskuddene kan dekke inntil 50 pst. av eksterne kostnader. Utviklingstilskuddet finansierer også programmer og tiltak rettet mot enkeltbransjer. Det alt vesentlige av programvirksomheten under posten retter seg mot små og mellomstore bedrifter. Et viktig satsingsområde innenfor utviklingstilskuddets ramme er økt kvinnelig yrkesdeltaking.

Aktiviteter og rapportering

Aktiviteter som finansieres av utviklingstilskuddet kan deles i tre grupper: programvirksomhet, investeringstilskudd til små og mellomstore bedrifter i sentrale strøk (BUS) og øvrig aktivitet. Programvirksomheten er den største gruppen. Det fokuseres her på nyskaping og kompetanseutvikling.

FRAM er et ledelses- og strategiutviklingsprogram for SMB. Over 500 bedrifter gjennomfører årlig et FRAM-program. I 1998 ble det benyttet i alt 27 mill. kroner til FRAM-prosjekter, hvorav 14 mill. kroner fra utviklingstilskuddet. Hoveddelen av bedriftene har mindre enn 30 ansatte. Målet med programmet er økt konkurranseevne og lønnsomhet gjennom konkrete utviklingsprosjekter og kompetanseoverføring. En evaluering gjennomført av Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning i 1997-98, viser at over 80 pst. av de deltakende bedriftene oppnår målet om 5 pst. lønnsomhetsforbedring. Programmet er besluttet videreført i en ny 4-års periode. FRAM har i 1999 fokusert sterkere på bedrifter med mindre enn 15 ansatte. SND har også startet opp et videreutviklingsprogram for bedrifter som tidligere har gjennomført et FRAM-program.

FORNY er et samarbeidsprosjekt mellom SND og Norges forskningsråd (NFR) for å øke utnyttelsen av forskningsresultater ved høyskoler og universiteter til næringsvirksomhet. Målet er å føre en idé fram til kommersialisering, enten i form av nyetablering eller lisensiering, både i nyetablerte og eksisterende bedrifter. I 1998 ble det realisert 50 forskningsbaserte prosjekter som resulterte i etablering eller lisensiering. Det ble fra SNDs side øremerket 13,5 mill. kroner til dette programområdet i 1998,

Nærings- og handelsdepartementet

hvorav 10 mill. kroner fra utviklingstilskuddet. Det legges opp til økt aktivitet under programmet.

BIT-programmet – bransjeorienterte IT-prosjekter for effektiv forretningsdrift – har som mål å bedre bedriftenes konkurransekraft og lønnsomhet ved å utvikle felles IT-løsninger på bransjenivå. IT-løsningene skal ta utgangspunkt i bedriftenes spesielle behov, og utviklingen av programmene bygger derfor på et samarbeid mellom bransje-foreninger, ledende bedrifter i bransjen og programvareleverandører. I 1998 ble det benyttet 40 mill. kroner gjennom BIT-programmet, hvorav 24 mill. kroner fra utviklingstilskuddet. Det er vanskelig å måle effekten av IT-investeringer, men tilbakemeldinger fra deltakerbedriftene er svært positive. Etterspørselen etter videreføring av programmet for nåværende bransjer og utvidelse til nye er stor. Dette er et signal om at programmet gir klare effekter i bedriftene. På bakgrunn av tilbakemeldingene vurderer SND en videreutvikling av BIT-programmet med fokus på organisasjons- og kompetanseutvikling og et eget BIT for de aller minste bedriftene. Ut over dette er det i St.meld. nr. 41 for 1998-99 foreslått at BIT skal videreutvikles til å integrere elektronisk handel i de felles bransjeløsningene og bidra systematisk til at elektronisk handel tas i bruk i verdikjeder og verdinett.

Etablering med ny teknologi (ENT) er et program hvor SND bidrar til kompetanse-overføring ved å finansiere rådgivning for nyskapere. Dette reduserer risikoen i et prosjekt både for gründeren og investorene. Målet er å bringe nye, lønnsomme produkt-ideer og konsepter fram til markedet. I 1998 ble det benyttet 9,3 mill. kroner til ENT-programmet, hvorav 6 mill. kroner fra utviklingstilskuddet. Programmet er lagt opp på en slik måte at prosjektene siles ut gjennom deltakelse i fasene 0 til 3, der fase 0 er pre-kvalifisering og fase 3 er etablering av bedrift. Siden starten i 1991 har ca. 1 200 utviklingsprosjekter deltatt i fase 0. Det er brukt om lag 80 mill. kroner. Så langt er det kommersialisert 150 prosjekter.

Nettverksprogrammet ble nedlagt ved årsskiftet 1998/99 etter åtte års drift. I 1998 ble det disponert 17 mill. kroner innenfor nettverksprogrammet, hvorav 12 mill. kroner fra utviklingstilskuddet. SND vil fortsatt stimulere samarbeid mellom bedrifter i nettverk gjennom de ordinære virkemidlene.

Tilskuddsordningen for små og mellomstore bedrifter i sentrale strøk (BUS) ble opprettet i 1994. Formålet er å fremme nyskaping og bedre utnyttelsen av eksisterende og nye produkters markedsmuligheter. Ordningen egner seg særlig for prosjekter der innovasjon innebærer samspill mellom fysiske og myke investeringer og til å fange opp prosjekter som er et resultat av andre SND-programmer. Ordningen er av stor betydning for bedrifter som er lokalisert utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Utviklingstilskuddet finansierer også andre tiltak, bl.a. programmer i områder med ensidig næringsliv som har spesielle omstillingsbehov. Videre skal posten dekke evalueringer o.l. knyttet til SNDs virksomhet.

Budsjettforslag 2000

Samlet foreslås det en bevilgning på 205 mill. kroner til landsdekkende utviklingstilskudd for 2000. Av dette øremerkes minimum 10 mill. kroner til kvinnerettete tiltak og 2 mill. kroner til evaluering av SNDs virksomhet. FORNY, FRAM og BIT forutsettes videreført på minst samme nivå som i 1999.

Post 51 Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen

Målsettingen med tapsfondsbevilgningene er å gjøre SND i stand til å ta topprisiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Tapsfond for landsdekkende risikolån bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, mens tapsfond for distriktsrettede risikolån bevilges over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Gjennom risikolåneordningen kan det gis lån til prosjekter som forventes å være bedriftsøkonomisk lønnsomme, men har høy risiko. De konkrete formål som lånene skal dekke, er først og fremst FoU/produktutvikling, nyetableringer, omstillingsprosjekter og betydelige utvidelser.

Nærings- og handelsdepartementet

I og med at lånene fungerer som toppfinansiering, vil sikkerheten vanligvis være dårlig. Tapsfondene forhåndsbevilges, og tapsprosenten fastlegges i budsjettet. Lånerammen multiplisert med tapsprosenten gir størrelsen på tapsfondsbevilgningen. Den faktiske utnyttelsen av tapsfondene over tid viser om gitte lån har det forutsatte risikonivå. Dette benyttes som oppfølgingskriterium (resultatindikator) for ordningen.

Tabell 2420.3 Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (tilsvarer utbetalte lån multiplisert med tapsprosenten), foreløpige realiserte tap og gjenværende tapsfond absolutt og i prosent for landsdekkende risikolån pr. 31. desember 1998 (i 1 000 kr):

Tilsagnsårgang	Taps- pro- sent	Faktisk tapsfond ¹⁾	Realiserte tap	Gjen- værende tapsfond	Utestående lån	Gjenværende tapsfond i pst. av utestående lån
1993	30	94 876	89 537	5 342	39 265	14 pst.
1994	30	73 717	28 626	45 091	68 224	66 pst.
1995	25	56 925	32 292	24 632	136 893	18 pst.
1996	25	137 495	120 690	16 806	174 777	10 pst.
1997	25	69 898	22 466	47 432	160 770	30 pst.
1998	25	58 652	10 832	47 820	112 417	43 pst.
Sum/gjennomsnitt		491 563	304 443	187 123	692 346	27 pst.

- 1) Faktisk tapsfond for de enkelte årgangene kan endre seg fra år til år. Fondene reduseres når ubenyttede tilsagn annulleres.

Hovedtyngden av tapene skjer de første årene etter at lånene er utbetalt. Det eksakte resultatet for hver låneårgang vil ikke foreligge før alle lån er innfridd. Dersom gjenværende tapsfond i prosent av utestående lån (siste kolonne) er høyere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært mindre enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en høyere andel av gjenværende lånemasse enn den på forhånd budsjetterte tapsprosent. Det er lagt opp til et system hvor SND må dekke 10 pst. av tap utover tapsfondet og får beholde 10 pst. av eventuelle ubenyttede tapsfondsmidler. Eventuelt overskytende ubenyttede tapsfondsmidler skal tilbakeføres til statskassa. Oversikten viser at i perioden 1993-98 er den faktiske tapsprosent i gjennomsnitt omtrent lik den forutsatte. For årgangen 1996 ser det ut til at staten vil måtte dekke tap utover 10 pst. av tapsfondet. Nærings- og handelsdepartementet vil komme tilbake til saken og inndekningsmåten når det er mer avklart hvor store de endelige realiserte tapene på årgangen blir.

Budsjettforslag 2000

For 2000 foreslås en tapsfondsbevilgning på 60 mill. kroner for den landsdekkende risikolåneordningen, basert på en innvilgningsramme på 240 mill. kroner og en tapsprosent på 25.

Post 52 Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterterminen

SND har en landsdekkende ordning med garantier for lån til realinvesteringer og driftskapital. Til ordningen er det knyttet et tapsfond som til og med 1998 har vært forhåndsbevilget. Fra 1999 er det forutsatt at ordningen skal være selvfinansierende uten tapsfond. I budsjettet fastlegges tapsprosenten, som er knyttet til garantirammen. Garantirammen multiplisert med tapsprosenten gir størrelsen på tapsfondsbevilgningen. Den faktiske utnyttelsen av tapsfondene over tid, viser om gitte garantier har det forutsatte risikonivå. Dette benyttes som oppfølgingskriterium (resultatindikator) for ordningen.

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 2420.4 Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (utnyttet del av tapsfondsbevilgningene), foreløpige realiserste tap og gjenværende tapsfond absolutt og i prosent for landsdekkende garantier pr. 31. desember 1998 (i 1 000 kr):

Tilsagnsårgang	Taps- pro- sent	Faktisk tapsfond	Realiserste tap	Gjen- værende tapsfond	Utestående lån	Gjenværende tapsfond i pst. av utestående lån
1993	30	4 733	4 244	489	0	
1994	30	8 860	3 493	5 367	3 125	172 pst.
1995	25	8 142	6 045	2 079	13 283	16 pst.
1996	25	4 882	956	3 926	6 585	60 pst.
1997	25	9 993	2 847	7 146	21 019	34 pst.
1998	25	9 999	6 171	3 828	14 353	27 pst.
Sum/gjennomsnitt		46 609	23 756	22 853	58 365	40 pst.

Dersom gjenværende tapsfond i prosent av gjenværende garantimasse (siste kolonne) er høyere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært mindre enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en høyere andel av gjenværende garantimasse enn den på forhånd budsjetterte tapsprosent. Det kan ikke forventes at man treffer den forutsatte tapsprosent hvert enkelt år fordi større tap på enkeltengasjementer kan slå kraftig ut. I perioden 1993-98 har det oppstått mindre tap enn forutsatt i og med at gjenværende tapsfond nå dekker 40 pst. av utestående garantimasse.

Budsjettforslag 2000

Det føres ikke opp forslag til bevilgning til tapsfond for den landsdekkende garantiordningen i 2000, dvs. at tapsprosenten settes til 0. Garantiordningen foreslås videreført med en ramme på 40 mill. kroner.

Post 53 Tapsfond, såkornkapitalfond

Som et resultat av et samarbeid mellom staten og private investorer ble det i 1997 etablert et landsdekkende såkornfond, som også skulle dekke Østlandet, og fire regionale såkornfond som dekker Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. Målsettingen er å tilføre prosjekter en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Fondene skal gå inn i risikoprosjekter med stort verdiskapingspotensial. Prosjektene skal være i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet.

For å intensivere innsatsen i såkornfasen overfor bedrifter i distriktene, ble det i 1999 vedtatt å tilføre de fire regionale fondene 160 mill. kroner i ansvarlig lån og 40 mill. kroner i tapsfond. Det legges opp til at avtalene ved de opprinnelige emisjonene legges til grunn ved de nye emisjonene. SND vil kunne bistå i arbeidet med disse emisjonene, men det er såkornskapene som hver for seg er ansvarlige for den forestående emisjonen i sin region. Det tas sikte på å gjennomføre de nye emisjonene i andre halvår 1999 og første halvår 2000. Dersom emisjonene blir fulltegnet, vil hvert av de regionale såkornfondene etter dette få en kapitalbase på 100 mill. kroner (derav 50 mill. kroner i statlig lånekapital) og et tapsfond på 12,5 mill. kroner.

Budsjettforslag 2000

I Innst. S. nr. 8 for 1998-99 har flertallet i næringskomiteen bedt om at det blir vurdert opprettet et regionalt såkornfond for indre Østlandet. For å styrke arbeidet som pågår med sikte på å utvikle næringslivet i dette området, foreslås en tapsfondsbevilgning på 7,5 mill. kroner til et såkornfond. Sammen med en ansvarlig lånekapital på 30 mill. kroner og et tilsvarende beløp i privat kapital vil kapitalbasen for det nye fondet bli på 60 mill. kroner. Som for de andre fondene vil det være naturlig å spisse aktiviteten mot områder der regionen har et fortrinn.

Post 54 Prosjektutviklingstilskudd, fond

Dette er en ny ordning som ble opprettet i 1999. Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med SND og Norges forskningsråd utarbeidet et regelverk for ordningen. Hovedkontorfunksjonene knyttet til prosjektutviklingstilskuddet er tillagt SND Sør-

Nærings- og handelsdepartementet

Trøndelag. Formålet med ordningen er å styrke mulighetene til å utvikle gode ideer med sikte på markedsintroduksjon. Ordningen skal rettes mot prosjekter som har sitt utspring i forsknings- og utviklingsaktiviteter i forskningsinstituttene, universitets- og høyskolemiljøene og næringslivet. Grunnforskningsprosjekter faller utenfor ordningen. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er et satsingsområde for ordningen. Det kan gis støtte i idé- og utviklingsfasen fram til utformingen av prosjektet er så konkret at det kan vurderes, bl.a. under andre offentlige næringsutviklingsordninger, med sikte på en eventuell kommersialisering.

Regelverket for ordningen er oversendt EFTAs overvåkningsorgan (ESA) for notifisering. Det kan ikke gis tilsagn under ordningen før endelig notifisering foreligger. Ordningen har en ramme på 100 mill. kroner over fire år. I 1999 ble det bevilget 25 mill. kroner og gitt en tilsagnsfullmakt på 75 mill. kroner.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 50 mill. kroner i 2000, jf. forslag til vedtak II, 5. Samlede tilsagn for 1999 og 2000 kan ikke overstige 100 mill. kroner.

Post 70 Administrasjon, kan overføres

Administrasjonstilskuddet til SND skal dekke de direkte utgiftene for ordninger som ikke har tilstrekkelig store inntekter til å dekke egne administrasjonskostnader, inkludert deres andel av indirekte felleskostnader som stab, ledelse, kantine m.m. Risikolåneordningen, lavrisikordningen, grunnfinansieringsordningen, egenkapitalordningen, såkornfondene og investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal dekke egne administrasjonskostnader.

SND mottar i dag refusjon fra fylkeskommunene for forvaltningen av distriktsrettede risikolån, distriktsutviklingstilskudd, etablererstipend og eventuelle fylkeskommunale næringsfond. Fra og med 2000 legges det opp til at SND ikke lenger skal motta fylkesrefusjon for administrasjonsutgifter knyttet til forvaltningen av statlige virkemidler, men kun for forvaltningen av fylkeskommunale etablererstipend og eventuelle næringsfond. Det innebærer at administrasjonskostnadene knyttet til distriktsutviklingstilskuddet vil bli dekket av administrasjonstilskuddet fra og med 2000, mens den distriktsrettede risikolåneordningen vil dekke egne administrasjonskostnader.

Administrasjonstilskuddet for 1999 er fastsatt til 100,5 mill. kroner, inkludert 5,5 mill. kroner til forvaltningen av Statens Miljøfond som ble bevilget i etterkant av at retningslinjene for ordningen ble endret, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99. I budsjettforslaget for 2000 er det lagt til grunn en bevilgning på 119,584 mill. kroner, inkludert 25,084 mill. kroner for forvaltning av distriktsutviklingstilskuddet og 2 mill. kroner til administrasjon av Statens miljøfond.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås en bevilgning på 119,584 mill. kroner i 2000. Dette vil sikre at SND er i stand til å utnytte sin organisasjon med fylkesvise distriktskontorer og forvalte de budsjettrammer som foreslås på en forsvarlig måte.

Post 71 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån, valutalån og garantier gitt av Industriefondet og Småbedriftsfondet før innføring av tapsfond i 1991.

Det har ikke vært netto tap på gamle låneordninger uten tapsfond i 1998. Tvert imot er det blitt betalt avdrag på lån som tidligere er blitt avskrevet som tapt og som det er bevilget tilskudd til tapsdekning for i tidligere år. Summen av slike «friskmeldte» lån har i 1998 vist seg å være 1,7 mill. kroner større enn summen av lån som ble avskrevet. Det bevilges derfor ikke midler til dekning av tap på eldre lån og garantier under kap. 2420, post 71 for 2000. De «negative» tapsmidlene på 1,7 mill. kroner tilbakeføres til statskassa under kap. 5320, ny post 76, jf. omtale nedenfor.

Post 90 Lån til grunnfinansieringsordningen, overslagsbevilgning

Ved opprettelsen av SND ble det forutsatt at fondets låneordninger skulle finansieres ved innlån fra statskassa. SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassa til SND budsjetteres under kap. 2420, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5320. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SND tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig SND refinansierer innlånene enn som følge av endringer i SNDs utlånsvolum. Innlånene kan variere fra to måneders til flere års varighet. Innlån og avdrag øker eksempelvis når SND velger å konvertere fra lang- til kortsiktige lån. Rentene inntektsføres under kap. 5620. I tillegg betaler SND en låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. som inntektsføres under kap. 5320.

Det har hittil vært budsjettert med *tre poster* for utlån fra statskassa til SND over kap. 2420 (en post for hver av SNDs låneordninger), tre poster for avdrag fra SND, tre poster for renteinnbetalinger og tre for provisjoner fra SND. Nærings- og handelsdepartementet mener dagens budsjetteringspraksis er unødvendig tungvint og foreslår at budsjetteringen forenkles noe fra og med 2000 ved at postene som gjelder grunnfinansierings- og lavrisikordningen innenfor hver posttype, *slås sammen til én*. Det vises til at det allerede er etablert en felles post for utbytte fra grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen. Omleggingen vil redusere antall poster fra 12 til 8. I og med at det skal avlegges eget regnskap for risikolåneordningen, og finansieringen av denne ordningen skjer etter en annen innlånsstruktur, finner ikke departementet det hensiktsmessig at postene knyttet til denne ordningen slås sammen med de øvrige. Kontrollen med de enkelte ordningene kan opprettholdes som nå uavhengig av poststrukturen. På denne bakgrunn foreslås innlån under post 90 og 94 flyttet til *ny post 92* som både omfatter innlån knyttet til lavrisikolån, ordinære grunnfinansieringslån, grunnfinansieringslån til fiskeriformål og miljølån.

Post 91 Lån til risikolåneordningen, overslagsbevilgning

Prinsippene for innlån til risikolåneordningen er de samme som for innlån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, jf. nærmere omtale under post 90. SND forvaltet en utlånsportefølje under risikolåneordningen på ca. 2,54 mrd. kroner pr. 1. september 1999, hvorav landsdekkende lån utgjorde i underkant av 1 mrd. kroner.

Utlånsrammen for landsdekkende og distriktsrettede risikolån foreslås satt til henholdsvis 240 og 440 mill. kroner i 2000. På bakgrunn av forslag om økt utlånsramme for landsdekkende risikolån i 2000 og antakelser om uendret fordeling mellom kort- og langsiktige innlån, foreslås bevilgningen til innlån for risikolåneordningen økt med 100 mill. kroner i forhold til 1999. Den tilsvarende avdragsposten under kap. 5320, post 91 foreslås også økt noe i forhold til inneværende år. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Post 92 (ny) Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, overslagsbevilgning

Det vises til omtale av prinsippene for innlån og forslag om sammenslåing av poster for innlån knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen under post 90 ovenfor. SND forvalter en brutto utlånsportefølje under grunnfinansieringsordningen som utgjorde ca. 6,55 mrd. kroner pr. 1. september 1999, herav ca. 4,93 mrd. kroner i ordinære grunnfinansieringslån, 1,49 mrd. i grunnfinansieringslån til fiskeriformål og ca. 130 mill. kroner i gamle miljølån. Det gis ikke lenger miljølån, og ordinære grunnfinansieringslån er erstattet med lavrisikolåneordningen. Det vil imidlertid fortsatt være behov for betydelige innlånsmidler i forskjellige år framover til å betjene inngåtte utlån fra SND, som hovedsakelig er mellomlange og lange, og til å finansiere løpende og nye grunnfinansieringslån til fiskeriformål og lavrisikolån. Utlånsporteføljen knyttet til lavrisikolåneordningen utgjorde ca. 750 mill. kroner pr. 1. september 1999.

Innvilgningsrammen for lavrisikolån og for grunnfinansieringslån til fiskeriformål foreslås begge satt til 800 mill. kroner for 2000, jf. nærmere omtale av sistnevnte ordning i Fiskeridepartementets budsjettproposisjon. På grunn av usikker rentesituasjon er det vanskelig å gi et godt anslag på SNDs brutto innlånsbehov. Bevilgningen som skal

Nærings- og handelsdepartementet

dekke SNDs innlånsbehov for de to ordningene i 2000 og refinansiering knyttet til tidligere innlån, foreslås redusert noe i forhold til 1999. Dette skyldes en antakelse om at en større andel av SNDs innlån fra statskassa vil være langsiktige. De tilhørende avdragene under kap. 5320, post 90 antas også å bli noe redusert. Det foreslås en innlånsbevilgning på 27 mrd. kroner for 2000. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Post 93 Såkornkapitalfond

Det vises til omtale under post 53 ovenfor. Det foreslås etablert et regionalt såkornfond for indre Østlandet med en statlig tilførsel på 30 mill. kroner i ansvarlig lån.

Post 94 Lån til lavrisikolåneordningen, overslagsbevilgning

Innlån knyttet til denne ordningen foreslås budsjettert sammen med innlån knyttet til grunnfinansieringsordningen fra og med 2000, jf. omtale under post 90 og 92 ovenfor.

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Tilbakeføring av utviklingstilskudd	57 909	5 000	5 000
51	Tilbakeføring fra tapsfond	49 269	5 000	5 000
70	Låneprovisjon, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen			26 000
71	Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen	556	200	100
72	Låneprovisjon, grunnfinansieringsordningen	26 961	26 000	
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	7 302	12 500	10 000
74	Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen		400	
75	Tilbakeføring av valutalån	6 077		
76	Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier			1 700
80	Tilbakeføring av tilskudd til egenkapitalordningen		140 000	
90	Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansieringsordning	24 020 600	26 500 000	
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	5 602 887	5 355 000	5 550 000
92	Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen	165 000	2 180 000	
93	Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen			27 000 000
Sum kap. 5320		29 936 561	34 224 100	32 597 800

Vedrørende 1999:

Bevilgningen under post 50 ble økt med kr 38 640 000 ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 51 ble økt med kr 43 950 000 ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Post 50 Tilbakeføring av utviklingstilskudd, og**Post 51 Tilbakeføring fra tapsfond**

Bevilgningene til utviklingstilskudd og til tapsfond for SNDs låne- og garantiordninger overføres i budsjetterminen til særskilt opprettede konti i Norges Bank og utgiftsbelastes samtidig kap. 2420, postene 50, 51 og 52 i statsregnskapet. Opplegget er basert på at midler som ikke er bundet opp ved tilsagn ved utgangen av det året de er bevilget, blir tilbakeført fra fondene til statskassa i påfølgende budsjettermin. Dette gjøres så snart regnskapet for foregående år er avsluttet. Det blir også foretatt tilbakeføring knyt-

Nærings- og handelsdepartementet

tet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt.

Tilbakeføringsbeløpene er vanskelige å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner under hver post for 2000. Dette er anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2000.

Post 70 (ny) Låneprovisjon, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen,**Post 72 Låneprovisjon, grunnfinansieringsordningen,****Post 73 Låneprovisjon, risikolåneordningen, og****Post 74 Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen**

SND betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassa som benyttes til å finansiere utlånene under grunnfinansierings-, risikolåne- og lavrisikolåneordningen. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Anslaget på provisjon for 1999, som innbetales i 2000, er basert på lånesaldo pr. 31. desember 1998 og anslag på avdrag og nye innlån i 1999. Som følge av forslag om sammenslåing av innlånspostene knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, jf. omtale under kap. 2420, post 90 ovenfor, foreslås provisjonsinntektene knyttet til disse to ordningene flyttet til ny post 70.

Post 71 Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen

Staten garanterte for de innlån som den tidligere Industribanken tok opp i det private kredittmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993. Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året, og den reduseres etterhvert som garantiansvaret minsker. Anslaget på provisjon for 1999, som innbetales i 2000, er basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 31. desember 1998 (ca. 104 mill. kroner) og anslag på avdrag i 1999.

Post 76 (ny) Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Det vises til omtale under kap. 2420, post 71 ovenfor. I 1998 er det blitt betalt avdrag på lån som SND tidligere hadde avskrevet som tapt og som det er bevilget tilskudd til tapsdekning for i tidligere år. Summen av slike «friskmeldte» lån viste seg å bli 1,7 mill. kroner høyere enn summen av lån som ble avskrevet som tapt i 1998. På denne bakgrunn foreslås 1,7 mill. kroner tilbakeført til statskassa i 2000.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansieringsordningen,**Post 92 Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen,****Post 93 (ny) Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen**

Postene omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet og forslag om sammenslåing av innlånspostene knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen under kap. 2420, post 90 ovenfor. Avdragene knyttet til disse to låneordningene foreslås fra 2000 inntektsført under ny post 93. Tilbakebetaling av innlån knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen anslås å utgjøre til sammen 27 mrd. kroner i 2000. Dette er en mindre nedgang i forhold til bevilgningsanslaget for 1999. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen

Posten omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 og 91 ovenfor. Det anslås at avdrag på innlån knyttet til risikolåneordningen vil utgjøre 5,55 mrd. kroner i 2000. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
80	Renter, grunnfinansieringsordningen	370 767	358 000	
81	Renter, risikolåneordningen	52 923	140 000	104 000
82	Renter, lavrisikolåneordningen	1 896	23 000	
83	Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikolåneordningen	32 300	30 000	30 000
84	Utbytte, egenkapitalordningen		50 000	30 000
85	Rentemargin risikolåneordningen		40 000	40 000
86	Renter, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen			268 000
Sum kap. 5620		457 886	641 000	472 000

Vedrørende 1999:

Bevilgningen under post 80 ble redusert med 10 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 81 ble redusert med 10,5 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 82 ble økt med 3 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 83 ble økt med 2,8 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 84 ble redusert med 46,9 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Bevilgningen under post 85 ble økt med 26 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

**Post 80 Renter, grunnfinansieringsordningen,
Post 82 Renter, lavrisikolåneordningen, og
Post 86 (ny) Renter, lavrisikolåneordningen**

SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Som følge av forslag om sammenslåing av innlåns-postene knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, jf. omtale under kap. 2420, post 90 ovenfor, foreslås budsjettering av renteinntektene knyttet til disse to ordningene flyttet til kap. 5620, ny post 86. Renteinntektene til statskassa knyttet til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen foreslås budsjettert med 268 mill. kroner i 2000 mot til sammen 374 mill. kroner i revidert budsjett 1999. Den betydelige nedgangen skyldes noe lavere innlånsvolum, en annen fordeling mellom kort- og langsiktige innlån og lavere anslåtte rentesatser i 2000 enn det som er lagt til grunn i 1999. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Post 81 Renter, risikolåneordningen

Det vises til omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 ovenfor. Statens renteinntekter er anslått å bli vesentlig lavere enn i 1999 som følge av en antakelse om lavere behov for innlån og lavere rentesatser i 2000 enn det som er lagt til grunn i 1999. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2000 eller endring av budsjettet høsten 2000.

Post 83 Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikordningen

Det alt vesentlige av SNDs innskuddskapital er knyttet til grunnfinansieringsordningen. Innskuddskapitalen utgjør ca. 629,8 mill. kroner. SND skal betale utbytte til staten på denne kapitalen. Utbyttet av grunnfinansieringsordningen er fastsatt til 75 pst. av årsresultatet. Utbyttet er begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året multiplisert med innskuddskapitalen. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på 5-års statsobligasjoner.

Statens utbytte i 2000 for regnskapsåret 1999 foreslås satt til 30 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2000.

Post 84 Utbytte, egenkapitalordningen

Fra september 1998 har den tidligere Egenkapitaldivisjonen i SND være organisert som et heleid datterselskap av SND under navnet SND Invest AS. Dette var en oppfølging av St.meld. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Selskapet skal foreta langsiktige investeringer og utøve aktivt eierskap i små og mellomstore bedrifter.

Ved opprettelsen av SND i 1993 fikk egenkapitalordningen en grunnkapital på 2 mrd. kroner. SND Invest AS har pr. i dag en grunnkapital på 1 810 mill. kroner og en forvaltningskapital på om lag 2,5 mrd. kroner. Selskapet skal drives etter forretningsmessige kriterier. Summen av selskapets innskudd av aksjekapital og ansvarlig lånekapital i et selskap skal bare unntaksvis overstige 35 pst., og ikke i noe tilfelle overstige 49 pst. av egenkapitalen. Det kan ikke investeres for mer enn 50 mill. kroner i ett selskap. SND Invest AS er vanligvis representert i styrene i de selskapene hvor fondet har investert, enten med egne representanter eller representanter utpekt av SND Invest AS.

Styret har vedtatt at SND Invest AS skal ha en likviditetsreserve som utgjør minst 20 pst. av forvaltningskapitalen, dvs. minst 500 mill. kroner. Pr. 31. desember 1998 hadde SND Invest AS en likviditetsreserve på 1 100 mill. kroner. Likviditetsreserven har som formål å gjøre selskapet i stand til å gjennomføre nye investeringer og følge opp investeringer i eksisterende bedrifter selv om det skulle oppstå en kortsiktig nedgang i aksjemarkedet. I 1998 ble det investert for 213 mill. kroner mot 429 mill. kroner i 1997. Et nytt resultatrapporteringssystem for SND Invest AS er under utarbeidelse. Det har tidligere ikke vært utarbeidet særskilte indikatorer for ordningen.

Stortinget bestemte gjennom behandlingen av St.meld. nr. 51 for 1996-97 at egenkapitalordningen (SND Invest AS) skulle betale utbytte til staten fra og med regnskapsåret 1998. Utbyttet er fastsatt til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til grunnkapitalen multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året. Innlånsrenten beregnes på bakgrunn av renten på 5-års statsobligasjoner. For regnskapsåret 1998 betalte SND Invest AS i 1999 et utbytte til staten på 3,7 mill. kroner. Statens utbytte i 2000 for regnskapsåret 1999 foreslås satt til 30 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2000.

Post 85 Rentemargin risikolåneordningen

SNDs innlån for å finansiere utlån under risikolåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Med dette innlånssystemet skal SND normalt oppnå en positiv rentemargin. Innenfor denne marginen skal ordningens administrasjonskostnader dekkes. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, foreslås budsjettert som inntekt til staten. Netto rentemargin for regnskapsåret 1999 foreslås budsjettert med 40 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2000.

Programkategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.70 fordelt på kapitler:

		(i 1 000 kr)		
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Pst. endr. 99/00
970	Internasjonaliseringstiltak	237 193	220 000	249 000
971	Eksportfinans ASA	89 457	53 000	50 000
972	Internasjonale investeringstiltak	54 695	44 000	30 000
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	-239 922	50 000	35 000
	Sum kategori 17.70	141 423	367 000	364 000
				-0,8

Utgifter under programkategori 17.70 fordelt på postgrupper:

		(i 1 000 kr)		
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	6		
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	100 000	50 000	35 000
70-89	Overføringer til andre	353 345	288 000	299 000
90-99	Lånetransaksjoner	-311 928	29 000	30 000
	Sum kategori 17.70	141 423	367 000	364 000
				-0,8

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norske bedrifter møter økt konkurranse både på hjemmemarkedet og utemarkedene som følge av globalisering av økonomien og teknologiske nyvinninger. Sysselsettingsveksten i norske industriforetak skjer i økende grad i datterselskap i utlandet, og det er sterk vekst i investeringer på tvers av landegrensene. Også mange små og mellomstore bedrifter finner det nødvendig å etablere produksjons-, salgs- og/eller serviceselskap i utlandet. Denne utviklingen øker betydningen av samarbeid og nettverksbygging mellom bedrifter på tvers av landegrenser. I denne forbindelse har særlig markedsutviklingen og framveksten av nye vekstregioner i Asia, Latin-Amerika og Sentral- og Øst-Europa stor betydning for norske bedrifter. Aktiv deltakelse på internasjonale markeder er derfor nødvendig for å sikre sysselsetting og fortsatt økonomisk vekst for norsk næringsliv.

Mål og strategier

Regjeringens næringspolitikk skal legge til rette for et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen har derfor som målsetting å utvikle et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksportfremme og internasjonalisering som er tilpasset næringslivets behov i Norge og utlandet. Målet er å styrke bedriftenes forutsetninger for internasjonal virksomhet gjennom kompetanseoverføring, teknologisamarbeid, risikoavlastning og bistand til markedsføringsarbeid i og mot utlandet. Det legges vekt på at norske bedrifter har tilgang til konkurransedyktige finansieringsordninger for sin internasjonale virksomhet. Regjeringen vil føre en aktiv handelspolitikk for å sikre norsk næringsliv markedsadgang og likeverdige konkurransevilkår i internasjonale markeder. Dette sikrer mest mulig reell konkurranse internasjonalt basert på pris, kvalitet og leveransedyktighet.

Bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom eksport og internasjonalisering

For å realisere dette målet gis det over Nærings- og handelsdepartementets budsjett tilskudd til institusjoner som bistår næringslivet i eksport- og internasjonaliseringsprosesser. Målgruppen er hovedsakelig små og mellomstore bedrifter. I tillegg har utenrikstjenesten, i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet, en sentral rolle i

Nærings- og handelsdepartementet

arbeidet med å fremme norske næringsinteresser i utlandet. Myndighetenes tilbud omfatter informasjon og rådgivning om generelle økonomiske, politiske og kulturelle forhold i ulike markeder og mer spesifikk informasjon og råd om markedsmuligheter, konkurranseforhold og juridiske rammevilkår.

Departementet arbeider for økt grad av samarbeid og samordning på tvers av institusjonelle skillelinjer for å øke effekten av den samlede innsatsen på området, både hjemme og ute. For å styrke bedrifters markedsposisjoner i utvalgte regioner, videreføres de regionale planene i et samarbeid mellom myndighetene og næringslivet. Det legges i planene vekt på samspillet mellom politisk dialog, kulturutveksling og økonomisk samarbeid. For å oppnå en mer effektiv og målrettet eksportpolitisk innsats er virksomheten ved institusjonenes utekontorer samordnet under ledelse av sjefen ved utenriksstasjonen.

Norges Eksportråds tjenestetilbud innen kompetanseoppbygging, markedskunnskap og praktisk bistand er et prioritert område. Bistand til små og mellomstore bedrifter, nettverksbygging og støtte til innsats mot nye markeder og produkter er sentrale innsatsområder. Som ledd i samordningen av virkemiddelapparatet er utekontorene til Norges Eksportråd og Norges Industriattacheer slått sammen til *integrerte handels- og teknologikontorer*, og den administrative ledelsen er lagt til Norges Eksportråd.

Nærings- og handelsdepartementet har myndighetsansvaret for Norges deltakelse på verdensutstillingen EXPO 2000 i Hannover. Deltakelsen skal styrke profileringen av Norge ut fra markedsmessige, økonomiske, politiske og kulturelle målsettinger. I et lengre perspektiv er den også tenkt å utgjøre en plattform for en framtidig målrettet norsk satsing mot Tyskland.

Gi et konkurransedyktig tilbud til finansiering av eksport og internasjonalisering

En sentral etat i denne sammenheng er Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) som gir garantiforsikringer for norske bedrifter som opererer i markeder hvor det er nødvendig å eksportere på kreditt eller hvor en etablering i markedet gjennom investering er risikofylt. Renteutjevningsordningen (108-ordningen), som administreres av Eksportfinans ASA, er et naturlig supplement til eksportgarantiordningene.

Arbeide for ytterligere harmonisering av eksportkredittvilkår gjennom OECD

Offentlig medvirkning ved eksportfinansiering reguleres internasjonalt av Consensus-avtalen, som de fleste OECD-landene har sluttet seg til. Ved siden av å sette krav til minimumsrenter ved fastrentelån regulerer avtalen bl.a. bruken av blandede kreditter, vilkår for prosjektf finansiering og minimumspremier. Delavtalen om minimumspremier for garantier trådte i kraft 1. april 1999 og skal bidra til at alle landene som har sluttet seg til avtalen tar premier for politisk risiko som sikrer balanse på lang sikt. Det er i dag ikke noen avtale som i detalj regulerer premiesettingen for kommersiell risiko.

Arbeide for et bedre miljø

Norge legger stor vekt på arbeidet med å fremme en sunn og bærekraftig utvikling av miljøet. GIEK har som et av få garantiinstitutter i verden fastsatt egne retningslinjer for vurdering av miljørisiki når kredittrisikoen i en sak skal bedømmes.

Særlige ordninger og institusjoner rettet mot Sentral- og Øst-Europa

Målsettingen med norske næringslivsordninger rettet mot Sentral- og Øst-Europa, inkludert Russland, er å bidra til en positiv utvikling av økonomi, miljø og næringsliv i disse regionene gjennom næringssamarbeid med norske bedrifter. Ordningene dekker deler av den høye risikoen som er knyttet til norske investeringer i og norsk eksport til disse områdene. GIEK og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond forvalter virkemidler rettet mot disse områdene. Videre er Norge medlem av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) som er aktiv overfor Sentral- og Øst-Europa. Norske bedrifter har tilgang til bankens ressurser på lik linje med bedrifter i bankens øvrige medlemsland.

Kap. 970 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	237 193	186 000	196 000
71	Internasjonalt teknologisamarbeid		14 000	18 000
72	Norsk deltakelse i EXPO 2000, <i>kan overføres</i>		20 000	35 000
	Sum kap 0970	237 193	220 000	249 000

Post 70 Eksportfremmende tiltak, *kan overføres***Norges Eksportråd***Status for virksomheten*

Norges Eksportråd (NE) er en stiftelse med formål å bidra til eksport og internasjonalisering gjennom å styrke norske eksportbedrifters konkurranseevne på utenlandske markeder. Stiftelsen skal være et nasjonalt kompetansesenter for eksport og internasjonalisering. Målet med det statlige tilskuddet til NE er å bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom eksport og internasjonalisering gjennom:

- effektiv formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til næringslivet
- behovstilpasset tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter, med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter
- styrket samarbeid mellom bedrifter og bransjer for å utnytte nye internasjonale markedsmuligheter
- profilering av norsk næringsliv som en attraktiv leverandør og samarbeidspartner

Tilskuddet til NE skal gå til aktiviteter innen følgende produktområder:

- markedsinformasjon- og kunnskapsformidling
- bistand til enkeltbedrifter med små og mellomstore bedrifter som prioritert målgruppe
- bransje- og nettverkssamarbeid
- profilering av norsk næringsliv

Gjennom et nettverk av samarbeidspartnere har Eksportrådet god kontakt med næringslivet over hele Norge. NE tilbyr bl.a. et eksportutviklende og kompetansehevende program for små og mellomstore bedrifter som skal legge grunnlaget for lønnsom eksport. Videre er NE gjennom sine 40 kontorer i utlandet representert på de viktigste eksport-markedene.

Resultatrapport 1998

NE hadde i 1998 driftsinntekter på ca. 320 mill. kroner og et underskudd på driften på 6,5 mill. kroner. Næringslivet kjøpte tjenester for 120 mill. kroner slik at Eksportrådet hadde en egeninntjening på ca. 38 pst.

Etter store omstillinger i 1996 og konsolidering av virksomheten i 1997 la NE i 1998 vekt på å tilpasse organisasjonen ved hovedkontoret til det nivå på salg og markedsføring som utekontorene har behov for. Om lag 60 pst. av personalressursene og 70 pst. av de økonomiske ressursene er nå lagt til uteapparatet. Antall ansatte var 270.

Trenden går mot færre, men større oppdrag, og bedriftene ser på NE som en strategisk partner som følger bedriften over lengre tid. NE har en klar SMB-profil, men det legges vekt på å tilby tjenester til alle typer bedrifter. I 1998 ble det registrert 90 000 besvarte henvendelser, fordelt på 76 pst. på utekontorene og 24 pst. på hovedkontoret. Det har vært en dobling i antall henvendelser fra norske bedrifter både til hovedkontoret og utekontorene fra 1997 til 1998. 72 seminarer og kurs er gjennomført. Antall stipendiater ved NEs utekontorer er av økonomiske grunner blitt noe redusert.

Nærings- og handelsdepartementet

159 bedrifter har deltatt i NEs SMB-program i 1998. NE vil samarbeide med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) om bl.a. å identifisere bedrifter til programmet. Det er gjennomført en undersøkelse av SMB-programmet for perioden 1995-97 som viser at programmet gir positive resultater. Antall honorarbelagte oppdrag, inklusive tjenester under SMB-programmet økte til 1 420, dvs. med 14 pst. Londonkontoret er evaluert og effekten av ett Customer Identification-prosjekt er vurdert og viser positive resultater for næringslivet. Måling av kundetilfredsheten med NEs tjenester i 1998 viser at denne generelt er høy.

NE har inngått samarbeidsavtaler med SND og Norges forskningsråd for bl.a. å styrke nettverksarbeidet og få en mer effektiv bruk av disse institusjoners ressurser. Overføringen av det administrative ansvaret for Norges Industriattacheer til NE fra 1. januar 1999 vil bidra til å styrke dette samarbeidet. Det har skjedd en nedtrapping av aktivitetene innenfor bransjeprogrammene. Antall næringslivsdelegasjoner og -besøk har økt betydelig. Dette er blitt et stadig viktigere virkemiddel for næringslivsprofilering.

Mål og strategier

Norges Eksportråds tjenester er viktige virkemidler for å øke kunnskaps- og kompetansenivået i små og mellomstore bedrifter om eksportfremme og internasjonalisering. NE skal bidra til å utvikle og effektivisere et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering som er tilpasset næringslivets behov. Ved at NE har samarbeid og samspill med det hjemlige virkemiddelapparatet gis norske bedrifter et mer helhetlig tilbud som omfatter alle stadier i internasjonaliseringsprosessen. Samordning av NEs aktiviteter med utenriksstasjonene og andre institusjoner som er involvert i næringslivsrettede aktiviteter ute, bidrar til at det samlede virkemiddelapparatet framstår som «Team Norway».

NEs tilbud om tjenester innen kompetanseoppbygging, markedskunnskap og praktisk bistand er viktig for norsk næringsliv. Satsing på små og mellomstore bedrifter med potensial for eksport og internasjonalisering skal være gjennomgående for hele NEs virksomhet. Nettverksbygging og nye markeder og produkter er sentrale innsatsområder. Videre er utvikling av sterke kompetansemiljøer og tette relasjoner til utenlandske markedsnettverk viktig. NE skal prioritere markeder og virkemidler hvor mulighetene for å vinne innpass for ny eksport fra vare- og tjenesteproduserende næringer antas å være best.

Anbudsgarantiordningen*Status for virksomheten*

For å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Mellom- og Øst-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten har det vært en garantiordning som dekket inntil 50 pst. av kostnadene i forbindelse med forstudier og anbudsutarbeider. Ordningen administreres av GIEK og omfatter eksport av både varer og tjenester. Ved behandlingen av statsbudsjettet for 1999 ble *anbudsgarantiordningen* besluttet avviklet. Det forventes utbetalinger av erstatninger i størrelsesorden 8-10 mill. kroner årlig i avviklingsperioden 1999-2002.

Under anbudsgarantiordningen ble det i 1998 gitt 108 nye garantier med samlet beløp på 29,8 mill. kroner. Det samlede garantiansvaret ved utgangen av 1998 utgjorde 48,2 mill. kroner fordelt på 181 garantier. Dette var en økning på 6,7 mill. kroner i forhold til året før. Erstatningsutbetalingene under ordningen utgjorde i alt 10,5 mill. kroner i 1998, mot 7,1 mill. kroner året før. Det samlede garantiansvaret ved utgangen av første halvår 1999 utgjorde 33,7 mill. kroner.

Erstatningsutbetalinger i 2000 for inngåtte anbudsgarantier i 1998 og tidligere år vil bli dekket over kap. 970, post 70.

Eksportfremme ved utenriksstasjonene og regionale planer

Status for virksomheten

Myndighetene ser et særskilt behov for å bistå næringslivets virksomhet rettet mot nye og utradisjonelle markeder og har derfor funnet det hensiktsmessig å utarbeide samlede strategier for myndighetsaktivitetene i geografiske områder som vurderes å ha særlig potensial som framtidig marked.

Nærings- og handelsdepartementet stiller derfor årlig til disposisjon midler til utenriksstasjonene for at de i større grad kan prioritere næringslivsrettet virksomhet. Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige statlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser. Som ledd i dette har utenriksstasjonene opprettet nærings- og profileringsråd.

De regionale planer er et verktøy for å effektivisere den samlede innsatsen for å fremme norsk eksport og internasjonalisering i de aktuelle områder. De regionale planene er basert på samarbeid og samordnet innsats mellom forvaltning, næringsliv, arbeidslivets parter og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. I denne sammenheng er det viktig å utvikle politisk dialog slik at fremme av handel og økonomiske forbindelser og profilering av Norge og norsk kultur blir elementer i en helhetlig strategi. Foreløpig er slike planer iverksatt overfor Asia og Latin-Amerika.

Resultatrapport 1998

Det ble i 1998 satt av 10 mill. kroner til ulike næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene. Den økte vektlegging av prosjektsamarbeid mellom utenriks-tjenesten og de øvrige institusjoner med et virkemiddelapparat i utlandet har lagt beslag på det vesentligste av ressursene. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa og Nord-Amerika som er Norges viktigste utemarkeder. Imidlertid har stasjonene i Asia og Latin-Amerika fått en større andel av midlene enn det Norges eksport til disse regionene tilsier. Dette avspeiler den økte fokusering som myndigheter og næringsliv retter mot disse regionene gjennom de regionale planene.

Evalueringen av Asiaplanen ble ferdigstilt våren 1999. Evalueringen konkluderte med at planen har bidratt positivt til å støtte opp om norske bedrifters eksport til og investeringer i Asia. Spesielt framheves de positive resultatene av delegasjonsreiser, utenriksstasjonenes innsats og samspillet mellom forsknings- og næringslivssamarbeid. Samtidig understrekes at nytteverdien kunne vært større gjennom en sterkere samordning mellom involverte departementer og større langsiktighet i virkemidler og finansieringsordninger til næringslivets satsing i Asia.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet vil fortsatt stimulere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete prosjekter. Med evalueringen av Asiaplanen som utgangspunkt vil de regionale planene bli videreutviklet og videreført som verktøy for å støtte opp om norsk eksport til og investeringer i Asia og Latin-Amerika. Det vil bli lagt vekt på å styrke koordineringen mellom departementene og i virkemiddelapparat for å få større effekt ut av den samlede innsats. Det vil videre bli lagt vekt på de virkemidler og tjenester som næringslivet etterspør, herunder politisk døråpning, teknologisamarbeid, markedsadgang, informasjon og veiledning.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås bevilget til sammen 196 mill. kroner til eksportfremmende tiltak for 2000 som skal dekke tilskudd til Norges Eksportråd, oppfylning av forpliktelser knyttet til Anbudsgarantiordningen, eksportfremmetiltak ved utenriksstasjonene og gjennom regionale planer.

Post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid

Status for virksomheten

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 1999 ga Stortinget sin tilslutning til regjeringens forslag om sammenslåing av Norges Industriattacheers og Norges Eksportråds uteapparat gjennom etablering av handels- og teknologikontorer med virkning fra 1. januar 1999. Den administrative ledelsen av handels- og teknologikontorene er lagt til Norges Eksportråd.

Formålet med Norges Industriattacheer (NIA) var å styrke norske bedrifters konkurranseevne og internasjonale orientering ved hjemhenting av teknologi fra utlandet og internasjonal nettverksbygging mot bedrifter og FoU-miljøer. NIA hadde i 1998 kontorer i London, Stuttgart, Paris, San Fransisco og Tokyo, med til sammen 25 ansatte. Handels- og teknologikontorer er nå etablert i de fem landene der NIA var representert. Viderefører Tilskuddet til tidligere NIA forutsettes videreført med nye målformuleringer under post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid.

Mål og strategier

Målet med det statlige tilskuddet til internasjonalt teknologisamarbeid vil være å bidra til å styrke norske bedrifters konkurranseevne og internasjonale orientering gjennom:

- tiltak som bidrar til overføring av teknologi fra utlandet til norsk næringsliv
- kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi og spredning av informasjon og kunnskap om norsk FoU-virksomhet
- etablering av nettverk og allianser mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer for å utnytte teknologiske fortrinn til å fremme internasjonaliseringen av norsk næringsliv

Et fagstyre med bred teknologisk kompetanse er oppnevnt for bl.a. å utarbeide strategier og handlingsplaner for ordningen. Videre skal fagstyret sikre god samordning mellom handels- og teknologikontorenes virksomhet og de internasjonalt rettede aktivitetene til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Norges forskningsråd og Teknologisk Institutt. God markedsføring av teknologiordningen er viktig. Fagstyret vil ha en rolle med hensyn til markedsføring bl.a. for å bidra til at handels- og teknologikontorene blir et aktivt apparat for alle delene av det næringspolitiske virkemiddelapparatet.

Det ble i 1996 utarbeidet et mål- og resultatstyringssystemet for tilskuddet til NIA som også benyttes for rapportering til departementet for 1999. Fra og med 2000 vil et nytt mål- og resultatstyringssystem som reflekterer de nye målformuleringer for tilskuddsordningen bli tatt i bruk.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås et tilskudd på 18 mill. kroner til internasjonalt teknologisamarbeid i 2000. Tilskuddet skal ivareta teknologioppgavene ved handels- og teknologikontorene.

Post 72 Norsk deltakelse i EXPO 2000, kan overføres

Status for virksomheten

Verdensutstillingen EXPO 2000 skal arrangeres i Hannover i 2000. Temaet for utstillingen er «Menneske – Natur – Teknologi». EXPO 2000 vil være en av de største internasjonale presentasjoner av framtidsrettet teknologi, næringsliv, kultur og samfunn i vår tid. I alt er 178 land påmeldt, deriblant samtlige europeiske land. Norges deltakelse gir muligheter for å profilere Norge både markedsmessig, politisk og kulturelt, og som en innovativ kompetansenasjon hvor miljøteknologi står i fokus. Deltakelsen skal videre utgjøre en plattform for en framtidig målrettet satsing mot Tyskland.

Arbeidet med den norske deltakelsen på EXPO 2000 ble organisert som et aksjeselskap, Norge på EXPO 2000 A/S, i mars 1998. Aksjekapitalen deles mellom staten og næringslivet. Samlet budsjett for den norske deltakelsen i EXPO 2000 er ca. 100 mill. kroner. Av dette vil næringslivet bidra med ca. 30 mill. kroner.

Resultatrapport 1998

Prosjektorganisasjonen har i samarbeid med aksjonærene utarbeidet et konsept for deltakelsen, og det ble avholdt en arkitektkonkurranse for utforming av den norske paviljongen. Det ble arrangert en studiereise til EXPO'98 i Portugal hvor Norge også deltok med egen paviljong. Videre ble det opprettet et nasjonalt råd som skal være støtte for styret og administrasjonen i arbeidet med prosjektet.

Mål og strategier

Norges deltakelse i EXPO 2000 skal skje innenfor de overordnede tematiske rammer for utstillingen. Norge skal framstå med en helhetlig profil der både økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle aspekter framheves. Fokus i presentasjonen skal være det moderne og avanserte Norge. Forskning og teknologisamarbeid står sentralt i denne sammenheng. Moderne, innovativ norsk kultur skal være et viktig element i formidlingen av budskapet.

Målet med det statlige tilskuddet til EXPO 2000 er å:

- støtte opp under det positive bildet som er skapt av Norge som turistland, samtidig som Norge markedsføres som et moderne og høyt utviklet industriland
- gjøre norsk næringsliv mer markedsmessig synlig i internasjonal sammenheng
- bidra til en særskilt markedsprofilering av Norge i Tyskland
- understreke Norges internasjonale engasjement og styrke norsk profil som en aktiv samarbeidspartner på viktige områder
- bygge opp under et nært bilateralt forhold til Tyskland som er en av våre fremste partnere og støttespillere i internasjonalt samarbeid

Budsjettforslag 2000

Etter finansieringsopplegget for den norske deltakelsen utgjør statens totale forpliktelse 70 mill. kroner. Det ble avsatt 5 mill. kroner i 1998 og 30 mill. kroner i 1999. Dermed gjenstår 35 mill. kroner som foreslås bevilget for 2000.

Kap. 971 Eksportfinans ASA

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Tilskudd	89 457	53 000	50 000
	Sum kap. 971	89 457	53 000	50 000

Status for virksomheten

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte *108-ordningen*. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er Consensus-avtalen innenfor OECD. Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til Consensus-avtalen tilbys lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenten i vedkommende valuta med et visst tillegg. Renten for nye lånetilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkredittsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer innenfor den begrensning som praktiseres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK). Ordningen omfatter ikke skip og fiskebåter.

108-ordningen er regelverksstyrt uten beløpsmessige rammer for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering.

Nærings- og handelsdepartementet

Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer fordi rentesatsene som tilbys eksportørene ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Utgiftene vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valutabevegelser.

108-ordningen administreres av Eksportfinans ASA. Avtalen fra 1978 om forvaltning av ordningen mellom departementet og Eksportfinans ASA er reforhandlet og er nå mer i tråd med dagens vilkår og betingelser i finansmarkedet.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er etablert for ordningen knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 1998 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2000. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Resultatrapport 1998

Det ble i 1998 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på 749 mill. kroner. Anslaget for året var 850 mill. kroner, men på grunn av situasjonen i Russland og stenging av statlige garantier til India og Pakistan ble beløpet ca. 100 mill. kroner lavere. Av de totale utbetalingene var 277 mill. kroner blandede kreditter, dvs. kombinasjoner av eksportkreditt og et bistandselement.

Samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen var ved utgangen av 1998 ca. 3,6 mrd. kroner. Det er en økning på 200 mill. kroner i forhold til 1997.

For 1999 anslås utbetalingene av nye lån å utgjøre om lag 900 mill. kroner. Av dette anslås blandede kreditter å utgjøre om lag 250 mill. kroner. Anslaget er basert på forventninger om markedsutviklingen for ulike bransjer og situasjonen i finansmarkedene, og er følgelig beheftet med en viss usikkerhet.

Tabell 971.1 Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til dekningstidspunktet.

	(i mill. kroner)				
	1994	1995	1996	1997	1998
Underskudd avregningskonto	214	135	90	53	50

Det er først og fremst reduserte innlånskostnader som har bidratt til å redusere bevilgningsbehovet under ordningen.

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 2000 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2000, jf. Forslag til vedtak II, 2.

Budsjettforslag 2000

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 44 mill. kroner for 1998.

Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA på statsbudsjettet for 2000. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 1998 på 44 mill. kroner med tillegg av rentegodtgjørelse.

Kap. 972 Internasjonale investeringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
70	Nordisk investeringsprogram i Baltikum, <i>kan overføres</i>	26 695	15 000	
92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	28 000	29 000	30 000
	Sum kap. 972	54 695	44 000	30 000

Post 70 Nordisk investeringsprogram i Baltikum, *kan overføres**Generell omtale*

Det baltiske investeringsprogrammet (BIP) ble opprettet i 1992. Formålet med programmet er å kanalisere investeringskapital og teknisk assistanse til små og mellomstore bedrifter i Baltikum. Disse bedriftene spiller en nøkkelrolle i den økonomiske utviklingen og sysselsettingen i landene. Programmet gjennomføres av tre institusjoner: Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Den nordiske investeringsbank (NIB) og Det nordiske prosjektfondsportfond (NOPEF).

I overkant av 100 mill. ECU (ca. 825 mill. kroner) ble i perioden 1992-95 kanalisert gjennom BIP til investeringer og teknisk assistanse i de baltiske landene. Programmet ble besluttet videreført for perioden 1996-99 med en utvidelse av rammen med 29 mill. ECU (ca. 240 mill. kroner). I tillegg ble rammen for statlige garantier utvidet fra 30 til 60 mill. ECU. Til sammen er det bevilget 67 mill. kroner som norsk tilskudd til programmet for perioden 1996-99. Norges garantiansvar utgjør samlet 11,34 mill. euro pr. september 1999. Det vil bli opprettet en tapsfondskonto for dekning av eventuelle tap under garantiordningen i løpet av 1999. Samlet avsetning på tapsfondet vil være ca. 20,7 mill. kroner som tilføres fra bevilgningene til investeringsprogrammet, jf. St.prp. nr. 1 for 1998-99.

Oppfølgingen av programmet skjer gjennom Den nordisk/baltiske investeringskomité, en embetsmannsgruppe med representanter fra de nordiske land. Finansdepartementet representerer Norge i komiteen. Komiteen avga høsten 1998 en rapport om utviklingen av BIP med forslag til justeringer av programmet for den gjenstående perioden. Rapporten ble behandlet av de nordiske finansministrene i november 1998, som besluttet følgende om utfasing av de ulike komponentene i programmet:

- de eksisterende programmene for teknisk assistanse fortsetter så lenge det gjenstår tildelte midler til disse programmene
- NOPEFs støtte til forstudier for samarbeid mellom nordiske og baltiske småbedrifter fortsetter så lenge det gjenstår tildelte midler til formålet
- NIBs garantiordning innenfor BIP for lån til de baltiske landene avvikles i samsvar med gjeldende avtale ved utgangen av 1999
- EBRDs investeringsfond kan på grunnlag av tildelte midler fortsette fram til og med 2003, hvorefter det skal gjennomføres årlige tilbakebetalinger til de nordiske landene

Programmet utløper 31. desember 1999, og det foreslås ingen ytterligere bevilgninger til det. En nærmere redegjørelse for programmet er gitt i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995-96.

Resultatrapport

Gjennom programmet er det opprettet en investeringsbank i hvert av de baltiske landene. Det er stilt midler til rådighet for EBRD og NIB til kjøp av aksjer i investeringsbankene. Investeringsbankene har vært med på å utvikle den finansielle sektoren i landene. Sektoren er etter hvert kommet langt i utviklingen mot et fullverdig finansielt marked. Det er derfor ikke lenger behov for å opprettholde investeringsbankenes spesielle status innenfor programmet. EBRD har solgt sine aksjer i alle tre

Nærings- og handelsdepartementet

investeringsbankene. For NIB gjenstår å selge sine aksjer i Den litauiske utviklingsbanken.

Den tekniske assistansen under programmet er gitt som støtte til et omstrukturingsprogram, et rådgivningsprogram for små og mellomstore bedrifter og til tjenester fra NIB og EBRD overfor de baltiske investeringsbankene. Det er gitt midler til NOPEF som støtte til forstudier om mulig samarbeid mellom nordiske og baltiske bedrifter.

Budsjettforslag 2000

Det foreslås ingen ytterligere bevilgning til det nordiske investeringsprogrammet i Baltikum.

Post 92 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)*Generell omtale*

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) har som hovedformål å framskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske land og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse landene. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som anvender demokratiske og markedsøkonomiske prinsipper.

EBRD ble etablert i 1991 med en grunnkapital på 10 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991-95, mens de øvrige 700 mill. kroner er garantikapital. I 1996 ble det vedtatt en 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD. For Norge innebærer deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 220 mill. kroner i innskuddskapital over åtte år fra og med 1998. Ved å delta i kapitalutvidelsen, opprettholder Norge en eierandel i banken på 1,25 pst.

Rapport 1998

EBRDs styre godkjente i 1998 samlede utlån på ca. 19 mrd. kroner til 82 prosjekter. Prosjektenes totalverdi var 80 mrd. kroner. Nær 80 pst. av prosjektene var i privat sektor. Fra bankens opprettelse og fram til utgangen av 1998 hadde styret godkjent prosjekter for i alt ca. 120 mrd. kroner. Sammen med finansiering fra andre investorer og långivere er totalverdien av de prosjektene som har inkludert EBRD-finansiering ca. 372 mrd. kroner. Et flertall av prosjektene ville ikke latt seg realisere uten EBRDs medvirkning.

EBRD hadde i 1998 et overskudd før avsetninger på ca. 2,4 mrd. kroner. Som følge av den økonomiske krisen i Russland ble det foretatt avsetninger på ca. 4,5 mrd. kroner. Dette førte til et underskudd etter avsetninger på ca. 2,1 mrd. kroner. Det vil også i årene framover være nødvendig med betydelige avsetninger til dekning av forventede tap på grunn av den økonomiske situasjonen i operasjonslandene, ikke minst i Russland. I avtalen om opprettelsen av EBRD er det slått fast at banken skal drive sin virksomhet etter sunne bankmessige prinsipper. Bankens aktivitetsnivå kan av denne grunn bli noe redusert i tiden framover. Bankens målsetting er å være aktiv i samtlige 26 operasjonsland.

EBRD har utarbeidet en aksjonsplan for bankens medvirkning til finansieringen av gjenoppbyggingen på Balkan.

De største norske bedriftene benytter seg i en viss grad av finansieringsmulighetene som EBRD tilbyr. Norge har to tekniske fond i EBRD til kjøp av norske konsulent-tjenester: Teknisk fond for miljø og energi og Det generelle tekniske fond. Gjenstående midler i fondene er om lag 11 mill. kroner. Bruken av fondene er avhengig av at norske konsulenter er konkurransedyktige i det internasjonale tjenestemarkedet. I 1998 ble til sammen ca. kr 713 000 bundet opp av det generelle fondet. Pengene blir brukt til et program for restrukturering av små og mellomstore bedrifter i de russiske nordområdene.

Nærings- og handelsdepartementet

EBRDs særskilte regionale risikokapitalfond for Nordvest-Russland, der Norge har bidratt med ca. 50 mill. kroner i teknisk assistanse (dekket av tidligere bevilgning til rammeplanen for Øst-Europa), inngikk i 1998 en samarbeidsavtale med et tilsvarende italiensk fond for Vest-Russland. Samarbeidet forventes å lede til flere investeringsprosjekter og en mer kostnadseffektiv administrasjon.

Mål og strategi

EBRD har revidert sin strategi for virksomheten på mellomlang sikt. Banken vil fokusere mer på finansiering av den økonomiske utvikling for små og mellomstore bedrifter og vil særlig legge vekt på egenkapitalinvesteringer. Særlige satsingsområder er miljø- og energieffektiviseringstiltak, infrastruktur og utvikling av finansielle sektorer i operasjonslandene

Budsjettforslag 2000

Det foreslås bevilget 30 mill. kroner til dekning av Norges forpliktelser for 2000 i forbindelse med kapitalutvidelsen i EBRD. Økningen på 1 mill. kroner i forhold til 1999 skyldes at det legges til grunn en noe høyere eurokurs.

Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
24	Driftsresultat	6		
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	100 000	50 000	35 000
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - gamle ordninger	-341 998		
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - SUS/Baltikum- ordningen	2 070		
	Sum kap. 2460	-239 922	50 000	35 000

Vedrørende 1999:

Det ble gitt en bevilgning på 80 mill. kroner under ny post 71 Tilskudd til dekning av erstatninger under SUS/Baltikum-ordningen ved St.vedt. 26. mars 1999, jf. St.prp. nr. 47 og Innst. S. nr. 131 for 1998-99.

Bevilgningen under post 50 ble redusert med 15 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 1999, jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 for 1998-99.

Status for virksomheten

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo og utførte ca. 47 årsverk i 1998. GIEK tilbyr eksportkredittforsikringer, eksportgarantier og produkter som er tilknyttet dette. Instituttets kunder eksporterer til over 150 land, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester. Garantiene kan omfatte enkelttransaksjoner eller flere transaksjoner. GIEK kan dekke både kommersiell risiko, dvs. at kjøper går konkurs eller av andre grunner ikke betaler, og politisk risiko, dvs. krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter som hindrer betaling. GIEK har fire økonomisk atskilte virksomhetsområder:

- Forretningsdelen – under den alminnelige ordning, som dekker kommersiell risiko med kredittid inntil ett år i de fleste OECD-land.
- Samfunnsdelen – som dekker øvrige garantier under den alminnelige ordning gitt etter 31. desember 1993.
- Særskilte stortingsvedtak – garantiordningen for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen inkludert de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningen) er den eneste operative særordning. Rammen for nye tilsagn og gammelt ansvar er på 3 mrd. kroner.
- Gammel portefølje, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994 under den alminnelige ordning (Gammel alminnelig ordning), og gamle ikke lenger operative ordninger.

Nærings- og handelsdepartementet

Summen av nye tilsagn og gammelt ansvar for Forretningsdelen, Samfunnsdelen og gammel portefølje skal ikke overstige 30 mrd. kroner.

GIEK administrerer også:

- Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) med en ramme på 900 mill. kroner i 1999.
- Garantiordningen for anbud, tilbud og forundersøkelser (Anbudsgarantiordningen) som ble vedtatt avvirket fra 1. januar 1999 og trolig vil være endelig avvirket i løpet av 2002, jf. nærmere omtale under kap. 970, post 70.
- Statens varekrigsforsikring (SVF) som forsikrer varer mot krigsrisiko under transport.
- Garanti-Instituttet for skip og borefartøyer AS (GI)

Særskilte stortingsvedtak og Gammel portefølje dekker selv sine administrasjonsutgifter. U-landsordningen, GI og SVF betaler alle godtgjørelse for administrasjon til Samfunnsdelen. Administrasjonsutgifter for Anbudsgarantiordningen dekkes av Nærings- og handelsdepartementet.

Langsiktige mål og strategier

GIEKs hovedformål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. GIEKs forretningsdel skal tilby et godt kredittforsikringstilbud til norske eksportører som ikke får tilfredsstillende tilbud i det private kredittforsikringsmarkedet. GIEKs samfunnsdel skal gi norske eksportører et garantitilbud med betingelser på linje med andre lands garantiinstitutter. Små og mellomstore bedrifter skal prioriteres. For å nå målene, skal GIEK bl.a. vektlegge å:

- videreutvikle garantitilbudet slik at det til enhver tid er tilpasset eksportørenes og finansinstitusjonenes behov
- utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering
- utvikle samarbeidet med internasjonale finansinstitusjoner, spesielt Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)
- ivareta norske interesser i forbindelse med harmonisering av regelverk innenfor OECD og EU/EØS.

Virksomheten skal drives i samsvar med balansekravene. Forretnings- og Samfunnsdelen skal gå i balanse på henholdsvis kort og lang sikt. De ulike særskilte garanti-vedtak fattet av Stortinget dekker tilsagn/poliser med spesielt høy risiko. Det er derfor definert egne retningslinjer for driften av disse. SUS/Baltikum-ordningen og Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland skal, medregnet bevilgninger til henholdsvis risikoavsetningsfond og grunnfond, gå i balanse på lang sikt.

GIEK skal ta høy, men forsvarlig risiko. Det er viktig at GIEK innehar høy kompetanse både når det gjelder kommersiell og politisk risiko. GIEK skal samarbeide med bedrifter, banker, internasjonale finansieringsinstitusjoner og det norske virkemiddelapparatet. De internasjonale rammebetingelsene innen eksportfinansiering reguleres av Consensusavtalen, som de fleste OECD-landene har sluttet seg til. 1. april 1999 trådte en avtale om minimumspremier i kraft. Denne avtalen utgjør en del av Consensusavtalen og fastsetter minimumspremier for garantier for politisk risiko på eksportgarantier med mer enn to års varighet og skal sikre langsiktig balanse.

GIEK skal normalt følge statens økonomireglement. For den type garantivirksomhet GIEK driver, vil det imidlertid være problematisk om økonomireglementets bestemmelser om garantiordninger skal gjelde fullt ut. Det foreslås derfor at GIEK hvert år gis fritak fra enkelte punkter, jf. forslag til garantivedtak for 2000 nedenfor.

Norge legger vekt på miljøhensyn og arbeider for en bærekraftig utvikling. GIEK har som et av få garantiinstitutter i verden fastsatt egne retningslinjer for vurdering av miljørisiki når kredittrisikoen skal bedømmes.

Forklaring av sentrale uttrykk og navn

Generalgaranti: Garanti som sikrer eksportøren mot tap på kortsiktige kreditter (inntil 360 dager). Garantien dekker risiko for at kjøper ikke betaler i forbindelse med løpende eksport. Garantien dekker all eksport bedriften foretar, og det blir gitt en øvre grense (kredittgrense) for hvor mye eksportøren til enhver tid kan ha utestående på en enkelt kjøper.

Remburs: Et forpliktende tilsagn fra en bank om å betale et fastsatt beløp til en navngitt part mot presentasjon av dokumenter og oppfyllelse av betingelser angitt i tilsagnet.

Moratorieavtale: Avtale om utsettelse av gjeldsbetaling. Brukes for det meste om gjeldsavgifter mellom debitor- og kreditorland i regi av Parisklubben.

Parisklubben: Uformelt samarbeidsforum hvor en del kreditorland møter under vertskap av Frankrike for å restrukturere/refinansiere gjeld fra stat til stat.

Trekkfullmakt: En fullmakt som gir GIEK mulighet til å låne inntil et gitt beløp i statskassen som følge av likviditetsbehov ved større erstatningsutbetalinger.

Gjeldsplan mot år 2000

Det er gitt en omfattende presentasjon og beskrivelse av gjeldsplanen i Utenriksdepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjoner for 1999. Ett av tiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under GIEKs gamle portefølje (Gammel alminnelig ordning og Særordningen for utviklingsland). Det er åpnet for at det kan gis gjeldslette i henhold til gjeldsplanen uten ny bevilgning innenfor en ramme på henholdsvis 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning og 1 907 mill. kroner under særordningen for utviklingsland.

Resultatrapport 1998*Fondsregnskap for 1998 og prognoser for 1999 og 2000*

Fra og med 1997 rapporterer GIEK etter bedriftsøkonomiske prinsipper og framlegger fondsregnskap utenom statsregnskapet for hvert av de fire virksomhetsområdene. Unntak er gjort for administrasjonsregnskapet som rapporteres under post 24 Driftsresultat. Det blir ført etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet.

1998 var et år med økonomisk uro i verden. Det ble nødvendig å øke tapsavsetningene, særlig for den langsiktige garantigivingen. Økte tapsavsetninger førte til at bare Forretningsdelen oppnådde positivt resultat i 1998. Tatt i betraktning de ulike virksomhetsområdenes resultater, er det viktig å understreke at det for langsiktig garantigiving må påregnes periodiske svingninger med overskudd og underskudd. Det langsiktige perspektivet ligger til grunn for vurderingen av slik garantivirksomhet.

Det understrekes at prognosene for 1999 og 2000 er svært usikre på grunn av den fortsatte økonomiske uroen i deler av Asia, Sør-Amerika og Russland.

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 2460.1 Forretningsdelen

	Resultat 1998	Prognose 1999	(i 1 000 kr) Prognose 2000
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	26 752	24 537	24 500
Driftsutgifter	-17 164	-20 260	-19 805
Driftsresultat	9 588	4 277	4 695
Økning sikkerhetsavsetning	-8 600	-3 000	-3 500
Resultat	988	1 277	1 195
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	21 306	20 000	20 500
Netto gjenvinning	533	400	400
Erstatningsutbetalinger	-9 618	-10 500	-10 000

Generalgarantier står for nær 95 pst. av Forretningsdelens omsetning og garanterte volum. Dette produktet dekker i utgangspunktet all eksport en eksportør har og er best egnet i forbindelse med eksport hvor det er løpende leveranser.

Driftsmessig var 1998 et godt år for Forretningsdelen. Premieinntektene økte med 17,8 pst., noe som i hovedsak skyldtes økning i garantert volum. Etter premie- og sikkerhetsavsetninger er årsresultatet på om lag 1 mill. kroner. Innenfor Forretningsdelen garanterte GIEK i 1998 for et ansvar på ca. 6,8 mrd. kroner mot ca. 5,5 mrd. kroner i 1997. Mesteparten av økningen tilskrives økt fiskeeksport og større avdekning av leveranser til verftsindustrien i Sør-Korea. Ved utgangen av 1998 hadde GIEK 263 løpende poliser med et samlet ansvar på ca. 1,4 mrd. kroner. Over 85 pst. av porteføljen består av små og mellomstore bedrifter. Disse kan ha vanskelig for å få et tilfredsstillende tilbud i det private markedet. Forretningsdelen har fortsatt en portefølje konsentrert om tre viktige norske eksportbransjer: fisk, treforedling og metallprodukter.

Prognose 1999/2000

Ordningen har en sunn økonomi basert på nåværende portefølje. Driften i 1999 og 2000 vil bli videreført i tråd med gjeldende retningslinjer. Det forventes omtrent uendret volum og fortsatt lønnsomhet.

Asiakrisen og den vanskelige økonomiske situasjonen i Russland vil også kunne få ringvirkninger i Vest-Europa, som er Norges viktigste marked. Dette gjør det vanskelig å si noe om utviklingen i antall erstatningssaker.

Tabell 2460.2 Samfunnsdelen

	Resultat 1998	Prognose 1999	(i 1 000 kr) Prognose 2000
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	63 814	66 292	77 886
Driftsutgifter	-55 017	-45 375	-35 955
Driftsresultat	8 797	20 917	41 931
Økning sikkerhetsavsetning	-64 272	-8 000	-10 000
Resultat	-55 475	12 917	31 931
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	76 078	110 000	90 000
Netto gjenvinning	14 624	0	5 000
Erstatningsutbetalinger	-53 398	-60 000	-55 000

Det ble gitt 109 nye tilsagn og utstedt 71 nye garantipoliser i 1998. Mange av GIEKs garantier gjelder store engasjementer med lang løpetid. Ved utgangen av året var det innvilget tilsagn og poliser for til sammen ca. 8,8 mrd. kroner, og utestående garanti-ansvar var ca. 5,2 mrd. kroner. Utviklingen de tre siste årene har vært stabil når det gjelder antall søknader og antall nye poliser utstedt pr. år. Det har vært en økning år for år i antall nye tilsagn. Eksportverdien av garanterte kontrakter i 1998 var ca. 3,8 mrd. kroner mot ca. 4,5 mrd. kroner i 1997. GIEK er fortsatt en viktig samarbeidspartner for

Nærings- og handelsdepartementet

norske kapitalvareeksportører. De viktigste produktkategoriene i Samfunnsdelens portefølje er skip, telekommunikasjonsutstyr og kraftverksutstyr. Asia er fortsatt den største regionen med ca. 3,2 mrd. kroner i tilsagn og poliser.

Resultatmessig ble det et underskudd på 55,5 mill. kroner i 1998. Underskuddet i 1997 var på 6 mill. kroner. Det svake resultatet skyldes primært at tapsavsetningene er økt betraktelig i forhold til 1997. Dette er gjort for å ta høyde for den usikre situasjonen både i Asia og Russland. Forventet tap for porteføljen er derfor justert opp til 5,7 pst. av utestående garantiansvar på 5,2 mrd. kroner, og tapsavsetningene utgjorde 294 mill. kroner, en økning på 55 pst. i forhold til 1997. Avsatte fond under ordningen utgjorde 236 mill. kroner. Samfunnsdelen hadde dermed en negativ egenkapital på om lag 58 mill. kroner ved utgangen av 1998.

Prognose 1999/2000

Samfunnsdelen har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det forventes en stabil og svakt økende aktivitet i 1999 og 2000 og økende premieinntekter. Det er vanskelig å estimere hvordan tapspotensialet vil utvikle seg i framtiden fordi Samfunnsdelen garanterer for store enkeltrisiki i saker med lang løpetid. Porteføljen er sterkt konsentrert både med hensyn til land og enkeltprosjekter. Ved utgangen av 1998 hadde samfunnsdelen 21 poliser med et ansvar på over 50 mill. kroner pr. engasjement. GIEK er ikke kjent med ytterligere engasjementer som kan gi tap. En forventer derfor positive resultater i 1999 og 2000.

Tabell 2460.3 Særskilte vedtak (SUS/Baltikum-ordningen)

	Resultat 1998	Prognose 1999	Prognose 2000
(i 1 000 kr)			
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	11 577	7 030	7 706
Driftsutgifter	-16 192	-69 683	-38 137
Driftsresultat	-4 615	-62 653	-30 431
Økning sikkerhetsavsetning	-69 817	-2 000	-2 000
Resultat	-74 432	-9 653	-26 431
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	8 787	6 000	6 000
Netto gjenvinning	5 917		
Erstatningsutbetalinger	-2 924	-65 000	-30 000

GIEK hadde i løpet av de tre første kvartalene i 1999 erstatningsutbetalinger på 66,5 mill. kroner under SUS/Baltikum-ordningen for eksportkredittgarantier gitt med unntak fra hovedregelen om statlig motgaranti (remburs). GIEK hadde ikke tilstrekkelig likviditet under ordningen til å dekke erstatningssummene på utbetalingstidspunktet. Gjennom behandling av St.prp. nr. 47 og Innst. S. nr. 131 for 1998-1999 ble det vedtatt en bevilgning på 80 mill. kroner til å dekke erstatningsutbetalingene mot å tilbakeføre tilsvarende beløp fra ubenyttet tilskudd til risikoavsetningsfond for 1998.

Prognose 1999/2000

GIEK har i 1999 utbetalt ca. 66,5 mill. kroner i erstatninger etter mislighold fra to russiske banker. Det påregnes flere erstatningsutbetalinger under SUS/Baltikum-ordningen i tiden framover. Usikkerheten med hensyn til antall eller størrelse på eventuelle erstatningsutbetalinger er stor.

Nærings- og handelsdepartementet

Tabell 2460.4 Gammel portefølje

	Resultat 1998	Prognose 1999	(i 1 000 kr) Prognose 2000
<i>Fondsregnskap:</i>			
Driftsinntekter	192 896	210 027	-71 626
Driftsutgifter	-223 418	-178 709	-10 657
Driftsresultat	-30 522	31 319	-82 283
Økning av sikkerhetsavsetning	-121 530		
Bevilgning/overføring til statskassen	111 126	-275 000	-1 370 000
Kostnad ved gjeldsplan	-1 958 382		
Resultat	-1 999 308	-243 681	-1 452 383
<i>Nøkkeltall fra kontantregnskapet:</i>			
Premieinnbetalinger	11 215	11 900	8 000
Netto gjenvinning	412 564	340 000	250 000
Erstatningsutbetalinger	72 459	-28 500	-20 000

Virksomhetsområdet Gammel portefølje består av flere ordninger:

Gammel alminnelig ordning hadde ved utgangen av 1998 et samlet ansvar under gjeldende poliser på 2 989 mill. kroner. Estimerte tap knyttet til ansvaret var 217 mill. kroner, dvs. 7,3 pst. Ordningen har utestående krav på nominelt 3 359 mill. kroner, hvorav 3 269 mill. kroner er knyttet til moratorieavtaler. Estimerte tap utgjør 412 mill. kroner, slik at verdien av fordringene antas å utgjøre 2 947 mill. kroner. Driftsresultatet for ordningen var på 125 mill. kroner i 1998 mot 178 mill. kroner i 1997, mens nettoresultatet var 115 mill. kroner i 1998 mot 300 mill. kroner i 1997. Nedgangen skyldes økonomisk forverring i flere land, noe som førte til økt behov for sikkerhetsavsetninger og økte erstatningskostnader. Det ble gjenvunnet 213 mill. kroner i 1998, mens erstatningsutbetalingene utgjorde 40 mill. kroner.

Internasjonalt har statlig eksportgarantivirksomhet vært underlagt et krav om balanse-drift på kort eller lang sikt. GIEK og andre lands garantiinstitutter ble som følge av den internasjonale gjeldskrisen på 1980-tallet nødt til å foreta betydelige erstatningsutbetalinger. For GIEKs del ble erstatningsutbetalingene dels dekket fra egen kasse, dels gjennom belastning av trekkfullmakt i statskassen med senere bevilgning. I perioden som har gått siden de store erstatningsutbetalingene fant sted, har GIEK gjenvunnet betydelige beløp, og det forventes at GIEK også i årene framover vil kunne oppnå betydelige gjenvinninger. For å undersøke om GIEKs gamle alminnelige ordning har vært drevet i balanse over tid, har en foretatt beregninger knyttet til gammel alminnelig ordning hvor en har simulert at GIEK kun har fått bevilgninger til å dekke gjeldslette, mens alle andre bevilgninger er betraktet som gjeld som skal forrentes. Slike beregninger er vanskelige og valget av rentesats gir store utslag. Dessuten vil det være tvil om hvor stor del av gjeldsletten det er rimelig at GIEK burde blitt kompensert for og hvor stor del som burde vært dekket over GIEKs drift. Ordningen har også store utestående fordringer og et betydelig garantiansvar. Anslag på forventede tap knyttet til ansvaret og fordringene vil være beheftet med usikkerhet. For perioden 1980-98 tyder beregningene på at GIEK har forvaltet Gammel alminnelig ordning på en sunn måte, og at balansekravet synes å være oppfylt.

I St.prp. nr. 59 for 1983-1984 Om fornyelse og endring av Stortingets vedtak om garantiordningene som administreres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), er prinsippene for behandling av gjenvunnede beløp omtalt:

Alle gjenvunne beløp går inn på trekkfullmakten selv om det opprinnelige krav tidligere er blitt bevilget. Av gjenvunne erstatningsutbetalinger, premieinntekter m.v., skal imidlertid GIEK ha anledning til å bygge opp et fond som en praktisk reserve for erstatningsutbetalinger som må foretas på kort varsel. Fondet kan utgjøre inntil 25 mill. kroner og forutsettes belastet ved erstatningsutbetalinger før det eventuelt trekkes på trekkfullmakten. Eventuelt netto beløp utover fondet pr. 1. januar, posteres som inntekt i neste års statsbudsjett med innbetaling 1. januar.

Dette prinsippet er ikke blitt fulgt opp. Det har resultert i at GIEK pr. 31. desember 1998 hadde en likviditet i privat bank på 656,5 mill. kroner. I tillegg har GIEK innbetalt 1 013,8 mill. kroner til statskassa under trekkfullmaktsordningen, slik at saldo på den

Nærings- og handelsdepartementet

felles trekkfullmaktskontoen for Gammel alminnelig ordning og Særordning for utviklingsland, jf. omtale nedenfor, var på netto 763,9 mill. kroner i GIEKs favør ved utgangen av 1998. Fratrullet 275 mill. kroner som inntektsføres i statsbudsjettet 1999 hadde GIEK 1 395,3 mill. kroner i likvider under Gammel alminnelig ordning pr. 31. desember 1998.

Etter regjeringens vurdering bør prinsippet som ble etablert på 1980-tallet for gammel alminnelig ordning, følges opp. Det foreslås derfor tilbakeført 1 370,3 mill. kroner av likviditeten under ordningen til statskassa i 2000, jf. forslag under kap. 5460, post 71.

Særordningen for utviklingsland har nå et restansvar på 30 mill. kroner. Nominelle utestående krav utenfor moratorieavtaler utgjør 670 mill. kroner og i moratorieavtaler 2 008 mill. kroner. Det aller meste av dette vil bli ettergitt ifølge gjeldsplanen. Den svake resultatutviklingen for ordningen skyldes at gjeldsplanen er kostnadsført med 1 900 mill. kroner, og i tillegg gjeldsreduksjon overfor Elfenbenskysten og Senegal. I 1998 ble det gjenvunnet 167 mill. kroner og utbetalt erstatninger på 19 mill. kroner. Videre er det overført ytterligere 200 mill. kroner til nedbetaling av saldoen på trekkfullmakten.

Til og med inneværende år har det vært en felles trekkfullmakt for Gammel alminnelig ordning og Særordningen for utviklingsland. Samlet trekk i statskassa for særordningen utgjorde 249,9 mill. kroner ved utgangen av 1998. Samtidig hadde GIEK 117,5 mill. kroner på konto i privat bank knyttet til ordningen. Hele denne likviditeten vil nå bli nytt til å nedbetale på trekkfullmakten, slik at saldoen i privat bank vil være 0 før tilførsel av påløpte renter og eventuell netto gjenvinning. Det forventes erstatningsutbetalinger på investeringsgarantier gitt til Zaire. Det foreslås derfor at GIEK gis en egen trekkfullmaktsramme for Gammel særordning for utviklingsland på 150 mill. kroner i 2000, jf. forslag til trekkfullmakt nedenfor.

Jugoslaviaordningen har intet restansvar, men et utestående krav på 16 mill. kroner. *Venezuelaordningen* omfatter kun en garanti med et restansvar på 7,6 mill. kroner og nominelt utestående krav på 18 mill. kroner.

Samlet hadde GIEK ca. 5,4 mrd. kroner utestående under moratorieavtaler ved utgangen av 1998, hvorav 541 mill. kroner var forfalt og misligholdt. I tillegg kommer påløpte morarenter. 14 av 22 moratorieland er helt ajour med sine innbetalinger. De største misligholdene utgjøres av Ecuador, Sudan, Liberia og Republikken Kongo. Disse landene betaler ikke noe. Det forventes ingen snarlig løsning på deres gjeldsbetjeningsstopp.

GIEKs samlede utestående på avtaler utenom Parisklubben med Gambia, Ghana og Venezuela utgjorde 229 mill. kroner ved utgangen av 1998, hvorav 29 mill. kroner var forfalt og misligholdt. GIEK prioriterer også gjenvinningsarbeidet med disse øvrige fordringene høyt. Samlet hadde GIEK fordringer utenom faste avtaler på 566 mill. kroner ved utløpet av 1998. Det er gjenvunnet 110 mill. kroner i 1998.

Prognose 1999/2000

Den økonomiske utvikling de nærmeste årene for dette virksomhetsområdet vil avhenge av hvor raskt gjeldsplanen gjennomføres. I prognosene er det forutsatt at det gis gjeldslette for ca. 500 mill. kroner hvert år. Siden det ikke gis nye garantier, vil premieinntektene minke, og gjeldsplanen vil føre til reduserte moratorieinntekter.

Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland

Garantiordningen ble opprettet i 1989 og gjort permanent fra 1997, jf. St.prp. nr. 42 og Innst. S. nr. 238 for 1995-96. Målet med ordningen er å legge forholdene til rette for en aktiv utnyttelse av norsk næringsliv i bistandsarbeidet. Ordningen dekker norske investeringer (etableringer) og eksportkreditter forbundet med norsk eksport til utviklingslandene. Målgruppen er lavere mellominntektsland, lavinntektsland og de minst utviklede land som ikke dekkes av GIEKs alminnelige garantiordning. Primært skal ordningen dekke land og regioner som er gitt høy prioritet i norsk bistandsvirksomhet. GIEK administrerer ordningen, mens NORAD har ansvar for å vurdere tiltakenes utviklingseffekter. I unntakstilfeller er det åpnet for å dekke kommersiell risiko. For å dekke kommersiell risiko er det en forutsetning at garantigiving foretas gjennom samfinansieringsopplegg med banker/finansinstitusjoner. Så langt har GIEK ikke hatt slike garantipoliser under ordningen.

Nærings- og handelsdepartementet

599 mill. kroner av ordningens ramme på 900 mill. kroner var utnyttet pr. 30. juni 1999. Poliseansvaret utgjorde 534 mill. kroner, tilsagn 65 mill. kroner og søknader 85 mill. kroner. Grunnfondet under ordningen utgjorde pr. 31. desember 1998 317,5 mill. kroner inklusiv akkumulerte premieinntekter. I 1998 ble det foretatt erstatningsutbetalinger på 4,75 mill. kroner på Pakistan. Misligholdet har fortsatt i 1999 med utbetaling av 5,7 mill. kroner i første halvår. Grunnfondet ble redusert tilsvarende som følge av dette.

Prognose 1999/2000

Garantiordningens ramme vil erfaringsmessig fortsatt bli høyt utnyttet i 2000. Det vil trolig bli erstatningsutbetalinger på antatt mislighold på forfall på ca. 12 mill. kroner på Pakistan.

Budsjettforslag 2000*Garantivedtak*

Rammene for GIEKs drift av de ulike garantiordningene fastsettes av Stortinget gjennom årlige garantivedtak. Garantivedtakene har tradisjonelt omfattet både ramme- og detaljstyring av GIEK. Praksisen med at Stortinget tar stilling til detaljerte spørsmål av faglig art, har ført til at regler og regelendringer er gitt i mange stortingsdokumenter. Dette gjør det vanskelig å få oversikt over hvilke regler som faktisk gjelder for GIEKs drift, og risikoen for feil ved de årlige garantivedtakene øker. For å få mer oversiktlige forhold rundt GIEKs drift, foreslås dette endret fra 2000 slik at vedtak knyttet til GIEK fokuseres på Stortingets overordnede styring. Vedtak knyttet til GIEKs virksomhet foreslås begrenset til det som framgår av Forslag til vedtak IV, 3-5 for garantistillelse og VI for trekkfullmakter for de enkelte garantiordningene. Ansvar for å gi regler for den daglige driften foreslås overlatt til regjeringen gjennom nye vedtekter, gjeldende fra 1. januar 2000, og andre styringsdokumenter.

Det foreslås å øke dekningsgraden for politisk risiko fra 95 pst. til 100 pst. Hovedbegrunnelsen er at mange andre land har gjennomført en tilsvarende endring, og at det i flere saker er nødvendig for GIEK å kunne yte 100 pst. avdekning for å være konkurransedyktig. Videre er nå minimumspremiene regulert gjennom Consensusavtalen slik at prinsippene for premiesetting som skal gi balansedrift på lang sikt, er regulert. Dette vil bli stadfestet gjennom nye vedtekter. For kommersiell risiko foreslås ingen endring, og dekningsgraden på 90 pst. forutsettes videreført.

Garantirammen for den *Alminnelige ordning* foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 30 mrd. kroner, jf. Forslag til vedtak IV, 3. GIEK avgjør selv fordelingen av rammen mellom Forretnings- og Samfunnsdelen. *Garantiordningen for SUS/Baltikum* foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 3 mrd, jf. Forslag til vedtak IV, 4. *Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland* foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 900 mill kroner, jf. Forslag til vedtak IV, 5.

GIEK skal normalt følge bestemmelsene i statens økonomireglement med tilhørende funksjonelle krav. Fordi GIEKs garantitilbud skiller seg fra mer ordinær statlig garanti-virksomhet og av hensyn til at norske eksportører skal gis konkurransedyktige betingelser, er det nødvendig at GIEK kan fravike de funksjonelle kravene på enkelte punkter. Det foreslås at GIEK, som for inneværende år, gis unntak fra følgende hovedvilkår i de funksjonelle krav:

- Garantiformen for statlige garantier skal normalt bestå i at staten stiller seg som simpel kausjonist.
- Det skal normalt etableres en formell og reell risikofordeling på pro rata basis, vanligvis med en andel på 50 pst. hver.
- Garantipremien skal normalt innbetales som et engangsbeløp.
- Dersom en garanti er knyttet til et lån opptatt i fremmed valuta, skal statens ansvar normalt begrenses oppad til et gitt kronebeløp.
- Garantiansvaret skal normalt begrenses til et maksimalt beløp i forhold til renter og omkostninger.

Når det gjelder fjerde strekpunkt, gis GIEK adgang til å dekke risiko ved valutakurs-

Nærings- og handelsdepartementet

endringer fullt ut. Det skal imidlertid tas tilleggspremie for å stille garanti i fremmed valuta og kun anerkjente og konvertible valutaer skal aksepteres. Videre forutsettes det at GIEK, i likhet med for inneværende år, gis unntak fra vilkår om at det normalt skal fastsettes lineær nedtrapping av garantiansvaret i samsvar med forutsatt betaling, uavhengig av faktisk nedbetaling og enkelte andre spesifiserte vilkår i de funksjonelle krav.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)			
Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-28 753	-31 500	-34 500
Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	28 759	31 500	34 500
Sum post 24	6		

GIEKs fire virksomhetsområder dekker selv sine administrasjonsutgifter. For de ordningene som GIEK administrerer for andre, mottar GIEK refusjon for sine administrasjonsutgifter. Det foreslås en økning i administrasjonsbevilgningen fra 1999 på 3 mill. kroner, fra 31,5 mill kroner til 34,5 mill. kroner. Dette har sammenheng med generell pris- og lønnsvekst, ny kontrakt for lokalleie og nødvendige investeringer i og økte driftsutgifter for dataprogram og utstyr som følge av krav til økonomisystemer i statens økonomireglement.

Post 50 Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet som et midlertidig virkemiddel i en periode da den politiske usikkerheten i området var svært høy. Den politiske risikoen er fortsatt så høy at ordningen er nødvendig for at eksportørene skal få et tilfredsstillende tilbud. Det foreslås en bevilgning på 35 mill. kroner til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen, dvs. samme beløp som revidert budsjett for 1999. Som det framgår under omtalen av trekkfullmakter nedenfor, forutsettes det et regnskapsmessig skille for ordningen pr. 1. januar 1999 da retningslinjene for ordningen ble lagt om.

Endringene i ordningen innebærer bl.a. at de særskilte kravene til motgarantier på mottakersiden er opphevet. GIEK kan nå vurdere og eventuelt akseptere alle typer sikkerheter eller kombinasjoner av sikkerheter som tilbys fra mottakersiden. Under den gamle ordningen var det særskilte fastsatte sikkerheter (f.eks. fylkesmannsgaranti) som forutsatte belastning av tidligere tilskudd til et risikoavsetningsfond. Under den nye ordningen er dette endret til at det årlig bevilges tilskudd til risikoavsetning, og at dette tilskuddet skal belastes for alle garantier som gis under ordningen som et supplement til garantipremie fra eksportør. Akkumulerte premier og tilskudd går inn på et risikoavsetningsfond. GIEK bestemmer selv hvor stor belastningen på tilskuddet skal være for hver enkelt garanti, men skal sørge for at akkumulerte premieinntekter og belastninger på tilskudd til risikoavsetning til sammen gjør at SUS/Baltikum-ordningen går i balanse på lang sikt.

Trekkfullmakter

					(i 1 000 kr)
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Fullmakt 1999	Forslag 2000	
92	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – forretningsdelen		20 000		
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – samfunnsdelen		50 000		
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel ordning	-341 998			0
95	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel sær- ordning for u-land		50 000		150 000
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning		2 070	50 000	75 000
97	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning				10 000

Nærings- og handelsdepartementet

Når en ny garantiordning startes opp, vil ordningen normalt gå med overskudd den første tiden som følge av innbetalte garantipremier. Deretter kan det påregnes erstatningsutbetalinger til eksportører som i etterfølgende år forsøkes gjenvunnet gjennom moratorieavtaler og på annen måte. Trekkfullmaktene er et hensiktsmessig instrument for GIEK til å regulere likviditeten i perioder når det forventes større erstatningsutbetalinger. Dersom GIEK foretar trekk i statskassa, forutsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når erstatninger helt eller delvis gjenvinnes. Tidshorisonten vil variere med type garantiordning. Trekk i statskassa renteberegnes. For at en over tid skal kunne avlese hvorvidt GIEK overholder balansekravet, er det hensiktsmessig at trekkfullmaktene ikke nulles jevnlig ved etterfølgende bevilgning slik det ble gjort på 1980-tallet.

GIEKs virksomhet er preget av langsiktighet. Engasjementer kan, hvis de blir gjenstand for erstatningsutbetaling med påfølgende gjenvinning, ha en varighet på mange tiår. Derfor vil økonomien for GIEKs ordninger variere over tid. I og med at GIEK pr. 1. januar 1994 startet opp uten egenkapital for alminnelig ordning, eksisterte det ingen buffer for å dekke perioder med store erstatningsutbetalinger og/eller tap. Selv om det nå har gått snart seks år, er det å anse som en kort periode når det gjelder eksportkredittgarantivirksomhet.

Forslagene i ovenstående tabell knyttet til postene 95, 96 og 97 viser maksimalrammer for trekk på trekkfullmakten for GIEKs ulike ordninger i 2000. Ved fastsettelse av det enkelte budsjettårs ramme for trekkfullmakt, må det tas hensyn til saldo i foregående år, påløpte renter og forventet behov for likviditetstilførsel i det enkelte året. Som nevnt under Gammel portefølje ovenfor, foreslås den tidligere trekkfullmakten for denne porteføljen splittet i 2000 slik at det skilles ut en egen trekkfullmakt knyttet til Gammel særordning for utviklingsland.

SUS/Baltikum-ordningen hadde pr. 1. januar 1999 et trekk på ca. 43 mill. kroner inklusiv renter. Beløpet knytter seg til erstatningsutbetalinger tidlig på 1990-tallet under GIEKs særskilte garantiordning for eksport av norske treforedlingsprodukter til det tidligere Sovjetunionen, jf. St.prp. nr. 46 og Innst. S. nr. 173 for 1990-91. Da SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet i 1992, fulgte trekkfullmakten med. Retningslinjene for SUS/Baltikum-ordningen ble endret fra 1. januar 1999, og departementet ønsker å sette et regnskapsmessig skille mellom ny og gammel SUS/Baltikum-ordning.

Den negative trekkfullmaktssaldoen på ca. 43 mill. kroner foreslås redusert ved at GIEKs overskuddslikviditet på 35 mill. kroner under gammel SUS/Baltikum-ordning benyttes til å betale ned på saldoen. For å ta høyde for eventuelle erstatningsutbetalinger under gammel SUS/Baltikum-ordning foreslås øvre grense for trekk på trekkfullmakten for den gamle ordningen satt til 75 mill. kroner i 2000.

Under den nye SUS/Baltikum-ordningen vil det ta tid før GIEK opparbeider likviditetsreserver. Ordningen har eksistert i for kort tid til å tåle større erstatningsutbetalinger. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn en ny trekkfullmakt for ny SUS/Baltikum-ordning på 10 mill. kroner for 2000. Det presiseres at ny SUS/Baltikum-ordning har et langsiktig balansekrav som innebærer at premieinntekter og trekk på tilskudd til risikoavsetningsfond til sammen skal dekke ordningens erstatningsutbetalinger. Trekkfullmakten på 10 mill. kroner er derfor kun ment å gi en nødvendig driftskreditt i faser med erstatningsutbetalinger. For så vel gammel som ny SUS/Baltikum-ordning gjelder at likviditetsreserver under ordningene skal benyttes før det eventuelt foretas trekk på trekkfullmaktene.

Gammel særordning for utviklingsland hadde en negativ saldo på trekkfullmaktskontoen ved utgangen av 1998 på ca. 250 mill. kroner. Samtidig har ordningen 117,5 mill. kroner på konto i privat bank som nå forutsettes nyttet til å nedbetale på trekkfullmaktssaldoen, slik at saldoen i privat bank kun vil omfatte påløpte renter og eventuell netto gjenvinning. Det forventes erstatningsutbetalinger på investeringsgarantier gitt til Zaire, og trekkfullmaktsrammen for 2000 foreslås satt til 150 mill. kroner.

For de øvrige garantiordningene til GIEK – dvs. Forretnings- og Samfunnsdelen under den alminnelige ordning, Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland og Gammel alminnelig ordning – er likviditetssituasjonen for 2000 slik at det ikke forventes behov for noen trekkfullmakt.

Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	100 000	5 000	5 000
71	Tilbakeføring fra gammel portefølje		275 000	1 370 300
	Sum kap. 5460	100 000	280 000	1 375 300

Vedrørende 1999:

Tilbakeføringen under post 50 ble økt med 80 mill. kroner ved St.vedt. 26. mars 1999, jf. St.prp. nr. 47 og Innst. S. nr. 131 for 1998-99.

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntektsposten benyttes til tilbakeføring av den del av bevilgningen til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som ikke er bundet opp i garantitilsagn ved utgangen av året og tilbakeføring av midler fra tidligere årganger som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner for tilbakeføring fra bevilgning til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2000.

Post 71 Tilbakeføring fra gammel portefølje

Det vises til nærmere omtale av Gammel alminnelig ordning under kap. 2460 ovenfor. GIEK hadde pr. 31. desember 1998 en likviditet på 656,5 mill. kroner for gammel alminnelig ordning stående i privat bank. Samtidig var det en saldo på trekkfullmaktskontoen i GIEKs favør på 1 013,8 mill. kroner. Når en tar hensyn til at 275 mill. kroner er besluttet inntektsført i statsbudsjettet 1999, innebærer det at GIEK pr. 31. desember 1998 hadde 1 395,3 mill. kroner i likvider under gammel alminnelig ordning. Da det er forutsatt at GIEK skal beholde en likviditet på 25 mill. kroner under ordningen, foreslås en inntektsbevilgning på 1 370,3 mill. kroner for 2000.

EcoFund

Norge vedtok i 1991 sammen med andre kreditorland i Parisklubben å restrukturere Polens gjeld til utlandet. Den norske fordringen er regulert i en bilateral avtale som er basert på at alle kreditorlandene skal likebehandles. Polens gjeld til hvert kreditorland skulle nedskrives med 50 pst., enten ved reduksjon i hovedstolen eller gjennom subsidiering av renten. De øvrige 50 pst. av gjelden skulle tilbakebetales med halvårlige avdrag over 15 år fra 1992. Polens opprinnelige gjeld til Norge var på 1,831 mrd. kroner.

I avtalen med Polen ble det lagt inn en mulighet for frivillig å konvertere (ved swap) ytterligere 10 pst. av gjelden til fordel for et polsk miljøfond (EcoFund). Fondet skal foreta investeringer i miljøforberedende tiltak, bl.a. i industrien. Norge var en pådriver for en slik bestemmelse i avtalen. Enkelte land har gått inn i fondet, bl.a. USA, Sverige, Sveits og Frankrike.

Spørsmålet om å vurdere forslag om norsk medlemskap i EcoFund ble omtalt i St.prp. nr. 67 for 1998-99. I den forbindelse ble det bl.a. anført at økonomien i GIEKs gamle portefølje måtte vurderes før regjeringen kunne ta stilling til eventuell deltakelse i EcoFund.

Etter at denne vurderingen nå er gjennomført, vil regjeringen foreslå at Norge blir medlem i EcoFund. Dette foreslås gjennomført ved at Norge ettergir fordringer på Polen for inntil 10 pst. av opprinnelig hovedstol, jf. forslag til vedtak VIII. Polen vil etter dette betale inn et tilsvarende beløp til EcoFund i lokal valuta. Regjeringen vil vurdere nærmere hvor stor andel av Polens gjeld til Norge man vil ettergi i forbindelse med norsk deltakelse i EcoFund.

Nærings- og handelsdepartementet

Norsk medvirkning i Ecofund vil styrke fondets evne til å løse de store miljøutfordringene Polen står overfor. Flere av disse har regionale og globale miljøvirkninger, bl.a. utslipp av klimagasser, forurensning av Østersjøen og sur nedbør med direkte konsekvenser for Norge. Fra norsk side legger en særlig vekt på de regionale og globale miljøproblemene. Medlemskap i fondet vil også gi økte muligheter for å utnytte miljøkompetansen i norsk næringsliv.

Dersom Norge går med i EcoFund, vil dette få virkning for økonomien til GIEKs gamle portefølje allerede fra 2000. Det kan dette året bli et inntektsbortfall tilsvarende de reduserte innbetalingene fra Polen til GIEK. Dette kan medføre reduserte inntekter på statsbudsjettet de etterfølgende år, fra og med 2002 til og med 2011.

Programområde 05 Sivilt beredskap

Utgifter under programkategori 05.00 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
990	Industri- og forsyningsberedskap	6 930	8 375	8 060	-3,8
993	Skipsfartsberedskap	3 394	3 400	3 400	0,0
	Sum kategori 05.00	10 324	11 775	11 460	-2,7

Utgifter under programkategori 05.00 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst. endr. 99/00
01-29	Driftsutgifter	7 524	8 975	8 660	-3,5
70-89	Overføringer til andre	2 800	2 800	2 800	0,0
	Sum kategori 05.00	10 324	11 775	11 460	-2,7

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for følgende programmer innen programområde 05 Sivilt beredskap:

(i 1 000 kr)

Program	Betegnelse	Budsjett 1999	Forslag 2000	Kapittel
1	Matforsyning	5 600	6 250	990
3	Utenriks skipsfart	3 400	3 400	993
5	Industri og omsetning av industriprodukter	2 275	1 310	990
13	Bygg og anlegg	500	500	990
	Sum	11 775	11 460	

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet baserer beredskapsplanlegging og -tiltak på de prinsipper som er lagt til grunn i St.meld. nr. 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002.

Gjeldende trusselvurderinger tilsier ikke en total forsyningsmessig isolasjon av Norge under kriser og krig. I områder av landet, særlig i Nord-Norge, kan det likevel oppstå distribusjonsproblemer og knapphetssituasjoner for bl.a. matvarer. I langtidsplanen pekes det også på at flere av de mest aktuelle scenarier for kriser i fredstid kan ha forsyningsmessige konsekvenser på kortere eller lengre sikt.

Planlegging mot kriser av kortere varighet prioriteres, og arbeidet konsentreres om geografisk prioriterte områder av landet og viktige funksjoner innen totalforsvaret. Planleggingen tar samtidig utgangspunkt i at hele landet betraktes som en ressursbase. Omleggingen innen industri og varehandel med større vekt på løpende distribusjon og leveranser fra sentrale lagre øker betydningen av dette prinsippet. Beredskapslagre skal dessuten kunne benyttes ved kriser i fredstid og ved humanitære kriser i utlandet. For det langsiktige forsyningsberedskap begrenses planleggingen til å opprettholde basisberedskap. Det innebærer overvåking av markeder og forbruk for å sikre grunnlag for oppbygging av nødvendige lagre dersom en krise av lengre varighet er under utvikling. Departementet vil ved bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser kunne justere, nedlegge eller bygge opp nye beredskapslagre. En fortsatt styrking av nødproviantlagre er gitt høy prioritet.

I ny forskrift til forsyningsloven om leveranseplanlegging for varer og tjenester til totalforsvaret legger departementet opp til et system hvor tidligere detaljerte

Nærings- og handelsdepartementet

leveringspålegg erstattes av behovsoppgaver og en sentral vurdering av hvordan behovene kan dekkes.

Innenfor skipsfartsberedskapet er beredskapssystemene nå basert på mer fleksible ordninger for å dekke sivile og militære transportbehov ved fredskriser, beredskap og krig.

Departementet vil videreutvikle sin sentrale kriseorganisasjon, slik at underlagte ledd og representanter for aktuelle næringer trekkes inn som rådgivere og utøvende ledd etter behov. Innenfor bygg og anlegg er forskrift for bygg- og anleggsberedskap implementert i alle fylker, og den nye bygg- og anleggsledelsen fungerer etter forutsetningene. For øvrig vises det til St.prp. nr. 1 for 1999-2000 Justisdepartementet, for en samlet redegjørelse for utviklingstrekk og status for programområde 05.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementets mål innenfor det sivile beredskap er å utarbeide og videreutvikle administrative krisehåndteringssystemer som sikrer tilgang på viktige varer og tjenester til sivilbefolkningen og totalforsvaret ved fredskriser, beredskap eller krig.

Nærings- og handelsdepartementets krisehåndteringssystemer består av følgende hovedelementer:

- et ledelsesapparat for departementet sentralt, med egne beredskapsorganisasjoner for fagområdene bygg og anlegg, industri, skipsfart og utenrikshandel
- ulike former for forbruksbegrensende tiltak som skal sikre en samfunnstjenlig prioritering av knappe ressurser
- beredskapslagre, krisehandelsavtaler, produksjonsplaner og andre tiltak som skal sikre samfunnet viktige innsatsfaktorer som det kan forventes knapphet på i en krisesituasjon
- ressursregistre over prioriterte virksomheter og faglige direktiver
- deltakelse i internasjonale planleggings- og krisehåndteringsorganer i NATO

Kap. 990 Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 3990)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000
01	Driftsutgifter	6 930	8 375	8 060
	Sum kap. 990	6 930	8 375	8 060

Status for virksomheten

Som det framgår under mål- og strategiomtalen ovenfor er planleggingen innenfor industri- og forsyningsberedskap innrettet mot å utarbeide og videreutvikle krisehåndteringssystemer som sikrer tilgang på viktige varer og tjenester til sivilbefolkningen og totalforsvaret ved fredskriser, beredskap eller krig. Viktige elementer i dette arbeidet vil være å:

- utarbeide og videreutvikle administrativt planverk og rutiner og videreutvikle og øve departementets kriseorganisasjon for å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner
- gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser for å identifisere behov for særskilt beredskapsplanlegging eller annen oppfølging
- legge til rette for fleksibel utnyttelse av landets industri- og varehandelsressurser ved krise og krig

Planleggingen blir ivarettatt av departementet med støtte fra:

- Industrieredskapsutvalget som er rådgivende organ for industriplanlegging for kriser og krig
- Samarbeidsutvalget for ernæringsberedskap som er rådgivende og koordinerende organ i spørsmål knyttet til ernæringsberedskapet i kriser og krig
- sentralledelsen og regional organisasjon for bygg- og anleggsberedskap som er rådgivende og utøvende organ for bygg- og anleggsberedskap i kriser og krig

Nærings- og handelsdepartementet

- Direktoratet for sivilt beredskap som utfører planleggings- og oppdateringsarbeid på vegne av departementet innen bygg- og anleggsberedskap og for rasjoneringssystemer
- fylkesmennenes beredskapsavdelinger som har ansvar regionalt for oppfølging på departementets vegne innenfor bygg- og anleggsberedskap, rasjonering og forsyningsstøtte til Forsvaret

Departementet vil fortsette arbeidet med å omstille sine beredskapssystemer for å møte endrede forutsetninger. Sentralt står utviklingen av fleksible krisehåndteringssystemer for å møte ulike situasjoner i fredstid, og for at departementet bedre skal kunne ivareta sitt ansvar ved beredskap og krig.

Betydelige omlegginger i den miliære forsvars- og mobiliseringstruktur får konsekvenser for den sivile del av totalforsvaret. Departementet er i ferd med å utarbeide et nytt system for leveranser av varer og tjenester til totalforsvaret og for forsyningsstøtte til forsvaret. Videre fortsetter gjennomgangen av beredskapslagre med sikte på avvikling av uaktuelle lagre eller oppbygging av andre aktuelle lagre. Lagre av nødproviant som kan benyttes i fredskriser og krig i inn- eller utland vil bli tillagt større betydning.

Resultatrapport 1998

Innenfor bygg- og anleggsberedskapet ble den nye sentrale bygg- og anleggsledelse og de regionale kriseorganisasjoner etablert. Den nye organisasjonen synes å fungere i tråd med de retningslinjer som er fastsatt i forskrift for beredskapet på området.

Lagrene av nødproviant, matvarer og industriråvarer-/produkter ble gjennomgått og tilpasset en ny lagerstrategi. Nødproviant er lagret i sentralt plasserte lagre som skal dekke hele landet. Videre er rulleringen av nødproviantlagre gjennomført etter planen.

Innenfor de beredskapsfaglige områdene matforsyning, varehandel, industri, bygg/anlegg og skipsfart ble det våren 1998 iverksatt et prosjekt for å avdekke mulige problemer som følge av overgangen til år 2000. Første fase i prosjektet omfattet en grov risiko- og sårbarhetsanalyse innen utvalgte deler av området og ble avsluttet i november 1998. Arbeidet videreføres med fokus på forberedelse til og håndtering av mulige kriser ved tusenårsskiftet.

Mål og strategier

Et overordnet mål er å få tilpasset de ulike systemene innenfor industri- og forsyningsberedskapet til kravene i St.meld. nr. 25 for 1997-98. Sentrale oppgaver i denne sammenheng vil bl.a. være å:

- overvåke situasjonen før, under og etter årtusenskiftet innenfor de samfunnskritiske sektorer som departementet har beredskapsansvar for, og legge til rette for en effektiv og operativ krisehåndtering ved behov
- implementere ny forskrift om varer og tjenester til totalforsvaret
- utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyse for forsynings situasjonen i Nord-Norge, og Finnmark spesielt, i samarbeid med bl.a. Landbruksdepartementet
- gjennomføre en utredning om forsynings sikkerhet og forbruksbegrensning
- videreføre risiko- og sårbarhetsprosjektet i samarbeid med prosessindustrien
- fortsette gjennomgangen av beredskapslagre med sikte på nedlegging, omlegging eller oppbygging ut fra risiko- og sårbarhetsanalyser og faglige råd
- fortsatt delta i NATO-samarbeidet gjennom representasjon i komiteene for industri og matforsyning
- kvalitetssikre departementets beredskapssystemer gjennom internkontroll, som ledd i et generelt internkontrollsystem for det sivile beredskap

Budsjettforslag 2000

Post 01 Driftsutgifter

Av den foreslåtte bevilgning på 8,06 mill. kroner er om lag 5,5 mill. kroner forutsatt benyttet til vedlikehold og nødvendig rullering av beredskapslagre og til å øke lagene

Nærings- og handelsdepartementet

av nødproviant. De resterende foreslåtte midler vil bl.a. bli benyttet til bygg- og anleggsberedskap, rasjoneringsforberedelser, risiko- og sårbarhetsanalyser, internasjonalt arbeid og beredskapsfaglige øvelser og seminarer.

Kap. 3990 Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 990)

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999 Forslag 2000
01	Salgsinntekter	600	1 600
	Sum kap. 3990	600	1 600

I tråd med retningslinjer i St.meld. nr. 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002, vil Nærings- og handelsdepartementet nedbygge eller avvike beredskapslagre som er basert på en langvarig krigssituasjon og i stedet bygge opp nye beredskapslagre dimensjonert for nåværende trusselbilde for fredskatastrofer og krig. Det legges videre opp til at lagrene også skal kunne nyttiggjøres til fredsformål, f.eks. som bistandsmateriell ved humanitære operasjoner i utlandet.

Post 01 Salgsinntekter

Med bakgrunn i retningslinjene i ovennevnte stortingsmelding vil Nærings- og handelsdepartementet gjennom salg redusere beredskapslagret av sukker og eventuelt metaller. I 2000 tas det sikte på at slikt salg vil innbringe om lag 1,6 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet har med støtte i beredskapsmeldingen basert budsjetteringen for industri- og forsyningsberedskapet på at de midlene som frigjøres ved avvikling av ukurante beredskapslagre, kan nyttes til oppbygging av nye, mer relevante lagre og andre tiltak for å styrke beredskapet på området. Dette er ivarettatt ved at utgiftsbudsjettet under kap. 990 er oppjustert tilsvarende salgsinntekten under kap. 3990. Salgsinntekten er forutsatt prioritert til økning av nødproviantlagrene og gjennomføring av analyser av forsyningssituasjonen i Nord-Norge under kap. 990, post 01 Driftsutgifter.

Kap. 993 Skipsfartsberedskap

(i 1 000 kr)			
Post	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999 Forslag 2000
01	Driftsutgifter	594	600
70	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	2 800	2 800
	Sum kap. 993	3 394	3 400

Status for virksomheten

Skipsfartsberedskap skal innenfor rammen av gjeldende risikovurderinger og planleggingsforutsetninger utvikle og vedlikeholde tilpasningsdyktige planer for effektiv drift av handelsflåten for norske og allierte formål under fredskriser og i krig. Policy- og budsjettansvaret er tillagt departementet. Planlegging og utførende oppgaver innen skipsfartsberedskap blir ivarettatt av et eget beredskapssekretariat i Norges Rederiforbund med støtte fra *Skipsfartsstyret*, som under krise- og krigsforhold skal være et rådgivende organ for myndighetene.

Resultatrapport 1998

Skipsfartssamarbeidet innen NATO er fulgt opp særlig gjennom deltakelse i Planning Board for Ocean Shipping (PBOS), som bl.a. har behandlet spørsmål om effektivisering

Nærings- og handelsdepartementet

av krisehåndtering og system for å skaffe sivile skipsressurser til allierte formål, sivil-militært samarbeid og bruk av sivile skipsfartseksperter i planleggingsarbeidet. Departementet og Skipsfartens beredskapssekretariat har deltatt på øvelser og seminarer i regi av NATO og nasjonale arrangementer innen transportberedskap. Vedlikehold av NORTRASHIP-organisasjonen er gjennomført, bl.a. ved rulleføring av personell og inspeksjon av materiell m.m. Det ble igangsatt et prosjekt med sikte på å gjennomgå ulike sider ved skipsfartens beredskapsorganisasjon i lys av den nye sikkerhetspolitiske situasjon og en revisjon av planverket. Prosjektet slutføres i 1999.

Mål og strategier

Det er et overordnet mål å tilpasse skipsfartsberedskapet til endrede sikkerhetspolitiske forutsetninger og utvikle mer fleksible krisehåndteringsmekanismer for å håndtere bl.a. regionale konflikter, NATO-operasjoner m.m. Viktige oppgaver i denne sammenheng vil være å:

- videreutvikle NORTRASHIP-organisasjonen og øvrige systemer for å disponere handelsflåten under kriser og i krig med sikte på større fleksibilitet
- bidra til å framskaffe effektiv og fleksibel transportstøtte for sivile og militære formål under kriser i fredstid og i krig
- skape forståelse i skipsfartsnæringen for nødvendigheten av krisehåndteringssystemer

Budsjettforslag 2000**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås bevilget kr 600 000 under denne posten for 2000. Midlene vil bli benyttet til gjennomføring av reiser, kurs og øvelser nasjonalt og i NATO-regi og til godtgjøring i forbindelse med møtevirksomhet i Skipsfartsstyret.

Post 70 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat

De utgifter som påløper for Norges Rederiforbund i tilknytning til beredskapssekretariatet, skal dekkes i form av statlig tilskudd. Tilskuddet skal sikre økonomisk grunnlag for at:

- Skipsfartens beredskapssekretariat, på vegne av staten, kan opprettholde, videreutvikle og øve beredskapssystemer for skipsfarten
- Norge kan delta i NATOs planlegging og virksomhet innen skipsfart og er representert i annen virksomhet nasjonalt og internasjonalt rettet mot skipsfartsberedskap
- Skipsfartens beredskapssekretariatet kan fungere som bindeledd mot rederinæringen og skape forståelse for betydningen av beredskapsarbeid

For 2000 foreslås bevilget 2,8 mill. kroner i tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat.

Nærings- og handelsdepartementet

Nærings- og handelsdepartementet

tilråd:

I proposisjonen om statsbudsjettet for 2000 føres de summene opp som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 900-993, 2420 og 2460	kr	37 127 884 000
b. Sum inntekter under kap. 3900-3990, 5320, 5460, 5620 og 5656	kr	35 613 500 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2000,
kapitlene 900-993, 2420 og 2460, 3900-3990, 5320, 5460, 5620 og 5656**

I

Utgifter:

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
Administrasjon					
900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01	Driftsutgifter	100 100 000		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	37 700 000		
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	15 200 000		153 000 000
		Sum Administrasjon			153 000 000
Infrastruktur og kompetanseoverføring					
901		Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01	Driftsutgifter	144 150 000		144 150 000
902		Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01	Driftsutgifter	71 900 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	100 000		72 000 000
903		Standardisering			
	70	Tilskudd	35 000 000		35 000 000
910		Statens veiledningskontor for oppfinnere			
	01	Driftsutgifter	7 000 000		
	70	Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	7 800 000		14 800 000
911		Bedriftsrettet kompetanseoverføring			
	70	Teknologisk Institutt	38 000 000		
	71	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	22 500 000		
	74	Norsk Designråd	8 000 000		
	75	EUs SMB-program, <i>kan overføres</i>	6 000 000		
	76	Euro Info	4 300 000		78 800 000
		Sum Infrastruktur og kompetanseoverføring			344 750 000

Nærings- og handelsdepartementet

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
Forskning og utvikling					
920	50	Norges forskningsråd Tilskudd		860 800 000	860 800 000
922	70	Norsk Romsenter Tilskudd, <i>kan overføres</i>		241 300 000	241 300 000
923	70	Forsknings- og utviklingskontrakter Tilskudd, <i>kan overføres</i>		151 000 000	151 000 000
924	70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer Tilskudd, <i>kan overføres</i>		9 000 000	9 000 000
926	50	Spesielle IT-tiltak Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>		20 000 000	
	72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>		2 000 000	22 000 000
927	90	Språkteknologisenter Innskuddskapital		25 000 000	25 000 000
		Sum Forskning og utvikling			1 309 100 000
Geologi og mineralressursforvaltning					
932		Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)			
	01	Driftsutgifter		93 750 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		29 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		3 000 000	
	70	Tilskudd til sekretariat for IUGS		800 000	126 550 000
933		Bergvesenet (jf. kap. 3933)			
	01	Driftsutgifter		8 390 000	
	30	Sikring av gruveåpninger, <i>kan overføres</i>		1 000 000	
	31	Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, <i>kan overføres</i>		3 200 000	12 590 000
		Sum Geologi og mineralressursforvaltning			139 140 000
Sjøfartsforvaltning					
941		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3941)			
	01	Driftsutgifter		183 550 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		8 000 000	
	70	Hjemsending av sjøfolk		1 000 000	
	72	Tilskudd til NOx-tiltak, <i>kan overføres</i>		6 500 000	199 050 000
942		Skipsregistrene (jf. kap. 3942)			
	01	Driftsutgifter		6 700 000	6 700 000
943		Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk			
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		330 000 000	330 000 000
944		Ventelønn			
	01	Driftsutgifter		1 200 000	1 200 000
		Sum Sjøfartsforvaltning			536 950 000

Nærings- og handelsdepartementet

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Aksjeselskaper				
946	90	IT-senter Fornebu Aksjekapital	260 000 000	260 000 000
951	70	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S Tilskudd, <i>kan overføres</i>	126 000 000	126 000 000
952	70	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling Tilskudd, <i>kan overføres</i>	40 000 000	40 000 000
953	70	Kings Bay AS Tilskudd	11 000 000	11 000 000
		Sum Aksjeselskaper		437 000 000
Næringsutvikling og -finansiering				
961	01	Reiselivstiltak Driftsutgifter	2 000 000	
	70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	93 500 000	95 500 000
966	50	Støtte til skipsbygging Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	687 500 000	
	70	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, <i>overslagsbevilgning</i>	800 000	
	72	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter	1 600 000	689 900 000
		Sum Næringsutvikling og -finansiering		785 400 000
Eksportfremme og internasjonalisering				
970	70	Internasjonaliseringstiltak Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	196 000 000	
	71	Internasjonalt teknologisamarbeid	18 000 000	
	72	Norsk deltakelse i EXPO 2000, <i>kan overføres</i>	35 000 000	249 000 000
971	70	Eksportfinans ASA Tilskudd	50 000 000	50 000 000
972	92	Internasjonale investeringstiltak Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	30 000 000	30 000 000
		Sum Eksportfremme og internasjonalisering		329 000 000
Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet				
990	01	Industri- og forsyningsberedskap Driftsutgifter	8 060 000	8 060 000
993	01	Skipsfartsberedskap Driftsutgifter	600 000	
	70	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	2 800 000	3 400 000
		Sum Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet		11 460 000

Nærings- og handelsdepartementet

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Statsbankene				
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)			
50	Utviklingstilskudd, fond	205 000 000		
51	Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	60 000 000		
53	Tapsfond, såkornkapitalfond	7 500 000		
54	Prosjektutviklingstilskudd, fond	25 000 000		
70	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	119 584 000		
91	Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	5 600 000 000		
92	Lån til grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	27 000 000 000		
93	Såkornkapitalfond	30 000 000	33 047 084 000	
	Sum Statsbankene		33 047 084 000	
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)			
24	Driftsresultat:	0		
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-34 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	34 500 000		
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen		35 000 000	35 000 000
	Sum Statens forretningsdrift			35 000 000
	Sum departementets utgifter			37 127 884 000

Nærings- og handelsdepartementet

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
02	Ymse inntekter	1 460 000		1 460 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
01	Patentavgifter	92 600 000		
02	Varemerkeavgifter	40 500 000		
03	Mønsteravgifter	2 400 000		
04	Forskjellige avgifter	6 000 000		
05	Inntekt av informasjonstjenester	4 500 000		146 000 000
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)			
01	Justergebyrer	36 500 000		
03	Kontroll- og godkjenningsgebyr	13 300 000		
04	Oppdragsinntekter	100 000		49 900 000
3932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932)			
01	Oppdragsinntekter	11 100 000		
02	Tilskudd til samarbeidsprosjekter	17 900 000		
03	Ymse inntekter	600 000		29 600 000
3933	Bergvesenet (jf. kap. 933)			
01	Produksjonsavgifter m.v.	750 000		750 000
3941	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 941)			
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	84 630 000		
03	Diverse inntekter	1 000 000		
04	Gebyrer for skip i NIS	44 610 000		
05	Inntekter av velferdstiltak	3 100 000		133 340 000
3942	Skipsregistrene (jf. kap. 942)			
01	Gebyrer NOR	4 300 000		
02	Gebyrer NIS	5 450 000		9 750 000
3990	Industri- og forsyningsberedskap (jf. kap. 990)			
01	Salgsinntekter	1 600 000		1 600 000
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)			
50	Tilbakeføring av utviklingstilskudd	5 000 000		
51	Tilbakeføring fra tapsfond	5 000 000		
70	Låneprovisjon, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	26 000 000		
71	Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen	100 000		
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	10 000 000		
76	Tilbakeføring av tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	1 700 000		
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	5 550 000 000		
93	Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	27 000 000 000		32 597 800 000
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)			
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	5 000 000		
71	Tilbakeføring fra gammel portefølje	1 370 300 000		1 375 300 000
	Sum Ordinære inntekter			34 345 500 000

Nærings- og handelsdepartementet

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Renter og utbytte m.v.				
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)			
81	Renter, risikolåneordningen	104 000 000		
83	Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikolåneordningen	30 000 000		
84	Utbytte, egenkapitalordningen	30 000 000		
85	Rentemargin risikolåneordningen	40 000 000		
86	Renter, grunnfinansierings- og lavrisikolåneordningen	268 000 000	472 000 000	
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning			
80	Utbytte	796 000 000	796 000 000	
	Sum Renter og utbytte m.v.		1 268 000 000	
	Sum departementets inntekter		35 613 500 000	

II

Tilsagnsfullmakter

1.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan:

1. gi tilsagn for inntil kroner 2 500 000 ut over gitt bevilgning under kap. 900, post 21
2. gi tilsagn for inntil kroner 750 000 ut over gitt bevilgning under kap. 910, post 70
3. gi tilsagn for inntil kroner 157 500 000 ut over gitt bevilgning under kap. 920, post 50, hvorav inntil kroner 50 000 000 er knyttet til Haldenprosjektet
4. gi tilsagn for inntil kroner 140 000 000 ut over gitt bevilgning under kap. 923, post 70
5. gi tilsagn for inntil kroner 50 000 000 ut over gitt bevilgning under kap. 2420, post 54

2.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for den eksportkreditordningen som Stortinget vedtok 27. april 1978, den såkalte 108-ordningen, jf. Innst. S. nr. 228 for 1977-78. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2000. Fullmakten har som forutsetning at:

- Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2000 kan gi tilsagn om lån ved eksport av andre kapitalvarer, dvs. kapitalvarer eksklusiv skip på minst 1 000 bruttotonn eller ombygginger av skip på minst 1 000 bruttotonn, til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Consensus-reglene) tillater
- de enkelte innlån til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen

III

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan gi Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) fullmakt til å foreta bestillinger for inntil kroner 12 000 000 ut over gitt bevilgning under kap. 901, post 01.

IV

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan gi:

1. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 187,2 mill. kroner
2. garanti for låneopptak til Svensk-norsk Industriefond for inntil motverdien av SEK 80 000 000
3. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på inntil 30 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor den alminnelige ordning (Forretningsdelen og Samfunnsdelen). Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Forretningsdelen skal drives i balanse på kort sikt, mens Samfunnsdelen skal drives i balanse på lang sikt. Dette garantivedtaket erstatter tidligere Stortingsvedtak knyttet til denne ordningen. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

Nærings- og handelsdepartementet

4. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i SUS-landene og de baltiske land. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse, gitt bevilgninger til risikoavsetningsfond. Dette garantivedtaket erstatter tidligere Stortingsvedtak knyttet til denne ordningen. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.
5. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 900 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse, gitt bevilgninger til risikoavsetningsfond. Dette garantivedtaket erstatter tidligere Stortingsvedtak knyttet til denne ordningen. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

V

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.

VI

Fullmakt til utbetaling under garantiordninger (trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan foreta utbetalinger til Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under den enkelte ordning overstiger inntilstående likvide midler tilknyttet ordningen innenfor følgende rammer:

1. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen tilknyttet gammel særordning skal ikke overstige 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460, post 95 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel særordning.
2. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for SUS/Baltikum-ordningen (gammel ordning) skal ikke overstige 75 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460, post 96 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning.
3. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for SUS/Baltikum-ordning (ny ordning) skal ikke overstige 10 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460, post 97 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning.

VII

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at:

1. Justervesenet i 2000 kan utgiftsføre oppdragsutgifter under kap. 902 Justervesenet, post 21 Spesielle driftsutgifter, utover foreslått bevilgning mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902 Justervesenet, post 04 Oppdragsinntekter, knyttet til eksterne oppdrag innenfor en ramme på 4 mill. kroner
2. Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan utgiftsføre fastslåtte tap på garantier for lån til miljøvern tiltak til Norsk avfallshandtering AS innenfor gitt tilsagnsramme uten bevilgning under kap. 945 Norsk avfallshandtering AS, post 70 Dekning av garanti-ansvar for miljøvernlån.

Nærings- og handelsdepartementet

3. Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til tidligere Norsk Koksverk A/S innenfor gitt tilsagnsramme uten bevilgning under kap. 955 Norsk Koksverk, post 71 Refusjon for miljøtiltak.
4. Nærings- og handelsdepartementet i 2000 kan utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til Norsk Jern Eiendom A/S innenfor gitt tilsagnsramme uten bevilgning under kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S, post 70 Refusjon for miljøtiltak.

VIII

Fullmakt til ettergivelse av gjeld

Stortinget samtykker i at Kongen kan ettergi fordringer på Polen for inntil 10 pst. av den opprinnelige hovedstolen for gjeldende moratorieavtale med Polen under Garanti-Instituttet for Eksportkredits gamle portefølje. Det forutsettes at Polen betaler inn et tilsvarende beløp i lokal valuta som innskudd i det polske Ecofund.

